

แนวความคิดในการออกแบบมัสยิดในประเทศไทย

DESIGN CONCEPT OF MOSQUE IN THAILAND

มยุรีย์ อรุณเพ็ญทรัพย์
MAYUREE ARUNPHULSUP

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสถาปัตยกรรม

บัณฑิตวิทยาลัย

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

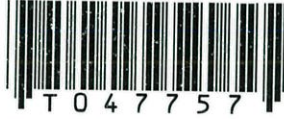
พ.ศ. 2546

ISBN 974-324-328-8

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

แนวความคิดในการออกแบบมัสยิดในประเทศไทย

DESIGN CONCEPT OF MOSQUE IN THAILAND

มยุรี อรุณพุลทรัพย์

MAYUREE ARUNPHULSUP

เลขที่.....
เลขทะเบียน..... 47757
วัน, เดือน, ปี..... 22 ส.ค. 2546

.b.....
.i.....

วิทยานิพนธ์เล่มนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาสถาปัตยกรรม

บัณฑิตวิทยาลัย

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ.2546

ISBN 974-324-328-8

DESIGN CONCEPT OF MOSQUE IN THAILAND

MAYUREE ARUNPHULSUP

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENT FOR DEGREE OF
MASTER OF INDUSTRIAL EDUCATION IN ARCHITECTURE
SCHOOL OF GRADUATE STUDIES
KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG**

2003

ISBN 974-324-328-8

COPYRIGHT 2003

SCHOOL OF GRADUATE STUDIES

KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

หัวข้อวิทยานิพนธ์	แนวความคิดในการออกแบบมัสยิดในประเทศไทย	
นักศึกษา	นางสาวมยุรีย์ อรุณพูลทรัพย์	
รหัสประจำตัว	41064020	
ปริญญา	ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต	
สาขาวิชา	สถาปัตยกรรม	
พ.ศ.	2546	
อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์	ผศ.สุรศักดิ์	กังขาว
อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม	อาจารย์ไพรัตน์	พีคน้อย
	ผศ.สมพล	ดำรงเสถียร

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวความคิดในการออกแบบมัสยิดในประเทศไทย เป็นการศึกษาถึงลักษณะทางกายภาพ พฤติกรรมของผู้ใช้อาคาร ปัญหาและความต้องการด้านกายภาพ เพื่อสรุปและเสนอแนะแนวความคิดในการออกแบบให้สอดคล้องกับพฤติกรรมและสภาพแวดล้อมปัจจุบัน

การศึกษาค้นคว้าวิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสำรวจ สัมภาษณ์ สอบถาม โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากมัสยิดทั่วประเทศไทยจำนวน 10 แห่ง กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์จากอิหม่ามประจำมัสยิดที่ทำ การสำรวจจำนวน 10 คน กลุ่มตัวอย่างในการสอบถามจากมุสลิมที่เข้ามาประกอบพิธีกรรมจากมัสยิดที่ ทำการสำรวจ 500 คน ทั้งนี้ได้ใช้รูปแบบและเนื้อหาสาระในการสำรวจ จากสภาพแวดล้อมปัจจุบัน และลักษณะทางสถาปัตยกรรมอิสลามิกเป็นหลัก ส่วนรูปแบบและเนื้อหาสาระในการสัมภาษณ์และ สอบถามนั้นได้ใช้ข้อมูลในการเข้ามาใช้มัสยิด ปัญหาและความต้องการด้านกายภาพเป็นหลัก

เมื่อทำการสำรวจ สัมภาษณ์ และสอบถามครบทั้ง 10 แห่ง จึงนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์คำร้อย ละเอียด จากนั้นจึงนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ประกอบกับหลักทฤษฎีในบทที่ 2 เพื่อสรุปและเสนอแนะ แนวความคิดในการออกแบบมัสยิดในประเทศไทย โดยนำเสนอเป็นโครงร่างในการออกแบบ จาก การศึกษาผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาไว้ดังนี้

สถานที่ตั้งของมัสยิดควรตั้งอยู่ใกล้กับแหล่งชุมชนเพื่อที่จะเข้าประกอบพิธีกรรมได้บ่อยครั้งที่สุไม่ ควรตั้งอยู่ในถนนสายหลักที่มีการจราจรหนาแน่น ซึ่งทำให้เกิดมลภาวะต่างๆ ควรตั้งอยู่ในถนนสายรอง หรือซอยที่สะดวกต่อการเดินทาง

การจัดวางผังอาคารควรมีลักษณะเป็นรูป 4 เหลี่ยมผืนผ้า โดยควรจัดวางผังตามสภาพแวดล้อม ยึดถือหลักทางด้านศาสนาเป็นข้อกำหนด โดยการจัดวางผนังส่วนกิบลัต ไว้ทางทิศตะวันตก

การใช้พื้นที่ของอาคารควรใช้พื้นที่อาคารในแนวตั้งเพื่อการขยายตัว และรองรับการประกอบพิธีกรรมในช่วงเทศกาลต่างๆ และควรมีพื้นที่โล่งบริเวณมัสยิดเพื่อประกอบพิธีกรรมอื่นๆ

รูปแบบของอาคารควรมีลักษณะทางสถาปัตยกรรมอิสลามิก ที่สื่อให้เห็นรูปแบบของมัสยิดอย่างชัดเจน ซึ่งต้องมีรูปแบบและวัสดุที่ทันสมัยเข้ากับสภาพแวดล้อมและภูมิอากาศในประเทศไทย

องค์ประกอบหลักที่เป็นส่วนสำคัญภายในมัสยิดจะต้องประกอบไปด้วยผนังส่วนกิบลัต และบริเวณเมืยะห์รอบ มุมสำหรับยืนเทศน์ ที่ตั้งคัมภีร์อัล-กรุอัน ที่ชำระล้างร่างกาย หออะซาน

องค์ประกอบรองของมัสยิด ต้องกำหนดให้สอดคล้องกับสังคมและความต้องการของชาวมุสลิม ซึ่งส่วนมากให้ความสำคัญกับบุตรหลานและเยาวชนในการเรียนศาสนา จึงให้ความสำคัญกับสถานที่เรียนศาสนา ห้องสมุด ห้องฟังธรรม และอื่นๆตามลำดับ

พื้นที่ภายในอาคารที่ใช้ประกอบพิธีกรรม ที่ชำระล้างร่างกาย และห้องน้ำ ควรแยกกระหว่างชาย-หญิงอย่างชัดเจน

การประดับตกแต่งลวดลายต่างๆ เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยส่งเสริมบรรยากาศของสถานที่ ควรให้ความสำคัญกับการตกแต่ง และควรประดับตกแต่งภายในด้วยตัวอักษรจากคัมภีร์อัลกรุอัน

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ควรมีจุดบริการข่าวสารแก่ชุมชน ม้านั่งหรือสถานที่สำหรับนั่งคอยจุดบริการน้ำดื่ม และโทรศัพท์สาธารณะ

ควรจัดพื้นที่จอดรถไว้อย่างเพียงพอเพื่อรองรับผู้ที่เข้ามาประกอบพิธีกรรมในวันศุกร์และเทศกาล

ผลการวิจัยดังกล่าวนี้สามารถนำไปกำหนดแนวความคิดในการออกแบบมัสยิดในประเทศไทยให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของผู้ที่เข้ามาประกอบพิธีกรรม

Thesis Title	Design Concept of Mosque in Thailand	
Student	Miss Mayuree Arunphulsup	
Student ID.	41064020	
Degree	Master of Industrial Education	
Programme	Architecture	
Year	2003	
Thesis Adviser	Asst.Prof. Surasuk	Kungkhao
Thesis Co-adviser	Mrs.Pairat	Phaknoi
	Asst.Prof. Sompol	Damrongstien

ABSTRACT

The purposes of this were to study existing Mosques in Thailand and to examine how the design is influenced by various factors such as physical environment and the desires of the local Muslim community. From this research, an overall design concept was developed. This created a set of broad guidelines to assist other architects in the future to design Mosques to suit Thai conditions.

The information used for this thesis was collected by surveying 10 Mosques located in various parts of Thailand. The leader at each Mosque was interviewed. Fifty people who came to pray or participate in activities at the Mosque were asked to complete questionnaires. In total 500 people were surveyed. The architectural form of each Mosque was studied both for its both functional and aesthetic form.

The information obtained from the questionnaires was then collated and analysed. This data was then compared with the theory in chapter 2. From this comparison the researcher was able to draw conclusions about the requirements for the design of a Mosque in Thailand. These conclusions were as follows :The main structure should be of rectangular shape, this layout will be influenced by the physical environment present at the site.

The Gibla wall should face the west to comply with Islamic regulations.

The Mosque should be of multi storey construction so as to make best use of the limited space available. This building should have open spaces to allow for different activities to be conducted within.

The architectural style should be unmistakably Islamic and be easily recognised as such by all who look upon this building.

Materials used for the structure should be of modern type suitable for the local climate. The most important components of the Mosque are as follows; the Gibla wall, Mihrab area, Mimbar , ablutions and the Minarets.

Components of lesser importance will be chosen according to the desires of the local community. In order of importance, these are : an area for religious education, a library and an area where adults can listen to the Imam speak.

The inner court area, toilets and ablutions should have separate areas for male and female persons.

Decoration of the Mosque is important. This should help to provide an atmosphere conducive to eligious activity. It is especially important that words from the Kuran be used as part of this decoration.

Facilities such as an information board, visitor's room, chairs for resting, drinking water and public telephones should be provided.

Sufficient parking area should be provided to cater for all people who wish to attend the Mosque.

The author hopes that the results of this research will set a design trend for Mosques in Thailand, and allow for construction of Mosques that are appropriate for Thai conditions.

กิตติกรรมประกาศ

การรวบรวมวิทยานิพนธ์ครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ดี เพราะได้รับความอนุเคราะห์จาก ผศ.สุรศักดิ์ กังขาว ที่คอยให้คำปรึกษาในเรื่องแนวคิดในการศึกษาหัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และ อาจารย์ไพรัตน์ พิภน้อย ที่คอยให้ความอนุเคราะห์ในเรื่องหลักการและวิธีการในการทำวิจัย พร้อมทั้งท่านอาจารย์ทุกท่านที่เป็นที่ปรึกษาร่วม และท่านคณะกรรมการทุกท่าน

บุคคลที่ลืมไม่ได้ในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ คือ รศ.ดร.ธีระพล เทพหัสดิน ณ อยุธยา มารดา พี่สาว ที่คอยเป็นกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ตลอดมา ตลอดจนผู้ที่ได้ช่วยเหลือที่ไม่ได้กล่าว นาม

ผู้วิจัยขอมอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา สถาบันตยกรรมให้ดีขึ้นตอบสนองการใช้งาน และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม

มยุรีย์ อรุณพุลทรัพย์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	III
กิตติกรรมประกาศ.....	V
สารบัญ.....	VI
สารบัญตาราง.....	VIII
สารบัญภาพ.....	X
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	4
1.3 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	4
1.4 นิยามศัพท์.....	6
1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	7
บทที่ 2 วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	8
2.1 ประวัติความเป็นมาของศาสนาอิสลาม.....	9
2.2 องค์ประกอบของศาสนา.....	10
2.3 โครงสร้างของศาสนาอิสลาม.....	11
2.4 เดือนต่าง ๆ ในรอบปีของศาสนาอิสลาม.....	21
2.5 บทบัญญัติเกี่ยวกับมัสยิดที่ปรากฏในพระมหาคัมภีร์อัลกรุอาน.....	22
2.6 วจนะและจริยวัตร (สุนนะห์) ของท่านศาสดาที่เกี่ยวข้องกับมัสยิด.....	22
2.7 ประวัติการสร้างมัสยิด.....	24
2.8 เอกลักษณ์ของงานศิลปะและงานสถาปัตยกรรมอิสลามิก.....	28
2.9 แนวความคิดทางสถาปัตยกรรมอิสลามิกที่มีอิทธิพลต่อการออกแบบ.....	46
2.10 เกณฑ์ในการออกแบบสถาปัตยกรรม.....	47
2.11 มติและข้อเสนอแนะในเรื่องมัสยิดขององค์กรอปีเญาอะ.....	53
2.12 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	55

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	56
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	56
3.2 วิธีการเลือกตัวอย่างในการวิจัย.....	58
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	59
3.4 การรวบรวมข้อมูล.....	61
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	62
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	63
4.1 การนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูล.....	63
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	135
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	135
5.2 อภิปรายผล.....	138
5.3 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้.....	142
5.4 ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยครั้งต่อไป.....	143
5.5 ข้อเสนอการนำเสนอแนวความคิดในการออกแบบ.....	143
บรรณานุกรม.....	156
ภาคผนวก.....	157
ประวัติผู้เขียน.....	178

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.19 แสดงข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการทางกายภาพของมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถาม ในการเข้ามาใช้มัสยิด.....	79

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 แสดงลักษณะทางกายภาพภายนอกของมัสยิดอียาคาย่าตุลอิสลิม.....	3
1.2 แสดงการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ภายในอาคาร.....	3
2.1 แสดงการจัดวางผังมัสยิดในสมัยแรก.....	30
2.2 แสดงองค์ประกอบของมัสยิด.....	34
2.3 แสดงรูปแบบโคมชนิดต่างๆในงานสถาปัตยกรรมอิสลามิกในสมัยแรก.....	35
2.4 แสดงแบบและลวดลายโค้งในงานสถาปัตยกรรมอิสลามิกในสมัยแรก.....	35
2.5 แสดงพัฒนาการการจัดวางผังบริเวณของมัสยิดในงานสถาปัตยกรรมอิสลามิก.....	36
2.6 แสดงลักษณะหอออะซานในงานสถาปัตยกรรมอิสลามิก.....	37
2.7 แสดงลักษณะผนังมีเยาะห์รอบ.....	38
2.8 แสดงลักษณะของแท่นมิมบับ.....	38
2.9 แสดงลวดลายพันธุ์ไม้และรูปฟอร์มธรรมชาติ.....	41
2.10 แสดงลวดลายประดับจากคัมภีร์อัล-กรุอาน.....	42
2.11 แสดงลวดลายประดับแบบเลขาคณิต.....	42
2.12 แสดงการประดับตกแต่งบริเวณต่างๆ ด้วยกระเบื้องโมเสค.....	45
2.13 แสดงตัวอย่างการข่อมุมในงานสถาปัตยกรรมอิสลามิก.....	52
2.14 แสดงเอกลักษณ์งานสถาปัตยกรรมอิสลามิกตามทฤษฎีของ Ismail Seragadin.....	52
4.1 แสดงผังบริเวณและผังพื้นของมัสยิดออร์-ริฎวาน(นานา) นครราชสีมา.....	81
4.2 แสดงสภาพแวดล้อมด้านหน้าอาคารและการเข้าถึงของมัสยิดออร์-ริฎวาน.....	82
4.3 แสดงการแบ่งพื้นที่และการจัดพื้นที่ภายในของมัสยิดออร์-ริฎวาน.....	83
4.4 แสดงลักษณะทางสถาปัตยกรรมของมัสยิดออร์-ริฎวาน.....	84
4.5 แสดงลักษณะหอออะซานและโคมของมัสยิดออร์-ริฎวาน.....	85
4.6 แสดงลักษณะแท่นมิมบับและลักษณะโค้งของมัสยิดออร์-ริฎวาน.....	85
4.7 แสดงลักษณะที่อาบน้ำละหมาดและทางขึ้นของมัสยิดออร์-ริฎวาน.....	85
4.8 แสดงผังบริเวณและผังพื้นของมัสยิดอัลฮิคายะห์ (ชลบุรี).....	86
4.9 แสดงสภาพแวดล้อมด้านหน้าอาคารและการเข้าถึงของมัสยิดอัลฮิคายะห์.....	87
4.10 แสดงการแบ่งพื้นที่และการจัดพื้นที่ภายในของมัสยิดอัลฮิคายะห์.....	88
4.11 แสดงลักษณะทางสถาปัตยกรรมของมัสยิดอัลฮิคายะห์.....	89

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
4.12 แสดงลักษณะของหอยอะซานและลักษณะภายในโคมของมัสยิดอัลฮิคายะห์.....	90
4.13 แสดงลักษณะที่อาบน้ำละหมาดและแท่นมิมบ์รของมัสยิดอัลฮิคายะห์.....	90
4.14 แสดงผังบริเวณและผังพื้นของมัสยิดกลางประจำจังหวัดฉะเชิงเทรา.....	91
4.15 แสดงสภาพแวดล้อมภายในและบริเวณทางเข้าของมัสยิดกลางประจำจังหวัดฉะเชิงเทรา.....	92
4.16 แสดงลักษณะทางสถาปัตยกรรมของมัสยิดกลางประจำจังหวัดฉะเชิงเทรา.....	93
4.17 แสดงบริเวณ โถงละหมาด (ผนังส่วน กีบถัด) และแท่น มิมบ์รของมัสยิดกลางประจำจังหวัด ฉะเชิงเทรา.....	95
4.18 แสดงผังบริเวณและผังพื้นของมัสยิดคอฮิรุลอิสลาม.....	96
4.19 แสดงสภาพแวดล้อมด้านหน้าอาคารและการเข้าถึงของมัสยิดคอฮิรุลอิสลาม.....	97
4.20 แสดงพื้นที่ใช้สอยภายในของมัสยิดคอฮิรุลอิสลาม.....	98
4.21 แสดงลักษณะทางสถาปัตยกรรมของมัสยิดคอฮิรุลอิสลาม.....	98
4.22 แสดงลักษณะภายใน โคมและแท่นมิมบ์รของมัสยิดคอฮิรุลอิสลาม.....	99
4.23 แสดงผังบริเวณและผังพื้นของมัสยิดฮิคาเยฮ์อูลิสลาม (ตามอิน).....	100
4.24 แสดงสภาพแวดล้อมและการเข้าถึงของมัสยิดฮิคาเยฮ์อูลิสลาม.....	101
4.25 แสดงพื้นที่ในโถงละหมาดของมัสยิดฮิคาเยฮ์อูลิสลาม.....	102
4.26 แสดงลักษณะทางสถาปัตยกรรมของมัสยิดฮิคาเยฮ์อูลิสลาม.....	103
4.27 แสดงลักษณะของแท่นมิมบ์รและลักษณะภายใน โคมของมัสยิดฮิคาเยฮ์อูลิสลาม.....	105
4.28 แสดงลักษณะการตกแต่งฝ้าเพดาน การตกแต่งหัวเสาด้วยกระเบื้องโมเสก และการตกแต่งภายใน โคมด้วยอักษรจากคัมภีร์อัลกรุอันของมัสยิดฮิคาเยฮ์อูลิสลาม.....	105
4.29 แสดงบริเวณที่ล้างเท้าและบริเวณที่อาบน้ำละหมาดของมัสยิดของมัสยิดฮิคาเยฮ์อูลิสลาม.....	105
4.30 แสดงผังบริเวณและผังพื้นของมัสยิดยามิอุลอิสลาม (รามคำแหง).....	106
4.31 แสดงสภาพแวดล้อมและการเข้าถึงของมัสยิดยามิอุลอิสลาม.....	107
4.32 แสดงลักษณะทางสถาปัตยกรรมของมัสยิดยามิอุลอิสลาม.....	109
4.33 แสดงลักษณะของแท่นมิมบ์รและการตกแต่งฝ้าเพดานของมัสยิดยามิอุลอิสลาม.....	110
4.34 แสดงการจัดสวนบริเวณที่ว่างและบริเวณที่อาบน้ำละหมาด.....	111
4.35 แสดงผังบริเวณและผังพื้นของมัสยิดอิสลามบ้านฮ่อ (เชียงใหม่).....	112
4.36 แสดงสภาพแวดล้อมและการเข้าถึงมัสยิดอิสลามบ้านฮ่อ.....	113

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
4.37 แสดงการแบ่งพื้นที่ภายในโรงละหมาดของมัสยิดอิสลามบ้านฮ่อ.....	114
4.38 แสดงลักษณะทางสถาปัตยกรรมของมัสยิดอิสลามบ้านฮ่อ.....	115
4.39 แสดงลักษณะซุ้มประตูของมัสยิดอิสลามบ้านฮ่อ.....	116
4.40 แสดงลักษณะ โคมิ่งและหอออะซานของมัสยิดอิสลามบ้านฮ่อ.....	116
4.41 แสดงบริเวณที่อาบน้ำละหมาดและพ้ค้ดุนอาคารเรียนมัสยิดอิสลามบ้านฮ่อ.....	117
4.42 แสดงผังบริเวณของมัสยิดกลางประจำจังหวัดยะลา.....	118
4.43 แสดงผังพื้นของมัสยิดกลางประจำจังหวัดยะลา.....	119
4.44 แสดงสภาพแวดล้อมของมัสยิดกลางประจำจังหวัดยะลา.....	120
4.45 แสดงการแบ่งพื้นที่ภายในของมัสยิดกลางประจำจังหวัดยะลา.....	121
4.46 แสดงลักษณะทางสถาปัตยกรรมของมัสยิดกลางประจำจังหวัดยะลา.....	122
4.47 แสดงลักษณะของหอออะซานและแท่นมิมบ์รของมัสยิดกลางประจำจังหวัดยะลา.....	123
4.48 แสดงลักษณะ โคมิ่งและบริเวณที่อาบน้ำละหมาดของมัสยิดกลางประจำจังหวัดยะลา.....	123
4.49 แสดงผังบริเวณและผังพื้นของมัสยิดกลางประจำจังหวัดปัตตานี.....	124
4.50 แสดงสภาพแวดล้อมและการเข้าถึงของมัสยิดกลางประจำจังหวัดปัตตานี.....	125
4.51 แสดงพื้นที่ภายในโรงละหมาดของมัสยิดกลางประจำจังหวัดปัตตานี.....	126
4.52 แสดงลักษณะทางสถาปัตยกรรมของมัสยิดกลางประจำจังหวัดปัตตานี.....	126
4.53 แสดงลักษณะแท่นมิมบ์รและลักษณะภายในโคมิ่งของมัสยิดกลางประจำจังหวัดปัตตานี.....	127
4.54 แสดงลักษณะที่อาบน้ำละหมาดและห้องน้ำของมัสยิดกลางประจำจังหวัดปัตตานี.....	128
4.55 แสดงลักษณะ โคมิ่งและป้ายของมัสยิดกลางประจำจังหวัดปัตตานี.....	128
4.56 แสดงผังบริเวณมัสยิดกลางประจำจังหวัดคนราธิวาส.....	129
4.57 แสดงผังพื้นของมัสยิดกลางประจำจังหวัดคนราธิวาส.....	130
4.58 แสดงสภาพแวดล้อมและการเข้าถึงของมัสยิดกลางประจำจังหวัดคนราธิวาส.....	131
4.59 แสดงพื้นที่ในโรงละหมาดและ โง่งทางเดินของมัสยิดกลางประจำจังหวัดคนราธิวาส.....	132
4.60 แสดงลักษณะทางสถาปัตยกรรมของมัสยิดกลางประจำจังหวัดคนราธิวาส.....	132
4.61 แสดงลักษณะของแท่นมิมบ์รและ โคมิ่งของมัสยิดกลางประจำจังหวัดคนราธิวาส.....	133
4.62 แสดงลักษณะหอออะซานและที่อาบน้ำละหมาดของมัสยิดกลางประจำจังหวัดคนราธิวาส.....	134
4.63 แสดงบริเวณที่จอดรถและสวนด้านหลังของมัสยิดกลางประจำจังหวัดคนราธิวาส.....	134

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
5.1 แสดงพื้นที่ก่อสร้างโครงการ.....	146
5.2 แสดงการจัดพื้นที่ของมัสยิด.....	147
5.3 แสดงผังบริเวณ.....	148
5.4 แสดงแปลนชั้นที่ 1.....	149
5.5 แสดงแปลนชั้นที่ 2.....	150
5.6 แสดงแปลนชั้นที่ 3.....	151
5.7 แสดงรูปด้านที่ 1-2	152
5.8 แสดงรูปด้าน 3-4.....	153
5.9 แสดงรูปตัด 1-2.....	154
5.10 แสดงทัศนียภาพ.....	155

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชาวมุสลิมตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความศรัทธาที่สำคัญที่สุดคือ การเชื่อว่าอัลเลาะห์ (ซุบฮ์) คือพระเจ้าองค์เดียวเท่านั้นและศาสดามูฮัมมัดคือ ศาสนทูตจากพระองค์ นอกจากความศรัทธาที่สำคัญที่สุดยังประกอบด้วยความศรัทธาที่สำคัญประการอื่น ๆ ซึ่งความศรัทธาดังกล่าวนั้นจะเป็นตัวกำหนดรูปแบบแห่งพฤติกรรมหรือวิถีในการดำเนินชีวิตของมุสลิมทั้งในส่วนที่เป็นพิธีกรรมองค์กร ตลอดจนการสร้างและการใช้ชีวิตต่างๆ (เสาวนีย์ จิตต์หมวด. 2535 : 45)

มุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติตามวัฒนธรรมอิสลามที่ปรากฏในคำภีร์อัลกุรอาน และบทบัญญัติของพระเจ้าเป็นเจ้า ในอิสลามมุสลิมทุกคนยอมรับและศรัทธาว่าทุกสรรพสิ่งในสากลจักรวาลรวมทั้งมนุษย์ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่ทุกสรรพสิ่งที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้จนแตกสลายไปก็ด้วยอำนาจของอัลเลาะห์(ซุบฮ์) ผู้ทรงอำนาจยิ่งทั้งในการสร้างและการบริหาร มนุษย์เป็นเพียงผู้ที่ได้รับหน้าที่ หรือมีหน้าที่ในสถานภาพหรือสังคมต่างๆ กันเท่านั้น ดังนั้นการแสดงความนอบน้อมหรือแสดงความยำเกรงต่อพระเจ้าคือ การปฏิบัติละหมาดซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่มุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง 5 เวลา ซึ่งเป็นหลักในการปฏิบัติ 1 ใน 5 ประการของหลักศาสนา และการละหมาดที่ดีที่ได้รับผลบุญมากที่สุดคือ การละหมาดรวมกัน(ญุมฮัด) โดยมีคนหนึ่งเป็นผู้นำ (อิหม่าม) และที่ดีที่สุดคือการละหมาดในมัสยิด ดังมีโองการในคัมภีร์อัล- กุรอาน (เสาวนีย์ จิตต์หมวด. 2535 : 35) กล่าวว่

“โอ้อูฮัมมัด เจ้าจงบอกมวลบ่าวของเจ้าที่เชื่อถือศรัทธา พวกเขาจงดำรงไว้ซึ่งการละหมาด”

“จงดำรงไว้ซึ่งการละหมาดแท้จริงการละหมาดเป็นหน้าที่ของผู้ศรัทธาตามเวลาที่กำหนดไว้”

“จงดำรงการละหมาด แท้จริงการละหมาดนั้นยังผู้ปฏิบัติจากความซื่อและความไม่ดี”

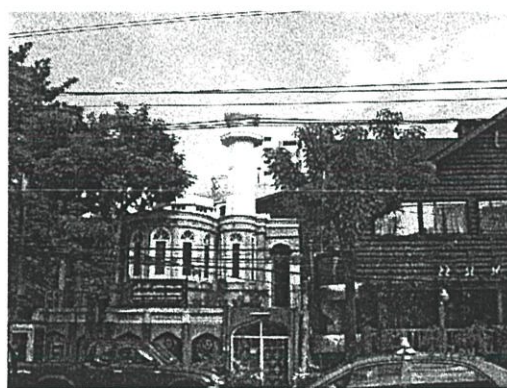
จากหลักการของศาสนาอิสลามที่ได้สนับสนุนให้คนมาอยู่ร่วมกันและปฏิบัติศาสนกิจร่วมกันและเพื่อให้เกิดความรักใคร่สามัคคีหรือความเป็นปึกแผ่นในสังคมทั้งในระดับชุมชนเล็กๆ ไปจนถึงการรวมกลุ่มของประชาชาติโลก มัสยิดจึงถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นสถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติศาสนกิจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นที่รวมของมวลศรัทธา และเพื่อสรรเสริญถึงความยิ่งใหญ่ต่อพระเจ้า และชาวมุสลิมไม่ต้องมีมัสยิดถ้าหากพวกเขาเหล่านั้นไม่ได้ใช้มัสยิดสำหรับกราบไหว้พระเจ้าเป็นเจ้า (Amaludid Darus. 1985 : 9)

ชาวมุสลิมใช้มัสยิดเป็นสถานที่ในการปฏิบัติภารกิจทุกอย่างตามคำสอนของคำภีร์อัล-กรุอาน และอัลหะดีษของท่านศาสดามูฮัมหมัด (ศ็อลฯ) โดยเฉพาะการละหมาด 5 เวลา การละหมาดญุมฮัดในวันศุกร์ การละหมาดคนตาย การละหมาดในวันตรุษอีดิลฟิตรี การละหมาดในวันตรุษอีดิลอัฎฮา และการละหมาดชะรอเวียฮ์ในเดือนรอมฎอน นอกจากนี้มัสยิดยังเป็นศูนย์กลางในด้านการศึกษาและให้ความรู้ด้านศาสนาแก่บุตรหลานและผู้สนใจ รวมทั้งมีบทบาททางด้านการเมืองแก่ประชาชนชาวมุสลิม มัสยิดจึงเป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นศูนย์กลางข่าวสารแก่ชุมชนชาวมุสลิม

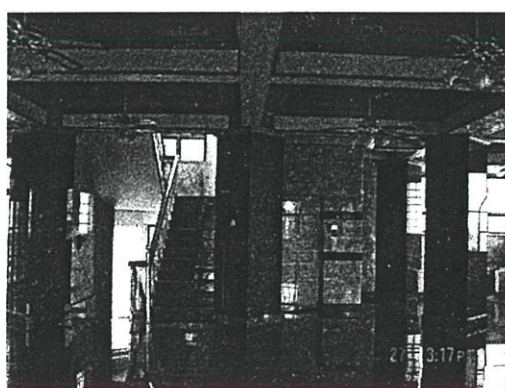
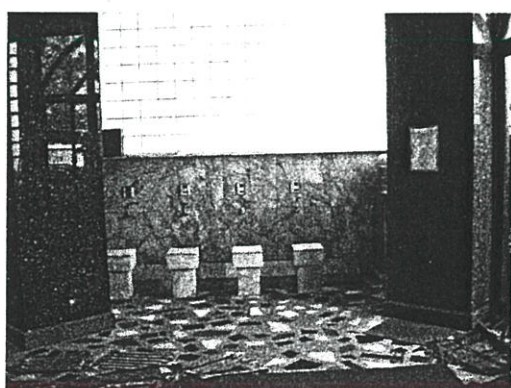
ชาวมุสลิมนับถือศาสนาอิสลามซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากประเทศซาอุดีอาระเบีย หลังจากการประกาศศาสนาของท่านศาสดามูฮัมหมัด(ศ็อลฯ) ศาสดาองค์สุดท้ายของอิสลาม ศาสนาอิสลามได้เข้ามามีอิทธิพลต่อประเทศใกล้เคียง และขยายตัวเข้ามาในประเทศไทยโดยพ่อค้าชาวอาหรับ ซึ่งได้มีการเจริญสัมพันธไมตรีทางการค้าและการทูต มีความสามารถทางด้านการค้าและภาษาเป็นอย่างดี ทำให้ชาวมุสลิมเหล่านี้ได้รับการพิจารณาจากพระมหากษัตริย์ให้เข้ามามีส่วนร่วมในหน่วยงานราชการและการปกครองประเทศ นอกจากนี้ชาวมุสลิมเหล่านี้ยังนำศาสนาที่พวกเขาศรัทธาเข้ามาเผยแพร่ให้แก่ชาวไทย มีการสร้างมัสยิดขึ้นเพื่อเป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจตามข้อบัญญัติและความเชื่อของศาสนา และปฏิบัติตัวอย่างเคร่งครัดตามครรลองของศาสนา หลักคำสอนและข้อบัญญัติของศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของชาวมุสลิมทุกพื้นที่ที่มีชาวมุสลิมเข้าไปอยู่ จึงทำให้เกิดประเพณีและพิธีกรรมสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

ในปัจจุบันชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามส่วนใหญ่ ยังคงประพฤติกฎและปฏิบัติตามประเพณีพิธีกรรมและคำสอนของศาสนาแต่อาจจะไม่ครบถ้วนและไม่สมบูรณ์ตามหลักศาสนา เนื่องจากการปฏิบัติบางอย่างเป็นสิ่งจำเป็นต้องปฏิบัติ (วาฮิบ) บางอย่างไม่บังคับให้ปฏิบัติ (สุนัต) และเนื่องจากคนเหล่านี้ได้รับการศึกษามากขึ้น ทำให้แนวโน้มการปฏิบัติบางอย่างลดน้อยลง อันเนื่องมาจากความจำเป็นในการประกอบอาชีพซึ่งไม่อำนวยความสะดวกการปฏิบัติศาสนกิจเช่น การเข้าไปใช้มัสยิดในการละหมาด 5 เวลา จากเคยมีเวลาเข้าไปใช้มัสยิดเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมรวมกัน ปัจจุบันชาวมุสลิมส่วนใหญ่ประกอบพิธีในสถานที่ที่ตนทำงานหรือกลับไปชดเชยการประกอบพิธีที่บ้าน จากความจำเป็นดังกล่าวทำให้การเข้าไปใช้พื้นที่ในบางเวลาเพื่อประกอบพิธีกรรมลดน้อยลงแต่มัสยิดในปัจจุบันก็มีบทบาทในการพัฒนาสังคมมุสลิมมากขึ้นและเป็นแหล่งให้ความรู้แก่บุตรหลานที่จะต้องเรียนรู้และนำหลักการมาปฏิบัติและดำรงชีวิตควบคู่กับการศึกษาทางสามัญ มัสยิดที่มีอยู่ในปัจจุบันส่วนมากไม่สามารถตอบสนองความต้องการในด้านพื้นที่ใช้สอยของชุมชนและบทบาทของมัสยิดตามข้อตกลงและข้อเสนอแนะในการประชุมขององค์การอปีเญาเพื่อพัฒนาศักยภาพของมัสยิดในปัจจุบัน และในช่วงเทศกาลต่างๆของศาสนา มัสยิดที่มีอยู่ก็มักเพียงพอต่อการรองรับการเข้ามาปฏิบัติศาสนกิจ เนื่องจากมัสยิดที่มีอยู่ในปัจจุบันมีการสร้างมานานหลายสิบปีและมีข้อจำกัดในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยีการก่อสร้าง อีกทั้ง

ในปัจจุบันรูปแบบการใช้ที่ดินได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต พื้นที่โดยรอบมีความแออัดเนื่องจากการกระจุกตัวของชุมชน (ภาพที่ 1.1) ทำให้มัสยิดบางแห่งต้องรื้อถอนเพื่อสร้างอาคารหลังใหม่ เช่น มัสยิดบ้านสามอิน มีการรื้อถอนอาคารเก่าเพื่อสร้างอาคารหลังใหม่เนื่องจากอาคารหลังเก่ามีขนาดเล็กสร้างมานานหลายสิบปี ไม่เพียงพอต่อการรองรับประชากรชาวมุสลิมที่เข้ามาประกอบพิธีกรรมในวันศุกร์ ช่วงเทศกาลและไม่สามารถตอบสนองการทำกิจกรรมอื่นๆ รูปแบบอาคารหลังใหม่มีการจัดวางผังในแนวตั้งเนื่องจากข้อจำกัดในการใช้พื้นที่ซึ่งไม่สามารถขยายตัวในแนวนอนตามหลักการวางผังเดิมได้ มีการนำเทคโนโลยีการก่อสร้างสมัยใหม่มาใช้เพื่อให้สอดคล้องกับปัจจุบัน รูปแบบอาคารแสดงเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมอิสลามและเทคโนโลยีการก่อสร้างสมัยใหม่พร้อมทั้งสื่อความหมายและหน้าที่ใช้สอยตามวัตถุประสงค์ในการใช้งาน

รูปที่ 1.1 แสดงลักษณะทางค้ำกายภาพภายนอกของมัสยิดอียาค่าตุลอิสลาม

รูปที่ 1.2 แสดงการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ภายในอาคาร

จากปัจจัยดังกล่าวทำให้รูปแบบสถาปัตยกรรมเปลี่ยนแปลงไปตามสมัยและท้องถิ่น แต่เนื่องจากอาคารมัสยิดเป็นอาคารสำคัญทางศาสนา รูปแบบอาคารจึงต้องไม่ปิดเบือนและไม่ทำลายคุณสมบัติเฉพาะตัวอีกทั้งคุณค่าทางด้านจิตใจที่ได้รับจากตัวอาคาร ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงเป็นที่มาของการศึกษาเพื่อหาแนวความคิดในการออกแบบมัสยิดในประเทศไทยเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันและตอบสนองการใช้งาน อีกทั้งลักษณะกายภาพของอาคารที่สื่อถึงสถาปัตยกรรมอิสลามที่เหมาะสมกับประเทศไทย และไม่ขัดแย้งกับข้อบังคับของศาสนา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 ศึกษาถึงลักษณะทางกายภาพของสถาปัตยกรรมมัสยิดในประเทศไทย

1.1.2 ศึกษาพฤติกรรมของผู้ใช้อาคารบนพื้นฐานวัฒนธรรม ความต้องการในการใช้พื้นที่ และปัญหาทางสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน

1.2.3 สรุปและเสนอแนะแนวความคิดในการออกแบบมัสยิดในประเทศไทย เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรม ความต้องการในสภาวะการณ์ปัจจุบันและเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบ

1.3 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีหรือกรอบในการวิจัยตามแต่ละข้อของวัตถุประสงค์วิจัย ดังนี้

เลอสม สถาปิตานนท์ (2543 : 1-81) กล่าวว่า การออกแบบสถาปัตยกรรมทุกประเภทจะต้องเริ่มต้นพิจารณาจาก องค์ประกอบสถาปัตยกรรม ซึ่งประกอบด้วยสภาพแวดล้อม พฤติกรรมและความต้องการของมนุษย์ การกำหนดที่ว่าง สังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งเทคโนโลยีและความงาม

Ismail Seragedin (1996 : 14) กล่าวว่า สิ่งที่เป็นสัญลักษณ์และเอกลักษณ์ของงานสถาปัตยกรรมอิสลามิกจะประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ หออะซาน โคมทางเข้า และการย่อในส่วนต่างๆ

Emstj. Grube (1984 : 13) กล่าวว่า สำหรับที่ว่างในงานสถาปัตยกรรมอิสลามิกนั้นพื้นที่ว่างภายในจะถูกกำหนดและปิดล้อมด้วยผนัง อาร์ค และโวลท์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากในงานสถาปัตยกรรมอิสลามิก

วิมลสิทธิ์ หรขางกูร (2541 : 26-30) พฤติกรรมมนุษย์เป็นไปตามโอกาสของสภาพแวดล้อม กายภาพที่ส่งเสริมหรือขัดขวางพฤติกรรม แปรเปลี่ยนไปตามคุณสมบัติต่างๆ ของสภาพแวดล้อม

กายภาพและขึ้นอยู่กับตำแหน่งของสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สัมพันธ์ด้วย คั้งนั้นเป้าหมายของงานออกแบบการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพมีดังนี้

1. เพื่อให้เกิดสุนทรียภาพของรูปทรง เพราะรูปทรงที่เด่นชัด สวยงาม มีส่วนช่วยกระตุ้นกระบวนการรับรู้ของผู้พบเห็น

2. เพื่อให้เกิดการสื่อความหมายทางสัญลักษณ์ งานออกแบบต้องสื่อความหมายต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความเข้าใจของผู้ใช้ หรือผู้พบเห็น และสามารถสื่อความหมายถึงหน้าที่ใช้สอยของสภาพแวดล้อมนั้น

3. เพื่อให้เกิดการตอบสนองความต้องการทางหน้าที่ใช้สอย คือ การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ให้สามารถตอบสนองความต้องการทางหน้าที่ใช้สอยต่าง ๆ ของผู้ใช้ และต้องสอดคล้องและสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วย

มุสตี ทิพทัส (2541 : 21) ได้กล่าวถึงสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่สถาปนิกจะต้องนำไปพิจารณาในการออกแบบอาคาร ก็คือ การใช้สอยของแต่ละอาคารว่าแต่ละอาคารมีจุดประสงค์อย่างไร สร้างขึ้นมาเพื่อใช้สำหรับประกอบกิจกรรมชนิดใด มีความต้องการในการใช้พื้นที่เพื่ออำนวยความสะดวกในการประกอบกิจกรรมเช่นใด เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบ ให้เกิดความสะดวกสบายในการเคลื่อนไหว การติดต่อระหว่างพื้นที่แต่ละส่วน และเพื่อให้การใช้งานหรือการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้ที่จะมาใช้อาคารเป็นไปอย่างราบรื่น ควรออกแบบให้แต่ละส่วนของอาคารสนองประโยชน์ใช้สอยในกิจกรรมต่าง ๆ ได้มากที่สุดทั้งทางร่างกายและจิตใจ ขนาดของเนื้อที่ใช้งานในแต่ละส่วน และตำแหน่งที่ตั้งควรให้เหมาะสมกับความต้องการและความจำเป็นทางการใช้สอย การสัญจรติดต่อระหว่างแต่ละส่วนสะดวกและไม่รบกวนซึ่งกันและกัน มีความปลอดภัยแก่ผู้มาใช้สอย ถูกต้องตามกฎหมายเทศบัญญัติ ตลอดจนมีบรรยากาศของแต่ละส่วนที่สอดคล้องกับการใช้สอยและประเภทของอาคารด้วย

วิมลสิทธิ์ หรขงกูร (2541 : 291-292) กล่าววิเคราะห์ถึงแนวความคิดในการออกแบบสถาปัตยกรรมของสถาปนิกว่า

แนวความคิดในการออกแบบมีพิสัยที่กว้างมากในลักษณะที่เป็นพิสัยของความหมายที่เป็นนามธรรมกับความหมายที่เป็นรูปธรรม จึงวิเคราะห์พิสัยความหมายของแนวความคิดในการออกแบบออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ 1. แนวความคิดมูลฐาน 2. หลักเกณฑ์หรือแนวทางในการแก้ปัญหา และ 3. ผลลัพธ์ทางกายภาพ

จากทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบดังนี้

1. สภาพแวดล้อมและที่ตั้ง
2. การจัดวางผังของตัวอาคาร
3. รูปทรงของตัวอาคาร

4. องค์ประกอบของอาคาร
5. ส่วนประณีตของอาคาร

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย ได้ศึกษาแนวความคิดในการออกแบบมัสยิด โดยแบ่งขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตทางด้านสถาปัตยกรรม

1. ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสถาปัตยกรรมอิสลามิก ในการจัดวางผัง รูปทรงของอาคาร องค์ประกอบของอาคาร ส่วนประณีต จากเอกสาร
2. ศึกษาลักษณะทางกายภาพของสถาปัตยกรรมมัสยิดในประเทศไทย จากการสำรวจที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 10 แห่ง ซึ่งประเด็นของการศึกษาเป็นตัวแปรที่แสดงให้เห็นถึงรูปแบบสถาปัตยกรรมในประเทศไทย ได้แก่ สภาพแวดล้อมและที่ตั้ง การจัดวางผัง รูปทรงของตัวอาคาร องค์ประกอบของอาคาร ส่วนประณีตทางสถาปัตยกรรม

1.4.2 ขอบเขตทางด้านข้อมูลทั่วไป

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเพณี พิธีกรรม และกฎข้อบังคับของศาสนาของศาสนา จากเอกสาร

1.4.3 ขอบเขตในการเลือกตัวอาคาร

ผู้วิจัยได้คัดเลือกอาคารที่ทำการศึกษาโดยกระจายกลุ่มตัวอย่างทั่วทุกภาคของประเทศไทย ซึ่งกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนทั้งหมดของมัสยิดแต่ละภาค จากนั้นผู้วิจัยได้คัดเลือกอาคารที่มีความสำคัญและเป็นอาคารที่มีความสมบูรณ์ในด้านองค์ประกอบต่างๆ ของแต่ละภาคเป็นจำนวนทั้งสิ้น 10 แห่ง

1.4.4 ขอบเขตในการเลือกบุคคล

ผู้วิจัยได้แบ่ง กลุ่มบุคคลที่ใช้ในการวิจัย ออกเป็น 2 กลุ่ม

1. **อิหม่าม** ผู้วิจัยเลือกอิหม่ามประจำมัสยิดทั้ง 10 แห่ง ที่เลือกทำการสำรวจ เพื่อทำการสัมภาษณ์ในด้านความคิดเห็นและความต้องการทางด้านกายภาพในการเข้ามาใช้มัสยิดทั้งหมด 10 คน
2. **มุสลิม** ผู้วิจัยเลือกมุสลิมที่เข้ามาประกอบพิธีกรรมในมัสยิดที่เลือกทำการสำรวจทั้ง 10 แห่ง เพื่อทำการสอบถามในด้านความคิดเห็นและความต้องการทางด้านกายภาพในการเข้ามาใช้มัสยิดทั้งหมด 500 คน

1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

มัชยิด หมายถึง สถานที่ที่ใช้ประกอบศาสนกิจและกิจกรรมร่วมกันทางศาสนาอิสลาม ได้แก่ มัสยิดทั้ง 10 แห่งที่ทำการสำรวจ

อิหม่าม หมายถึง ผู้นำศาสนาประจำมัชยิดที่เลือกทำการสำรวจทั้ง 10 แห่ง

มุสลิม หมายถึง มุสลิมที่เข้ามาประกอบพิธีกรรมในมัชยิดที่เลือกทำการศึกษาทั้ง 10 แห่ง

แนวความคิดในการออกแบบ หมายถึง ความคิดริเริ่มที่มีความครอบคลุม เป็นความคิดรวบยอด ทำหน้าที่ประสาน หรือองค์ประกอบต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้ผลงานออกแบบที่เป็น การแก้ปัญหาที่ดีที่สุด เพื่อสนองเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการ

ลักษณะทางกายภาพของสถาปัตยกรรม หมายถึง ลักษณะภายนอกของสถาปัตยกรรมที่บุคคลสามารถรับรู้ได้ด้วยสัมผัสทางตาผ่านการมองเห็น ได้แก่ 1. สภาพแวดล้อมและที่ตั้ง 2. การจัดวางผังอาคาร 3. รูปทรงอาคาร 4. องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม 5. ส่วนประณีตทางสถาปัตยกรรม

การจัดวางผังอาคาร หมายถึง การจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในอาณาเขต พื้นที่ที่เป็นกรรมสิทธิ์ของมัชยิด โดยครอบคลุมถึงงานสถาปัตยกรรม

รูปทรงอาคาร หมายถึง รูปทรงที่มีลักษณะทางกายภาพโดยรอบภายนอกของอาคาร ที่มีลักษณะเป็นสามมิติ ประกอบด้วย ส่วนตัวอาคารและหลังคา

องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม หมายถึง ส่วนประกอบต่าง ๆ ทางกายภาพภายนอก ได้แก่ ทางเข้าอาคาร การเจาะช่องเปิด ส่วนปกคลุมที่ว่าง พื้นที่ว่างภายในอาคาร ส่วนประกอบพิธีกรรม รูปทรงของหน้าต่าง

องค์ประกอบของพื้นที่ใช้สอย หมายถึง พื้นที่ใช้สอยภายในอาคารซึ่งที่สำคัญประกอบด้วย โถงละหมาด ส่วนอาบน้ำละหมาด หออะซาน โถงละหมาด แทนมิมบ์ร ผังส่วนกิบลัต

ส่วนประณีตทางสถาปัตยกรรม หมายถึง ลวดลายประดับตกแต่งต่าง ๆ ได้แก่ ลวดลายตกแต่งผนัง เสา แทนมิมบ์ร ช่องว่างต่าง ๆ และส่วนตกแต่งภายในโคม

บทที่ 2

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาข้อมูลในด้านต่างๆ ผู้วิจัยได้เรียบเรียงข้อมูลและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ประกอบการวิจัย โดยนำเสนอเป็นหัวข้อดังนี้

- 2.1 ประวัติความเป็นมาของศาสนาอิสลาม
 - 2.1.1 กำเนิดศาสนาอิสลาม
 - 2.1.2 ชีวประวัติของศาสดา
- 2.2 องค์ประกอบของศาสนา
- 2.3 โครงสร้างศาสนาอิสลาม
 - 2.3.1 หลักศรัทธา (รูกันอิหมาน 6 ประการ)
 - 2.3.2 หลักปฏิบัติ (รูกันอิสลาม 5 ประการ)
- 2.4 เดือนต่างๆ ในรอบปีของศาสนาอิสลาม
- 2.5 บทบัญญัติเกี่ยวกับมัสยิดที่ปรากฏในพระมหาคัมภีร์อัล-กรุอาน
- 2.6 วजनและจริยวัตร (ซุนนะห์) ของท่านศาสดาเกี่ยวกับมัสยิด
- 2.7 ประวัติการสร้างมัสยิด
 - 2.7.1 ประวัติการสร้างมัสยิดในสมัยแรก
 - 2.7.2 ประวัติการสร้างมัสยิดในประเทศไทย
- 2.8 เอกลักษณะของงานศิลปะและงานสถาปัตยกรรมอิสลามิก
 - 2.8.1 ลักษณะสถาปัตยกรรมของมัสยิดในสมัยแรก
 - 2.8.2 องค์ประกอบของมัสยิด
 - 2.8.3 การตกแต่งของศาสนาอิสลาม
- 2.9 แนวคิดทางสถาปัตยกรรมอิสลามิกที่มีอิทธิพลต่อการออกแบบ
- 2.10 เกณฑ์ในการออกแบบสถาปัตยกรรม
 - 2.10.1 การจัดวางผังบริเวณที่เหมาะสมกันและสอดคล้องกับกิจกรรม
 - 2.10.2 การจัดองค์ประกอบของพื้นที่ใช้สอยในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ
- 2.11 มติและข้อเสนอแนะในเรื่องมัสยิดขององค์การอปีเญาะ
- 2.12 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ประวัติความเป็นมาของศาสนาอิสลาม

2.1.1 กำเนิดศาสนาอิสลาม

ในยุคกลางซึ่งเป็นยุคที่ศาสนามีอิทธิพลต่อการเมืองและสังคม ในทวีปเอเชียบริเวณคาบสมุทรอาหรับศาสนาอิสลามได้ถือกำเนิดขึ้นมา และได้เป็นศาสนาที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่ยุคกลางเป็นต้นมาเช่นเดียวกัน

บริเวณคาบสมุทรอาหรับในสมัยก่อน ก่อนศาสนาอิสลามเป็นดินแดนของพวกที่อยู่เร่ร่อนซึ่งเรียกว่าพวกเบดูอิน มีอาหรับหลายเผ่า วิถีชีวิตของกลุ่มอาหรับในแถบทะเลทรายนี้มี 2 แบบด้วยกันคือ พวกที่เร่ร่อนตามทะเลทราย (เบดูอิน) มีอาชีพเลี้ยงสัตว์ต้องเดินทางหาทุ่งหญ้าและบ่อน้ำในฝูงสัตว์ ส่วนอาหรับอีกพวกหนึ่งคือพวกผู้ที่ตั้งถิ่นฐานในเมืองมีอาชีพค้าขาย ทั้งนี้เนื่องจากคาบสมุทรอาหรับตั้งอยู่บนเส้นทางการค้าระหว่างตะวันออกกลางกับทวีปแอฟริกา และตอนใต้คาบสมุทรอารเบียและมีเมืองสำหรับกองคาราวานจะพัก อาหรับที่อยู่ในเมืองนี้แสวงหาผลประโยชน์จากการค้าขนแร่ขาย เช่นเมืองเมกกะห์ซึ่งเป็นเมืองศูนย์กลางการค้าเมืองหนึ่ง

ประเพณีและวัฒนธรรมของชาวอาหรับนั้นได้รับอิทธิพลจากชนชาติรอบตัว เช่น ความแห้งแล้ง ทุรกันดาร วิวังว้าง โศกเคี้ยวของทะเลทรายทำให้ชนเผ่าเร่ร่อนรักอิสระภาพและยากที่จะปกครอง หรือให้ความรวมกันได้ มักจะมีการทะเลาะเบาะแว้งซึ่งนำไปสู่การต่อสู้ของอาหรับเผ่าต่าง ๆ ในแถบทะเลทรายนี้เกิดขึ้นบ่อยครั้ง

ความเชื่อถือของคนอาหรับในคาบสมุทรนี้ นับถือเทพเจ้าแห่งธรรมชาติ เช่นต้นไม้ น้ำพุ และหิน มีการปั้นรูปบูชาเจว็ดกันมากมาย ในเมืองเมกกะห์มีเทวสถานที่สำคัญของชาวอาหรับอยู่ด้วย

2.1.2 ชีวิตประวัติของศาสดา

ใน ค.ศ.570 เดือนสิงหาคม ศาสดามุฮัมมัดถือกำเนิดจากอาหรับตระกูลกุไรช์ ซึ่งเป็นอาหรับที่มีอำนาจในเมืองเมกกะห์ บิดาชื่ออับดุลลอฮ์ ได้เสียชีวิตตั้งแต่มารดาได้ตั้งครรภ์ท่านศาสดาเพียง 2 เดือน ในวัยเยาว์ท่านเป็นคนสุภาพอ่อนโยน พุคจริง ทำจริง มีระเบียบ ซื่อสัตย์สุจริต ครั้งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ท่านจึงเป็นที่นับถือของคนทั่วไป

เมื่อท่านอายุได้ 40 ปี ท่านได้ไปบำเพ็ญกาวนา ณ ถ้ำแห่งหนึ่งนอกเมืองเมกกะห์ที่ภูเขาฮิรอ อยู่เสมอ และ ณ ที่นี้เองท่านได้รับโองการจากพระเจ้าเป็นเจ้าและบัญญัติต่าง ๆ จนท่านได้รู้ซึ่งต่อการประกาศหลักธรรมเพื่อกอบกู้ภัยพิบัติของสังคมมนุษย์ที่กำลังจะเกิดขึ้น ท่านใช้เวลา 3 ปี ที่เมืองเมกกะห์เพื่อประกาศโองการ แต่ได้รับการต่อต้านอย่างหนักจากชาวเมืองเมกกะห์ จนครั้งสุดท้ายท่านถูกปองร้ายเอาชีวิตจากพวกต่อต้าน ในระยะนี้ชาวเมืองยาลิบ ได้เชิญให้ไปอยู่ในเมืองนั้นเมื่อ ค.ศ.622 ท่านได้ไปอยู่และเผยแพร่งศาสนาที่นั่น เมืองยาลิบนี้ภายหลัง

เปลี่ยนชื่อเป็น เมดินา หมายถึง เมืองของศาสดาถือว่าเป็นเหตุการณ์สำคัญของศาสนาอิสลาม จึงถือเอาปีนี้เป็นต้นศักราชของอิสลามเรียกว่า ฮิจเราะห์ศักราช

ศาสดาได้ไปตั้งชุมชนอิสลามได้สำเร็จที่เมืองเมดินา และได้เผยแพร่นศาสนา เมืองเมกกะห์มีแต่การต่อสู้กันระหว่าง 2 เมือง จนในที่สุดเมกกะห์ต้องพ่ายแพ้ใน ค.ศ.630 ศาสดาได้กำหนดเอาวิหารกะอ์บะห์ เป็นวิหารที่สำคัญทางศาสนา ท่านได้ทำประชาชาติอาหรับรวมตัวกันเป็นปึกแผ่นมีอธิปไตยของตนเอง มีอัลกุรอานเป็นธรรมนูญและการดำเนินชีวิต

ใน ค.ศ.632 ศาสดาได้สิ้นชีพลง ได้มีการเลือกสาวกที่อาวุโสและเป็นเพื่อนสนิทของศาสดาคำรงตำแหน่งที่เรียกว่า คอลีฟะห์ คือ ผู้สืบต่อจากศาสดา มีผู้สืบต่อจากศาสดา มีผู้ดำรงตำแหน่งต่อมาอีก 2 คน ตามลำดับคือ อุมัร อุซมาน และอาลี ในช่วงระหว่างอุซมานกับอาลีมีการแก่งแย่งอำนาจกัน และในช่วงนี้เองทำให้ศาสนาอิสลามแยกออกเป็น 2 นิกายใหญ่ ๆ คือ

1. นิกายซุนนะฮ์ คือ นิกายของผู้ศรัทธาต่อคำสั่งสอนของศาสนามุฮัมมัด และปฏิบัติตามหลักการที่ศาสดากำหนดไว้และศรัทธาว่าศาสดามุฮัมมัดเป็นศาสนทูตของพระเจ้า

2. นิกายชีอะ นิกายนี้มีความคิดรุนแรงและไม่พอใจต่อผู้ปกครองที่ยึดถือนิกายซุนนะฮ์ พวกนี้เชื่อว่าเชื้อสายของอาลีควรจะเป็นผู้สืบต่อจากศาสดาอย่างแท้จริง พวกนี้ศรัทธาว่าอาลีเป็นศาสนทูตของพระเจ้าแต่ผู้เดียว พวกนี้เอาข้อปฏิบัติตามประเพณีโบราณซึ่งไม่ได้อ้างไว้ในศาสนาอิสลามมาเป็นหลักการปฏิบัติด้วย เช่น การลุยไฟ นิกายชีอะห์นี้ ได้แก่แขกเจ้าเซ็นในเมืองไทย

2.2 องค์ประกอบของศาสนา

การจะตัดสินว่าคำสอนใดเป็นศาสนาหรือไม่ จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ประการ คือ ศาสดา คำสอนหรือคัมภีร์ สาวก ศาสนสถาน และพิธีกรรม จากองค์ประกอบดังกล่าวนี้อิสลามจึงมีความสมบูรณ์ในการเป็นศาสนาโดยมีองค์ประกอบ คือ

1. ศาสดา คือ ท่านศาสดามุฮัมมัด (คือตลอดลุลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม)
2. คัมภีร์ คือ พระมหาคัมภีร์อัล-กุรอาน
3. สาวกหรือผู้สืบทอด คือ มุสลิมทุกคน ทั้งนี้เพราะในอิสลามไม่มีสถานบันนักบวช มุสลิมทุกคนมีหน้าที่ทั้งเป็นผู้เรียนรู้ ผู้ปฏิบัติ และผู้เผยแผ่
4. ศาสนสถาน คือ มัสยิด ซึ่งมีความหมายว่าบ้านของอัลลอฮ์ โดยมีรากศัพท์จากคำว่า “ชะญะคะ” แปลว่า กราบไหว้ (สุญูด)

อนึ่ง “สุเหร่า” เป็นอีกคำหนึ่งที่ใช้เรียกศาสนสถานนี้ เข้าใจว่ามาจากคำเปอร์เซียว่า “ซารา” แปลว่าที่ชุมชน ที่พัก

ในภาคกลางและภาคอื่น ๆ ยกเว้นภาคใต้ คำทั้งสองนี้ใช้ในความหมายเดียวกัน โดยมัสยิดเป็นคำที่ใช้อย่างเป็นทางการรวมทั้งเป็นภาษาราชการ แต่ในภาคใต้และประเทศมาเลเซีย ความหมายจะต่างกัน คือ มัสยิดเป็นศาสนสถานใช้ละหมาดวันศุกร์ร่วมกัน แต่สุเหร่าหรือบาราเซาะห์ จะเป็นสถานที่เล็ก ๆ ใช้ละหมาด 5 เวลา ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก เพื่อสะดวกในการเดินทางไปละหมาด 5 เวลา ร่วมกัน

5. พิธีกรรม เนื่องจากอิสลามเป็นศาสนาที่เน้นในการปฏิบัติ เพราะฉะนั้นจึงต้องมีรูปแบบของพฤติกรรมของอิสลามตั้งแต่เกิดจนตาย ดันจนหลับ

2.3 โครงสร้างศาสนาอิสลาม

2.3.1 หลักศรัทธา (รูกอนอิหม่าน) 6 ประการ

1. ศรัทธาในพระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้า มุสลิมจะต้องศรัทธาในพระเจ้าพระองค์เดียว ไม่ตั้งสิ่งอื่นใดขึ้นมาเป็นภาคีทำการเคารพสักการะ พระเจ้าในศาสนาอิสลามมีพระนามว่า อัลเลาะห์ (ซุบห์) นอกจากนี้จะศรัทธาว่ามีพระองค์เดียวแล้ว ยังต้องยอมรับในคุณลักษณะของพระเจ้า เช่น พระองค์ทรงรู้ ทรงเห็น ทรงได้ยินทุกสรรพสิ่งทั้งในที่ลับและที่แจ้ง ทรงสร้างสรรพสิ่งทั้งมวล ทรงเมตตากรุณา ทรงความยุติธรรม ฯลฯ ดังใจความในคัมภีร์อัล-กุรอานบทที่ 112 โองการที่ 104 บัญญัติไว้ว่า “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่าอัลลอฮ์มีอยู่องค์เดียว ทางเป็นที่พึงของสรรพสิ่งทั้งมวล ไม่ทรงมีบุตรและไม่ทรงเป็นบุตรของใคร และไม่มีแบบอย่างใด ๆ ที่เทียบกับพระองค์ได้

2. ศรัทธาในบรรดามลาอิกะห์ เป็นความเชื่อที่ปรากฏอย่างชัดเจนในคำตอบของอิสลาม โดยอธิบายหลักมลาอิกะห์เป็นสรรพสิ่งชนิดหนึ่งที่พระเจ้าสร้างขึ้นในธาตุพิเสาะ เป็นธาตุฝ่ายวิญญาณซึ่งมนุษย์ไม่สามารถสัมผัสได้

มลาอิกะห์ปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งของพระเจ้าอย่างเคร่งครัด ซึ่งมีจำนวนมากมายกทำที่มีระบุชื่อและหน้าที่เฉพาะมีอยู่ 10 มลาอิกะห์

- 1) ยิบรออีล ทำหน้าที่สื่อโองการพระเจ้ากับศาสดา
- 2) มิกออีล ทำหน้าที่นำโศดลากจากพระเจ้าสู่โลก
- 3) อิศรออิล ทำหน้าที่ถอดวิญญาณของมนุษย์และสัตว์
- 4) อิศรอฟีล ทำหน้าที่เป่าสังข์ในวันสิ้นโลก
- 5) รอกีบ ทำหน้าที่บันทึกความดีและความชั่วของมนุษย์
- 6) อะดีด ทำหน้าที่บันทึกความดีและความชั่วของมนุษย์
- 7) มุรกีร ทำหน้าที่สอบถามคนตายในกุโบร (หลุมฝังศพ)
- 8) นะกีร ทำหน้าที่สอบถามคนตายในกุโบร (หลุมฝังศพ)
- 9) ริควาน ทำหน้าที่ดูแลกิจการของสวรรค์

10) มาลิก ทำหน้าที่ดูแลกิจการของชุมชนรก

3. ศรัทธาสาสดา มุสลิมศรัทธาว่า โลกมนุษย์แต่ละยุคที่ผ่านมานับแต่ยุคแรกคืออาดัมนั้น จะต้องมีศาสดาหรือศาสนทูตเป็นผู้บัญญัติของพระเจ้ามาประกาศ เพื่อการปฏิบัติซึ่งจำนวนศาสดาที่เผยแพร่โอองการพระเจ้มีจำนวนมาก ลักษณะคำประกาศของแต่ละศาสดาย่อมผิดแปลกไปตามยุคสมัย แต่สิ่งที่ทุกศาสนาประกาศออกมาเหมือนกัน คือ ความเชื่อถือในพระเจ้าองค์เดียว และห้ามการกราบไหว้รูปชาวดูโดยสิ้นเชิง

บรรดาศาสดาที่รับโอองการจากพระเจ้ามาเผยแพร่เท่าที่ปรากฏในอัลกุรอานมีทั้งสิ้น 25 ท่าน คือ 1. อาดัม 2. อิบรอฮิม 3. อิสฮากร์ 4. ยาอูฟ 5. นัวฮ์ 6. คาบชลุค 7. สุไลมาน 8. ไอยูบ 9. ยูซุบ 10. มุซย 11. ฮารูน 12. ซ่าการีบา 13. ยาหฺยา 14. อีซา 15. อินยาส 16. อิสมาอิล 17. อัลยาซะอ์ 18. ยูนุส 19. ลูค 20. อิศรต 21. ฮุค 22. ซุไอย์ 23. ซอและซ 24. ซุลกิฟิตี 25. มุฮัมหมัด

4. ศรัทธาในบรรดาคัมภีร์ คัมภีร์ของศาสนาอิสลาม ชื่อว่า คัมภีร์อัล-กุรอาน ซึ่งเป็นคัมภีร์ฉบับสุดท้ายที่พระเจ้าผู้เป็นเจ้าประทานมายังมนุษย์ชาติโดยผ่านทางท่านศาสดามุฮัมหมัด แต่ก่อนหน้านี้พระเจ้าได้ประทานคัมภีร์ให้มนุษย์ชาติโดยผ่านทางท่านศาสดาต่าง ๆ มาแล้ว

คัมภีร์ที่พระองค์ประทานมาทั้งหมด มีจำนวน 104 เล่ม แต่ที่สำคัญมี 4 เล่ม คือ

- 1) คัมภีร์เตารอด ประทานให้แก่ นบี มุซา (โมเชส)
- 2) คัมภีร์อินญิล ประทานให้แก่ นบี อีซา (พระเยซู)
- 3) คัมภีร์ซามูร ประทานให้แก่ นบีดาอูด (เดวิด)
- 4) คัมภีร์อัลกุรอาน ประทานให้แก่ นบี มุฮัมหมัด

คัมภีร์ที่ศาสนานำมาประกาศนั้น ฉบับสุดท้ายอันประมวลความสมบูรณ์ และใช้เป็นปัจจุบันตราบถึงวันสิ้นโลก ได้แก่ คัมภีร์อัลกุรอาน

คัมภีร์อัลกุรอาน มีโอองการต่าง ๆ ประมาณ 6,600 กว่าโอองการ จำนวนนั้นแบ่งเป็น

บทบัญญัติเกี่ยวกับหลักความเชื่อ

บทบัญญัติเกี่ยวกับพิธีการทางศาสนา

บทบัญญัติเกี่ยวกับประวัติศาสตร์

บทบัญญัติเกี่ยวกับเศรษฐกิจ

บทบัญญัติเกี่ยวกับการปกครอง

บทบัญญัติเกี่ยวกับการแพทย์

บทบัญญัติเกี่ยวกับการคำนวณ

บทบัญญัติเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์

บทบัญญัติเกี่ยวกับกฎหมาย

บทบัญญัติเกี่ยวกับการทูต

บทบัญญัติเกี่ยวกับสังคม

บทบัญญัติเกี่ยวกับวัฒนธรรม

มุสลิมถือว่า คัมภีร์อัล-กุรอานเป็นธรรมนูญชีวิตของทุกคน ซึ่งการกระทำทั้งหลายจะต้องสอดคล้องกับบทบัญญัติในคัมภีร์ของอัล-กุรอาน

5. ศรัทธาในวันพิพากษา มุสลิมต้องศรัทธาว่า โลกนี้ (โลกมนุษย์) เป็นโลกแห่งการทดลอง เป็นโลกที่ไม่จีรัง จะต้องมียวันสลาย ซึ่งวันนี้เรียกว่า วันกิยามะห์ หรือ วันแห่งการพิพากษา เป็นวันที่ทุกชีวิตจะบังเกิดขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง เพื่อถูกชำระการงานที่เขาได้ประกอบไว้ในโลกนี้ ดังพระเจ้าทรงบัญญัติในคัมภีร์อัลกุรอาน (เสาวนีย์ จิตต์หมวด. 2535 : 35)

“และชีวิตแห่งโลกนี้มีใครอื่นใด เว้นแต่เป็นการละเล่น และการบันเทิง และแท้จริงในปรโลกนั้น แน่แน่นอน คือ ชีวิต ถ้าพวกเราได้รับรู้ (ความจริงข้อนี้)”

“แท้จริงวันแห่งการตัดสินนั้นเป็นเวลากำหนดของพวกเขาทั้งหมด วันซึ่งเพื่อน (ญาติสนิท) คนหนึ่ง จะช่วยสิ่งใดแก่เพื่อน (ญาติสนิท) อีกคนหนึ่งไม่ได้ และพวกเขาเองก็ไม่ถูกช่วยเหลือด้วย)

อนึ่งกิยามะห์ หรือ ปรโลก เป็นวันที่เมื่อเกิดขึ้นแล้ว ไม่มีวันถึงซึ่งการอวสานมนุษย์และสรรพสิ่งทั้งหลาย เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะคงอยู่ต่อไปชั่ววันรันคร์ ซึ่งเรียกว่าโลกอาคีรัต

6. ศรัทธาคอกฎกำหนดศกภาวะการณั์ กฎกำหนดศกภาวะการณั์ คือ ระเบียบอันรัดกุมที่พระเจ้าเป็นเจ้าได้กำหนดไว้แก่โลก แก่มนุษยชาติ พอแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1) กฎตายตัว เมื่อประสบกับผู้ใดแล้วหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทุกอย่างดำเนินไปตามพระประสงค์ เช่น การถือกำหนดชาติพันธุ์ รูปร่างหน้าตา การโคจรของดวงดาว การแปรปรวนของดินฟ้าอากาศ

2) กฎไม่ตายตัว โดยดำเนินไปตามความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลกรรมต่าง ๆ อยู่ในดุลยพินิจมนุษย์ในอันที่จะใช้สติปัญญา ที่พระเจ้าประทานมา เลือกปฏิบัติตามข้อใช้ต่าง ๆ

“แท้จริงทุกสิ่งทุกอย่างเราได้บังเกิดขึ้นตามกฎศกภาวะการณั์”

2.3.2 หลักปฏิบัติ (รูกันอิสลาม) 5 ประการ

1. การปฏิญาณตน หัวใจของการเป็นมุสลิม คือ การกล่าวคำปฏิญาณว่า “อัซซะอฺ อันลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์ วะอัชชะคุนะมุฮัมมัดร์เราะมะฮฺรุฎฎะละฮ์” ซึ่งมีความหมายว่า “ข้าพเจ้าขอปฏิญาณตนว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ และแท้จริงมุฮัมมัดเป็นสถานทูตของอัลลอฮ์

การปฏิบัติอันเป็นหัวใจของมุสลิมนี้ ต้องมิใช่การปฏิญาณที่ออกมาแต่เพียงวาจา หากต้องเป็นการปฏิญาณที่ออกมาจากจิตใจ ด้วยความศรัทธาอย่างแท้จริง ซึ่งสิ่งที่จะตัดสินใจความศรัทธาความจริงใจนี้คือการปฏิบัติ

2. การนมาซ หรือ การละหมาด มาจากคำว่าภาษาอาหรับว่า “อัศเศาะลาตฺ” แปลว่าการขอพร หรือ “คูอา”

บทบัญญัติและความมุ่งหมาย

พระเจ้าทรงลงบัญญัติเรื่องการละหมาดตั้งแต่ท่านศาสดามูฮัมหมัด (คือล๑) ประกาศอิสลาม อยู่ในนครเมกกะฮ์ ส่วนรูปแบบหรือขั้นตอนในการละหมาดที่มุสลิมปฏิบัติทราบมาจนทุกวันนี้ เป็นรูปแบบที่ท่านศาสดาปฏิบัติไว้เป็นแบบอย่าง

การละหมาดเปรียบได้กับเสาเอกของอัล-อิสลาม ซึ่งจะนำพามุสลิมให้มีความสุขทางจิตใจ ในโลกนี้และจะเป็นกุญแจสำคัญสำหรับสรวงสวรรค์ในโลกหน้า

พระเจ้าทรงบัญญัติเกี่ยวกับการละหมาดไว้มากในคัมภีร์อัล-กุรอาน อาทิ (เศาวนีฮ์ จิตต์หมวด. 2535 : 53 -54)

“จงขอความช่วยเหลือด้วยและการละหมาดเป็นภาระหนักนอจากบรรดาผู้ที่นอบน้อม ถ่อมตนเท่านั้น”

“จงดำรงละหมาดแน่แท้การละหมาดนั้นยับยั้งผู้ปฏิบัติจากความชั่วและความไม่ดีงาม ต่างๆ”

“ดังนั้นสูเจ้าจงดำรงละหมาดเพื่อรำลึกข้า”

“โอ้ศรัทธาทั้งหลายช่วยกันในการส่งเสริมสร้างความอดทนและการปฏิบัติการละหมาด เพราะแท้จริงอัลลอฮ์ทรงอยู่ร่วมกับผู้ออกทน”

นอกจากนั้นท่านศาสดามูฮัมหมัดยังมีวจนะไว้ว่า

“ สิ่งแรกในการงานของเขา (มนุษย์) ที่จะถูกสอบสวนหลังจากวันแห่งการฟื้นคืนคือการ ละหมาดของเขาถ้าการนมาซของเขาดี เขาจะประสบความสำเร็จและรอดพ้น แต่ถ้าเสียเขาก็จะ หมองมัวและขาดทุน “

“ พันธะระหว่างเรากับเขาก็คือการละหมาด ถ้าผู้ใดจะละทิ้งการนมาซผู้นั้นก็มีใจมุสลิม “

เหล่านี้คือ ตัวอย่างใจความจากอัล- กุรอาน และอัล-หะดีษ

นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างพลังอันแข็งแกร่ง การสำรวจจิตใจหรือการทำสมาธิให้มีจิตใจ วอกแวกไปในเรื่องต่างๆ การได้เข้าไปสัมผัสเอกภาพของพระเจ้าการได้ทำจิตใจตนเองให้สงบหนัก แน่นอดทน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะที่มีความทุกข์ ความยุ่งยากในชีวิต การประสบปัญหาต่างๆ การละหมาดเป็นเครื่องช่วยที่ดีที่สุดและยังฝึกฝนให้ตนอยู่ในระเบียบวินัย (เพราะการละหมาดจะ ต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์ต่างๆที่ท่านศาสดาได้ปฏิบัติไว้เป็นแบบอย่าง) ฝึกความอดทนและเอาชนะ ตนเอง ฝึกรักษาความสะอาดและยังเป็นการออกกำลังกายหรือการบริหารร่างกายโดยปริยาย

เหล่านี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งที่มนุษย์จะได้รับการฝึกฝนจากการปฏิบัติการละหมาดหรือการ แสดงความเคารพต่อพระเจ้าซึ่งหากเป็นการละหมาดรวม (คือการละหมาดพร้อมกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป) ยังเป็นการแสดงการในข้ออื่นๆอีกเช่นกัน ความพร้อมเพรียงสามัคคี ความเสมอภาค ภราดร ภาพ ความไม่แบ่งชั้นวรรณะผิวพรรณ เชื้อชาติ เป็นต้น

แต่ถ้าผู้ทำละหมาดโดยขาดความสำรวม ทำให้เพียงหน้าที่ เขาจะไม่ได้อะไรนอกจากการก้ม ๆ เงย ๆ ซึ่งตรงกันข้ามกับผู้ที่ทำด้วยความศรัทธาและสำรวม และเข้าใจจุดหมายของการละหมาด เขาจะได้รับภาคผลตอนแทนทั้งในโลกนี้และในโลกหน้า และแท้จริงที่มุสลิมได้ใกล้ชิดกับพระองค์อัลลอฮ์มากที่สุดก็คือการละหมาด ดังวณะของท่านศาสดามูฮัมมัด (ส็อล) ที่ว่า

“ความใกล้ชิดที่สุดกับพระองค์มีต่อพระผู้อภิบาลของเขา คือ ในขณะที่เขากำลังกราบ (สัจญุด)”

“เมื่อบ่าวคนใดยืนในการละหมาดของเขา กุศลก็จะลงอย่างท่วมท้นบนศีรษะของเขา จนกระทั่งเขาก้มลง ต่อมาเมื่อเขาก้มลง ความเมตตาของอัลลอฮ์ก็จะท่วมท้นเขาจนกว่าเขาจะทำการกราบ และผู้ทำการกรานั้น เขาย่อมกราบกราน อยู่แทบบาททั้งสองของอัลลอฮ์ ดังนั้นเขาจงขอและจงพอใจเถิด”

วาระที่ต้องทำการละหมาด

1. รอบวัน เป็นการละหมาดประจำวัน ทำวันละ 5 เวลา คือ

1.1 เวลาเช้าตรู่ (ซุบห์) ปฏิบัติ 2 รอกะอ์ต เวลา 04.45 น.

1.2 เวลาบ่าย (คุฮ์รี) ปฏิบัติ 4 รอกะอ์ต เวลา 12.30 น.

1.3 เวลาเย็น (อะซัร) ปฏิบัติ 4 รอกะอ์ต เวลา 15.45 น.

1.4 เวลาพลบค่ำ (มักริบ) ปฏิบัติ 3 รอกะอ์ต เวลา 18.30 น.

1.5 เวลากลางคืน (อิซา) ปฏิบัติ 4 รอกะอ์ต เวลา 19.30 น.

เมื่อได้เวลาละหมาด มุสลิมจะละหมาด มุสลิมจะละหมาดที่ใดก็ได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นที่มัสยิดหรือสุเหร่า อาจจะเป็นที่ทำงาน บนพาหนะ ขอแต่เป็นที่สะอาด

2. รอบสัปดาห์ ให้รวมทำกันในวันศุกร์ ณ มัสยิดสถาน จำนวน 2 รอกะอ์ต

3. รอบปี ในรอบปีหนึ่งให้ทุกคนละหมาด ณ มัสยิดสถาน หรือชุมชน ซึ่งมี 2 ครั้ง

3.1 ละหมาดเมื่อสิ้นเดือนถือศีลอด (เดือนรอมฎอน) ซึ่งเรียกว่าวันตรุษอิดิลฟิตรีหรือวันออกบวช จำนวน 2 รอกะอ์ต

3.2 ละหมาดในวันเชือดสัตว์พลีทาน เนื่องในเทศกาลฮัจญ์ ซึ่งเรียกว่าวันตรุษอิดิลอฎฮา หรือ วันออกฮัจญ์ จำนวน 2 รอกะอ์ต

4. ตามเหตุการณ์ เมื่อเกิดเหตุการณ์บางประการให้ทำละหมาดด้วย เช่น

4.1 ทำละหมาดขอพรแก่ผู้ตายก่อนนำไปฝัง เรียกว่า ละหมาดชะนาซะฮ์

4.2 ทำละหมาดขอฝนในยามแห้งแล้ง เรียกว่า ละหมาดอิสติสกอฮ์

4.3 ทำละหมาดในเวลากลางคืนของเดือนแห่งการถือศีลอดจำนวน 20 รอกะอ์ต เรียกว่า ละหมาดตะรอเวียฮ์

4.4 ทำละหมาดระลึกถึงพระเจ้า เมื่อเกิดเหตุผิดปกติทางธรรมชาติ คือ

- เมื่อเกิดจันทรุปราคา เรียกว่า กุซุฟุกอมร์ จำนวน 2 รอกะอัด
- เมื่อเกิดสุริยุปราคา เรียกว่า กุซุฟซัมซี จำนวน 2 รอกะอัด

4.5 ทำละหมาดขอต่อพระเจ้า ให้ชี้ทางเลือกในการปกครองการงานต่าง ๆ ที่ตัวเองตัดสินใจไม่ได้ เรียกว่า ละหมาด อิศติคอเราะห์ จำนวน 2 รอกะอัด

นอกจากที่กล่าวไว้แล้วนี้ ยังมีละหมาดอื่น ๆ อีก และการละหมาดยังส่งเสริมให้กระทำโดยไม่ต้องรอบวาระ และเหตุการณ์ต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว เป็นการกระทำโดยไม่ต้องมีเงื่อนไข ทำเมื่อระลึกถึงพระเจ้า จำนวนกระทำครั้งละ 2 รอกะอัด และทำได้เรื่อยไปเรียกว่า สุนัตฆุลลัก

ทิศทางในการมุ่งสู่

ในการทำละหมาดมุสลิมนอกจากทุกมุมโลกต้องผินหน้าไปยังจุดเดียวกันเพื่อให้เกิดเอกภาพ ซึ่งทิศทางนี้เรียกว่า “กิบลัต”

กิบละฮ์แห่งแรกของมุสลิม คือ “บัยตุลมุก็อบคิลิฮ์” ที่มัสยิดอัล-อักศอบ์ ในกรุงเยรูซาเล็ม ซึ่งเป็นสถานที่ที่ท่านศาสดามุฮัมมัด (ส็อล) เริ่มเดินทางสู่ทางเบื้องบน (มีชะรอญ์) เพื่อเข้าเฝ้าพระองค์อัลลอฮ์ (ซุบห์) แต่ต่อมาพระองค์ได้ทรงลงบัญญัติให้ท่านศาสดาเปลี่ยนกิบลัตใหม่ คือเปลี่ยนมาที่มัสยิด-หะรอม ที่ตั้งของกะอ์บะฮ์ในนครเมกกะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย กิบละฮ์ของแต่ละประเทศจึงอยู่ที่ทิศทางแตกต่างกันแล้วแต่ว่าประเทศนั้นอยู่ที่ทิศทางใด ของประเทศไทยกิบละฮ์ของมุสลิมทิศตะวันตก

“แน่นอนเราได้เห็นการแหงนหน้าของเจ้า (มุฮัมมัด) เนื่อง ๆ ทางฟากฟ้า (เพื่อนำทาง) ดังนั้นแน่นอนเราจะให้หันหน้าไปยังทิศที่เจ้าพอใจ ฉะนั้น จงหันหน้าของเจ้ามาทางมัสยิดอัล-หะรอม และสูเจ้าอยู่หนใดก็ตาม จงหันหน้าของสูเจ้าไปทางนั้น”

“และเจ้าออกจากหนใดก็ตาม (เช่นยามเดินทาง) ดังนั้น จงหันหน้าของเจ้ามาทางมัสยิดอัล-หะรอม”

และสำหรับทุก ๆ คน (ที่มีศาสนา) ต่างมีจุดหมายที่จะหันไปทางนั้น เพื่อประกอบศาสนกิจ ดังนั้นสูเจ้า (บรรดามุสลิม) จงแข่งขันกันในความดี ไม่ว่าสูเจ้าจะกระจายอยู่หนใด (ด้วยความสามัคคีมีกิบลัตเดียวกัน) อัลลอฮ์จะทรงนำสูเจ้ามารวมกันแท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงอำนาจเหนือทุกสิ่ง”

ฉะนั้นหากผู้ใดอยู่ในอากาศตลอด 24 ชั่วโมง และมีตาที่สามารถจะเห็นพฤติกรรมของมนุษย์ในโลกได้ทั้งหมด สิ่งที่ท่านจะได้เห็นตลอด 24 ชั่วโมง คือการเข้าเฝ้าพระเจ้าหรือการละหมาดของมุสลิมจากทั่วโลกที่มุ่งสู่จุดศูนย์รวมอันเดียวกัน

การที่มุสลิมผินหน้าไปสู่กิบลัต คือ ที่ตั้งของกะอ์บะฮ์มิได้หมายความว่ากะอ์บะฮ์ คือสัญลักษณ์ในการเคารพบูชา เพราะขณะทำละหมาดสิ่งที่มีมุสลิมนึกถึง คือ พระผู้เป็นเจ้าด้วยคำกล่าวเริ่มต้น “อัลลอฮุอักบัร” – “อัลลอฮ์ผู้ทรงเดชานุภาพ” และใจความของคัมภีร์อัล-กุรอานที่เขา

อ่าน แต่ที่พระองค์อัลลอ (ซุบหฺ) ให้มุสลิมไปสู่กิบลัตก็เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเท่านั้น ซึ่งถ้ามุสลิมถือเอากะฮ์บะฮ์เป็นสัญลักษณ์ ในการเคารพบูชาแล้วแต่ละบ้านแต่ละประเทศจำลองกะฮ์บะฮ์ไว้เป็นสมบัติของคนตั้งไว้ทิศทางต่าง ๆ และเมื่อนั้นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเป็นเอกภาพของมุสลิมจะไม่เกิดขึ้น และการเคารพสักการะจะติดอยู่เพียงแค่วัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้นเท่านั้น หาได้ไปถึงคุณธรรมและความดีงามที่พระผู้เป็นเจ้าประสงค์ไม่

บุคคลที่จะต้องละหมาด

บุคคลที่จำเป็นจะต้องปฏิบัติศาสนกิจข้อนี้คือ ผู้ที่บรรลุนิติภาวะในด้านร่างกายแล้ว คือหญิงตั้งแต่เริ่มมีรอบเดือน หากชายก็เข้าสู่วัยหนุ่ม การละหมาดเป็นบัญญัติที่บังคับสำหรับทุกคน ทั้งชายและหญิง จวบจนวาระสุดท้ายของชีวิต จะยกเว้นแต่เพียงบางกรณีเท่านั้น เช่น หญิงมีประจำเดือนหรือรอบเดือนหลังคลอด

หากบุคคลดังกล่าวไม่ปฏิบัติศาสนกิจข้อนี้ ทางศาสนาอนุญาตให้ผู้ที่มิมีหน้าที่รับผิดชอบอาทิ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง สามี ตักเตือนว่ากล่าวและเข็ญติ

ความสะอาดที่ต้องปฏิบัติ

ก่อนที่จะเข้าเฝ้าพระเจ้าเพื่อสํารวมคนและซัดเกลาจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ มุสลิมจะต้องสะอาดตั้งแต่ภายนอก คือ ร่างกายหมายถึงว่า หญิงเมื่อหมดจากรอบเดือนในเดือนหนึ่ง ๆ หญิงที่หมดเลือดภายหลังการคลอด (ประมาณ 30-40 วัน) และหญิงชาย หลังชายร่วมประเวณีหรือการฝันบุคคลเหล่านี้จะต้องอาบน้ำเปลื้องความสกปรกตามศาสนาบัญญัติก่อน

ก่อนมุสลิมปราศจากสิ่งสกปรกต่าง ๆ แล้ว ก่อนละหมาดต้องมีน้ำละหมาดคือได้ผ่านการอาบน้ำละหมาดมาแล้ว

เสื้อผ้าที่เข้าเฝ้าพระเจ้าจะต้องเป็นเสื้อผ้าที่สะอาดเรียบร้อย สำหรับผู้หญิงที่อยู่ในชุดที่มิดชิด เปิดได้เฉพาะใบหน้า ฝ่ามือ ส่วนชายต้องไม่ให้ปรกหน้าผาก

“ลูก ๆ ของอาคัมเอฮ์ จงแต่ซึ่งการแต่งตัวให้เรียบร้อยของสุเจ้า (และมีมารยาท) ทุก ๆ (เวลา) ละหมาด”

3. การถือศีลอด

การถือศีลอดเป็นการฝึกทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ของมุสลิมให้มีความตระหนักแน่นอนอดทนแก่มนุษย์ให้ทุกคนได้รู้รสชาติของความหิวโหยว่าเป็นเช่นไร เพื่อจะได้เห็นอกเห็นใจคนจนและจะได้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันต่อไป

และเป็นการฝึกฝนการควบคุมอารมณ์ต่าง ๆ ให้พ้นจากอำนาจฝ่ายต่ำ เพื่อทำจิตใจให้บริสุทธิ์ เป็นเป้าหมายอันสำคัญยิ่งของการถือศีลอด

ฉะนั้นการถือศีลอด จึงเป็นอีกหลักการหนึ่งที่สร้างความเสมอภาค ภราครภาพ ความ
ตระหนักแน่นอนอดทนแก่มนุษยชาติ และให้กระทำการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ทำละหมาดให้มากกว่าวาระธรรมดา ถ้าเป็นการถือศีลอดในเดือนรอมฎอนให้ทำ
ละหมาดตะรอเวียะห์จำนวน 20 รอกะอัต

2. อ่านอัล-กุรอานให้มาก
3. ตำรวมอารมณ์และจิตใจ
4. ทำทานแก่ผู้ยากไร้ และบริจาคเพื่อการกุศล
5. กล่าว “ซิกิร” (บทพระลี้กถึงพระเจ้า)
6. ให้ “นั่งสงบจิต อดติกาฟ” ในมัสยิด

การถือศีลอดแบ่งได้เป็น 2 ประการดังนี้

1. ถือศีลอดบังคับ

- ถือศีลอดในเดือนรอมฎอนครบทั้งเดือน
- การถือศีลอดตามที่บ่นไว้
- การถือศีลอดชดเชยที่เคยขาด

2. ถือศีลอด

- ถือศีลอด 6 วัน ในเดือนเซาวาล เดือนต่อจากเดือนรอมฎอน
- การถือศีลอดในวันที่สิบของเดือน มุฮัรอม
- การถือศีลอดในวันจันทร์ วันพฤหัสบดี เป็นต้น

ท่านศาสดามูฮัมหมัด ได้กล่าวไว้ว่า “ทุกสิ่งทุกอย่างนั้นมีชะกาต (เครื่องชำระล้างให้
บริสุทธิ์) สำหรับชะกาตของร่างกายมนุษย์นั้นคือการถือศีลอด”

4. การบริจาคชะกาต

ชะกาต คือ ทรัพย์สินตามอัตราส่วนที่จะต้องนำมาบริจาค เป็นการสังคมสงเคราะห์แก่ผู้มี
ปัญหาทางเศรษฐกิจ เพราะว่าสาเหตุต่าง ๆ ซึ่งมุสลิมที่มีทรัพย์ครบตามพิกัดที่ศาสดากำหนดไว้จะ
คำนวณอัตราส่วนของชะกาตนำมาบริจาคตามแต่ประเภทของชะกาตนั้น ๆ

อิสลาม บัญญัติเรื่องของชะกาตไว้เพื่อลดช่องว่างทางเศรษฐกิจของมวลชน แต่มิได้บังคับ
ให้บริบททั้งหมดของคนรวยมาเป็นของรัฐแล้วแจกจ่ายแก่คนจน

ประเภทของทรัพย์สินที่ต้องบริจาคชะกาต

- 1) รายได้จากพืชผล (เช่น ข้าว อินทผาลัม)
- 2) รายได้จากปศุสัตว์ (เช่น วัว ควาย แกะ แพะ อูฐ)
- 3) ทองคำ เงิน
- 4) ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการค้า

ผู้ที่ได้รับชะกาต

- 1) ผู้ยากจน
- 2) ผู้ขัดสน อนาคต
- 3) ผู้เป็นเจ้าของหนี้ชะกาต
- 4) ผู้เข้ารับอิสลามใหม่ ๆ
- 5) ทาสที่ได้รับการปลดปล่อย
- 6) ผู้ที่มีหนี้สินพื้นที่เกิดจากการทำความดี
- 7) ในวิถีทางแห่งอัลลอฮ์
- 8) ผู้ที่เดินทางที่ขาดทุนรวม

5. การประกอบพิธีฮัจญ์

ในชีวิตหนึ่ง มุสลิม จะเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ ณ มหานครเมกกะห์ ประเทศซาอุดีอาระเบียอย่างน้อย 1 ครั้ง เป็นข้อบังคับสำหรับทุกคนที่มีความสามารถพอจะเดินทางไปได้ และไม่ทำให้ครอบครัวเดือดร้อนขณะเดินทาง

บทบัญญัติพิธีฮัจญ์นี้ กำหนดไว้เพื่อให้มุสลิมจากทั่วทุกมุมโลกได้เดินทางไปร่วมชุมนุมเพื่อแสดงพลังศรัทธา พลังเศรษฐกิจ พลังสังคม และจะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อสังคมมุสลิม เช่น การแลกเปลี่ยนทางวิชาการ ทางเศรษฐกิจ ทางความคิด ทางข่าวสาร เป็นต้น

การรวมตัวกันในสถานที่เดียวกัน เป็นจำนวนหลายล้านคนเช่นนี้ ทำให้ทุกคนได้ตระหนักถึงภราดรภาพ เสมอภาพ และความคิดเป็นอันเดียวกันทางสังคม ซึ่งจะทำให้สังคมได้รักกันยิ่งขึ้นที่ไม่เคยรู้จักกัน และจะทำให้จิตใจสนิทสนมสมัครสมานกัน

5.1 กำหนดเวลาของการไปทำฮัจญ์

ในปีหนึ่ง ๆ มุสลิมทั่วโลกจะเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์พร้อมกัน 1 ครั้ง พิธีจะทำในเดือนซุล-ฮิจญะห์ ของแต่ละปี

หากมุสลิมเดินทางไปปฏิบัติศาสนกิจ มิใช่ฤดูการทำฮัจญ์ตามกำหนดเวลาดังกล่าว เรียกศาสนกิจนั้นว่า อุมเราะฮ์

5.2 สถานที่ในการประกอบพิธีฮัจญ์

สถานที่ในการประกอบพิธีฮัจญ์มีเพียงแห่งเดียวในโลกมุสลิมไม่สามารถจะไปประกอบพิธีฮัจญ์ที่ไหนก็ได้ตามใจชอบ เช่น การไปที่ยิวสถานที่ของการประกอบพิธีฮัจญ์ที่กะอ์บะฮ์ หรือ บัยตุลลอฮ์ในนครเมกกะห์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย

กะอับะฮ์ คือ สิ่งก่อสร้างรูปสี่เหลี่ยม มาจากรากศัพท์ กะอะบะ แปลว่านูนขึ้นที่ท่าน ศาสดาอิบรอฮิม และนบีอิสมาอิลช่วยกันสร้างขึ้นจากรากเค็มที่มีเหลืออยู่ตามที่ได้รับบัญชาจากพระเจ้า เป็นเจ้า อัลลอส (ซุบห์) เมื่อประมาณ 200 ปี ก่อนคริสตกาล กะอับะฮ์นี้มีชื่อเรียกอยู่หลายอย่างที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์อัล-กุรอาน-บัยตุลหะรอม อัล-มัศยิดตุลหะรอมบัยตุลอัลดีก แต่นามที่เป็นที่รู้จักกันที่สุดคือ “บัยตุลลอส” ซึ่งแปลว่าบ้านของอัลลอส

ฉะนั้น กะอับะฮ์หรือบัยตุลลอส จึงเป็นเคหะหลังแรกที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นศูนย์รวมแห่งความเคารพภักดีต่อพระเจ้าอัลลอส (ซุบห์) และพิธีฮัจย์มิได้เพียงมีปฏิบัติในสมัยของท่านนบีมุฮัมมัด (ศ็อล) หากแต่ท่านอิบรอฮิม ซึ่งเป็นบรรพบุรุษของท่าน ทว่าช่วงหลังจากนี้สิ้นท่านอิบรอฮิมและอิสลาอิลจนถึงก่อนหน้าที่ท่านนบีมุฮัมมัด (ศ็อล) จะได้อิสลามจากพระองค์อัลลอส (ซุบห์) บ้านของอัลลอสแห่งนี้ถูกเปลี่ยนเจตนารมณ์จากผู้หลงผิด กลายเป็นสถานที่ชุมนุมรูปปั้นเทพเจ้าต่าง ๆ 360 รูป และการกระทำอันน่ารังเกียจ

อารอฟะห์มีลักษณะเป็นทุ่งกว้างในหินผาที่กว้างใหญ่สูงประมาณ 200 ฟุต อยู่ห่างจากเมกกะห์ประมาณ 25 กิโลเมตร เป็นสถานที่ ๆ ผู้ประกอบพิธีฮัจย์ทั้งหมด (ฮัจญาค) จะไม่ร่วมชุมนุมกัน ในวันที่ 9 ของเดือนซุล-ฮิจญะห์ ตั้งแต่เช้าถึงก่อนพระอาทิตย์ตก เป็นที่เริ่มแรกของพิธีฮัจย์ หลังจากครองผ้าเอีซรามแล้ว (ซุคขาวจากหน้าผ้า 2 ผืน)

ในการค้ำแรมที่อารอฟะห์นี้ ฮัจญาค (ผู้ประกอบพิธีฮัจย์) จะกางเต็นท์อยู่โดยต่างก็มีธงชาติของประเทศคิดตั้งอยู่ไว้ ทุ่งนี้เป็นที่ชุมนุมของคนทั่วโลก จากจำนวนร้อย เป็นพัน เป็นหมื่น เป็นแสน เป็นล้านในปัจจุบัน ในจำนวนนี้ประชาชนทั้งหมดทั้งราชาและยาจก นายและบ่าว ศิวขาว ศิวดำ ศิวเหลือง แต่ทุกคนแต่งกายเหมือนกันด้วยผ้าขาวเพียง 2 ชิ้น ทุกคนเท่าเทียมกันเป็นพี่น้องกัน หัวใจจำนวนล้านดวงในที่เดียวกันมุ่งอยู่ที่พระเจ้าองค์เดียวกัน และต่างอยู่ที่สำรวม ความนอบน้อมต่อพระองค์ ขอพรจากพระองค์ เป็นการมาหยุด มาพัก อยู่ด้วยความสงบ จึงเรียกการปฏิบัตินี้ว่า วูฎุฟ (วูฎุฟ แปลว่า หยุด สงบ นิ่ง)

เมื่อเสร็จจากการวูฎุฟ ฮัจญาคจะเดินทางอยู่ไปยังมีนาเพื่อค้ำแรมที่นั่น 3 วัน 3 คืน เพื่อขว้างเสาดิน แต่เนื่องจากการเดินทางอยู่ในระหว่างกลางคืน ท่านศาสดามุฮัมมัด (ศ็อล) จึงค้ำคืนที่ทุ่งมุสตะลิม 1 คืน จึงออกเดินทางไปทุ่งมีนาในตอนเช้าของวันที่ 10

สำหรับมุสลิมทั่วโลกมิได้เดินทางไปประกอบพิธีฮัจย์ ถือว่าวันรุ่งขึ้นจากการวูฎุฟของผู้ประกอบพิธีฮัจย์ คือ วันอีดิลอัฎฐา หรือที่ชาวไทยมุสลิมนิยมเรียกว่า ออกฮัจญ์

อนึ่ง ณ ทุ่งอารอฟะห์แห่งนี้ คือ สถานที่ซึ่งท่านศาสดามุฮัมมัด (ศ็อล) แสดงบังคมเทศนาหรือกล่าวอบรมในที่ประชุมเป็นครั้งสุดท้าย

5.3 การแต่งกายพิธีฮัจย์

ผู้ชายทุกคนจะแต่งกายด้วยผ้าขาว 2 ชิ้น ที่ไม่มีการเย็บ ส่วนหญิงจะแต่งกายที่มิดชิด (เปิดได้เฉพาะใบหน้าและฝ่ามือ) โดยไม่มีเครื่องประดับใด ๆ ทั้งสิ้น การครองผ้าขาวนี้เรียกว่า เอี๊ยะห์รอม

“หลักข้อแรกของการทำบ่าเพื่อฮัจย์ ได้แก่ เอี๊ยะห์รอมจากมีก้อต หมายถึง การครองผ้าสองชิ้นด้วยความตั้งใจจะบ่าเพื่อฮัจย์จากเขตสถานที่แห่งหนึ่งเรียกว่า ยะลัมลัม ซึ่งอยู่ห่างจากเมืองฮิคะฮ์เมืองท่าของซาอุดีอาระเบีย ประมาณ 63 กิโลเมตร”

5.4 การประกอบพิธีฮัจย์

ตั้งแต่เริ่มครองเอี๊ยะห์รอมจนเปลื้องเอี๊ยะห์รอม เมื่อเสร็จพิธีไม่ว่าสุญญาจะมาจากส่วนใดของโลก จะต่างเริ่มกล่าวสรรเสริญกันก้องกระหึ่มไปทั่ว คือ “ลับบัยักดลอสุมมะลับบัยักกะลาซารี-กะลัก”

“ไอ้อัลลอสฺ ข้าพระองค์ขอน้อมรับคำเชิญพระองค์ ไม่มีผู้ใดเทียบเท่าพระองค์ได้”

ขั้นตอนของพิธีฮัจย์สรุปได้ดังนี้

1. การครองเอี๊ยะห์รอม
2. การวุฎ (พักสงบ) ที่ทุ่งอารอฟะห์
3. การค้างแรมที่ทุ่งมุสตะลิมะห์ 1 คืน แล้วเดินทางไปอยู่ที่ทุ่งมีนา 3 คืน เพื่อขว้างเสาหิน
4. การฎอวาฟ คือเดินเวียน (ซ้าย) รอบบัยตุลลอฮ์ 7 รอบ
5. สะแอ คือการเดินและวิ่งกลับมาระหว่างอัซซอฟากับอัลมัรวะฮ์ 7 เที่ยว
6. การทำกูรบันหรือเชือดสัตว์เป็นพลี สำหรับผู้ที่มีความสามารถหรือการถือศีลอดทดแทน

7 วัน

7. โกนหรือตัดผม เสร็จแล้วจึงเปลื้องชุดเอี๊ยะรอม

2.4 เดือนต่างๆ ในรอบปีของศาสนาอิสลาม

1. เซาวาล-ซุลกะฮ์อะหฺ (ฮ.ศ. 1423)	ตรงกับ มกราคม (พ.ศ. 2546)
2. ซุลกะฮ์อะหฺ-ซุลฮิจยะห์ (ฮ.ศ. 1423)	ตรงกับ กุมภาพันธ์ (พ.ศ. 2546)
3. ซุลฮิจยะห์-มุฮัรรัม (ฮ.ศ. 1422-1424)	ตรงกับ มีนาคม (พ.ศ. 2546)
4. มุฮัรรัม-ซอฟิร (ฮ.ศ. 1424)	ตรงกับ เมษายน (พ.ศ. 2546)
5. ซอฟิร-รอบีอุลเอาวัล (ฮ.ศ. 1424)	ตรงกับ พฤษภาคม (พ.ศ. 2546)
6. รอบีอุลเอาวัล-รอบีอุลอาคร (ฮ.ศ. 1424)	ตรงกับ มิถุนายน (พ.ศ. 2546)
7. รอบีอุลอาคร-ยะมาดิลเอาวัล (ฮ.ศ. 1424)	ตรงกับ กรกฎาคม (พ.ศ. 2546)

8. ชะมาคิลเอาวัล-ชะมาคิลอาคร (ฮ.ศ. 1424)	ตรงกับ สิงหาคม (พ.ศ. 2546)
9. ชะมาคิลอาคร-รอยัป (ฮ.ศ. 1424)	ตรงกับ กันยายน (พ.ศ.2546)
10. รอยัป-ชะฮ์บาน (ฮ.ศ. 1424)	ตรงกับ ตุลาคม (พ.ศ.2546)
11. ชะฮ์บาน-รอม่าฎอน (ฮ.ศ.1424)	ตรงกับ พฤศจิกายน (พ.ศ.2546)
11. รอม่าฎอน-เซาวาล (ฮ.ศ. 1424)	ตรงกับ ธันวาคม (พ.ศ.2546)

2.5 บทบัญญัติเกี่ยวกับมัสยิดที่ปรากฏในพระมหาคัมภีร์อัล-กรุอาน

ในพระมหาคัมภีร์อัล-กรุอานซึ่งเป็นคัมภีร์ฉบับสุดท้ายและฉบับสมบูรณ์ที่พระเจ้าเป็นเจ้าประทานให้แก่มนุษย์ชาติโดยผ่านศาสดามูฮัมมัด (ศ็อลฯ) ในคัมภีร์อัลกรุอานได้กล่าวถึงมัสยิดไว้หลายแห่งโดยกล่าวถึงเรื่องราวของมัสยิดหลังแรกของโลกนี้คือ มัสยิดอัลฮะรออม หรืออัลกะฮ์บะฮ์ ในนครเมกกะฮ์ และมัสยิดที่มนุษย์สร้างโดยทั่วไป ดังใจความว่า

“เรือนหลังแรกที่ได้ก่อตั้งสำหรับมวลมนุษย์ก็ได้แก่อัลกะฮ์บะฮ์”

“ไม่ว่าเจ้าจะมาจากที่ใด จงหันหน้าไปยังมัสยิดอันหวงห้าม และไม่ว่าเจ้าจะอยู่ที่ใดจงหันหน้าไปยัง มัสยิดอันหวงห้ามนี้”

“มัสยิดทั้งหลายเป็นของอัลลอฮ์ พวกเจ้าจงอย่าวิงวอนขอต่อผู้ใด ร่วมกับการวิงวอนขอต่ออัลลอฮ์”

“ในบรรดา (มัสยิด) ซึ่งอัลลอฮ์ได้ทรงอนุมัติให้ได้รับการเทศน์และให้พระนามของพระองค์ ถูกกล่าวถึงรำลึกในบ้านนั้น จะได้กล่าวไว้ด้วยความบริสุทธิ์แก่พระองค์ในบ้านเหล่านั้นทั้งในเวลาเช้าและเวลาเย็น

“รัศมีแห่งฮิญาบะฮ์ ซึ่งมุมนั้นจะรับนั้นมาจากมัสยิด อัลลอฮ์ (ซุบหฺ) ทรงบัญชาให้สร้างมัสยิด ซึ่งเป็นบ้านของพระองค์เพื่อใช้เป็นสถานที่บำเพ็ญศาสนกิจ มุมนั้นที่ไม่หลงกังวลกับการค้า มากไปกว่าการระลึกถึงอัลลอฮ์ เป็นผู้ดำรงไว้ซึ่งการละหมาด ออกชะกาต และกลัวต่อวันอาคีรัต อัลเลฮ์ (ซุบหฺ) จะสนองตอบได้ดียิ่งกว่าที่เขาเหล่านั้นได้เคยกระทำมา พระองค์จะเพิ่มเอกภาพให้ทวีสูงขึ้นโดยไม่คำนึงถึงสถิติจำนวนแต่ประการใด

2.6 วจนะและจริยวัตร (ซุนนะหฺ) ของท่านศาสดาเกี่ยวกับมัสยิด

วจนะและการปฏิบัติของท่านศาสดามูฮัมมัด (ศ็อลฯ) เกี่ยวกับมัสยิดที่ปรากฏอยู่ (เสาวนีย์ จิตต์หมวด. 2527 : 2527) เช่น ท่านอับดุลลอฮ์บิแนมัสอู๊ดกล่าวว่า ท่านได้ยินท่านร่อซูลุลลอฮ์ กล่าวไว้ว่า “มัสยิดคือบ้านของพระองค์อัลลอฮ์ (ซุบหฺ) และบัญชาผู้ที่เข้ามัสยิดนั้นคือแขกของพระองค์เมื่อมนุษย์ต่างให้เกียรติและรับรองแขกด้วยดี แล้วทำไมเล่าที่พระองค์อัลลอฮ์จะไม่ทรงให้เกียรติรับรองด้วยความเมตตาแก่แขกของพระองค์”

ท่านอานัส (ร.ค.) ได้กล่าวว่า ท่านได้ฟังร่ำรองชูลฤตลลอส (คือล๑) กล่าวว่า “พระองค์อัลลอส ทรงคร่ำครวญว่า เราได้ชะลอการสังภัยพิบัติ (บาป) ที่ควรลงโทษในเขตหนึ่งเขตใดนั้น ก็เมื่อเราได้เห็นคน ที่นั่นไปมัสยิดกันเรื่อยๆ และมีการรักใคร่ซึ่งกันและกันเพื่อเราและยังขออุมมา ขอความโปรดปราน ในเวลากลางคืน”

อาอีชะฮ์ (ร.ค.) กล่าวว่าท่านศาสนทูตแห่งอัลลอสเคยสั่งให้สร้างมัสยิดในที่ชุมชนให้รักษา มัสยิดและมีกลิ่นหอม และเมื่ออยู่บ้านท่านช่วยทำงานให้แก่ครอบครัวของท่านและเมื่อ”ได้เวลา ละหมาดท่านทำวฏูฮ์ แล้วออกไปละหมาดที่มัสยิด

อาอีชะฮ์ (ร.ค.) กล่าวว่าเมื่อชะฮ์ ใดรับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตที่แขนในการรบที่สงคราม สนามเพลาะ ท่านนบีมุฮัมมัด (คือล๑) จึงสั่งให้ปลุกกระโจมขึ้นที่มัสยิด เพื่อที่จะได้ไปเยี่ยมเขา ได้บ่อยๆ เพราะอยู่ใกล้ๆกัน

ท่านนบีได้ขอร้องให้อุ้มรเข้าไประยะติกาฟ ภายในมัสยิดอัลฮะรออมเป็นเวลาหนึ่งคืนที่ ปฏิบัติตน จะไม่ตามแนวทางของญะฮิลียะฮ์ สำหรับท่านนบีเองนั้นก็เคยใช้เวลา 10 วัน ในเดือน รอมฎอนเพื่อเอี๊ยะติกาฟในมัสยิดมะดีนะฮ์

นอกจากนั้นในสมัยคอดีฟะฮ์ 4 ท่านแรก มัสยิดยังทำหน้าที่ด้านปกครองและการเมืองอยู่ ภายใน มัสยิดก็ยังคงได้มีการศึกษาภาษาอาหรับด้วย ชะฮิด อับนี อัลมุคฮอซัยบ ได้เคยอภิปราย ถึงโครงอาหรับภายในมัสยิดมะดีนะฮ์ ดังนั้นนับตั้งแต่เริ่มแรกที่มีมัสยิดเป็นศูนย์กลางการศึกษา บรรดาผู้รอบรู้เคยพักอาศัยในมัสยิด ฉะนั้นมัสยิดจึงมีลักษณะเช่นเดียวกับศาลากลางของเมือง โรงเรียนและบางทีก็เป็นเหมือนกับที่พัก มัสยิดใหญ่ๆ ก็ยังมีห้องสมุดบรรจุอยู่ด้วย

จากชะฮิดและขุนนะห์ของท่านนบีมุฮัมมัด (คือล๑) และจากประวัติศาสตร์ในสมัยของ ท่านคอดีฟะฮ์ (ดังที่กล่าวมาแล้ว) พอสรุปหน้าที่ของมัสยิดได้คือ

1. มัสยิดเป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจ เคารพภักดีต่อพระองค์อัลลอส (ซุบห๑) โดยมุสลิม จะใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติละหมาดประจำวัน วันศุกร์ และละหมาดรวมกัน อ่านคัมภีร์อัลกุรอาน และรำลึกถึงอัลลอส ตั้งแต่เด็กจนผู้ใหญ่ เช่น การอบรมเยาวชน การคุตบะฮ์

2. มัสยิดเป็นสถาบันการศึกษาที่จะให้ความรู้ด้านศาสนาและอื่น ๆ กล่าวได้ว่าเป็นสถานที่ แห่งแรกในการให้การศึกษาแก่มุสลิมในวันศุกร์ มัสยิดในประวัติศาสตร์ ได้ผลิตอุละมาฮ์ชั้นนำของ โลก เช่น มัสยิดกุฟะศุ มัสยิดอัล-อะมาวี มัสยิดอัล-อชฮารุ ฉะนั้นมัสยิดเป็นที่ศึกษา แต่ละมัสยิดจึง ควรต้องมีห้องสมุด

3. มัสยิดเป็นเสมือนสภาที่ปรึกษาในปัจจุบัน โดยมีการประชุมปรึกษาหารือในเรื่องต่าง ๆ หรืออภิปรายปัญหาที่น่าสนใจ

4. มัสยิดเป็นเสมือนศาล ใช้เป็นที่พิพากษาคำเนินคดี พิจารณาตัดสินปัญหา แก้ปัญหาให้ แก่ประชาชน

5. มัสยิดเป็นสถานที่ในการทำสัญญาข้อตกลงและสนธิสัญญาทางการเมือง
6. มัสยิดเป็นสถานที่ฝึกหัดกองทหาร และเป็นที่ชุมนุมของบรรดานักรบก่อนจะออกสนาม
7. มัสยิดเคยทำหน้าที่เสมือนกับเป็นโรงพยาบาลทหาร
8. มัสยิดเป็นที่พักอาศัยของผู้เดินทางและผู้ต้องการความช่วยเหลือ
9. มัสยิดเป็นสถานที่ต้อนรับคณะผู้แทนต่าง ๆ
10. มัสยิดเป็นศูนย์กลางของการเผยแพร่อิสลาม
11. มัสยิดเป็นสถานที่ทำหน้าที่เก็บและแจกจ่ายชะกาตและการบริจาคต่าง ๆ
12. มัสยิดเป็นสถานที่พบปะกันของคนในชุมชน
13. มัสยิดเป็นที่สงบอารมณ์หรือทำสมาธิ “เอียะติกาฟ”

2.7 ประวัติการสร้างมัสยิด

2.7.1 ประวัติการสร้างมัสยิดในสมัยแรก

“มัสยิด” มาจากคำกริยาภาษาอาหรับว่า “ชะยะคะ” แปลว่า สujud (เสาวนีย์ จิตต์หวมวด. 2524 : 19) ตามหลักไวยากรณ์เป็น “อเช็มมะกัน” แปลว่าสถานที่สำหรับสujud มัสยิดมีความหมายเพียงว่า ที่สำหรับทำการนมัสการพระเจ้าเท่านั้น ศาสดามูฮัมหมัด (ศ็อลฯ) ได้เคยกล่าวว่า โลกทั้งหมดเป็นมัสยิด “นับเป็นความรุ่งเรืองของศาสนาอิสลามอย่างหนึ่ง ที่อาคารของศาสนาไม่ได้ทำด้วยมือและพิธีทางศาสนาจะทำที่อาคารก็ได้ หรือบนแผ่นดินของพระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้าของพระองค์”

เนื่องจากหลักการอิสลามได้สนับสนุนให้คนมารวมกัน ได้ปฏิบัติศาสนกิจร่วมกัน ได้ทำความรู้จักกัน สนทนาหรือปรึกษาหารือกัน เพื่อให้เกิดความรักใคร่สามัคคีหรือความเป็นปึกแผ่นขึ้นในสังคม ทั้งในระดับชุมชนที่เล็ก ๆ จนถึงการรวมกลุ่มประชาชนในโลก ดังนั้นนอกจากมุสลิมได้สร้างอาคารที่เป็นจุดรวมที่จะสujudต่อพระองค์ร่วมกัน โดยอาคารนั้นไม่จำเป็นต้องสร้างอย่างวิจิตรงดงาม และเป็นการห้ามเด็ดขาดในการประดิษฐ์ฐานหรือตกแต่งด้วยรูปปั้นต่าง ๆ ดังนั้นมัสยิดจึงมีความหมายว่าบ้านของอัลลอฮ์ คือสถานที่ ๆ ใช้ปฏิบัติศาสนกิจ (ละหมาด) เพื่ออัลลอฮ์ (ซุบหฺ)

หลังจากการประกาศศาสนาของศาสดามูฮัมหมัด จึงเกิดศาสนสถาน (มัสยิด) สถาปัตยกรรมหลังแรกของอิสลาม คือ มัสยิดกุกบาร์ ซึ่งตั้งอยู่ระหว่างมัสกะฮ์กับมะดีนะฮ์ จากนั้นเมื่อท่านศาสดามูฮัมหมัดได้ทรงประทับอยู่ที่เมืองมะดีนะฮ์เป็นการถาวร จึงได้สร้างมัสยิดหลังที่ 2 ขึ้น

การสร้างมัสยิดของท่านศาสดาได้เริ่มต้นเกือบจะทันทีหลังการมาถึงนครมะดีนะฮ์ของท่าน จะต้องจดจำไว้เสมอว่าการละหมาดนั้นเป็นเสาหลักของอิสลาม มัสยิดนี้ได้สร้างขึ้นตรงจุดที่อัล-

กอสวา อุฐของท่าศาสดาได้หยุดลงพอดี ขนาดของที่ดิน (35 x 30) หลา งานแรกก็ได้แก่การปรับระดับดินให้เท่ากันและย้ายหลุมฝังศพเก่าออกไป ดินป่าล้มบางคันและพุ่มไม้ที่เป็นหนามถูกกำจัดออก จากนั้นการสร้างมัสยิดและห้องสำหรับภริยาของท่านศาสดาก็เริ่มขึ้น

มัสยิดเป็นสิ่งก่อสร้างที่ทำขึ้นอย่างง่าย ๆ หากแต่เป็นความปรารถนาของท่านศาสดาว่า มันควรจะเป็นสิ่งที่ธรรมดา ๆ ตามแบบที่เคยสร้างโดยศาสดามูซา (โมเสส) ตัวของท่านศาสดาเองได้เข้าร่วมในการก่อสร้างนี้เคียงคู่ไปกับคนอื่น ๆ การที่ท่านศาสดาได้เข้าร่วมด้วยตนเอง นำความสำคัญมาสู่ชาวมุสลิมในความเป็นศูนย์กลางในชีวิตการทำงานของพวกเขา นอกจากนี้มันยังช่วยเพิ่มความเข้มแข็งให้แก่ความพยายามและความกระตือรือร้นของพวกเขา ด้วยความปลาบปลื้มใจที่ได้ร่วมงานก่อสร้างกับท่านศาสดา

องค์ประกอบขั้นสุดท้ายของมัสยิดค่อนข้างจะธรรมดาซึ่งเป็นไปตามความปรารถนาของท่านศาสดา ฐานรากของมัสยิดทำด้วยหินและกำแพงก็ก่อสร้างด้วยอิฐที่ทำด้วยดินเหนียวสีเทา หลังคาที่ค้ำยันด้วยเสาต้นของอินทผลัม และมุงด้วยกิ่งอินทผลัม บางส่วนของมัสยิดเท่านั้นที่ถูกมุงหลังคาเอาไว้ ส่วนที่เหลือเปิดโล่งเอาไว้ ฐานของมัสยิดไม่มีหลังคาปกคลุมปิดล้อมด้วยกำแพงเดี่ยว ๆ ที่ก่อสร้างด้วยอิฐที่ทำด้วยดินเหนียวสีเทาไม่สูงไปกว่าความสูงของคน บริเวณของมัสยิดส่วนที่มีหลังคาจะมียกพื้นเล็ก ๆ ซึ่งพวก อะห์ลุฟฟาห์ ผู้เป็นนักเรียนอิสลามที่ปรารถนาความสันโดษและสมถะอาศัยอยู่ที่นั่นมาอย่างต่อเนื่อง

อาคารที่สำเร็จลงตามความปรารถนาที่เต็มไปด้วยสติสำนึกและการออกแบบของท่านศาสดานั้นช่างเต็มไปด้วยความเรียบง่ายจริง ๆ ปราศจากการอวดอ้างความงามใด ๆ เป็นไปตามความต้องการของท่านศาสดานั้นคือคล้ายคลึงกับหลังคากระท่อมของท่านศาสดามูซา (โมเสส) อาคารส่วนตัวของท่านที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นบ้านของท่านเองนั้นยิ่งธรรมดามากขึ้นไปอีก ประกอบด้วยห้องใหญ่สำหรับภริยาแต่ละท่าน นี่คือลักษณะแบบอย่างของท่านศาสดา เป็นแบบอย่างของท่านศาสดาที่ไม่ใช่แบบอย่างอันหรูหรายิ่งใหญ่ของกษัตริย์และเจ้าชาย ความง่ายของมัสยิดของท่านศาสดาและอาคารส่วนตัวของท่านสมควรถูกสันนิษฐานว่าเกิดจากแหล่งการเงินที่จำกัดของชาวมุสลิมในเวลานั้น แม้แต่ในเวลาแหล่งการเงินเพิ่มขึ้นอย่างมากมาท่านศาสดาก็ไม่เคยเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ชีวิตที่ไม่ฟุ่มเฟือยแต่อย่างใด

มัสยิดของท่านศาสดานั้น แม้ว่าจะสร้างขึ้นมาในรูปแบบง่าย ๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่เป็นสถานที่ซึ่งมีเกียรติ และมีอิทธิพลอยู่ในประวัติศาสตร์ของอิสลาม มัสยิดแห่งนี้ได้เป็นประจักษ์พยานให้เห็นการละหมาดร่วมกันของท่านศาสดา เป็นประจักษ์ให้เห็นการอ่านอัล-กุรอานโดยตัวของท่านศาสดาและบรรดาสาวกผู้เคร่งครัด ทั้งในตอนเช้าและตอนเย็น หลายครั้งหลายครามัสยิดแห่งนี้เป็นที่ ๆ มลาอิกะฮ์ ญิบรีล ได้เดินทางลงมาพร้อมกับโองการที่ได้รับการเปิดเผยจากพระผู้เป็นเจ้า อันเนื่องมาจากมัสยิดแห่งนี้ แผ่นดินนี้จึงได้รับการอำนวยการ และนครมะดีนะห์จึงได้กลายเป็นเมืองอันศักดิ์สิทธิ์

มัสยิดของท่านศาสดาไม่เคยมีการเปลี่ยนแปลงตลอดชีวิตของท่านยกเว้นลานของมัสยิดเท่านั้น ที่ถูกขยายออกไปเพื่อบรรจุจำนวนของชาวมุสลิมที่เพิ่มขึ้นอยู่เสมอ ความเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยได้แก่การติดตะเกียงที่เสาหลักของมัสยิดในเวลาละหมาดตอนกลางคืน และละหมาดในเวลารุ่งเช้า การนำเอาตะเกียงมาใช้เป็นของใหม่ที่นำขึ้นคิด ก่อนที่จะมีการติดตั้งตะเกียงนั้น มัสยิดจะได้รับแสงสว่าง จากกองไฟที่สูมอยู่ตรงกลางลานมัสยิด

โคมไฟเขียวของมัสยิดในปัจจุบันนี้ สร้างโดยรัฐบาลมุสลิมที่ประสบความสำเร็จมาตั้งแต่สมัยแรก ๆ การขยายมัสยิดโดยอาณาจักร อุษมานียะห์ (Ottoman) และรัฐบาลซาอุดีอาระเบียในปัจจุบันนี้ ได้รับการกล่าวขวัญถึงมากที่สุด ขนาดของมัสยิดได้ขยายออกไปอย่างมากมาย เป็นไปได้ว่าขยายไปมากกว่าของเดิมถึงร้อยเท่า

ในสมัยท่านศาสดามูฮัมหมัด (ศ็อลฯ) มุสลิมจะไปรวมกันทำละหมาดที่มัสยิด เป็นประจำทุกวัน วันละ 5 เวลาคือตั้งแต่ดวงอาทิตย์ขึ้นจนดวงอาทิตย์ตก กล่าวคือ เมื่อตื่นตอนเช้าสิ่งแรกที่มุสลิมปฏิบัติคือ การไปละหมาดร่วมกันที่มัสยิด และในเวลาอื่น ๆ ก็เช่นกัน จนกระทั่งก่อนเข้านอนและนอกเหนือจากการละหมาด 5 เวลาดังกล่าวแล้ว มัสยิดยังใช้เป็นศูนย์รวมของชุมชนนั้น ๆ ทั้งนี้ก็คือศูนย์รวมของคน มัสยิดจึงกลายเป็นศูนย์รวมของการปรึกษาหารือและช่วยเหลือกัน ทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ ทั้งเรื่องส่วนตัวและเรื่องในหมู่คณะ ซึ่งผู้ที่มีความรู้ก็มักเป็นศูนย์รวมของการปรึกษาหารือ ซึ่งในสมัยนั้นท่านศาสดามูฮัมหมัด (ศ็อลฯ) ก็คือผู้ที่ให้คำแนะนำปรึกษาที่ดีที่สุดของชุมชน (อัลวา คัด : 2526 : 9) เมื่อศาสนาอิสลามได้ถูกเผยแผ่ไปสู่ดินแดนข้างเคียง เช่น เมโสโปเตเมีย ซีเรีย และอิ-ยิปต์ ทำให้การก่อสร้างอาคาร (มัสยิด) เพื่อประโยชน์ใช้สอยในทางศาสนาใหม่นี้ ก็ได้กระจายตัวอยู่ทั่วภูมิภาคของโลกที่ศาสนาอิสลามได้เผยแผ่ไปถึง

แท้จริงแล้วเป้าหมายสำคัญเบื้องต้นของการสร้างมัสยิดในยุคแรกนั้น เพียงเพื่อจะใช้เป็นสถานที่ชุมนุมรวมผู้คนให้ได้จำนวนมาก มีพื้นที่โล่งสำหรับนั่งเรียงแล้วสวดมนต์ร่วมกัน โดยเฉพาะทำพิธีละหมาดร่วมกันในวันศุกร์

อาคารมัสยิดในยุคแรกของอิสลามนั้น ได้ถูกสร้างขึ้นมาจากรูปแบบและวัตถุที่เรียบง่าย ไม่ตกแต่งประดับประดาอย่างมากมายเช่นปัจจุบัน ส่วนมากมักเป็นอาคารที่คลุมด้วยหลังคาแบน ตามลักษณะของสถาปัตยกรรมในภูมิภาคของแหล่งกำเนิดศาสนา มีซุ้มยื่นอยู่ตรงกลางของผนังทางด้านหลังเรียกว่า เมียะห์ร็อบ ซึ่งให้เห็นทิศทางสู่เมืองมักกะฮ์หรือเมกกะ มีแท่นซึ่งใช้สำหรับอิหม่ามยืนกล่าวโอวาทที่เรียกว่า มิมบَّر ซึ่งส่วนมากจะตั้งอยู่ด้านหน้า หรือด้านข้างของเมียะห์ร็อบ หรือแท่นของอิหม่ามเวลาน่าละหมาด วัสดุที่เคยใช้แบบง่าย ๆ เช่น ไม้ ก็มีการพัฒนาไปสู่โครงสร้างที่เป็นหิน การตกแต่งประดับประดาก็มีมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของมิมบَّر ด้านหน้าของตัวอาคารมักจะเป็นลานโล่ง เป็นที่ตั้งของบ่อน้ำหรือน้ำละหมาดที่ใช้ในการชำระร่างกายก่อนเข้าพิธีละหมาด

จากรูปแบบของมัสยิดในยุคต้น ๆ ที่มีความเรียบง่าย ลักษณะรูปแบบของอาคารได้มีการพัฒนาไปตามท้องถิ่นต่าง ๆ ที่รับเอาความเชื่อของอิสลามเข้าไป

2.7.2 ประวัติการสร้างมัสยิดในประเทศไทย

เมื่อมุสลิมตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ใดก็จะสร้างที่เช่าสถานที่ทำเป็นมัสยิดหรือสุเหร่า ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจร่วมกันตลอดจนเป็นศูนย์การพบปะติดต่อกันของคนในชุมชนนั้น ๆ เมื่อชาวไทยมุสลิมตั้งบ้านเรือนหรือชุมชนอยู่ในภาคต่าง ๆ ฉะนั้นจึงมีมัสยิดอยู่โดยทั่วไปบริเวณที่เป็นชุมชนมุสลิม

แม้ว่าจะมีหลักฐานว่าศาสนาอิสลามเข้ามาในไทยสมัยสุโขทัยแล้วก็ตาม แต่หลักฐานในเรื่องมัสยิดยังไม่มีปรากฏ เพราะช่วงนี้ยังขาดการศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจัง สมัยอยุธยามีหลักฐานปรากฏมัสยิดแห่งแรกที่ท่านเจกอะหมัดได้สร้างขึ้นเรียกว่า กุฎีทอง

สมัยอยุธยา เจ้าพระยาวรรณนายก (เจกอะหมัด) นำนิกายชีอะห์อิสนาอะฮ์เข้ามามีในปลายสมัยสมเด็จพระนเรศวร การประกอบศาสนกิจไม่มีหลักฐานแน่ชัด แต่เข้าใจว่าปฏิบัติกันภายในบ้าน ครั้นสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมได้รับพระราชทานที่ดินตำบลท้ายคู สร้างกุฎีทอง (กุฎีเจ้าเซ็น) ใช้เป็นที่ประกอบศาสนกิจเป็นแห่งแรก ต่อมาในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระยาศรีวรรัตน์ (อาภานะหมัด) ได้สร้างกุฎีเจ้าเซ็นขึ้นอีกแห่ง นับว่าเจริญรุ่งเรืองเป็นลำดับ

สมเด็จพระเจ้ากรุงสยาม โปรดให้สร้างสุเหร่าหลายแห่ง ยิ่งกว่านั้นพระองค์ (สมเด็จพระนารายณ์) ยังทรงสั่งให้รื้อวัดแล้วสร้างมัสยิดขึ้นเป็นเกียรติแก่ท่าน อากา มุฮัมหมัด

เมื่อกรุงศรีเสียแก่ข้าศึกเสียแก่ข้าศึก บรรดามุสลิมนิกายชีอะห์อิสนาอะฮ์รี ต่างกระจัดกระจาย พวกที่เหลืออพยพพลอยร่นมาอยู่ในกรุงธนบุรี และใช้มัสยิดคันสน ชาวบ้านเรียก “กุฎีใหญ่” อยู่หลังพระราชวังเดิม เป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจ

หนึ่งในสมัยนั้นบรรดาอิสลาม (ซุนนี) โดยมากทำการค้าขายอยู่แพ (แขกแพ) ท่านโต๊ะนยีผู้เป็นคหบดีในจำพวกแขกแพนี้พร้อมคณะได้ร่วมกันสร้างมัสยิด ณ ตำบลคลองบางหลวง ฝั่งตะวันออก เชื่อมมัสยิดบางกอกใหญ่เล็กน้อยเรียกว่า กุฎีขาวหรือมัสยิดบางหลวง

รูปแบบมัสยิดในสมัยนั้น สร้างด้วยวัสดุที่เรียบง่าย เช่น ไม้ และวัสดุท้องถิ่น สร้างแบบศิลปะไทยพื้นเมืองผสมกับศิลปะอิสลาม มีรูปทรงเป็นรูป 4 เหลี่ยมพื้นผ้า ตรงช่องลมของมัสยิดจะฉลุลาย ซึ่งเป็นรูปเครือวัลย์ตามศิลปะอิสลาม ซึ่งรูปแบบดังกล่าว มีข้อจำกัดในด้าน สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ตัวอย่างเช่น มัสยิดอิหม่ามบาระฮ์ (กุฎีเจริญพาสณ์) ที่สร้างขึ้นในสมัยจุฬาราชมนตรีเชน ตัวอย่างการสร้างเป็นเรือนทรงมนิลา ประดับด้วยไม้ฉลุอย่างงดงาม ซึ่งเป็นศิลปะแบบ (ขนมปังจิง) บางส่วนเป็นเรือนปั้นหยา แล้วเปิดบางส่วนให้มีหน้าจั่วกับเชิงหลังคาผนังสอปแบบเรือนไทย ซึ่งแบบดังกล่าวแพร่หลายในรัชกาลที่ 5 นอกจากนี้ยังมีลักษณะที่แปลก

ชั้นมาคือ เหนือส่วนแหลมของบับนลมที่สร้างเป็นยอดแหลมจะมีเสาถล่มปลายและท่อนล่างปลายแหลมเป็นลักษณะนิยมในสมัยรัชกาลที่ 6

ภายในตัวอาคารกุฎีเป็นห้องโถง สำหรับผนังช่วงกลางเจาะเป็นช่องเข้าไปเรียกว่ามีหรือบน นอกจากนี้ยังประกอบด้วยแท่นที่ทำจากไม้ มีลักษณะเป็นชั้นที่นั้งลดหลั่นคล้ายขั้นบันได กว้างประมาณ 60 ซม. และสูงประมาณ 2 เมตร ส่วนบนมีที่พักแขนเรียกว่า มิมบับ ใช้สำหรับนั่งบรรยายธรรม

ต่อมาเมื่อส่วนประกอบทางด้าน สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและเทคโนโลยี เปลี่ยนแปลงไป ทำให้รูปแบบมัสยิดเปลี่ยนแปลงไปตามองค์ประกอบดังกล่าว ซึ่งได้รับเอาอิทธิพลและรูปแบบมัสยิดจากเปอร์เซียเข้ามาใช้ รูปแบบดังกล่าวค่อย ๆ พัฒนาจนมาถึงปัจจุบัน

2.8 เอกลักษณะของงานศิลปะและงานสถาปัตยกรรมของอิสลาม

เนื่องจากศาสนาอิสลามได้มีข้อห้ามไม่ให้มีการทำรูปจำลอง สิ่งมีชีวิต เช่น คน สัตว์ ยักษ์ หรือสัตว์ในเทพนิยายต่าง ๆ ทำให้เกิดเอกลักษณ์ของงานศิลปะอิสลามขึ้นและจะส่งผลไปถึงงานด้านสถาปัตยกรรมด้วย คือ สำหรับงานด้านศิลปะจะพัฒนาไปในรูปของเส้นสายและลวดลายต่าง ๆ เช่น ลวดลายเรขาคณิต มีความสวยงามมากและมีการพัฒนามากที่สุด ลวดลายเครือเถา นำเอาลักษณะการพันเถาของพวกเถาวัลย์ ลักษณะของพืชพันธุ์ใบไม้ มาตัดทอนรายละเอียดคน และจัดองค์ประกอบใหม่งานศิลปะตัดอักษร ซึ่งจะนำท่อนประโยคจากคัมภีร์อัล-กุรอานมาจัดองค์ประกอบใหม่

สำหรับงานสถาปัตยกรรมจะไม่มีรูปแบบต่าง ๆ หรือเขียนรูป ประเภทคน สัตว์ ลักษณะของงานสถาปัตยกรรมจึงไม่มี การประดับประดาโดยฟุ่มเฟือย แต่จะมีแนวคิดที่เกี่ยวกับการแสดงออกถึงความเป็นหนึ่งของผู้สร้าง

2.8.1 ลักษณะสถาปัตยกรรมของมัสยิดในสมัยแรก

เนื่องจากแหล่งกำเนิดของมัสยิดตั้งอยู่ในภูมิภาคที่เป็นทะเลทราย ลักษณะทางสถาปัตยกรรมจึงสามารถจำแนกได้ดังนี้ คือ

ลักษณะอาคารเป็นอาคารวางติดพื้นดิน เนื่องจากภูมิภาคเป็นทะเลทราย อากาศร้อน ไม่มีความชื้นที่จำเป็นต้องยกอาคารสูง และไม่มีน้ำที่จะท่วมอาคารได้

ลักษณะหลังคาของอาคาร เป็นหลังคาแบนเรียบ เพราะภูมิภาคแถบนั้น ไม่มีฝน จึงไม่จำเป็นต้องทำหลังคาคดลง เพียงเพื่อกันแดดและช่วยระบายอากาศด้านบน ซึ่งเกิดการแผ่รังสีของหลังคาแบนนั่นเอง และความร้อนจากพื้นดินลอยตัวขึ้น

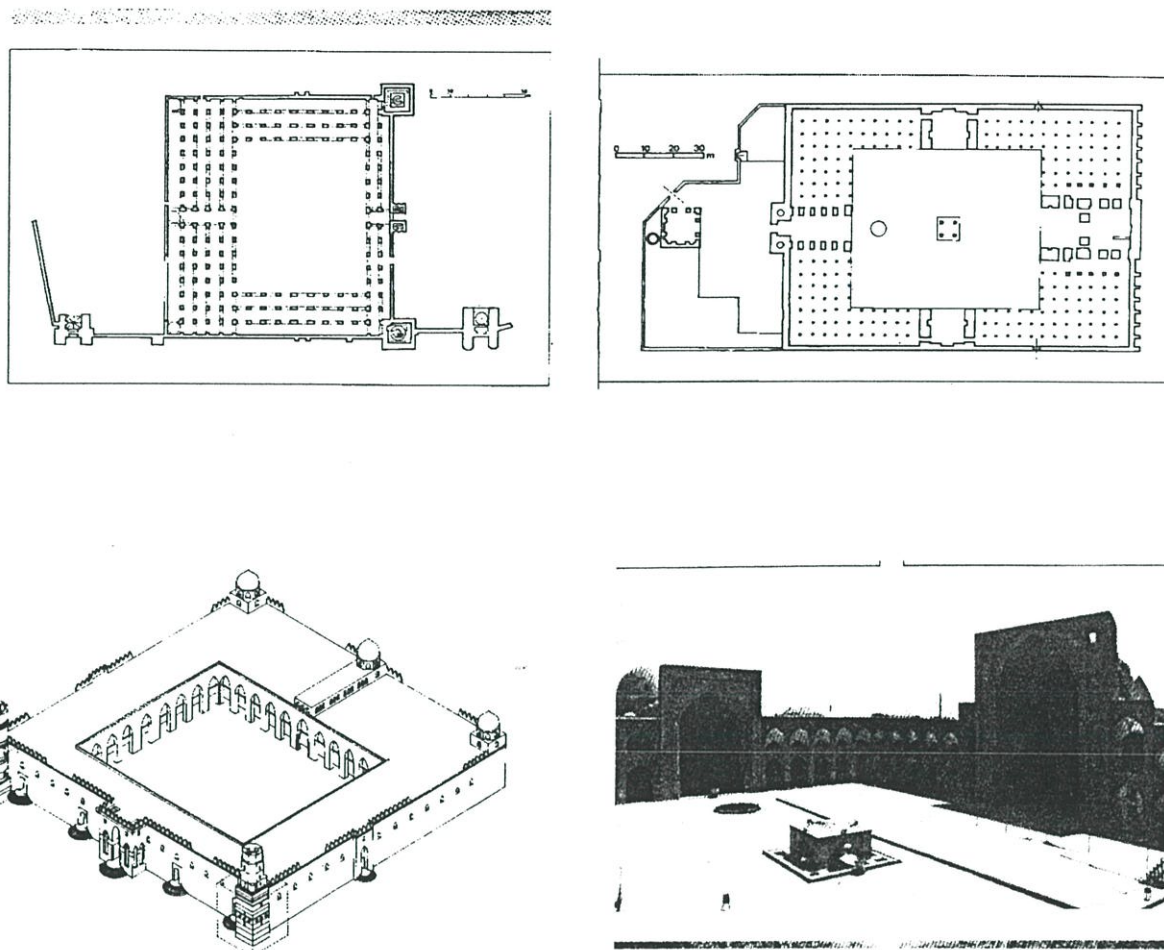
ลักษณะโครงสร้าง เป็นลักษณะเสาและคาน เป็นเสาหินและหินวางบนหัวเสา ภายหลังได้มีการพัฒนาการโดยได้รับอิทธิพล การไปค้าขายกับประเทศใกล้เคียง เสาและคานธรรมดามาเป็นโค้งครึ่งวงกลม และมาเป็นลักษณะคล้ายปลายของเมดชีฮาว

โคม เป็นส่วนหนึ่งซึ่งได้รับวิวัฒนาการโดยได้รับอิทธิพลจากการค้าขาย และสงครามในสมัยก่อนได้แก่ สงครามครูเสด จากลักษณะโค้งของหลังคารถม้าเป็นครึ่งวงกลมและวิวัฒนาการเรื่อยมา เนื่องจากความเจริญทางเทคโนโลยี

หอดูดาว เป็นลักษณะเฉพาะ ที่เกิดจากความต้องการค้าประโชชน์ คือสมัยก่อนนั้นได้ใช้เสียงปาวร้องชักจูงมาให้ละหมาดโดยพร้อมเพรียงกัน หอดูดาวจึงเกิดขึ้นเพื่อที่เสียงออกไปนั้นจะได้ไปไกล ๆ หอดูดาวจึงเป็นหอดูสูง เป็นลักษณะเฉพาะทางสถาปัตยกรรมมาจนถึงทุกวันนี้

สถาปัตยกรรมของอิสลามคือการสร้างมัสยิดซึ่งส่วนใหญ่มีลักษณะคล้ายกัน คือ อาคารหลังคารูปโคม มีลานกว้างล้อมรอบ มีหลังคาหรือระเบียง และมีหอคอยสูง สำหรับเรียกมุสลิมมาละหมาดที่มัสยิด นอกจากนี้มีการตกแต่ง เช่น ประติมากรรมรูปเกือกม้า หรือใช้วัสดุหินเล็กตกแต่งหลังคาหรือฝาผนัง เช่นกระเบื้องสี หิน หินอ่อน เป็นลวดลายต่าง ๆ อันนี้ได้เข้ามาจากเปอร์เซีย ส่วนหลังคารูปโคมได้ต้นเค้ามาจากไบเซนไทล์

ลักษณะสถาปัตยกรรมมุสลิม แตกต่างกันไปหลายรูปแบบในแต่ละภาค เพราะความแตกต่างทางวัฒนธรรมและลักษณะนิสัย และประเพณีดั้งเดิมของท้องถิ่นการเผยแพร่ศาสนาได้นำความศรัทธากระจายไปในหลายดินแดน แต่มิได้มีการเผยแพร่ลักษณะเฉพาะทางสถาปัตยกรรมไปด้วยพัฒนาลักษณะท้องถิ่นนั้น ๆ ปรับปรุงในเรื่องรายละเอียดประกอบตกแต่ง แต่ก็ได้มีการเสนอรูปแบบที่สำคัญในทางด้านการวางผัง และโครงสร้าง ตัวอย่างเช่น มัสยิดซึ่งเป็นแบบอย่างต้นตอ จากศาสดามุฮัมมัดในซาอุดีอาระเบียเป็นรูปแบบขั้นพื้นฐานมาก คือจะมีคอร์ตเปิดโล่งใหญ่ ล้อมรอบด้วยเสาเรียงราย หรือ อาเขต รับหลังคาแบบเรียบ เสาที่นำมาเรียงราย จะเอาจากโบสถ์ของโรมัน สิ่งที่สำคัญและเป็นแบบอย่างลักษณะของสถาปัตยกรรมมุสลิมจนกระทั่งทุกวันนี้ก็คือ การใช้โค้งในส่วนต่าง ๆ ของมัสยิด

ภาพที่ 2.1 แสดงการจัดวางผังมัสยิดในสมัยแรก

2.8.2 ส่วนประกอบแต่ละส่วนของมัสยิด

เนื่องจากมีหน้าที่เป็นสถานที่สำหรับกลุ่มผู้ศรัทธา มัสยิดจึงมีส่วนประกอบหลักที่เป็นมาตรฐานในแต่ละส่วน ซึ่งทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับว่า มีความตั้งใจจะใช้ในลักษณะใด เช่น เป็นสถานที่ส่วนบุคคล เป็นที่ชุมนุมของกลุ่มคนกลุ่มเล็ก ๆ หรือเป็นมัสยิดของตำบล หรืออาจเป็นมัสยิดกลางที่อยู่ภายในตัวเมืองหรือชุมชนกลุ่มใหญ่ นอกจากนี้เมื่อผู้หญิงต้องการจะไปมัสยิดก็จะต้องมีการแยกส่วนออกจากกลุ่มผู้ชาย โดยอาจจะใช้ฉากกัน หรือใช้การแยกตัวอาคารออกจากกันเลยก็ได้

1. บริเวณที่ใช้ในการกำหนดเขตแดน (A Space denarcation)

บริเวณดังกล่าวอาจจะมีบางส่วนที่มีหลังคาและบางส่วนเปิดโล่งเห็นท้องฟ้า ทั้งนี้เพื่อความเหมาะสมต่อการประกอบพิธี ขนาดของห้องโถงที่ใช้ประกอบพิธีส่วนที่เป็นส่วนปิด จะสัมพันธ์กับพื้นที่ของลานด้านหน้า (เป็นบริเวณที่มักจะล้อมรอบไปด้วยระเบียงหรืออาร์เคด 3 ด้าน

ส่วนด้านที่สี่จะเชื่อมต่อเป็นทางเข้าสู่ห้องโถงประกอบพิธี) ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสัมพันธ์ของ สักส่วนนั้นได้แก่ จำนวนของผู้ที่มาใช้สถานที่ และสภาพภูมิอากาศในแต่ละท้องถิ่น (มัสยิดแบบ เริ่มแรกได้ดัดแปลงมาจากบ้านของพระศาสนาที่เมืองเมดิना) โถงประกอบพิธีซึ่งมักจะอยู่ในรูป สี่เหลี่ยมผืนผ้าหรือจัตุรัสอาจจะมีรูปแบบเป็น ไฮโบสไตล์ อันได้แก่ มีส่วนของหลังคาที่ค้ำจุนไว้ โดยเสาจำนวนมากมาย (และในบางครั้งอาจใช้ร่วมกับระบบคาน หรือมีการใช้ระบบส่วนโค้งใน โครงสร้างแต่ละส่วน) หรืออีกแนวหนึ่งนั้นห้องโถงดังกล่าวก็อาจจะถูกปิดคลุมด้วยโดมขนาดใหญ่ เพียงอันเดียวเลย (ซึ่งเป็นลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่ริเริ่มโดยมุสลิม) หรืออาจจะเป็นหลังคาแล้ว คั่นด้วยโคมขนาดเล็กหนึ่งอันหรืออาจมากกว่าก็ได้

2. ผนังส่วนกิบลัต และบริเวณ เมียะห์รอบ

ห้องโถงประกอบพิธีจะต้องมีกำแพงด้านหนึ่งหันหน้าไปทางเมืองเมกกะ โดยจะตั้งฉาก กับเส้นที่จินตนาการว่าเป็นทิศทางของเมืองเมกกะฮ์ และเรียกกำแพงด้านนี้ว่าเป็นกิบลัต ส่วน บริเวณกึ่งกลางของกิบลัตนี้จะเป็นช่องเจาะของกำแพงที่เรียกว่า เมียะห์รอบ ซึ่งเป็นส่วนที่เป็นจุด ศูนย์กลางและได้รับการตกแต่งประดับประดามากที่สุดในมัสยิด อย่างไรก็ตามเมียะห์รอบก็แตกต่างกัน ไปจากแท่นบูชาในโบสถ์คริสต์ที่เป็นสถานที่ควรเคารพบูชา แต่สิ่งที่เป็นที่เคารพบูชานั้นกลับเป็น ทิศทางที่เมียะห์รอบนั้นแสดงอยู่ โดยมีคำกล่าวไว้ว่าเป็นจุด ๆ หนึ่งที่พระศาสดาเคยยืนสวดภาวนา ในบ้านที่เมืองมะดีนะฮ์ ซึ่งถูกทำเป็นเครื่องหมายไว้โดยก้อนหินก้อนหนึ่งบนกำแพงด้านนั้น รูปร่าง ของ เมียะห์รอบมีพื้นฐานมาจากนิชของโรมัน คือมีรูปแปลนที่พื้นเป็นครึ่งวงกลมและบริเวณจุด ของส่วนโค้งก็เป็นรูปครึ่งวงกลมด้วยโดยจะฝังตัวอยู่ในกำแพง ส่วน กิบลัต และ มิมบร์ นี้เป็นส่วน ที่สำคัญที่สุดของมัสยิดทุก ๆ แห่ง เนื่องจากในระหว่างการประกอบพิธีมุสลิมทุกคนจะต้องหัน หน้าไปทางเมืองเมกกะฮ์ และในทางปฏิบัติจริง ๆ แล้วควรจะจัดแถวให้มีระยะห่างจากมิมบร์ เท่า ๆ กันด้วย และนี่ก็เป็นเหตุหนึ่งที่มีมัสยิดส่วนใหญ่เลือกใช้แปลนรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า

3. มิมบร์ หรือมุขสำหรับยืนเทศ

มักจะอยู่ทางด้านขวาของเมียะห์รอบประกอบไปด้วยขั้นบันไดที่มีความสูงแตกต่างกันไป โดยที่อาจจะมีหรือไม่มีราวบันไดก็ได้ บริเวณด้านบนจะเป็นลานเล็ก ๆ ซึ่งมักจะมีการครอบด้วย หลังคารูปมงกุฎหรือแบบมียอดกลม และนิยมสร้างในรูปทรงที่โค้งคูดตา แต่ต้นกำเนิดจริงนั้นมา จากขั้นบันไดเล็ก ๆ เท่านั้น ซึ่งอยู่ที่บ้านของพระศาสดาที่เมืองมะดีนะฮ์ เนื่องจากภายในหลังนั้นมี สาวกเพิ่มขึ้นมากมาย ในการที่จะให้คำสั่งสอนและคำแนะนำต่าง ๆ ได้ทั่วถึง ท่านจึงยืนอยู่ใน ตำแหน่งที่จะสามารถกระจายเสียงได้ดีกว่าเดิม ซึ่งต่อมาภายหลังมิมบร์ ก็ได้กลายมาเป็น ส่วนประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งในการประกอบพิธีร่วมกันในวันศุกร์ เนื่องจากจะมีผู้คนจำนวนมาก อิมามผู้นำของมัสยิดก็จะต้องทำการปราศรัย (คุตบะห์) บนนี้ ในทางปฏิบัติอิมามจำทำการ อ่านสารหรือปราศรัยบนขั้นบันไดที่ต่ำกว่าขั้นสูงสุดลงมาหนึ่งขั้นเสมอ เนื่องจากขั้นบนสุดนั้น

เปรียบเป็นสัญลักษณ์ที่คงไว้แต่เพียงพระศาสดาเท่านั้น มิมีบร นั้นจะมีขนาดแตกต่างกันเล็กน้อย เพียงไม่เกิน 3 ชั้นบันใดเท่านั้น และสำหรับในมัสยิดขนาดใหญ่แล้วนับว่าเป็นส่วนสำคัญและได้รับการประดับประดาสวยงาม แต่สำหรับในมัสยิดขนาดเล็กแล้วอาจจะไม่ต้องมีมิมีบร ก็ได้ สำหรับในมัสยิดขนาดใหญ่ที่ใช้ประกอบพิธีในวันศุกร์นั้น มิมีบร อาจใช้เป็นที่ปราศรัยในหัวข้อต่าง ๆ ในแต่ละสัปดาห์ ใช้ประกาศข่าวสารทางการเมือง กล่าวสุนทรพจน์ นอกจากนี้ มิมีบรยังเคยถูกใช้เป็นสถานที่มอบมงกุฎให้แก่คาลิปคนใหม่ด้วย และขณะที่ในกลุ่มของชาวคริสต์แบ่งแยกโบสถ์และเมืองออกจากกัน แต่สำหรับชาวมุสลิมแล้วมัสยิดเป็นที่รวมทั้งพิธีทางศาสนา และสถานที่จัดการค้าการเมืองไว้ในที่แห่งเดียวกัน

4. เวกีไม้ซึ่งยกระดับเพียงชั้นเดียว

จะตั้งอยู่ในแนวเดียวกับมิมีบร โดยจะใช้เป็นที่ที่กาดิหรือผู้ที่มิมีหน้าที่รับผิดชอบภายในมัสยิดจะทำหน้าที่รับถ้อยคำได้อย่างทั่วถึง ซึ่งคิกกา นี้อาจจะตั้งอยู่บริเวณลานกว้างด้านนอกก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดและสภาพภูมิอากาศ

5. กุรซี

เป็นโต๊ะที่มีไว้สำหรับกาดิ อ่านบทสวด และเป็นที่ตั้งของอัลกุรอาน มักจะอยู่ติดกับคิกกา

6. มุคชुरา

เป็นสถานที่ที่มีไว้ป้องกันให้อิหม่าม ซึ่งในยุคสมัยแรกๆ นั้นจะเป็นทั้งผู้นำศาสนาและผู้นำทางการเมืองด้วย โดยอาจจะมีการลอบสังหารเกิดขึ้นได้ ในตอนเริ่มแรก มุคชुरานั้นจะเป็นลานยกที่มีฉากไม้กัน และในสมัยแรก ๆ ตำแหน่งของผู้ปกครองเมืองจะอยู่ชิดติดกับกำแพงด้านกิบลัตในแนวตั้งฉากและมีทางเข้าสู่บริเวณ เมื่อยะห์รอบโดยเฉพาะ ดังนั้น มุคชुरาก็จะสามารถให้ความปลอดภัยได้สูงทีเดียว และยังมีบริเวณพิเศษสำหรับขบวนติดตามของข้าราชการบริวารของคาลิปอีกด้วย นอกจากนี้ยังอาจมีการแยกส่วนดังกล่าวนี้ต่างหากด้วยอย่าง เช่น อิวันส์ของมัสยิดบริเวณเอเชียกลางซึ่งจะมีห้องที่จัดแยกไว้พิเศษสำหรับผู้ปกครองเมือง หรืออย่างห้องพิเศษของสุลต่านในมัสยิดที่ออกโตมาน ซึ่งมักมีการกั้นฉากแยกห้องออกจากโถงประกอบพิธีและมีทางเข้าแยกพิเศษด้วย ทั้งนี้เพื่อความมั่นใจในความปลอดภัยของเจ้าเมือง

7. บ่อน้ำ

ในส่วนนี้นั้นอาจจะมิมีน้ำพุด้วยหรือไม่ก็ได้ และอาจจะมี ความตั้งใจที่จะใช้ในพิธีชำระล้างร่างกายก่อนการละหมาด แต่ในบางครั้งก็มีจุดประสงค์เพื่อการตกแต่งเพียงอย่างเดียว และเมื่อมีจุดประสงค์เพื่อใช้ในพิธีชำระล้างก็จะต้องออกแบบให้สามารถรับกลุ่มคนจำนวนมากในเวลาเดียวกัน ภายใต้ัน้ำที่มีการไหลเวียน และมักจะตั้งอยู่บริเวณหรือจุดที่ใกล้ศูนย์กลางของลานด้านนอก ในส่วนที่มีน้ำพุจะถูกออกแบบไว้ในรูปร่างที่สวยงาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะของโคมที่เลือกใช้

อาจมีหลังคาเล็ก ๆ เป็นรูปทรงแบบพาวิลเลียน ตัวอย่างที่สวยงามที่สุดเห็นจะเป็นที่ The Qubba al/Ba" adiyim ที่เมืองมาซกัทซ์ และสำหรับบ่อน้ำที่มีรูปร่างแบบง่าย ๆ อย่างเช่นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หรือจัตุรัสที่มีน้ำพุด้วยนั้น ก็จะสามารถสร้างความประทับใจได้จากความเหมาะสมภายในตัวมันเอง อย่างเช่น ที่มีสยิด The Badshahi ที่เมือง Lahore และสำหรับในกรณีที่บริเวณน้ำพุถูกตกแต่งประดับประดาไว้อย่างสวยงามแล้ว ส่วนที่จำเป็นต่อการชำระล้างจริง มักจะอยู่ใกล้กับชั้นที่ใช้เก็บรองเท้า

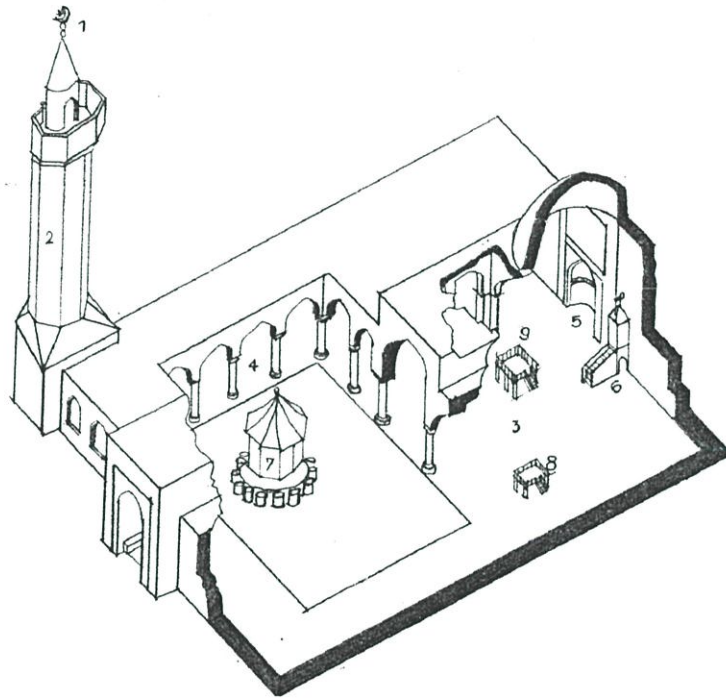
8. หออะซาน

จุดประสงค์ดั้งเดิมของส่วนประกอบส่วนนี้ใช้เพื่อเป็นเสมือนหลักปักเขตของท้องถิ่น ซึ่งจะสามารถแน่ใจได้ว่าเป็นบริเวณที่สามารถกระจายเสียงของการสวดภาวนาได้ในระยะทางที่ไกลมากที่สุด ในสมัยที่พระศาสนายังคงมีชีวิตอยู่นี้การประกาศเพื่อให้สวดภาวนาจะกระทำจากหลังคาบ้านของพระศาสนาเอง ซึ่งก็กระทำสืบต่อกันมาจนกระทั่งศตวรรษที่ 14 - 15 ก็เริ่มมีการสร้างหออะซานกันอย่างแพร่หลาย หออะซานในตอนเริ่มแรกนั้น อาจจะมีพื้นฐานจาก โลหะหนึ่งชนิด โลหะผสมกับปรอท และมีรูปแบบหลากหลายมาจากปล่องไฟของโครอสเซียน จนมาถึงหอสังเกตุการณ์ของโรมัน หอประกาศและหอคอยของโบสถ์คริสต์ ถึงแม้ว่าในสมัยของจักพรรดิ ออดโดมัน และมองโกล มักจะให้สร้างเป็นหออะซานแฝด แต่หออะซานแบบเดี่ยว ๆ ก็ยังเป็นที่นิยมมากกว่าอยู่ที่ใด ในบางครั้งบางคราวอาจพบหออะซาน 4 อัน หรืออย่างในกรณีของ The Sultan Ahmet Mosque ที่เมืองอิสตันบูล มีหออะซาน ถึง 6 อัน และที่เมืองเมกกะมีมากถึง 7 อัน ซึ่งมากเกินไป และในสมัยใหม่ก็ยังคงรูปแบบหออะซานอยู่ ถึงแม้จะไม่จำเป็นแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการออกแบบอาคารมัสยิดในตัวเมือง อีกอย่างความสำคัญและบทบาทของหออะซาน ก็ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เนื่องจากในปัจจุบันนี้มีการกระจายเสียงผ่านทางเครื่องขยายเสียงแล้ว หออะซานที่เหลือจึงมีบทบาทเสมือนเป็นสัญลักษณ์ชนิดหนึ่งเท่านั้น

9. ประตูใหญ่

ลักษณะเฉพาะ โดยทั่วไปของสถาปัตยกรรมของมุสลิมนั้นมักจะปิดบังหรือซ่อนเร้นการตกแต่งภายในอาคารจากรูปทัศนภายนอก ทั้งนี้เนื่องจากมัสยิดโดยส่วนมากจะถูกปิดล้อมไว้ด้วยกำแพงสูง มีประตูใหญ่เพียงที่เดียวที่เป็นทางผ่านเข้าออกระหว่างความอึกที่กุ่มวายภายในตัวเมืองและบรรยากาศความเงียบสงบภายในมัสยิด ซึ่งบริเวณประตูนี้นั้นจะเป็นที่ซึ่งมีผลต่อความรู้สึกด้านจิตวิทยาอย่างมาก และยังเป็นที่ได้รับบริการตกแต่งประดับประดาอย่างสวยงาม ทั้งนี้เพื่อแสดงออกถึงความเคารพจงรักภักดีต่อพระเจ้า และแสดงถึงความใจกว้างของผู้อุปถัมภ์มัสยิดอีกด้วย ในมัสยิดใหญ่ ๆ หลายแห่งจะได้รับการช่วยเหลือทางการเงินจากผู้อุปถัมภ์ซึ่งมักเป็นผู้ที่มีอำนาจและร่ำรวยมาก อย่างเช่นคาลิปหรือสุลต่าน ในขณะที่เดียวกันที่ส่วนประกอบภายนอกส่วนอื่นเช่น หออะซาน และโคม มักจะมีรูปร่างเรียบง่ายและไม่ประดับประดา เมื่อนำมาพิจารณารวมกับการ

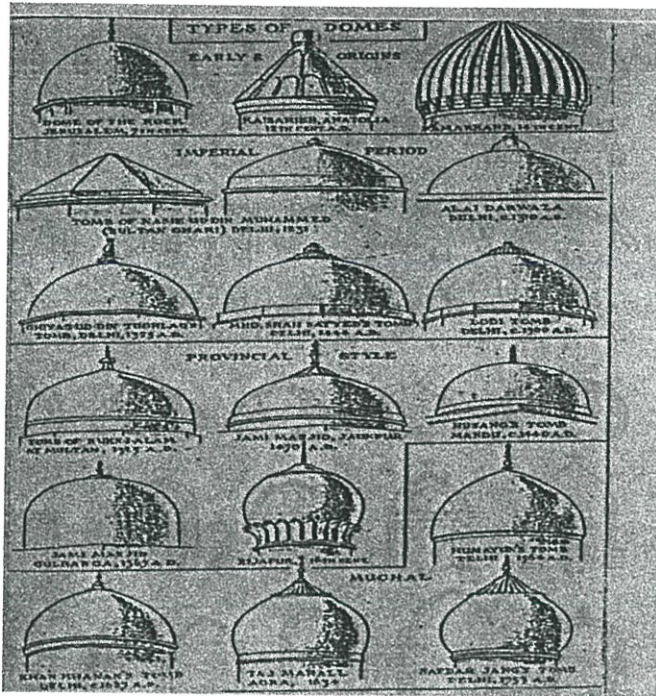
ระดับประกาศนียบัตรมัธยมศึกษา ก็จะแสดงให้เห็นการขีดกันเองอย่างชัดเจน นั่นคือ ในทางหนึ่งแสดงให้เห็นถึงการเคร่งครัดและอดออมอันได้ปรากฏต้นแบบจากบ้านของพระศาสดา ส่วนอีกทางหนึ่งนั้นแสดงถึงความหรูหราฟุ่มเฟือยจากการให้ทางของบรรดาผู้อุปถัมภ์ ดังนั้นเมื่อ บริเวณกำแพงด้านนอก ไม่นอนุญาตให้ใช้เป็นเครื่องคึงคูดหรือล่อใจบรรดาผู้เชื่อถือทั้งหลายโดยการประดับประดาต่าง ๆ นานา ๆ และตัวอาคารมัธยมก็จะต้องแสดงถึงความเคร่งครัดในศาสนาในตัวเอง อยู่แล้ว การตกแต่งประดับประดาบริเวณประตูทางเข้าเพื่อแสดงถึงเกียรติยศของบรรดาผู้อุปถัมภ์ มัธยมทั้งหลายก็ควรพิจารณา ให้อยู่ในความพอดีและเหมาะสมด้วย

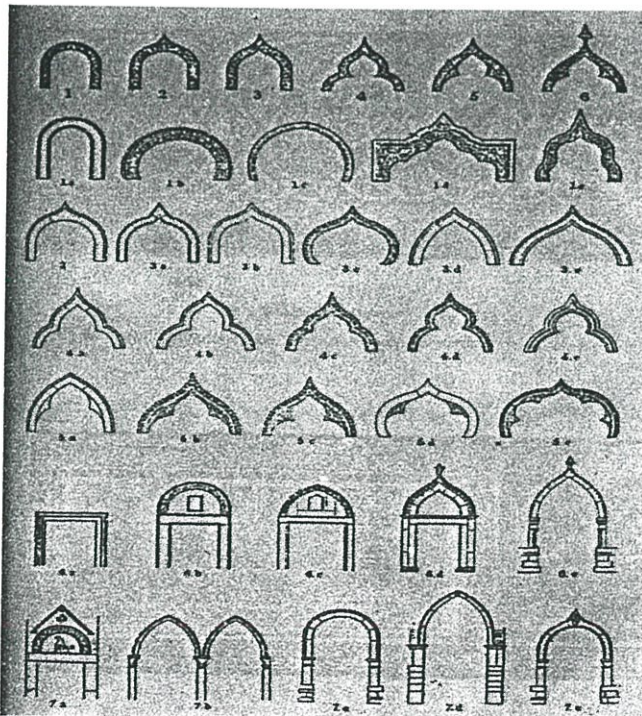
องค์ประกอบของมัธยม

1. สัญลักษณ์พระจันทร์เสี้ยว (ไม่ใช่สิ่งจำเป็น แต่เดิมเป็นสัญลักษณ์ของธงในการรบ)
2. หอระฆัง
3. โถงระฆัง
4. โถงทางเดินรอบลาน
5. มီးะห์รอบ (มุขหน้า)
6. มิมบร์ (ธรรมเทศนา)
7. ที่อาบน้ำระฆัง
8. ครุฑ (ที่ตัวแทนอ่านคำภีร์อัลกุรอาน)
9. คิกกะ (แต่เดิมเป็นที่ตัวแทนถ่ายทอดคำคุณะ)

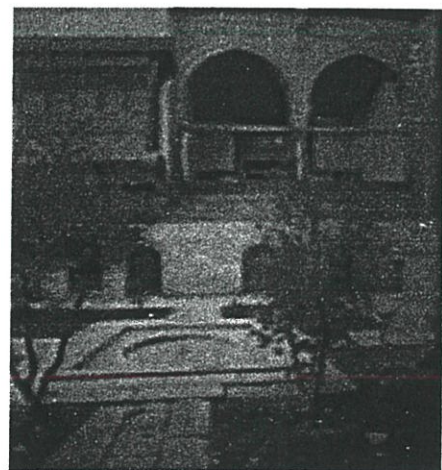
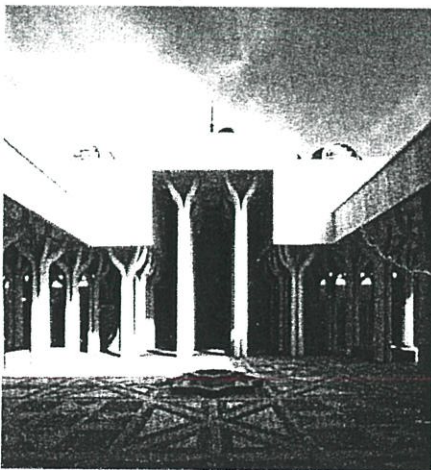
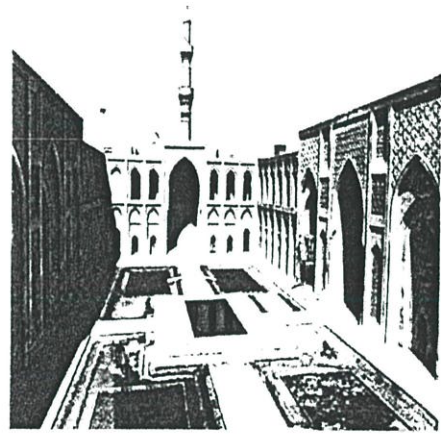
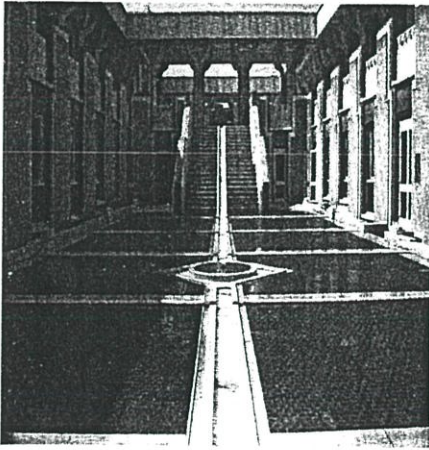
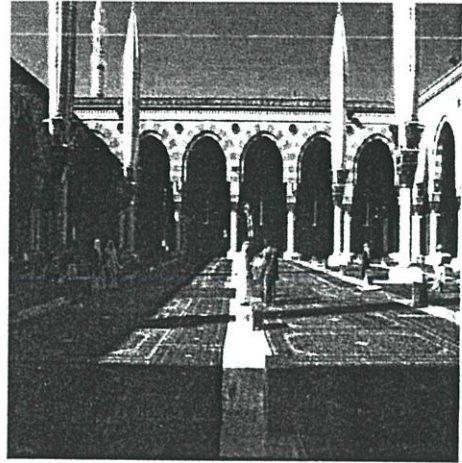
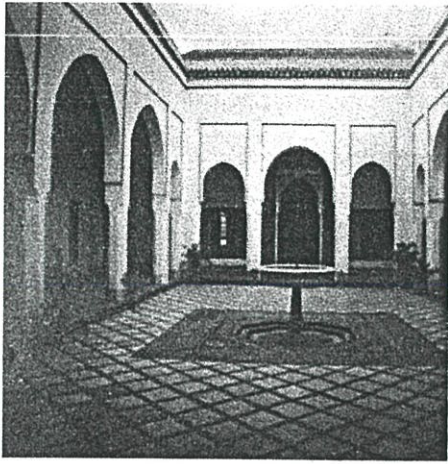
ภาพที่ 2.2 แสดงองค์ประกอบของมัธยม

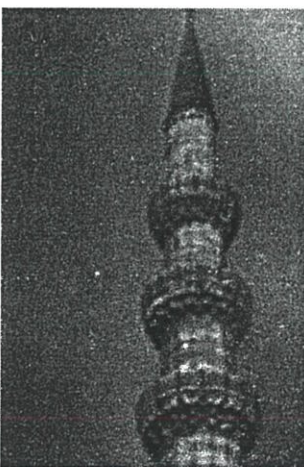
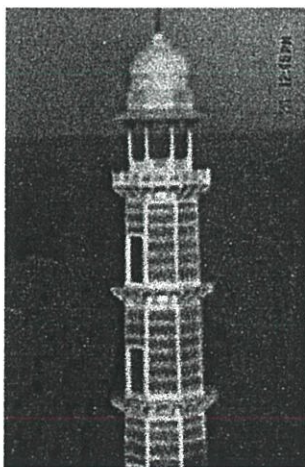
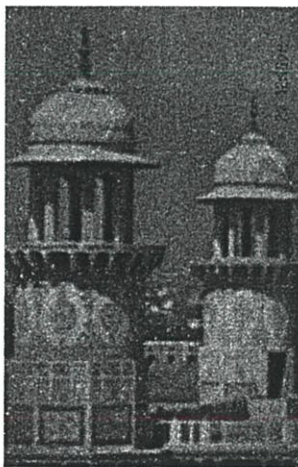
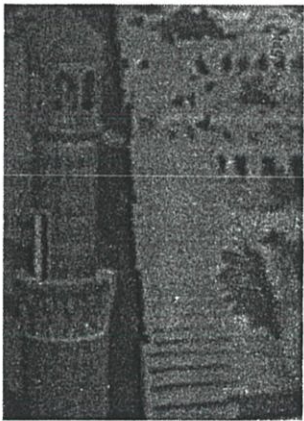
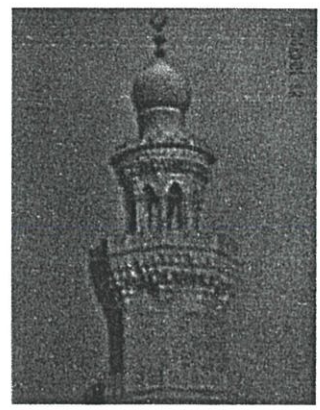
ภาพที่ 2.3 แสดงรูปแบบของโดมชนิดต่างๆในสถาปัตยกรรมอิสลามิกสมัยแรก

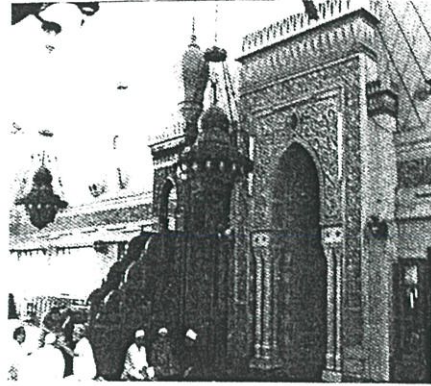
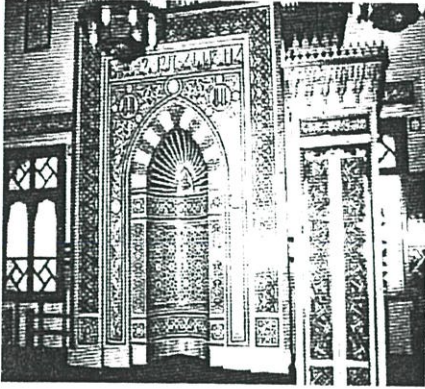
ภาพที่ 2.4 แสดงแบบและลวดลายโค้งในงานสถาปัตยกรรมอิสลามิกในสมัยแรก

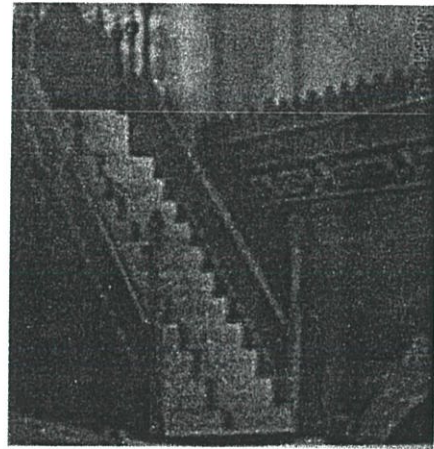
ภาพที่ 2.5 แสดงพัฒนาการการจัดวางผังมัชยิดในงานสถาปัตยกรรมอิสลามิก

ภาพที่ 2.6 แสดงลักษณะของหอคอยในสถาปัตยกรรมอิสลามิก

ภาพที่ 2.7 แสดงลักษณะผนังเมืงะหฺร็อบ (มิมบฺร) ภายในมัสยิด

ภาพที่ 2.8 แสดงลักษณะของแท่นมิมบฺร (มิมบฺร)

2.8.3 การตกแต่งของศาสนาอิสลาม

ข้อห้ามทางศาสนาว่า ไม่ให้มีการแสดงรูปสิ่งมีชีวิต ถึงแม้จะไม่ได้ตั้งขึ้นโดยศาสดามุฮัมมัดเอง แต่ก็ได้ทำให้คนเกรงที่จะทำให้อาสนาค่างพร้อยมิมลทินไปด้วยการเคารพเจวิด ศาสดามุฮัมมัด ทรงทราบดีถึงอารมณ์ความรู้สึกของชาวตะวันออกกลาง ที่มักจะแลเห็นไปว่าสิ่งที่ปรากฏการณ์ธรรมชาติต่าง ๆ นั้นมีพลังลึกลับแฝงอยู่ ท่านจึงเป็นห่วง อยากจะให้ศาสนาบริสุทธิ์ พ้นจากเครื่องถ่อใจ (ไสยศาสตร์) เหล่านั้น เพราะการภายในบัญญัติเองในการตกแต่งมัสยิดหรือหุ้ลมศพ เราจึงไม่ใคร่พบภาพของสิ่งที่มีชีวิต (คือ คนและสัตว์ ไม่ว่าจะเป็นรูปเขียนหรือรูปปั้น) แต่อย่างไรก็ตาม พวกคาลิปแห่งนครแบกแดด ซึ่งมีความเข่อหยิ่งทงในอำนาจและความมั่งคั่งร่ำรวย มีความอยากู้ออยากเห็นและใจกว้าง ก็มีได้ลั้งเลประดับประดาคตกแต่งพระราชวังใหญ่ด้วยรูปมนุษย์ (ส่วนใหญ่ได้รับความบันดาลใจจากกรีก) พวกนี้มีความมั่นใจในอำนาจของตน จึงคิดว่าจะหลบหนีจากข้อ

ห้ามทางศาสนาได้เช่นเดียวกัน ในบรรดาปราสาทราชวังของเปอร์เซียเอง การใช้รูปคนประดับประดาก็เป็นสิ่งที่มิได้อยู่ทั่วไปเป็นธรรมดา ตั้งแต่สมัยโบราณมาแล้ว โดยเฉพาะสมัยซาเซเนียน นั้น ได้มีการประดับตกแต่งด้วยภาพสัตว์ความเข้าใจ ความประณีต และความฉลาดของศิลปินได้ทำให้ภาพสัตว์เหล่านั้นมีชีวิตชีวา สำหรับภาพคนนั้น มีค่อนข้างน้อยในสมัยแรก ๆ เพราะฉะนั้น ถึงแม้ว่าในสมัยอิสลามครองเปอร์เซีย จะมีภาพคน ใช้ตกแต่งทั้งในเครื่องปั้นดินเผา และตามปูนฉาบผนังก็ตาม ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับองค์สิริกัษัตริย์ทางสถาปัตยกรรม ถึงแม้ว่าภาพกษัตริย์ที่อยู่บนบัลลังก์ล้อมล้อมด้วยราชสำนักมักจะถูกสง่างาม และมีลักษณะเป็นเครื่องตกแต่งอย่างมากก็ตาม เราก็ควรจะพิจารณาในฐานะที่มีความสำคัญทางการตกแต่งมากกว่า มันถูกตกแต่งด้วยสีหลายสีอย่างสะพรั่ง และเมื่อดูรวมกันกับลวดลายเรขาคณิต กระเบื้องและภาพประดับผนังข้างบน แล้วก็ได้ผลลัพธ์อันงดงามน่าดู

ศิลปะทุกประเภทของเปอร์เซียนั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน และทุกประเภทต่างแสดงถึงความบันดาลในทางวัฒนธรรมอันเดียวกัน ศิลปะการเขียนตัวอักษร ซึ่งนับว่าเป็น ศิลปะที่ยิ่งใหญ่ของอิสลาม ซึ่งมีมาตรฐานแห่งจังหวะ ความเค็ดขาด และรูปฟอร์มที่แสดงออกมานั้นมีอิทธิพลต่อศิลปะประเภทอื่น ๆ บทกวีความซึ่งเป็นสิ่งสากล และเป็นสิ่งที่จะขาดเสียไม่ได้ในชีวิตของชาวเปอร์เซียร่วมกับปรัชญา 2 อย่างนี้ เป็นเครื่องกลมเกลอการแสดงออกด้านวัฒนธรรมอื่น ๆ บทกวีกับทัศนศิลป์ของชาวเปอร์เซียมักจะมีลักษณะคล้ายคลึงกันอยู่มากหลายอย่าง เช่น ในเรื่องจังหวะจะโคน และสัมผัส การเน้น และความชัดเจนเค็ดขาด ศิลปะทั้ง 2 อย่างนี้แสดงออกซึ่งความนิยมชมชอบทั้งทางด้านกายภาพและนามธรรม ผลของการพัฒนาการทางด้านนามธรรมปรากฏออกมาในความรักชอบคณิตศาสตร์ และปรัชญาของชาวเปอร์เซีย ส่วนศรัทธาในการควบคุมพลังของรูปฟอร์มต่าง ๆ ที่มีความหมายนั้นก็แสดงให้เห็นในศิลปะ และบทกวีของเปอร์เซีย

มิใช่ว่าศิลปะทั้ง 2 ประเภทนี้ (คือ กวี กับ การตกแต่งโดยใช้ทัศนศิลป์ เช่น ภาพเขียน ภาพปั้น) จะมีสาเหตุคลอใจที่คล้ายคลึงกันเท่านั้น แต่ทำให้มีขอบเขตอยู่ในเหตุผลไปด้วย นับเป็นเวลาหลายศตวรรษที่เค็ดขาด ลวดลายแบบเปอร์เซีย มีลักษณะกระจ่างแจ่มและมีเหตุผล ถูกวางแผนที่เต็มไปด้วยความคิด และความคิดฝัน องค์ประกอบศิลปะที่อยู่ยากซับซ้อนที่สุดในสมัยอิสลามถูกสร้างขึ้นโดยอาศัยเรื่องเก่าก่อนและเป็นที่ยุ่กันมานาน เช่น ต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ ดอกบัวแบบต่าง ๆ เถาไม้อันอ่อนช้อยวทวน ลวดลายใบไม้และดอกไม้มีน่านาชนิดและลวดลายเรขาคณิตอันซดพันกัน ซึ่งสร้างมาจากรูปดาว 6 หรือ 8 แฉก แนวเรื่องชั้นปฐมมียู่ 3 อย่างคือ

1. พันธุ์ไม้และรูปฟอร์มของธรรมชาติ เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์
2. รูปทรงและลวดลายเรขาคณิต ได้รับอิทธิพลมาจากกรีกและจีนเป็นการจัดลวดลายให้ลงตัวในลักษณะโมดูล

3. ตัวอักษรจากพระคัมภีร์อัลกุรอานที่ใช้ตกแต่งอาคาร เส้นสายที่เขียนอย่างสวยงามถือเป็นสิ่งประดับไปในตัวจะคัดแปลงรูปทรงตามพื้นที่ที่ประดับและยังเป็นข้อเตือนใจในหลักศาสนาต่างๆ ด้วย

สิ่งที่ในสายตาของชาวตะวันตก ผู้ไม่ใคร่จะมีเวลา เห็นว่าความฟุ่มเฟือยมากมายจนไปนั้น แต่สำหรับชาวเปอร์เซียซึ่งรักการพิถีพิถัน ใฝ่ใคร่ครวญและการสำรวจตรวจสอบอย่างค่อย ๆ ไป นั่นก็คือความพิถีพิถันไม่สิ้นสุด ชาวเปอร์เซียผู้คุ้นเคยกับภาษาแห่งการตกแต่งนั้นสามารถจะอ่านลายประพับประคาศได้เหมือนกับว่าเป็นบทกวีที่เดียว การประดิษฐ์ลวดลาย รูปแบบของการตกแต่งในเปอร์เซียไม่มีสิ้นสุด เทียบได้กับการเอาโน้ตต่าง ๆ มาประกอบกันในดนตรีของชาวตะวันตก ขนบธรรมเนียมและกฎเกณฑ์ของการตกแต่งแบบเก่า ๆ ของเปอร์เซียไม่ได้เป็นสิ่งกีดขวางมิให้มีความคิดพัฒนาไปเรื่อย ๆ แต่เป็นเสมือนเครื่องนำทางหรือเครื่องพยุงบ้าจุนให้แก่ความคิดประดิษฐ์ใหม่ ๆ

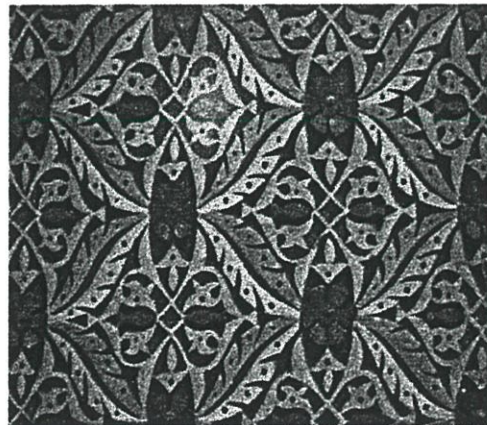
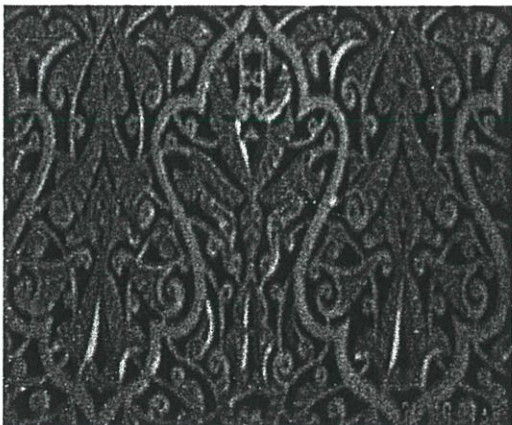
แหล่งที่มาของการตกแต่งด้านสถาปัตยกรรมของเปอร์เซียนี้มีอยู่อย่างกว้างขวางไปตามแหล่งที่เป็นเปอร์เซีย มีความสัมพันธ์ติดต่อกันด้วยการค้าขาย ได้รับแบบอย่างมาจากทุกหนทุกแห่ง เช่น จาก เอเชียตะวันออก (ตะวันออกกลาง) เมโสโปเตเมีย อัสสิเรีย อียิปต์ และจากประเทศตะวันออก จะขอยกตัวอย่างเพียง 2 อย่าง คือ รูปดอกกุหลาบ ดวงอาทิตย์ และสัญลักษณ์งานมีปีกซึ่งเอามาจากอียิปต์นับแต่สมัยซาเซเนียน เปอร์เซียได้รับเอาลวดลายผ้ามาจากตะวันออกและอินเดีย และอูโมงค์ และการสลักหิน มาด้วย จากที่เดียวกันในสมัยกลาง และสมัยหลังก็รับเอารูปมังกรและนกฟีนิกซ์มาจากจีน รวมทั้งการเขียนก้อนเมฆแบบจีน รับเอาความคิดและเทคนิคด้านปฏิมากรรมมาจากโรม และรับลักษณะของกรีก เฮเลนนิคมาตั้งแต่สมัยอเล็กซานเดอร์ มหาราช แต่ทว่าอิทธิพลจากตะวันตกก็มิได้มีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อนิสัยใจคอของชาวเปอร์เซีย ผู้สนใจในเรื่องนามธรรม และภาพสัญลักษณ์เป็นอย่างมากเลย แบบอย่างจากแหล่งต่าง ๆ เหล่านั้นได้ถูกดูดกลืนเข้าไปในศิลปะของเปอร์เซีย จนกลายเป็นลักษณะประจำของเปอร์เซียเอง

ลวดลายตกแต่งแบบนามธรรม ที่ประดับประดาอยู่ตามอนุสรณ์สถานของเปอร์เซีย โดยเฉพาะตามมัสยิดใหญ่ ๆ นั้น มีความหมายมากกว่าที่จะแต่งให้สวยงามเท่านั้น มันเป็นสัญลักษณ์ด้วย ตัวอย่างสัญลักษณ์ที่ใช้กันทั่วไปอย่างหนึ่งคือ ภาพต้นไม้แห่งจักรวาลซึ่งมีเมล็ดพันธุ์หลายเมล็ด โผล่ออกมาจากแจกันอันหมายถึงธารน้ำแห่งชีวิต ใช้ในตราประทับของชาวซูเมอร์เรียน ในเสาที่เป็นรูปหินช้อย ที่ทำเป็นรูปช่อดอกไม้ หน้าที่ในเรื่องฮินฮันถึงการมีชีวิตของมันนั้น จะแลเห็นได้ชัดว่าในสุสานสมัยศตวรรษที่ 15 ที่เมือง Gazur gah ซึ่งมีรูปต้นไม้สลักด้วยหินอ่อนติดอยู่กับหินปักหลุมศพ หมายถึงชีวิตที่ไม่ยอมแพ้ หลุมฝังศพ รูปแจกันนี้เป็นสิ่งทดแทนที่ขาดเกือบไม่ได้ในการประดับแบบลายดอกไม้ทุกแห่ง โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 15 - 19 ก็มีมูลมาจากสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่เดียว นอกจากภาพสัญลักษณ์ตามแบบที่ถือค่อ ๆ กันมาแล้ว การจารึกด้วยตัวอักษรก็มีบทบาทเป็นเครื่องประดับ ตกแต่งอย่างใหญ่หลวง เช่นเดียวกับสถาปนิกสมัยโกธิค

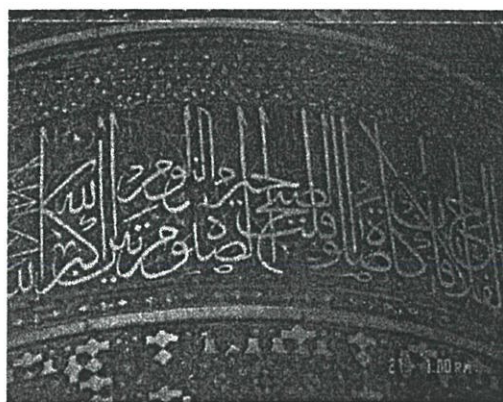
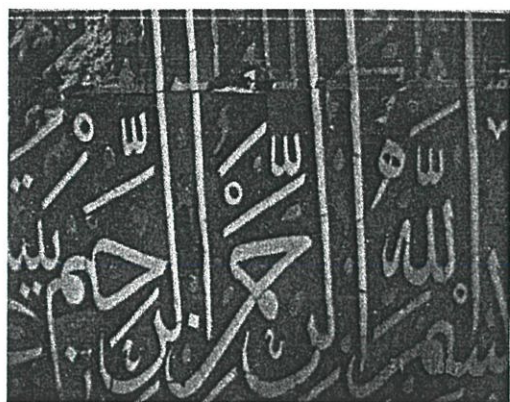
มักใช้ภาพทางคริสต์ศาสนาประดับอาคารอย่างมีชีวิตชีวา นักออกแบบในเปอร์เซียก็ตกทหายผู้มาใช้
อาคาร ด้วยถ้อยคำจริง ๆ จากคัมภีร์อัลกุรอาน

ศิลปะการประดิษฐ์ตัวอักษรในเปอร์เซีย จักว่าเป็นศิลปะที่ยิ่งใหญ่ทีเดียว เช่นเดียวกับ
ตะวันออกกลาง ตัวอักษรอาหรับิก ซึ่งเป็นตัวอักษรที่มีลักษณะเป็นงานตกแต่งมากที่สุด ในบรรดา
ภาษาทั้งหลายได้ถูกชาวเปอร์เซียพัฒนาประดิษฐ์ ประกอบด้วยอารมณ์ จนกลายเป็นรูปฟอร์มต่าง ๆ
ที่น่าพิศวงและสวยงาม และสถาปนิกผู้เชี่ยวชาญฉลาดได้บรรจุไว้ในทุกส่วนของมัสยิด จนกระทั่ง
มัสยิดกลายเป็นเสมือนถ้อยคำของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของโดยแท้ อักษรจารึกเหล่านี้อาจมีตั้งแต่ตัวอักษรแบบ
คูฟิค คัมหม่า สูงพอที่จะปกคลุมผนังทั้งผนัง อาจจนถึงอักษรแบบตัวจิ๋ว อ่อนช้อยอยู่ในกลิบบัหวเสา
หรือสลักอยู่ที่ส่วนบนของผนังรอบตัวอาคารหมด หรืออยู่รอบ ๆ โคงค์ของช่วงโค้ง บางทีก็เอาไป
ผสมกับลวดลายอื่น ๆ ซ่อนไว้ในลวดลายเรขาคณิต หรือประดิษฐ์เป็นอักษรไขว้ไว้ในรูปวงกลม มี
ตั้งแต่เป็นการประกาศอย่างทรงอำนาจ จนถึงเป็นเสียงกระซิบกระซาบ ซ่อนไว้ แต่สำหรับผู้สันัก
ผู้ศรัทธาที่ไม่รีบร้อนแล้ว ตัวอักษร (จากพระคัมภีร์อัล-กุรอาน) เหล่านี้จะเผยตัวออกมาคล้ายเสียง
สะเทือนก้อง และเสียงสรว้อยต่อท้ายที่ทำให้อาคารทั้งหลายดูเหมือนจะหายใจออกมาเป็นสาส์นจาก
พระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ

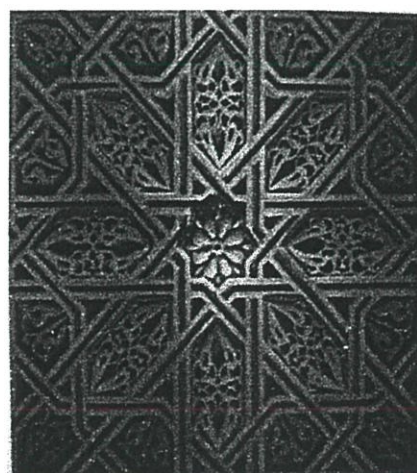
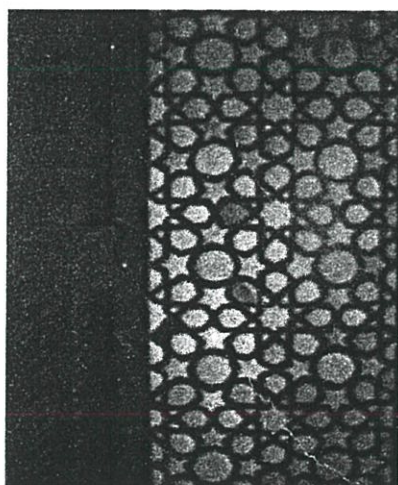
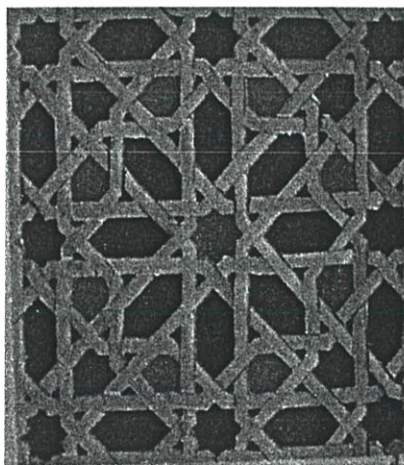
นอกจากเป็นการสื่อความหมายทางตัวอักษรแล้ว ศิลปะประดิษฐ์จารึกด้วยตัวอักษรนี้ ยัง
เป็นการสื่อสารทางอารมณ์อีกด้วย เป็นรูปฟอร์มแบบนามธรรมอยู่ในตัวของมันเอง เช่น ตัวอักษร
ใหญ่เห็นชัดแบบคูฟิคจะแสดงพลังอำนาจส่วนตัวอักษรแบบทรุท์ ที่ชดช้อยแสดงความงามของ
อารมณ์ความรู้สึกเป็นอย่างมาก

ภาพที่ 2.9 แสดงลวดลายพันธุ์ไม้และรูปฟอร์มธรรมชาติในสถาปัตยกรรมอิสลามิก

ภาพที่ 2.10 แสดงลายประดับจากคำภีร์อัล-กรุอัน (ตัวอักษรคูฟิค)

ภาพที่ 2.11 แสดงลายประดับแบบเลขาคณิต

2.8.3 วัสดุก่อสร้าง

อิฐ เป็นวัสดุก่อสร้างที่ขอมรับกันทั่วภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในสมัยโบราณอิฐชนิดหน้าว่าเข้าที่ทำด้วยมือได้ถูกประดิษฐ์ขึ้นในเปอร์เซียเมื่อ 3,000 ปี ก่อน ค.ศ. มีเหตุผลที่ดีที่ชาวเปอร์เซียชอบใช้อิฐ (ซึ่งนอกจากเหตุผลที่ว่าไม่หายากแล้ว ก็คือทนทานกว่าหิน ประหยัดกว่า สร้างได้เร็วกว่า) และเนื่องจากมันมีข้อผิดพลาดน้อยมาก จึงสามารถแสดงพลังในโครงสร้างได้อย่างฉลาด หรือในข้อที่จะใช้เป็นการประดับประดาได้นั้น อิฐมีประโยชน์หลายอย่างแต่อย่างไรก็ตาม ถึงจะใช้อิฐกันโดยทั่วไปก็ตามแต่ประโยชน์ของมัน เพิ่งจะมาเริ่มใช้กันในสมัยอิสลามเป็นเวลานาน มักจะใช้ปูนฉาบหน้าอิฐเสีย และใช้เป็นเครื่องตกแต่งผิวหน้า เพิ่งจะมาประจักษ์ถึงความงามของอิฐจริง ๆ ที่ไม่มีปูนฉาบ เช่น ในการก่ออิฐแบบต่าง ๆ การเล่นลายอิฐ อิฐเป็นลายประดับ การใช้พื้นที่ผิวที่ขัดแย้งกัน ลวดลายที่เกิดขึ้นจากการวางอิฐเหล่านี้ เพิ่งจะมีในศตวรรษที่ 10 เท่านั้นเอง การใช้อิฐทำให้อาคารเกิดลักษณะที่แน่ชัดอย่างหนึ่ง คือ อาคารนั้นจะไม่มีแง่มุมเป็นเหลี่ยมแหลม ไม่มีบัว ไม่ทำให้มีความรู้สึกหนัก มันคงถาวร และแข็งแกร่งดังอาคารที่ก่อด้วยหิน แต่ตรงกันข้ามมันทำให้เกิดแง่มุมอันละมุนละไม แลดูเรียบ ๆ การก่ออิฐให้กลายเป็นลวดลายแบบต่าง ๆ เป็นการทำลายความน่าเบื่อในการใช้พื้นหน้าอิฐ และก่อให้เกิดผืนผ้าที่มีชีวิตชีวาน่าสนใจ

ในสมัยพวกเซลจุกเข้ามา งานอิฐก็ได้บรรลุถึงความสมบูรณ์ ทั้งในด้านความงามและการก่อสร้าง ซึ่งอาจจะไม่มีสมัยใดมาเทียบเทียมได้เลย ตั้งแต่บัดนั้นมาโคมของมัสยิดยามิในเมืองอิสฟาฮัน นั้น มีความสง่างามอย่างไม่มีใครเกิน และความแข็งแกร่งอย่างทำทนายพระเพลิงก็เป็นเอก อิฐเหล่านี้ถ้ามีคุณภาพที่ดีที่สุดมีเสียงเหมือนโลหะ มีขนาดรูปร่างเปลี่ยนไปตามช่วงที่มันจะบรรจุเข้าไป อิฐเหล่านี้ไม่ใช่ธรรมดาเหมือนในสมัยนี้ แต่มีขนาด 7" คูณ 9" หนัก 5-6 ปอนด์ อาจเป็นรูปตัด โปนออกมา แบนหรือว่าก็ได้ โดยเฉพาะเมื่อสีจางไปหน่อยจะทำให้แลดูคล้ายกับพรมทอ ลวดลายการเรียงอิฐซึ่งตอนแรกเป็นแบบเรขาคณิตง่าย ๆ ก็ได้ถูกพัฒนาขึ้นแบบ (ตัวอาหรับแบบหนึ่ง) มีขนาดใหญ่มีมา เป็นตัวเหลี่ยม ๆ งานอิฐทำให้ผนังและกำแพงมีชีวิตชีวาขึ้นอย่างเงิบ ๆ ทำให้อาคารมีพลังอย่างแลเห็นได้ ในครั้งศตวรรษที่ 12 ลวดลายในอิฐเหล่านั้นถูกเคลือบด้วยสีที่สดใส ผิดกับอิฐพื้นเมืองในเขตนั่น โดยเฉพาะเมื่อไปรวมกับสีชาวบริสุทธิ์ ก็ได้ผลเป็นความงามอย่างยิ่ง

ปูนฉาบ ปูนฉาบที่แกะสลัก ปูน หรือทาสี ได้ถูกใช้เป็นส่วนประกอบสำคัญ เป็นเครื่องตกแต่งทางสถาปัตยกรรมของเปอร์เซียมาตั้งแต่สมัยคั่น ๆ โดยมีการพัฒนาอย่างสูงและใช้กันมาก ชาวเปอร์เซียได้ใช้ทดลอง และปรับปรุงการใช้ปูนแบบต่าง ๆ มาเกือบ 2000 ปีแล้ว ได้ผลิตงานชิ้นเอก มีแบบต่าง ๆ อย่างหาที่เปรียบมิได้ มีอยู่บ่อย ๆ ที่ปูนฉาบเป็นที่ดูหมิ่นดูแคลน เพราะรู้สึกว่ามันเป็นสื่อที่สามารถปิดบังการออกแบบอย่างประมาท ออกแบบการแกะสลักลวดลายบนปูนฉาบนั้นด้วยความชำนาญของช่างแกะสลักนั้นไม่ยาก

ลวดลายมักจะเป็นลายที่ยุ่งยาก มีส่วนประกอบ 5 หรือ 6 อย่าง เกาะเกี่ยวพันและเลื้อยไปมา ในทิศต่าง ๆ และทิศทางตรงกันข้าม ผู้สลักจึงจัดค้ำมองให้เห็นแต่แรกว่ารูปปั้นชิ้นสุดท้ายจะต้องออกมาเป็นอย่างไรจากจุดเริ่มต้นในขั้นแรก คือชิ้นที่เล็กที่สุดมันจะดูเป็นอย่างไรเมื่อปรากฏบนพื้นผิวแล้ว และไปสัมพันธ์กับส่วนประกอบอื่น ๆ ด้วย การจะจินตนาการและความเที่ยงแท้แน่นอน ถ้าจะให้ผลออกมาอย่างมีเหตุผลและอยู่กับร่องกับรอยแทนที่จะสับสน เพราะความสับสนนั้นจะเป็นอันตรายจริง ๆ ถ้าใช้วิธีนี้ขึ้นมาเดี๋ยวนั้นโดยไม่มีวินัย และวางแผนไว้รอบคอบแล้วโดยตลอด

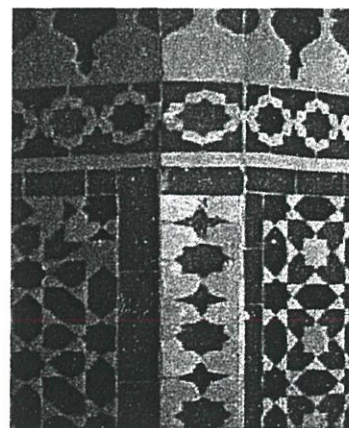
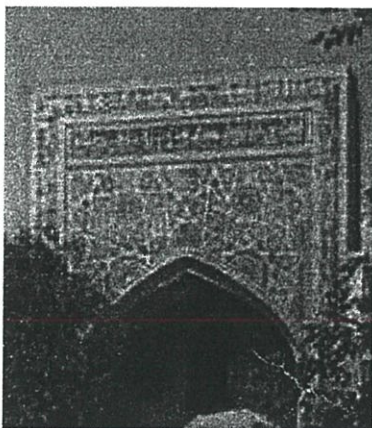
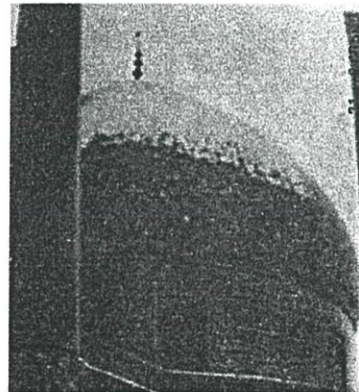
ศิลปะนี้ได้เริ่มขึ้น และกลายเป็นลักษณะสถาปัตยกรรมมาจากที่ไหนนั้นเรายังไม่แน่ชัด แต่เรามีตัวอย่างมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 1 (ค.ศ.) ที่แสดงให้เห็นว่ามันได้พัฒนาอย่างมากพอใช้ทีเดียว ลวดลายของกรีกเฮเลนนิคจากสมัยพาเซนอนแรก ๆ ซึ่งอุดมไปด้วยสี่สตรัค และมีลวดลายยุ่งยาก นำหน้ามาก่อนลวดลายที่ปราณีตบรรจงของเปอร์เซียสมัยพาเซน เราได้รู้ว่ากำแพง (ผนัง) ของตึกสมัยพาเซนอน หนา และส่วนตกแต่งของมันอันเป็นลักษณะประจำของชาวเปอร์เซียทุกชนชั้นนั้น ได้ให้กำเนิดสไตล์ต่าง ๆ ของการตกแต่งประดับประดา มีความหมายเป็นอย่างมากที่จะพัฒนาภาษาอาหรับ ซึ่งมีลักษณะอันอ่อนช้อยให้เป็นตัวอักษรไว้ตกแต่งแต่ละแบบ (ของภาษา) ก็มีลักษณะและกฎเกณฑ์ของศิลปะ และความช่างประดิษฐ์ประคองรวมอยู่ ตัวอักษรถูกใช้เป็นแผ่นคาด ไปทั่วส่วนบนของอาคาร (ถัดจากหลังคามาลึกน้อย) เป็นแผ่นยาวด้านข้างตลอดของอาคารและมีแผ่นผนัง (ลายแผ่น ๆ สีเหลี่ยม) ลายบัวลายแผ่นกลม ๆ และตัวอักษรไขว้ประกอบด้วย มีตั้งแต่ตัวอักษรขนาดเล็กซ่อนอยู่ที่จุดหนึ่งจุดใดไปจนถึงตัวอักษรแบบตัวมหึมาที่ปิดผนังทั้งผนัง หรือปิดโดม มีตัวอักษรสูงตั้ง 10-16 ฟุต

ถึงแม้ว่าจะมีตัวอย่างเหลืออยู่น้อยแต่เราว่ามันเคยมีอยู่จริง ๆ ส่วนมากในพระราชวังส่วนตัว การออกแบบรูปคน รูปสัตว์ ในศิลปะอื่น ๆ ของสมัยนั้น เช่น โมรัล รูปวาดเล็ก เครื่องถ้วยชามและการทำหนังสือ ได้แสดงให้เห็น เราคาดว่าการทำงานลวดลายบนปูนฉาบก็คงจะได้รับผลสำเร็จเป็นอย่างสูงเหมือนกัน ส่วนการทำลายปูนฉาบอื่น ๆ นั้น พัฒนาได้ช้า ในศตวรรษที่ 16-17 เรามีลวดลายอันงดงามซึ่งมีหลายสีเป็นลายฉลุเกือบจะเป็น 3 มิติ งานบางชิ้นใช้วิธีสลักอย่างละเอียดมาก ประณีตงดงาม พยายามที่จะให้ความสำคัญส่วนใหญ่แก่ผู้ลงสี และแลเห็นคุณค่าของความงามของพื้นผิววัตถุ ทำให้ผู้ที่มาสักการะมีโอกาสที่จะเคลิ้มไปจนลืมตัวตนของตนไป และรู้สึกไปถึงความเจริญสูงสุด

กระเบื้อง และกระเบื้องโมเสคมัน สิ่งที่เป็นคู่แข่งกับปูนฉาบ แต่ไม่เคยแทนที่กันได้เลย ก็คือ ความเจริญของกระเบื้องฉาบ ยังเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่การประชันตกแต่งของเปอร์เซีย ที่ประดับด้วยกระเบื้องมันวาววับ ซึ่งปรากฏในปลายสมัยพาเซนอนศตวรรษที่ 13 นั้นงานวิจิตรหยดย้อยน่าคั่ง

ความต้องการสายประดับซึ่งเป็นลายดอกไม้อันสลบซับซ้อน ทั้งแบบนามธรรมและแบบที่เป็นภาพอย่างหยาบ ๆ ได้ถูกสนองในการสร้างลวดลายประดับในหนังสือพระคัมภีร์อัล-กุรอาน และกีของศตวรรษที่ 10 และ 11 การใช้กระเบื้องติดเป็นชิ้นเล็ก ๆ ประดับนั้นเริ่มขึ้นเป็นครั้งแรกในเมืองมาราครา เมื่อต้นศตวรรษที่ 12 แน่ว่า การใช้กระเบื้องแบ่งเป็นชิ้นเล็ก ๆ ละเอียดแทนกระเบื้องทั้งแผ่นนั้นที่ทึบ และที่มีสีสันนั้นอาจเป็นไปได้ เทคนิคการใช้กระเบื้องโมเสคเล็ก ๆ นี้เจริญ และ ต่อมาได้รับการปรับปรุง จนกระทั่งในปี ค.ศ. ที่ 15 ได้ปรับปรุงต่อมาจนถึงขีดอันสมบูรณ์ คือการใช้สีที่กลมกลืนกันอย่างบริสุทธิ์มากมาย ยกที่ส่วนประกอบสถาปัตยกรรมอื่น จะเทียมได้เลย น่าชมเชย มีสีอันสลบกัน เปลี่ยนสี และเลาสะท้อนได้

อาคารทั้งหลายถูกประดับประดาด้วยสีอันอันสดใส และลวดลายอันเลื่อนไหลเหล่านั้นซึ่งดูคล้ายกับว่า มันไม่ยากไปกว่าการระบายสีเรือ ในเปอร์เซียการทำสีจะไม่คงทนเกินไปกว่าชั่ว 2 – 3 รุ่นอายุคน เพราะสภาพอากาศแต่ละกระเบื้องสีคงเดิมไปโดยไม่จำกัดเวลา ถึงเวลาจะผ่านไป 600 ปี ก็ยังใสอยู่เหมือนเดิม

ภาพที่ 2.12 แสดงการประดับตกแต่งบริเวณต่างๆด้วยกระเบื้องโมเสค

2.9 แนวความคิดทางสถาปัตยกรรมมุสลิมที่มีอิทธิพลต่อการออกแบบ

อิทธิพลต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสถาปัตยกรรมอิสลาม ได้แก่

1. ทางด้านภูมิศาสตร์
2. ทางด้านธรณีวิทยา
3. ทางด้านภูมิอากาศ
4. ทางด้านศาสนา
5. ทางด้านสังคม

ทางด้านภูมิศาสตร์

ในระหว่างศตวรรษที่ 17 – 18 ดินแดนอาหรับ ได้แก่ ประเทศ ซาอุดีอาระเบีย เปอร์เซีย (อิหร่าน) ซิเรีย ปาเลสไตน์ อียิปต์ แอฟริกาเหนือ สเปน ได้รับอิทธิพลจากศาสนาอิสลามเป็นอย่างมาก ดังนั้น สถาปัตยกรรมมุสลิมจึงแตกต่างไปจากสถาปัตยกรรมโรมัน ก็คือเป็นสถาปัตยกรรมที่สนองประโยชน์ทางศาสนามากกว่า ในขณะที่สถาปัตยกรรมโรมันเป็นสถาปัตยกรรมในการสร้างเมือง สถาปัตยกรรมมุสลามิกยังมีรูปลักษณะอย่างเด่นชัดหลายประการ ซึ่งจะพบได้ในประเทศซึ่งอยู่ในดินแดนอาหรับ

ทางด้านธรณีวิทยา

วิธีการก่อสร้างรวมทั้งแบบอย่างของ สถาปัตยกรรมมีหลากหลายมากขึ้นกับวัสดุก่อสร้างในประเทศนั้น ๆ เช่น หินอ่อน อิฐ ไม้ ปูนปลาสเตอร์ ตัวอย่างเช่น การสร้างโดมในเปอร์เซีย และเมโสโปเตเมีย จะใช้อิฐและฉาบปูน สาค ปลาสเตอร์ส่วนในอียิปต์จะใช้หิน ฯลฯ

ทางด้านภูมิประเทศ

ประเทศมุสลิมส่วนใหญ่จะอยู่ราวเส้นรุ้งที่ 20 – 45 ทางด้านใต้ และตะวันออกของทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ภูมิอากาศในแต่ละส่วนไม่ค่อยแตกต่างกันมากในประเทศมุสลิม ทั้งหมดสิ่งที่ขาดไม่ได้ก็คืออากาศที่เป็นที่บังแดดและหน้าต่างซึ่งจะต้องเล็ก

ทางด้านศาสนา

ความศรัทธาเชื่อมั่นของศาสนาอิสลาม ซึ่งสำคัญมากมีบันทึกไว้ในคัมภีร์อัล-กุรอาน ก็คือ “มีพระเจ้าเพียงพระองค์เดียว คือ พระอัลลอฮ์ และมุฮัมมัด คือ ศาสดา” หลังจากที่มีมุฮัมมัดตาย ผู้สืบต่อก็คือ คอลิฟะห์ หรือ คาลิฟ ซึ่งเป็นผู้กำหนดแบบอย่างของอาคารมัสยิดอย่างเคร่งครัด แม้กระทั่งในฝั่งและในรายละเอียด เช่น ข้อห้ามมิให้ลอกรูปแบบของธรรมชาติ คนสัตว์ ในงานศิลปะต่าง ๆ นอกจากนี้การตกแต่งประดับประดา มัสยิดของมุสลิมจะเป็นรูปแบบทางเรขาคณิต และเป็นงานอย่างประณีต

ทางสังคม

พวกชนชาติอาหรับในสมัยคริสตวรรษ ที่ 7 – 8 ได้รับอิทธิพลจากประเพณี และความคิดของประเทศที่เข้าไปเผยแพร่ เช่น พวกคริสเตียนส่วนใหญ่เป็นพวกที่มีวิวัฒนาการ ซึ่งพวกที่ร่ำรวยจะชอบความหรูหรา ดังนั้น พวกอาหรับจึงรับเอาแนวความคิดเช่นนั้นมาด้วยแต่ได้ปรับปรุงให้เข้ากับสภาพภูมิอากาศ สิ่งแวดล้อม โดยทำกำแพงภายนอกที่มีทางเข้าเป็นประตูเดียว เพื่อป้องกันความร้อนจากภายนอกห้องต่าง ๆ

2.10 เณรที่ในการออกแบบสถาปัตยกรรม

2.10.1 การจัดผังบริเวณที่เหมาะสมและสอดคล้องกับกิจกรรม

เอ็ดมอนด์ ฮันตสตัน (2539 : 2-4) ได้กล่าวว่า ผังบริเวณทำให้เราสามารถมองเห็นอาคารและกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกันในรูปสามมิติ และผลแตกต่างเกิดแต่การจัดวางนั้นก็เป็ปัจจัยสำคัญคือ เราจะแลเห็นความแตกต่างระหว่างสัดส่วน ปริมาตร ความหนาแน่น รูปร่าง พื้นผิว แนวรูปหรือการเชื่อมโยง เป็นต้น

ผลซึ่งปรากฏอยู่ในขั้นสุดท้าย ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับมวลประชากร หรือผู้อยู่อาศัยก็จะต้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะทำการเปลี่ยนแปลงสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยไม่เกิดผลเสียหายแก่ส่วนรวมนั้นย่อมเป็นไปได้ สิ่งทีกล่าวมานี้ไม่ได้มีความหมายเฉพาะอาคารและถนนหนทางเท่านั้น แต่หมายถึงทุก ๆ สิ่งภายในบริเวณพื้นที่นั้นที่เดียว เช่น รูปทรง ธรรมชาติ อากาศ ผิวพื้นและส่วนรายละเอียดส่วนใต้พื้นดิน และบนพื้นดินด้วย และความละเอียดอ่อน ซับซ้อนความสัมพันธ์ต่อสิ่งต่างๆ ทำให้เรื่องผังบริเวณของเรา นี้ ต้องใช้เวลาใคร่ครวญ ขบคิด กันอย่างถี่ถ้วนพอสมควร ถ้าพิจารณาในแง่ของรูปทรง ในเนื้อที่ว่าง แขนงผังนั้นจะต้องเริ่มด้วยของสองสิ่ง

1. ความประสงค์ในด้านที่จะอำนวยประโยชน์แก่ประชาชนผู้อยู่อาศัย

2. สายใยความเป็นอยู่ดั้งเดิมของสิ่งทั้งหลาย ผังแต่ละแห่งถือว่า “พิเศษ” ในตัวของมันเอง และทุกๆ ส่วนต่างก็มีความหมายเมื่อเปรียบเทียบกับส่วนรวม จึงจำเป็นต้องรู้คุณค่าของส่วนรวมให้ดี ไม่ใช่แต่เพียงนักกว่า แขนงผังนั้นให้ประโยชน์ภายในขอบเขตเนื้อที่แต่อย่างเดียว เพราะแผนผังแห่งใดก็ตาม แม้จะเป็นชนิดพิเศษอย่างไร ก็จะต้องต่อเนื่องกับสิ่งต่าง ๆ ข้างเคียงอยู่ตลอดเวลา

เราไม่ถือว่าแผนผังจะเป็นเครื่องบันทึกการทำลายที่ดิน ตรงกันข้าม แผนผังควรจะเป็นเครื่องส่งเสริม ทั้งนี้ไม่จำเป็นว่าแผนผังจะเป็นแบบกำโหรหรือเป็นแบบที่แสดงออกอย่างตรงไปตรงมาอย่างแบบทันสมัยทั่วไป และการที่เราจะสามารถจะรู้จักมักคุ้นกับสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง ก็ตาม ก็ต้องอาศัยเวลาและความพยายามที่จะสอดเสาะหาความรู้เกี่ยวกับสถานที่แห่งนั้นว่าเป็นอย่างไร

สิ่งสำคัญเท่าเทียมกันและ ไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันคือ แผนผังที่เราได้สร้างขึ้นใหม่นั้น สามารถที่จะสนองประโยชน์ให้เราเพียงพอแล้วหรือ เพราะว่ามีจะปรากฏอยู่บ่อย ๆ ว่าความประสงค์ต่าง ๆ

ที่ต้องการให้เกิดมีขึ้นนั้น เป็นไปอย่างกลางเถื่อนไม่ชัดเจนเท่าที่ควร และในขั้นสุดท้ายก็ไม่ให้ประโยชน์แก่ผู้ใช้หรือผู้อาศัยตามที่มุ่งหวังไว้ ความมุ่งหมายนั้นเพื่อความสงบส่วนตัว หรือเพื่อให้มีการประสานกันในหมู่ชาวบ้านใกล้เรือนเคียง หรือต้องการให้ได้พร้อมกันทั้ง 2 อย่าง ก่อนที่จะเริ่มทำงาน ผู้ออกแบบวางผัง จึงควรที่จะคิดวางแผนทางให้ถี่ถ้วนโดยสามารถเข้าใจเหตุการณ์ ได้ อย่างลึกซึ้ง เพื่อที่จะผลิตเป็นผลงานที่น่าพึงพอใจต่อไป

การวางผังบริเวณนั้นก็คือ การจัดระบบสิ่งแวดล้อมโดยรอบขึ้นไปจนถึงชั้นวางมาตรฐานสูงสุด ซึ่งสามารถจะควบคุมและรวมให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอยู่ได้ การวางผังก็เกี่ยวข้องกับอาคารต่าง ๆ ที่ดิน รวมทั้งสิ่งอื่น ๆ ที่อยู่เหนือ ได้ และระดับพื้นดิน จุดประสงค์อันยิ่งใหญ่หรือซึ่งจะเรียกว่าจุดใหญ่ใจความก็คือ การวางจุดต่าง ๆ และกิจกรรมทั้งหลายให้อยู่ในเนื้อที่ 3 มิติ เริ่มด้วยการวิเคราะห์ที่ดินและวัตถุประสงค์แห่งการใช้ที่ดินอย่างละเอียดถี่ถ้วน ในขั้นสุดท้ายจะสามารถสรุปผลออกมาเป็นแนวรูป ซึ่งกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับบรรดาผู้ใช้สอยทั้งหมด

2.10.2 การจัดองค์ประกอบของพื้นที่ใช้สอยในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ

มุสดี ทิพทัส (2541 : 60 – 61) กล่าวว่า สิ่งสำคัญที่ผู้ออกแบบจะต้องนำไปพิจารณาประกอบการออกแบบในเรื่องการจัดองค์ประกอบของพื้นที่ใช้สอยเพื่อให้ได้งานสถาปัตยกรรมที่ดีก็คือ

ขนาดของพื้นที่ใช้สอย ขนาดของส่วนใช้สอยแต่ละส่วนควรจะมีเนื้อที่อย่างน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะการใช้สอย และจำนวนผู้ที่จะใช้สอยเนื้อที่นั้น ๆ ตลอดจนความต้องการเฉพาะตัวของส่วนใช้สอยนั้น ๆ ว่าต้องติดตั้งอุปกรณ์พิเศษ หรือติดตั้งเครื่องจักรบางชนิดด้วย เช่น หอประชุมหรือโรงภาพยนตร์ ที่มีลักษณะของการใช้สอยที่จะให้คนจำนวนมากมาใช้ร่วมกันในเวลาเดียวกัน และขนาดของอาคารชนิดนี้ อาจใหญ่เล็กต่างกัน ขึ้นอยู่กับความจุหรือจำนวนคนที่จะใช้เนื้อที่นั้น ๆ อาคารบางชนิด เช่น อาคารทางศาสนา หรืออาคารสำคัญของชาติมักมีขนาดและปริมาตรของเนื้อที่ภายในใหญ่โตเกินกว่าอาคารธรรมดา เพราะนอกจากจะต้องเตรียมไว้ในโอกาสพิเศษที่จะมีผู้คนมาใช้เป็นจำนวนมากแล้ว ยังต้องการผลทางด้านความศรัทธา ความยิ่งใหญ่ของอาคารด้วย

ความต้องการเฉพาะของเนื้อที่ใช้สอย ผู้ออกแบบต้องศึกษาข้อมูลของการใช้สอยที่มีความต้องการเฉพาะเจาะจงลงไปในแต่ละส่วนของอาคารที่จะออกแบบ หมายถึงต้องทราบความถี่ในการใช้เนื้อที่นั้น ๆ เช่น แต่ละส่วนมีการใช้สอยประมาณกี่ครั้งต่อวันหรือต่อสัปดาห์ ต้องทราบประเภทของกิจกรรมการใช้สอย นอกจากนั้นต้องทราบช่วงเวลาการใช้สอยที่ต่อเนื่องกันของแต่ละส่วน ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นแนวทางประกอบการออกแบบเนื้อที่ใช้สอยแต่ละส่วน และสามารถจัดพื้นที่ ๆ เหมาะสมกับกิจกรรมนั้นได้

ลักษณะและพฤติกรรมของผู้ใช้สอย ผู้ออกแบบต้องทราบข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของผู้ใช้สอยเนื้อที่นั้น ๆ เพื่อที่จะทราบว่าผู้ใช้สอยแต่ละส่วนมีมากน้อยเพียงใด แต่ละคนมีหน้าที่อะไรทำงานในลักษณะใด มีความถนัดและเคยชินอย่างไร เช่น สถานสงเคราะห์เด็กพิการ โรงเรียนสอนคนตาบอด คนหูหนวก เป็นต้น อาคารเหล่านี้ผู้ออกแบบต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะและพฤติกรรมของผู้ใช้สอย และต้องศึกษาอย่างละเอียดถี่ถ้วน จึงจะช่วยให้การออกแบบได้ผลคุ้มค่า ทั้งทางร่างกายและจิตใจ

การติดต่อ การติดต่อระหว่างเนื้อที่ผู้ใช้สอยแต่ละส่วน และการติดต่อระหว่างเนื้อที่ภายนอกกับภายในอาจทำได้โดยการจักเส้นทางติดต่อซึ่งมีทั้งแนวราบและแนวคิง เช่น ทางเดินติดต่อใช้ติดต่อระหว่างเนื้อที่แต่ละส่วนทางแนวนอน โถงรวมใช้เป็นจุดรวมก่อนที่จะแยกไปยังเนื้อที่ส่วนอื่น ๆ เกลียง ระเบียง ซาน ใช้ติดต่อระหว่างเนื้อที่ภายนอกกับภายใน ทางลาด ใช้กับการติดต่อทางคิงที่ระดับไม่ต่างกันมากนัก และใช้กับพาหนะ เช่น รถเข็น เป็นต้น บันได บันไดเลื่อน มักใช้กับการติดต่อในแนวคิง ระหว่างแต่ละชั้นของอาคาร ส่วนลิฟท์ มักใช้กับการติดต่อทางแนวคิงที่มีความสูงติดต่อกันมากกว่า 4 ชั้นขึ้นไป เป็นต้น การที่จะเลือกใช้การติดต่อโดยวิธีใดนั้น ก็ขึ้นอยู่กับการพิจารณาหาวิธีที่จะทำให้การติดต่อของเนื้อที่แต่ละส่วน มีความต่อเนื่องสัมพันธ์กันได้มากที่สุด ตลอดจนคำนึงถึงความสะดวก

ความสะดวกคล่องตัวในการใช้สอยภายในเนื้อที่แต่ละส่วน การออกแบบควรคำนึงถึงความสะดวก คล่องตัวในการติดต่อเคลื่อนไหวภายในเนื้อที่นั้น ๆ อาจทำได้โดยใช้วิธีจัดผังพื้นภายในและโดยการใช้อุปกรณ์พิเศษเข้าช่วย โดยอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้สอยและการใช้สอยอาคาร เพื่อให้สามารถจัดที่ตั้งเครื่องเรือน เครื่องใช้ ตลอดจนอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้ถูกต้อง เช่น ต้องศึกษาขนาดและระยะต่าง ๆ ของร่างกาย ลักษณะการเคลื่อนไหวและกำลังทางกล้ามเนื้อของมนุษย์ในอายุต่างกัน เพศต่างกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลทำให้เกิดมีขนาดมาตรฐานของระดับความสูงของห้องต่าง ๆ ขนาดและรูปร่างของช่องประตู หน้าต่าง ฯลฯ

มุสตี ทิพทัส (2541 : 60-72) กล่าวว่า ในการออกแบบอาคารสถาปนิกควรคำนึงถึงรูปร่างหรือรูปทรงที่แสดงลักษณะอาคารเพราะคุณค่าทางด้านจิตใจที่อาคารนั้น ๆ จะให้มนุษย์ใช้สอยหรือผู้เกี่ยวข้อง นอกเหนือไปจากความสะดวกสบายทางกาย และความมั่นคงแข็งแรงของอาคารคุณค่าทางด้านจิตใจหรือความรู้สึกที่มนุษย์จะได้รับจากอาคารนั้น อาจรับรู้ได้ทั้งทางประสาทตา คือ จากการมองเห็นเพียงอย่างเดียว หรืออาจเป็นการรับรู้ได้ทั้งทางตา ทางกาย จากการสัมผัสและต้อง รวมทั้งทางความรู้สึกเมื่อมนุษย์ได้เข้าไปใช้สอยหรือเกี่ยวข้องกับอาคาร คุณค่าทางด้านจิตใจที่ได้รับจากอาคาร อาจแตกต่างกันออกไปตามแต่ลักษณะและชนิดของอาคาร และจะรับรู้ได้จากการแสดงออกของอาคารนั้น ๆ อันเป็นการถ่ายทอดหรือเชื่อมโยงคุณลักษณะที่ประกอบขึ้นเป็นงานสถาปัตยกรรมโดยใช้รูปทรง และที่ว่าง ตลอดจนบรรยากาศของตัวอาคาร เป็นตัวกลางที่จะสามารถสื่อความหมายเพื่อให้เกิดผลทางด้านจิตใจ อันได้แก่ ความพึงพอใจ ความประทับใจ

ความปิติยินดี ความตื่นตื้นมีชีวิตชีวา หรือแม้แต่ความสงบเยือกเย็น ความมีแก่นสารสาระ ความศรัทธา ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งได้กล่าวถึงเกณฑ์ในการออกแบบโดยเน้นการแสดงออกในส่วนต่างๆ ของอาคารไว้ดังนี้

เน้นการแสดงออกของการใช้สอย บรรยากาศ และลักษณะประจำตัวของอาคาร ว่า อาคารควรสนองประโยชน์ใช้สอยได้ครบถ้วน และควรถ่ายทอดเนื้อหาของการใช้สอยตามประเภทของอาคารให้ปรากฏให้เห็นได้จากรูปทรงและบรรยากาศ และควรให้ผู้พบเห็นอาคาร สามารถแยกประเภทของอาคารได้โดยเห็นจากรูปทรงภายนอกได้ด้วย และการใช้เนื้อที่ภายในที่ถ่ายทอดให้เห็นลักษณะของการใช้สอยของอาคารประเภทนั้น

นอกจากนั้น ก็ควรให้รูปทรงภายนอกของอาคารสะท้อนชนิดของการใช้สอยและขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละแห่ง เช่น โบสถ์ไทยกับโบสถ์ฝรั่ง ควรมีการจัดผังพื้นที่เหมาะสมแก่การใช้สอยตามคตินิยมของแต่ละศาสนา ควรมีลักษณะของรูปทรงภายนอกตลอดจนมีการตกแต่งและมีการประดับประดาที่เป็นสัญลักษณ์เฉพาะตัวที่เป็นสื่อแสดงความหมายได้

รูปร่างของผังพื้นมักเกิดขึ้นจากการพิจารณาปัญหาทางด้านการใช้สอยร่วมกับปัญหาด้านรูปร่าง การใช้เนื้อที่ว่าง และปริมาตรของอาคาร ตลอดจนความสัมพันธ์ของกันเป็นส่วนสำคัญ ดังนั้น คุณค่าของอาคารที่จะให้แก่ผู้เกี่ยวข้องประการหนึ่งจึงเกิดขึ้นจากการคำนึงถึงการจัดผังพื้นที่อย่างรอบคอบ ส่วนรูปร่างภายนอกก็เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์กับลักษณะของผังพื้นและความจำเป็นทางการใช้สอย

เน้นการแสดงออกของลักษณะรูปทรงและเอกลักษณ์ของอาคาร คุณค่าของอาคารที่มนุษย์จะพึงได้รับ บางครั้งขึ้นอยู่กับลักษณะของรูปทรงที่เปรียบเสมือนงานศิลปะชิ้นหนึ่ง เช่น รูปร่างที่แสดงเอกลักษณ์ของผู้ออกแบบ หรือเอกลักษณ์ของเชื้อชาติ ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อ เป็นต้น ดังเช่นปิรามิดของอียิปต์ สถูปของอินเดีย และสุเหร่าในศาสนาอิสลาม การแสดงออกในลักษณะนี้อาคารบางชนิดต้องการคุณค่าทางด้านจิตใจสูง เช่น อาคารทางศาสนา พระราชวัง หรืออาคารสำคัญของชาติ เพราะนอกจากจะต้องการการใช้สอยเช่นอาคารอื่น ๆ แล้ว ยังต้องการให้ตัวอาคารเป็นสัญลักษณ์ของความยิ่งใหญ่ ความเป็นศูนย์รวมจิตใจของชนส่วนใหญ่ ดังนั้น ลักษณะรูปทรงภายนอก การตกแต่งและบรรยากาศภายในที่ต้องการแสดงออกเพื่อให้ได้ผลดังกล่าวข้างต้น จึงมักปรากฏผลออกมาในด้านของการใช้ขนาดของอาคารประเภทนี้ที่ใหญ่โตเป็นพิเศษ การใช้รูปทรงและการตกแต่งประดับประดาที่มีลักษณะแตกต่างไปจากอาคารธรรมดาเพื่อให้เป็นสัญลักษณ์ที่ใครๆ เห็นก็จำได้ง่ายหรือให้เกิดความภาคภูมิใจ ประทับใจ เมื่อเกิดลักษณะที่เป็นสัญลักษณ์แล้วก็นำไปใช้ต่อๆ กันในลักษณะที่ซ้ำๆ กัน หรืออาจได้รับการปรับปรุงวิวัฒนาการขึ้นเรื่อย ๆ ก็กลายเป็นแบบอย่างของแต่ละเชื้อชาติ วัฒนธรรม ศาสนา ตลอดจนกาลเวลาด้วย นอกจากนี้ สัญลักษณ์ของรูปทรงอาคารที่แสดงออกมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละยุคสมัยก็

ขึ้นอยู่กับลักษณะสังคม เมือง กลุ่มช่างผู้ออกแบบ ประเพณี และประสบการณ์ที่เห็นจากงานสถาปัตยกรรมในยุคก่อนด้วย

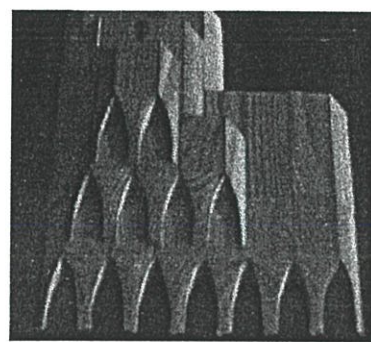
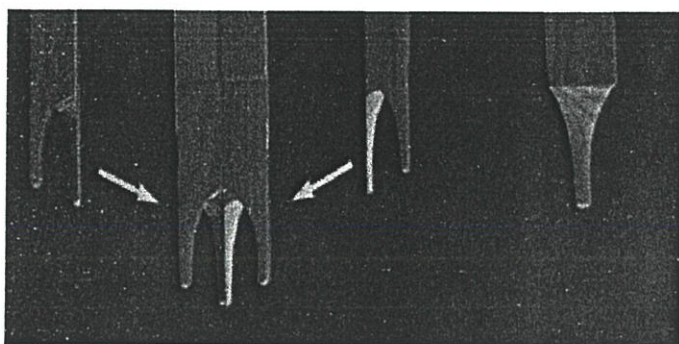
เน้นการแสดงออกทางด้านการใช้วัสดุและโครงสร้าง อาคารจะมีคุณค่าในตัวมันเองก็ต่อเมื่ออาคารนั้นๆ สามารถแสดงลักษณะและคุณสมบัติของวัสดุก่อสร้างตลอดจนโครงสร้างและเทคนิคพิเศษต่างๆที่ใช้กับอาคารให้แสดงคุณสมบัติอย่างเต็มที่ การแสดงลักษณะอันแท้จริงของวัสดุก่อสร้างและโครงสร้าง ตลอดจนวิธีที่ส่วนต่างๆจะประกอบขึ้นเป็นตัวอาคารนั้น ถือว่าเป็นความงามอย่างหนึ่งเช่นกัน เป็นการถ่ายทอดความหมายของความคิดสร้างสรรค์ออกมาในทรงของโครงสร้างอาคารและวัสดุที่ใช้ประกอบกันเป็นอาคาร ซึ่งจะทำให้เข้าใจเนื้อแท้ และธรรมชาติของงานสถาปัตยกรรมนั้นๆได้เป็นอย่างดี

2.10.3 แนวคิดในการออกแบบมัสยิด

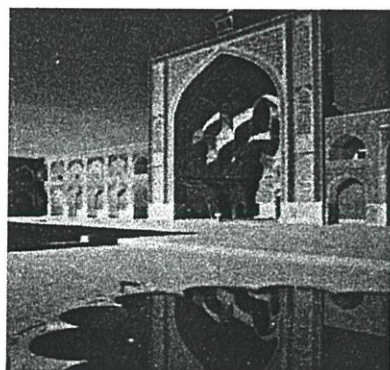
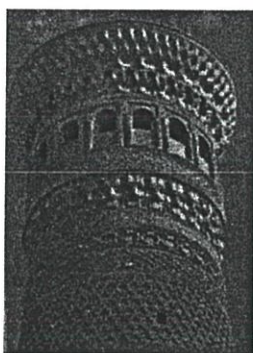
Hasan – Uddin – Khan (1994 : 65) ได้กล่าวว่าสำหรับงานสถาปัตยกรรมอิสลามที่ไม่ได้อยู่ในประเทศโลกมุสลิม ควรมีหลักในการปรับเปลี่ยน เพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสภาวะการณ์ต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สถาปนิกควรนำไปพิจารณาในการออกแบบมีดังนี้

1. ควรออกแบบให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม สามารถปรับเปลี่ยนแก้ไขได้ตามกฎหมายและกฎระเบียบของท้องถิ่น รวมถึงแรงผลักดันหรือความต้องการของชุมชน
2. ควรออกแบบให้เหมาะสมกับสภาพสังคม กิจกรรมของวัฒนธรรม และเหมาะสมกับการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา
3. ควรออกแบบโดยยึดถือหลักของทางศาสนา เอกลักษณะเฉพาะที่เป็นส่วนสำคัญที่สื่อถึงความหมาย และลักษณะของสถาปัตยกรรม
4. ควรมีรายละเอียดเฉพาะเป็นพิเศษ เพื่อให้บรรยากาศของแต่ละส่วนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของอาคาร

Ismail Serageidin (1996 : 14-15) กล่าวว่ามัสยิดเป็นศูนย์กลางทางด้านสภาพแวดล้อมของมุสลิมส่วนใหญ่ โดยเป็นเสมือนผู้จัดการทางด้านพื้นที่ว่างและด้านสังคม และยังเป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะของสังคม เป็นแหล่งอ้างอิงจำนวนประชากร ผู้สัญจรเข้ามาและผู้เดินทาง เอกลักษณะเฉพาะมีอิทธิพลกับรูปแบบผลงานที่เป็นลักษณะของสถาปัตยกรรมโบราณและประเพณีของมัสยิด แสดงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับวัฒนธรรมมุสลิม สิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ของงานสถาปัตยกรรมอิสลามประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ หออะซาน โดมทางเข้า การขอมุมในส่วนต่างๆ มีหลายทางที่จะเข้าถึงปัญหาการออกแบบมัสยิดสำหรับชุมชนมุสลิม (ร่วมสมัย) การดำรงอยู่ขององค์ประกอบนี้เป็นสัญลักษณ์ ซึ่งสามารถที่จะเปลี่ยนรูปไปบ้างแต่ยังคงใจความเหมือนเดิม มัสยิดจะมีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมหรือไม่ มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับทักษะของสถาปนิกและความต้องการของชุมชน

ภาพที่ 2.13 แสดงตัวอย่างการย่อมุม

ภาพที่ 2.14 แสดงเอกลักษณ์งานสถาปัตยกรรมอิสลามิกตามทฤษฎีของ Ismail Seragadin

2.11 มติและข้อเสนอแนะในเรื่องมัศยิดขององค์การรอปิเฎาะ

มติและข้อเสนอจากการประชุมขององค์การรอปิเฎาะครั้งแรกในเอเชีย ณ กรุงการาจี ประเทศปากีสถาน ระหว่างวันที่ 6-8 กรกฎาคม 1978 (First Asian Islamic Conference : 1978)

1. ควรสร้างมัศยิดเพิ่มมากขึ้น และทำให้มัศยิดเป็นแหล่งในการศึกษาหาความรู้อย่างจริงจังและเป็นศูนย์กลางแห่งการเผยแพร่เชิญชวน
2. ที่ประชุมเห็นว่า Word Supreme Council ควรรับเอาโครงการในการจัดตั้งสถาบันที่จะทำการฝึกฝนอบรมให้แก่อิหม่ามของมัศยิดในประเทศที่ต้องการความช่วยเหลือ หรือประเทศที่มุสลิมเป็นชนกลุ่มน้อย เช่น ไทย ฟิลิปปินส์ ฯ
3. อิหม่ามควรทำหน้าที่รวบรวมชะกาด หรือกองทุนบริจาค และดำเนินการช่วยเหลือประชากรในชุมชนนั้น ๆ ตลอดจนการพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น
4. ในแต่ละมัศยิดควรมีห้องสมุดควบคู่ไปและมีหนังสือที่มากพอ ทั้งนี้เพื่อการช่วยให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงคุณภาพของมุสลิม หรือช่วยส่งเสริมสำนักทางด้านอิสลามให้เกิดขึ้น

มติและข้อเสนอแนะจากการประชุมเรื่อง “บทบาทของมัศยิด” ขององค์การรอปิเฎาะ วันที่ 15-18 รอมฎอน ฮ.ศ. 1395 ณ นครเมกกะห์ ซาอุดีอาระเบีย

1. มัศยิด คือมวลชน ตลอดจนองค์การที่ฝึกอบรม จะต้องร่วมมือกันกระตุ้นมุสลิมให้ยึดมั่นในหลักการศรัทธา และช่วยกันปรับปรุงแก้ไขความประพฤติกของมุสลิมให้อยู่ในบัญญัติศาสนา
2. สร้างมัศยิดเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้การดูแลและให้บริการด้านวิชาการ สังคม ตลอดจนฝึกอบรมผู้ที่มีมัศยิดให้เต็มที่
3. ใช้วิธีการเผยแพร่ศาสนาหลายแบบ เช่น การพิมพ์เอกสาร การกล่าวปราศรัย และอื่น ๆ
4. ที่ไหนมีชุมชน ที่นั่นควรมีมัศยิด เช่นเดียวกับที่มีการมีโรงเรียน มหาวิทยาลัย โรงงาน และอื่น ๆ
5. ควรอบรมเยาวชนด้วยคำสอนที่ทันโลกและเหมาะสมกับวัย เพื่อให้เขาเกิดความสนใจเป็นพิเศษ
6. ให้สตรีได้รับวัฒนธรรมและบทบัญญัติของอิสลามอย่างถูกต้องและลึกซึ้ง
7. จัดให้อิหม่ามประชุมหมุนเวียนไปตามภูมิภาค เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความชำนาญ ตลอดจนการศึกษาปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการบริหารมัศยิด และหาข้อแก้ไขที่เหมาะสมโดยให้มุสลิมได้รับประโยชน์ และให้อยู่ในขอบเขตของหลักการของอิสลาม
8. พื้นฟูบทบาทของมัศยิดในการให้การศึกษ เช่น ญามอ์ อัจซับนุนะห์ (ในประเทศตูนีเซีย) ญามอ์อัลกัรเวียฮ์ (ในประเทศโมร็อกโก) และญามิฮ์อัลอิฮ์รอ (ในประเทศอียิปต์) และจะต้องให้มัศยิดดังกล่าวดำรงบทบาทนี้ต่อไป เพราะมัศยิดเหล่านี้เคยเป็นที่ให้การศึกษามีความสำคัญในการดำเนินชีวิตของมุสลิมในอดีตมาแล้ว

9. ให้ความสำคัญของการเตรียมผู้เป็นอิหม่าม และผู้ช่วยที่ได้รับเลือกดำรงตำแหน่งดังกล่าว ควรมีความรู้และความเหมาะสมเป็นสำคัญ

10. ต้องเอาใจใส่ในอาคารและอุปกรณ์ ที่จำเป็นของมัสยิด พยายามใช้มัสยิดให้ตรงกับจุดมุ่งหมายที่วางไว้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขั้นพื้นฐานของการมีมัสยิดและพยายามขจัดสิ่งที่เป็นบัญญัติศาสนาให้พ้นจากมัสยิด

11. ที่ประชุมแนะนำว่า อิหม่ามทุกคนควรได้รับการคุ้มครองในการมีความคิดอิสระที่จะพิจารณาปัญหาและกรณีของมุสลิมในขอบเขตที่อิสลามบัญญัติไว้

12. มัสยิดต้องตระเตรียมเชิญชวน เรียกร้องกัน เพื่อกอบกู้ศาสนสถานอันบริสุทธิ์ คือ มัสยิดอัลอักซอ มัสยิดอัลอักบรอฮ์มีน ให้พ้นจากการยึดครอง

การวางแผนผังมัสยิด ที่ประชุมเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ให้ถือว่ามัสยิดเป็นศูนย์กลางการเนินชีวิตของสังคมมุสลิม ดังนั้นมัสยิดควรตั้งเด่นอยู่ในใจกลางตัวเมืองหรือย่านชุมชน ไม่ว่าจะสร้างมัสยิดในชนบท ย่านชุมชนหรือที่ทำงานก็ตาม

2. ออกแบบแปลนแบบง่าย ๆ สะดวกแก่การดำเนินงานก่อสร้าง โดยพิจารณาสิ่งแวดล้อมและบริเวณที่ตั้งของมัสยิด พร้อมทั้งใช้สถาปัตยกรรม การก่อสร้างแบบใหม่ ๆ

3. การออกแบบแปลนมัสยิด ควรออกแบบโดยคำนึงถึงสิ่งจำเป็นแก่ชีวิตความเป็นอยู่ของมุสลิม เช่น

3.1 สถานที่ละหมาดถูกต้องตามสุถลักษณะทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็ด้านระบบถ่ายเทของอากาศ การให้แสงหรือการให้ความอบอุ่น

3.2 จัดที่ไว้ให้สตรีโดยเฉพาะ สามารถเดินเข้าออกได้สะดวกไม่ปะปนกับบุรุษ

3.3 นอกจากห้องละหมาดแล้ว มัสยิดควรมีห้องสมุด ห้องอ่านหนังสือ ห้องฟังปาฐกถา และห้องประชุม

3.4 มัสยิดควรมีที่สำหรับสอนอัล-กุรอาน และทบทวนวิชาให้กับนักศึกษา

3.5 บริเวณมัสยิดควรมีสวนมกัฟฟา ห้องโถงสำหรับเด็กเล็ก ๆ ในเวลาว่างโดยเฉพาะช่วงปิดภาคฤดูร้อน

- ควรมีแผนการสอนวิชาการเรียนแก่สตรี โดยจัดอุปกรณ์การสอนให้ครบด้วย

- ควรมีสุขศาลาเพื่อรักษาโรคเล็ก ๆ น้อย ๆ และควรมีห้องสำหรับอาบน้ำคนตาย

- การออกแบบแปลนมัสยิดต้องคำนึงถึงเขตหวงห้ามของมัสยิดอย่างมาก ไม่ควรก่อสร้างมัสยิดใกล้สถานเริงรมย์ หรือใกล้สถานที่ที่เป็นการละเมิดเขตหวงห้าม ซึ่งเป็นบ้านของอัลลอฮ์

- บริเวณมัสยิดควรมีบ้านพักรับรอง

4. ให้องค์การอรรอปีเญาะ เร่งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเรื่องการสร้างมัสยิดในโลกมุสลิม ให้ปรับปรุงกลไกในด้านเทคนิคของมัสยิด และสนใจการออกแบบมัสยิดให้มากขึ้น
5. ให้องค์การอรรอปีเญาะ เร่งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเรื่องการสร้างมัสยิดในโลกมุสลิม ให้เสนอแข่งขันออกแบบมัสยิดใหญ่ ๆ ต่อสถาปนิกมุสลิม
6. ให้องค์การอรรอปีเญาะ รับผิดชอบจัดการออกแบบแปลนและรูปแบบมัสยิดในระดับต่าง ๆ กัน การแข่งขันกันในหมู่สถาปนิกมุสลิม

2.12 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากการศึกษาวิจัยทางด้านสถาปัตยกรรมเรื่องแนวความคิดในการออกแบบมัสยิดในประเทศไทยเป็นงานวิจัยครั้งแรกที่ต้องการข้อเท็จจริง ในด้านรูปแบบสถาปัตยกรรมสภาพแวดล้อมปัจจุบันของมัสยิดในประเทศไทย ปัญหาและความต้องการต่างๆ ของผู้ที่เข้ามาใช้สถานที่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านความต้องการและความคาดหวังในหน้าที่ของมัสยิดต่อสังคมไทยในภาคกลางเพื่อใช้ประกอบการวิจัยในครั้งนี้

เสาวนีย์ จิตต์หมวด (2527 : 129-130) กล่าวว่า หน้าที่ที่ทั้งมุสลิมในเมืองและในชนบทต่างมีความคาดหวังมากที่สุดคือ ให้มัสยิดสอนอัล-กรุอานและศาสนาแก่เยาวชนเป็นประจำ ความคาดหวังอันดับที่ 2 คือ ให้มีการละหมาด 5 เวลาพร้อมกันที่มัสยิด ความคาดหวังอันดับที่ 3 ให้มีการสอนอัล-กรุอานและศาสนาแก่เยาวชนในระหว่างการปิดภาคเรียนที่มัสยิด ส่วนความคาดหวังอันดับที่ 4 คือ มีห้องสมุดสำหรับการค้นคว้าทางศาสนา

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาแนวความคิดในการออกแบบมัสซิดในประเทศไทย เป็นการศึกษาวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากการใช้แบบสำรวจ สัมภาษณ์ สอบถาม เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยมาเป็นแนวทางในการออกแบบมัสซิดในประเทศไทย

ดังนั้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการวิจัยไว้ดังนี้

- 3.1 กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 3.1.1 ประชากร
 - 3.1.2 ตัวอย่าง
- 3.2 วิธีการเลือกตัวอย่าง
 - 3.2.1 กลุ่มตัวอย่างทางสถาปัตยกรรม
 - 3.2.2 กลุ่มตัวอย่างทางด้านบุคคล
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - 3.3.1 ประเภทเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - 3.3.2 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย
 - 3.3.3 การตรวจสอบเครื่องมือ
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์เครื่องมือ

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประเภทประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ที่จะศึกษาออกเป็น 2 ประเภท คือ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างทางด้านสถาปัตยกรรมและทางด้านบุคคล โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 ประชากร

1. ประชากรทางด้านสถาปัตยกรรม ได้แก่ มัสซิดในประเทศไทยที่ทำการจดทะเบียนจัดตั้งมัสซิด จำนวนทั้งสิ้น 3192 มัสซิด (ทะเบียนมัสซิดในประเทศไทย : 2544) โดยแบ่งเป็นภาคดังนี้

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	จำนวน	13	มัสยิด
ภาคเหนือ	จำนวน	29	มัสยิด
ภาคกลาง	จำนวน	348	มัสยิด
ภาคใต้	จำนวน	2700	มัสยิด

2. ประชากรทางด้านบุคคล ได้แก่

2.1 อีหม่าม ได้แก่ อีหม่ามประจำมัสยิดในประเทศไทย

2.2 มุสลิม ได้แก่ ชาวมุสลิมที่เข้ามาประกอบพิธีละหมาดที่มัสยิดในประเทศไทย

3.1.2 ตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างทางด้านสถาปัตยกรรม ได้แก่ มัสยิดจำนวน 10 แห่งซึ่งเป็นตัวแทนของมัสยิดที่กระจายอยู่ใน 4 ภาคทั่วประเทศไทย มีรายละเอียดดังนี้

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 1 แห่ง ได้แก่

มัสยิดออร์-ริฎวาน (นครราชสีมา)

ที่ตั้ง ถนนช้างเผือก ซอย 2 อ.เมือง จ.นครราชสีมา

ภาคกลาง จำนวน 5 แห่ง (กรุงเทพมหานคร 3 แห่ง) ได้แก่

มัสยิดอัลฮิคาเยห์ (ชลบุรี)

ที่ตั้ง ถ.ชลบุรี – บ้านบึง ต.บ้านสวน อ.เมือง จ.ชลบุรี

มัสยิดมัสยิดกลางประจำจังหวัดระยอง

ที่ตั้ง ถ.จักรพรรดิ ต.หน้าเมือง อ.เมือง จ.ระยอง

มัสยิดคอฮิรัลอิสลาม (ทองหล่อ)

ที่ตั้ง ซอยทองหล่อ 18 แขวง คลองตัน เขตวัฒนา กทม.

มัสยิดอียาค่าฮุ้ลอิสลาม (สามอิน)

ที่ตั้ง ซอยสุขุมวิท 71 แขวงสวนหลวง เขตคลองตัน กทม.

มัสยิดยามิฮู้อิสลาม (รามคำแหง)

ที่ตั้ง ซอยรามคำแหง 53 แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กทม.

ภาคเหนือ จำนวน 1 แห่ง ได้แก่

มัสยิดบ้านฮ่อ (เชียงใหม่)

ที่ตั้ง ถ.เจริญประเทศ ต.ช้างกลาง อ.เมือง จ.เชียงใหม่

ภาคใต้ จำนวน 3 แห่ง ได้แก่

มัสยิดมัสยิดกลางประจำจังหวัดยะลา

ที่ตั้ง บ้านตลาดเก่า ต.สะเตง อ.เมือง จ.ยะลา

มัสยิดกลางประจำจังหวัดปัตตานี

ที่ตั้ง ถ.ยะรัง ต.อานาหารู อ.เมือง จ.ปัตตานี

มัธยมศึกษาประจำจังหวัดนราธิวาส

ที่ตั้ง ถ.พิชิตบำรุง ต.บางนาค อ.เมือง จ.นราธิวาส

2. กลุ่มตัวอย่างด้านบุคคล ได้แก่

1. อีหม่ามประจำมัสยิดที่ทำการสำรวจ ทั้ง 10 แห่ง ได้แก่

1. นายเอกราช ประธานศิริ
2. นายไพฑูร มั่นเดวอ
3. นายสมัค บินสอฮัด
4. นายประสาร สายสวัสดิ์
5. นายบุญส่ง วงศ์เคอรี
6. นายสงวน ฉิมหิรัญ
7. นายมูस्ताฟา มินอารีย์
8. นายสะมาแอ เบ็ญหาวัน
9. นายกุโฆะ นาซี
10. นายชา มะสแม

2. มุสลิมที่เข้ามาประกอบพิธีละหมาดที่มัสยิดที่ทำการศึกษาทั้ง 10 แห่ง จำนวน 500 คน โดยทำการกระจายกลุ่มตัวอย่าง มัสยิดละ 50 คน

3.2 วิธีการเลือกตัวอย่างในงานวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่นำมาใช้ในการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 กลุ่มตัวอย่างทางด้านสถาปัตยกรรม

1. ทำการค้นหาและเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนมัสยิดที่มีทั้งหมดในประเทศไทย จากนั้น ได้ทำการแบ่งจำนวนมัสยิดออกเป็นภาคแต่ละภาคตามความเป็นจริง

2. ทำการกำหนดจำนวนมัสยิดที่จะเลือกทำการศึกษา โดยกำหนดจำนวนมัสยิดแต่ละแห่งจากจำนวนผลรวมของแต่ละภาคให้ครบ 10 แห่ง อย่างน้อยภาคละ 1 แห่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนมัสยิดของแต่ละภาค

3. ทำการคัดเลือกจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางของแต่ละภาค และจังหวัดที่มีจำนวนมัสยิดเป็นจำนวนมาก จากนั้นทำการคัดเลือกอาคารมัสยิดที่มีความสำคัญและมีความสมบูรณ์ทางด้านองค์ประกอบมากที่สุดและเป็นศูนย์กลางของชุมชนชาวมุสลิม

3.3.2 กลุ่มตัวอย่างทางด้านบุคคล

อิหม่าม

1. ทำการกำหนดกลุ่มตัวอย่างอิหม่าม ที่จะทำการสัมภาษณ์จำนวนทั้งสิ้น 10 คน
2. ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างอิหม่ามแบบเจาะจง โดยเลือกอิหม่ามประจำมัสยิดที่เลือก ทำการศึกษาเพื่อให้ผลจากการสำรวจและสัมภาษณ์สอดคล้องกัน

ชาวมุสลิม

1. ทำการกำหนดกลุ่มตัวอย่างชาวมุสลิมที่ทำการสอบถาม จำนวน 500 คน โดยการกระจาย กลุ่มตัวอย่างมัสยิดละ 50 คน
2. คัดเลือกชาวมุสลิมที่มาประกอบพิธีกรรมในมัสยิดที่ทำการสำรวจทั้ง 10 แห่ง ซึ่งพบ โดยบังเอิญในวันที่ทำการเก็บข้อมูล

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.3.1 ประเภทของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ประเภท ได้แก่

1. แบบสำรวจ ใช้สำหรับรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับมัสยิด เพื่อต้องการทราบถึงสภาพแวดล้อม และลักษณะทางกายภาพของมัสยิดในประเทศไทย
2. แบบสัมภาษณ์ ใช้สำหรับรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มอิหม่ามโดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
3. แบบสอบถาม ใช้สำหรับรวบรวมข้อมูลจากชาวมุสลิมที่เข้ามาประกอบพิธีกรรมในมัสยิดโดยใช้แบบสอบถามแบบปลายปิด

3.3.2 การสร้างเครื่องมือ

1. ผู้วิจัยได้กำหนดการศึกษาขอบเขตของเนื้อหาสาระที่ทำการวิจัยที่เกี่ยวกับ ประเพณี และพิธีกรรมของชาวไทยมุสลิม และข้อกำหนดของงานสถาปัตยกรรมที่ศาสนานูญูด
2. ผู้วิจัยได้สร้างแบบสำรวจแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม โดยสร้างให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และประเด็นที่จะศึกษาโดยมีรายละเอียดดังนี้

แบบสำรวจ ประเด็นที่จะศึกษาประกอบด้วย

1. สภาพที่ตั้ง
2. การจัดวางผัง
3. รูปแบบอาคาร

4. องค์ประกอบของอาคาร
 - องค์ประกอบหลักของอาคาร
 - องค์ประกอบรองของอาคาร
5. ส่วนประณีตของอาคาร

แบบสัมภาษณ์ ประเด็นที่สัมภาษณ์ประกอบด้วย

ตอนที่ 1. ข้อมูลทั่วไปของอิหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ในด้านเพศ วัย วุฒิการศึกษา และอาชีพ

ตอนที่ 2. ข้อมูลลักษณะคำถามแบบเลือกตอบเพียง 1 คำตอบ หรือมากกว่า 1 คำตอบ การเข้ามาใช้มัสยิดของอิหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 3. ข้อมูลด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการใช้พื้นที่ ความพึงพอใจในการเข้ามาใช้สถานที่ ปัญหาและความต้องการทางด้านกายภาพแวดล้อมของอิหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

แบบสอบถาม ประเด็นที่สอบถามประกอบไปด้วย

ตอนที่ 1. ข้อมูลทั่วไปของมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถามในด้านเพศ วัย วุฒิการศึกษา และอาชีพ

ตอนที่ 2. ข้อมูลลักษณะคำถามแบบเลือกตอบเพียง 1 คำตอบ หรือมากกว่า 1 คำตอบ ในด้านการเข้ามาใช้มัสยิดของมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการใช้พื้นที่ ความพึงพอใจในการเข้ามาใช้สถานที่ ปัญหาและทางด้านกายภาพแวดล้อม ของมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถาม

3.3.3 การตรวจสอบเครื่องมือ

1. ผู้วิจัยได้นำ แบบสำรวจ แบบสอบถาม และสัมภาษณ์ ที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่อ ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วมเพื่อตรวจสอบเนื้อหา เครื่องมือและความเที่ยงตรงก่อนนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบอีกครั้งและเพื่อให้เที่ยงตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. ผู้วิจัยดำเนินการแก้ไขเครื่องมือตามที่ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วมได้ตรวจสอบแล้ว จากนั้นผู้วิจัยนำเครื่องมือไปขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบเนื้อหาที่ใช้โดยมีรายชื่อนามผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้

1. รศ.มุสตี ทิพทัส ตำแหน่งรองศาสตราจารย์
 ปรจําภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์
 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. รศ.ดร.ปรีชาพร วงศ์อนุตโรจน์ ตำแหน่งรองศาสตราจารย์	ประจำคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง
3. นายกำแหง พิคน้อย	ตำแหน่ง สถาปนิก
4. รศ.ศรีศักดิ์ วัลลิโภคม	ตำแหน่งรองศาสตราจารย์ประจำภาควิชา
ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี คณะโบราณคดี
มหาวิทยาลัยศิลปากร
5. รศ.เสาวนีย์ จิตต์หมวด	ตำแหน่งรองศาสตราจารย์ประจำภาควิชา
สังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏธนบุรี

3. หลังจากที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการแก้ไขเครื่องมือร่วมกับผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม ทำการตรวจสอบอีกครั้ง เพื่อแก้ไขปรับปรุงก่อนนำเครื่องมือไปใช้ในการทดลอง

3.4 การรวบรวมข้อมูล

3.4.1 การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารด้าน ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม หลักการปฏิบัติศาสนกิจ ที่มีอิทธิพลต่อการสร้างมัสยิด และลักษณะทางกายภาพของสถาปัตยกรรมอิสลามิกในด้าน การจัดวางผัง รูปแบบอาคาร องค์ประกอบของอาคาร ส่วนประณีตของอาคาร

3.4.2 การรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากอาคารที่เลือกศึกษาทั้งหมด จำนวน 10 อาคาร โดยทำการสำรวจร่วมกับการบันทึกภาพในประเด็นที่ทำการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้วิจัยได้เดินทางไปสำรวจมัสยิดที่เลือกทำการศึกษาคด้วยตนเองทั้งหมด
2. ผู้วิจัยทำการบันทึกรายละเอียดต่าง ๆ ตามหัวข้อที่กำหนด พร้อมกับบันทึกภาพรายละเอียดส่วนต่างๆ ของอาคาร
3. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้อมาแจกแจงรายละเอียดต่างๆ ตามหัวข้อที่กำหนดประกอบกับแบบผังบริเวณและผังพื้นที่พร้อมรูปภาพของแต่ละมัสยิด

3.4.3 การรวบรวมข้อมูลจากอีหม่าม

1. ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์อีหม่ามประจำมัสยิดที่เลือกทำการศึกษาด้วยตนเอง โดยทำการติดต่อขอสัมภาษณ์และแนะนำตัวแก่อีหม่าม โดยแจกแจงรายละเอียดและวัตถุประสงค์ของการวิจัยแก่อีหม่ามโดยละเอียด

2. ผู้วิจัยทำการนัดหมายวันและเวลาที่จะทำการสัมภาษณ์ โดยมีการเตรียมคำถามและคำตอบ ตามแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้

3. ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์อีหม่ามตามวันเวลาที่ทำการนัดหมายและทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์

3.4.4 การรวบรวมข้อมูลจากบุคคลทั่วไป

1. ผู้วิจัยใช้ผู้ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามจากชาวมุสลิมที่เข้ามาประกอบพิธีละหมาดในมัสยิดที่เลือกทำการศึกษาทั้งหมด 5 คน

2. ผู้วิจัยได้อธิบายรายละเอียดให้แก่ผู้ช่วยในการเข้าไปสอบถามชาวมุสลิมที่เข้ามาประกอบพิธีละหมาดในการแนะนำตัว รายละเอียดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. ผู้วิจัยและผู้ช่วยได้ทำการเก็บข้อมูลจากชาวมุสลิมที่เข้ามาประกอบพิธีละหมาดในวันศุกร์ซึ่งเป็นวันที่มีผู้มาประกอบพิธีละหมาดเป็นจำนวนมาก ทำการสอบถามในขณะที่นั่งรอเวลาในการเข้าประกอบพิธีละหมาดพร้อมกัน โดยใช้คำถามแบบปลายปิด ลักษณะแบบถามจุด

4. ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากแบบสอบถามชาวมุสลิมที่เข้ามาประกอบพิธีละหมาดด้วยตนเอง

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจ

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจด้วยค่าความถี่ร้อยละ บรรยายรายละเอียดต่างๆ ตามหมวดที่กำหนดไว้ พร้อมรูปภาพประกอบคำบรรยายและรายละเอียดทางกายภาพของมัสยิดแต่ละแห่ง

3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ด้วยค่าความถี่ร้อยละ เสนอเป็นตารางตามหมวดที่กำหนดไว้ พร้อมเสนอเป็นคำบรรยายประกอบกับตาราง

3.5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยค่าความถี่ร้อยละ เสนอเป็นตารางตาม
หมวดที่กำหนดไว้ พร้อมเสนอเป็นคำบรรยายประกอบกับตาราง

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่อง แนวความคิดในการออกแบบมัสยิดในประเทศไทย โดยผู้วิจัยได้ทำการสำรวจมัสยิดในประเทศไทยที่เลือกทำการศึกษาทั้งหมด 10 แห่ง โดยการกระจายกลุ่มตัวอย่างทั่วภูมิภาค ทำการคัดเลือกอาคารที่มีความสำคัญและเป็นอาคารที่มีความสมบูรณ์ในด้านองค์ประกอบต่างๆ โดยเป็นแบ่งภาคดังนี้

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1	แห่ง
ภาคกลาง	5	แห่ง
ภาคเหนือ	1	แห่ง
ภาคใต้	3	แห่ง

ผู้วิจัยทำการสำรวจเกี่ยวกับ ลักษณะทางกายภาพ ประเภทการใช้ที่ดิน การเข้าถึงสภาพแวดล้อม อาคารข้างเคียง การจัดวางผัง องค์ประกอบหลักของอาคาร องค์ประกอบรองของอาคาร และส่วนประณีตของอาคาร

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ สัมภาษณ์และสอบถาม มารวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล และนำผลที่ได้มาเป็นแนวคิดประกอบกับหลักทฤษฎีทางสถาปัตยกรรม ความเชื่อ และหลักการของศาสนา เพื่อนำเสนอเป็นแนวความคิดในการออกแบบมัสยิด ให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของชาวไทยมุสลิมในปัจจุบัน

4.1 การนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

แบบสำรวจ เป็นการศึกษาถึงสภาพแวดล้อมของมัสยิดทั้ง 10 แห่ง เพื่อต้องการทราบถึงสภาพแวดล้อมปัจจุบันของมัสยิด โดยทำการสำรวจ เกี่ยวกับสภาพที่ตั้งของมัสยิด การใช้ที่ดิน การเข้าถึง การจัดวางผัง องค์ประกอบ รวมถึงส่วนประณีตของอาคาร ผู้ทำการวิจัยได้เสนอผลจากการสำรวจเป็นค่าความถี่ร้อยละ พร้อมบรรยายรายละเอียดต่างๆตามหัวข้อที่กำหนด

1. สภาพแวดล้อมที่ตั้ง
2. การจัดวางผังบริเวณ
3. รูปแบบทางสถาปัตยกรรม
4. องค์ประกอบของอาคาร
5. ส่วนประณีตของอาคาร

แบบสัมภาษณ์ เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากอิหม่ามประจำมัสยิดทั้ง 10 แห่ง โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของอิหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์
2. ข้อมูลการเข้ามาใช้มัสยิดของอิหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์
3. ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและความต้องการด้านกายภาพของอิหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ในการเข้ามาใช้มัสยิด

แบบสอบถาม เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากชาวมุสลิมที่เข้ามาใช้มัสยิด โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถาม
2. ข้อมูลการเข้ามาใช้มัสยิดของมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถาม
3. ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและความต้องการทางกายภาพของมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถามในการเข้ามาใช้มัสยิด

4.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจ

เป็นการสำรวจเกี่ยวกับสภาพในปัจจุบันของมัสยิดทั้ง 10 แห่ง จากการสำรวจพบรายละเอียดซึ่งสามารถสรุปข้อมูลต่าง ๆ ได้ดังนี้

หมวดสภาพแวดล้อมและที่ตั้ง

จากการสำรวจพบว่า ตำแหน่งที่ตั้งของมัสยิดตั้งอยู่ในบริเวณชุมชนที่พักอาศัยมีจำนวน 8 แห่งคิดเป็นร้อยละ 80 ที่เหลือจำนวน 2 แห่งอยู่ในบริเวณย่านพาณิชยกรรม ลักษณะอาคารข้างเคียงเป็นบ้านพักอาศัยมีจำนวน 8 แห่งคิดเป็นร้อยละ 80 และเป็นอาคารพาณิชยกรรม 2 แห่งคิดเป็นร้อยละ 20

ลักษณะการคมนาคมเข้าถึงอยู่ติดถนนสายหลักสามารถมองเห็นได้ชัด มีจำนวน 6 แห่งคิดเป็นร้อยละ 60 และอยู่ภายในซอยสามารถมองเห็นได้ชัดมีจำนวน 4 แห่งคิดเป็นร้อยละ 40

หมวดการจัดวางผังบริเวณ

จากการสำรวจพบว่า การจัดวางผังของมัสยิดทั้งหมดเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าคิดเป็นร้อยละ 100 ลักษณะการใช้พื้นที่ของอาคารใช้พื้นที่อาคารในแนวตั้ง ตั้งแต่ 2 ชั้นขึ้นไปมีจำนวน 9 แห่งคิดเป็นร้อยละ 90 ที่เหลือเพียง 1 แห่งใช้พื้นที่อาคารในแนวราบ

การจัดวางอาคารของมัสยิด ด้านหน้าอาคารหันหน้าไปทางทิศตะวันออกมีจำนวน 6 แห่งคิดเป็นร้อยละ 60 หันหน้าอาคารไปทางทิศตะวันตกมีจำนวน 2 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 20 ที่เหลือ 1 แห่งหันหน้าไปทางทิศเหนือ

ภายในบริเวณมัสยิดมีพื้นที่ว่างพอ สามารถใช้ประโยชน์อื่นได้มีจำนวน 5 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 50 และที่เหลือมีพื้นที่คับแคบไม่สามารถใช้ประโยชน์อื่นได้

หมวดรูปแบบของอาคาร

จากการสำรวจพบว่า รูปแบบอาคารเมื่อมองจากภายนอกทั้งหมดสื่อให้เห็นถึงสถาปัตยกรรมอิสลามิกคิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งรูปแบบและสัญลักษณ์ที่สื่อให้เห็นรูปแบบและสถาปัตยกรรมอิสลามิกประกอบไปด้วย หออะซาน สัญลักษณ์พระจันทร์เสี้ยวเหนือยอดโดมและเหนือหออะซาน คิดเป็นร้อยละ 100 สื่อให้เห็นรูปแบบสถาปัตยกรรมอิสลามิกด้วยโค้งบริเวณซุ้มประตู หน้าต่าง และบริเวณอื่นๆ มีจำนวน 8 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 80 ทั้งหมดไม่แสดงสัญลักษณ์และรูปแบบของทางเข้าหลักและการย่อมุมในส่วนต่างๆ ของอาคาร

มีการนำหออะซานมาใช้เพียง 1 ตำแหน่งมีจำนวน 6 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 60 และรองลงมามีการนำหออะซานมาใช้ 2 ตำแหน่ง จำนวน 3 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 30 ที่เหลือ 1 แห่งมีการนำหออะซานมาใช้ 4 ตำแหน่ง

โครงสร้างอาคารและหลังคาทั้งหมดเป็นโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็กคิดเป็นร้อยละ 100 ใช้หินอ่อนในการปูพื้นมีจำนวน 8 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 80 ที่เหลือ 2 แห่งใช้หินขัด และทั้งหมดปูทับด้วยพรม

หมวดองค์ประกอบอาคาร

องค์ประกอบหลักของอาคาร จากการสำรวจในด้านองค์ประกอบหลักพบว่ามัสยิดทั้งหมดมีผนังส่วนกิปลาด และบริเวณเมืงะหฺร็อบ แท่นมิมบร ที่ตั้งคัมภีร์อัล-กรุอ่าน หออะซาน คิดเป็นร้อยละ 100 และพบว่ามีประตูหลักเพียง 2 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 20 และจากการสำรวจทั้งหมดไม่มีบริเวณที่ใช้กันเชดแคน เวทีไม้ และบ่อน้ำ

องค์ประกอบรองของอาคาร จากการสำรวจในด้านองค์ประกอบรองพบว่า มัสยิดที่มีห้องประชุมมีจำนวน 6 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 60 มีห้องรับแขกและที่จอดรถมีจำนวน 5 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 50 มีส่วนประชาสัมพันธ์และที่เรียนศาสนามีจำนวน 3 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 30 มีห้องสมุด และห้องอิหม่ามมีจำนวน 2 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 20 และมีที่พักคนเดินทางเพียง 1 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 10

หมวดส่วนปราณีตของอาคาร

จากการสำรวจพบว่า มัสยิดส่วนมากไม่มีการประดับตกแต่งใดๆ ตามแบบสถาปัตยกรรมอิสลามิกคิดเป็นร้อยละ 90 มีเพียง 1 แห่ง ที่มีการประดับตกแต่งโดยทำการตกแต่งภายในโดมด้วยตัวอักษรจากคัมภีร์อัล-กรุอ่านและพบว่าส่วนที่มีการตกแต่งได้แก่บริเวณภายในโดม และพบว่า

มัศยิดที่มีการนำกระจกสีและกระเบื้องโมเสคมาใช้ในงานสถาปัตยกรรมมี 2 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 20

4.1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของอิหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากอิหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ทั้ง 10 แห่ง โดยเก็บข้อมูลแห่งละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของอิหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

2 ข้อมูลการเข้ามาใช้มัศยิดของอิหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

3 ข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการทางด้านกายภาพของอิหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ในการเข้ามาใช้มัศยิด

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของอิหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตารางที่ 4.1 แสดงข้อมูลทั่วไปของอิหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

รายการ	n = 10	
	จำนวน	ร้อยละ
1. อายุ		
ตั้งแต่ 41 – 50 ปี	2	20
ตั้งแต่ 51 – 60 ปี	6	60
ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป	2	20
2. ระดับการศึกษา		
มัธยมศึกษา	2	20
อาชีวศึกษา	1	10
ปริญญาตรี	6	60
สูงกว่าปริญญาตรี	1	10
3. สถานภาพ		
สมรส	10	100
4. อาชีพ		
กิจการส่วนตัว	10	100

จากตารางที่ 4.1 พบว่า กลุ่มอิหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์มีอายุตั้งแต่ 41 ปีขึ้นไป โดยส่วนมากมีอายุประมาณ 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 60 ส่วนมากมีการศึกษาระดับปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 60 ทั้งหมดมีสถานภาพสมรสแล้วและประกอบกิจการส่วนตัวคิดเป็นร้อยละ 100

ตอนที่ 2 การเข้ามาใช้มัสยิดของอิหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตารางที่ 4.2 แสดงข้อมูลการเข้ามาใช้มัสยิดของอิหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

รายการ	n = 10	
	จำนวน	ร้อยละ
1. ท่านพักอาศัยอยู่ในเขตที่ตั้งมัสยิดหรือไม่ อยู่	10	100
2. ท่านเดินทางมาประกอบพิธีละหมาดด้วยวิธีใด รถยนต์ส่วนตัว	7	70
เดิน	3	30
3. ท่านเดินทางมาประกอบพิธีละหมาดกับใคร ตามลำพัง	10	100

จากตารางที่ 4.2 พบว่า อิหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ทั้งหมดพักอาศัยอยู่ในเขตที่ตั้งมัสยิด คิดเป็นร้อยละ 100 โดยส่วนมากเดินทางมาประกอบพิธีละหมาดด้วยรถยนต์ส่วนตัวคิดเป็นร้อยละ 70 และทั้งหมดเดินทางมาละหมาดตามลำพัง คิดเป็นร้อยละ 100

ตารางที่ 4.3 แสดงข้อมูลการเข้ามาใช้มัสยิดของอิหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

รายการ	n = 10	
	จำนวน	ร้อยละ
4. ท่านเข้ามาประกอบพิธีละหมาดครบ 5 เวลาทุกวันหรือไม่ บางเวลาทุกวัน	5	50
ครบ 5 เวลาบางวัน	1	10
บางเวลาบางวัน	4	40
4.ท่านเข้ามาประกอบพิธีละหมาดใดในมัสยิดของท่านเป็นประจำ ละหมาดวันศุกร์	10	100
ละหมาดในวันตรุษ	10	100
ละหมาดขอพรต่างๆ	10	100
ละหมาดคนตาย	10	100

จากตารางที่ 4.3 พบว่า อิหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนมากเข้ามาประกอบพิธีละหมาดประจำวันเป็นบางเวลาทุกวัน คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาคือการเข้ามาละหมาดประจำวันเป็นบางเวลาบางวัน คิดเป็นร้อยละ 40 และทั้งหมดเข้ามาประกอบพิธีละหมาดในวันศุกร์ ละหมาดวันตรุษ ละหมาดขอพรต่างๆ ละหมาดคนตายเป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 100

ตารางที่ 4.4 แสดงข้อมูลการเข้ามาใช้มัศจรรย์ของอีหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

รายการ	n = 10	
	จำนวน	ร้อยละ
5. ท่านคิดว่าพิธีละหมาดใดที่สัปบุรุษของท่านเข้ามาละหมาดเป็นจำนวนมาก		
ละหมาดวันศุกร์	10	100
ละหมาดวันศุกร์	10	100
ละหมาดตะรอเวียะฮ์	5	50
ละหมาดขอพรต่างๆ	3	30
6. ท่านคิดว่าสัปบุรุษของท่านเข้ามาใช้สถานที่ในมัศจรรย์เพื่อทำกิจกรรมใด		
นอกเหนือจากการประกอบพิธีละหมาด		
ฟังการบรรยายธรรมและฟังคำสอน	10	100
สนทนาและปรึกษาหารือ	9	90
ทำบุญเลี้ยงอาหาร	6	60

จากตารางที่ 4.4 พบว่า อีหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนมากให้ความเห็นว่าสัปบุรุษเข้ามาประกอบพิธีละหมาดวันศุกร์และวันศุกร์มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาคือการเข้ามาประกอบพิธีละหมาดตะรอเวียะฮ์ในเดือนรอมฎอนคิดเป็นร้อยละ 50 และละหมาดขอพรต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 30

นอกเหนือจากการมาประกอบพิธีละหมาดที่มัศจรรย์แล้วส่วนมากให้ความเห็นว่า สัปบุรุษส่วนเข้ามาฟังเทศนาและคำสอนคิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาคือการเข้ามาใช้มัศจรรย์ในการปรึกษาหารือคิดเป็นร้อยละ 90 และเข้าทำบุญเลี้ยงอาหารคิดเป็นร้อยละ 60

ตอนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการทางด้านกายภาพของอีหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ในการเข้ามาใช้มัศจรรย์

ตารางที่ 4.5 แสดงข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการทางด้านกายภาพของอีหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ในการเข้ามาใช้มัศจรรย์

รายการ	n = 10	
	จำนวน	ร้อยละ
1. ท่านคิดว่าตำแหน่งที่ตั้งของมัศจรรย์อยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมหรือไม่		
เหมาะสม	6	60
ไม่เหมาะสม	4	40
2. ท่านคิดว่าปัญหาที่ท่านในการเข้ามาใช้มัศจรรย์คือข้อใด		
ไม่มีที่จอดรถ	4	40
เสียงรบกวน	3	30
มีแสงสว่างไม่เพียงพอ	1	10

จากตารางที่ 4.5 พบว่า อีหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนมากคิดว่าบริเวณที่ตั้งของมัสยิด อยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 60 และคิดว่าปัญหาส่วนใหญ่ที่เข้ามาพบในการเข้ามาใช้มัสยิด ได้แก่ ไม่มีที่จอดรถและสถานที่คับแคบไม่สามารถรองรับผู้เข้ามาประกอบพิธีในช่วงเทศกาลงานได้คิดเป็นร้อยละ 40 และมีเสียงรบกวนคิดเป็นร้อยละ 30

ตารางที่ 4.6 แสดงข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการทางด้านกายภาพของอีหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ในการเข้ามาใช้มัสยิด

รายการ	n = 10	
	จำนวน	ร้อยละ
3. ท่านคิดว่ามัสยิดควรมีที่จอดรถหรือไม่		
ควร	10	100
3.1 ถ้าท่านคิดว่าควรมีเนื่องจากเหตุผลใด		
ไว้บริการแก่ผู้มาประกอบพิธีกรรม	10	100
นำมาใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้	6	60
4. ท่านคิดว่าบริเวณมัสยิดควรมีพื้นที่ว่างเพื่อประกอบกิจกรรมอื่นและการพักผ่อนหรือไม่		
ควร	10	100
5. ท่านคิดว่าภายในมัสยิดควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกใดบ้าง		
ม้านั่งพักผ่อน	10	100
จุดบริการน้ำดื่ม	10	100
จุดแจ้งบริการข่าวสาร	10	100
โทรศัพท์สาธารณะ	7	70

จากตารางที่ 4.6 พบว่า อีหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนมากให้ความสำคัญคิดว่ามัสยิดควรมีที่จอดรถเพื่อไว้บริการแก่ผู้มาประกอบพิธีกรรมคิดเป็นร้อยละ 100 และนำมาใช้ประโยชน์อย่างอื่นคิดเป็นร้อยละ 60 ส่วนมากคิดว่าบริเวณมัสยิดควรมีที่ว่างเพื่อประกอบกิจกรรมอื่นและเพื่อการพักผ่อนคิดเป็นร้อยละ 100 และส่วนมากคิดว่าภายในมัสยิดควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกได้แก่ ม้านั่ง จุดบริการน้ำดื่ม จุดบริการข่าวสารคิดเป็นร้อยละ 100 และโทรศัพท์สาธารณะคิดเป็นร้อยละ 70

ตารางที่ 4.7 แสดงข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการทางด้านกายภาพของอิหม่ามผู้ตอบแบบ สัมภาษณ์ในการเข้ามาใช้มัสยิด

รายการ	n = 10	
	จำนวน	ร้อยละ
6. ท่านคิดว่าภายในมัสยิดได้รับแสงสว่างจากธรรมชาติเพียงพอหรือไม่		
เพียงพอ	9	90
ไม่เพียงพอ	1	10
7. ท่านคิดว่าแสงสว่างจากแสงประดิษฐ์มีผลกระทบต่อการประกอบพิธีละหมาดของท่านหรือไม่		
มี	6	60
ไม่มี	4	40
8. ท่านคิดว่าแสงสว่างจากแสงประดิษฐ์ภายในโถงประกอบพิธีละหมาดควรมีลักษณะอย่างไร		
แสงสว่างจาก ฟลูออเรสเซนต์	6	60
แสงสว่างจาก ฟลูออเรสเซนต์ ชนิด คาว์วันไลท์	4	40
9. ท่านคิดว่าสีภายในมัสยิดควรมีลักษณะอย่างไร		
สีโทนอ่อน เช่น สีขาว สีครีม สีฟ้า	8	80
สีโทนเข้ม เช่น สีน้ำตาล สีเทา	2	20
10. ท่านคิดว่าภายในมัสยิดมีอากาศถ่ายเทสะดวกหรือไม่		
สะดวก	9	90
ไม่สะดวก	1	10
11. ท่านคิดว่าภายในมัสยิดควรมีการระบายอากาศด้วยวิธีใด		
ธรรมชาติ	10	100

จากตารางที่ 4.7 พบว่า อิหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนมากคิดว่าภายในมัสยิดได้รับแสงสว่างจากธรรมชาติอย่างเพียงพอคิดเป็นร้อยละ 90 ส่วนมากคิดว่าแสงสว่างจากแสงประดิษฐ์มีผลกระทบต่อการประกอบพิธีละหมาดคิดเป็นร้อยละ 60 และส่วนมากคิดว่าแสงสว่างจากแสงประดิษฐ์ภายในโถงประกอบพิธีละหมาดควรเป็นแสงสว่างจากแสงฟลูออเรสเซนต์ชนิดคาว์วันไลท์ คิดเป็นร้อยละ 60 อิหม่ามส่วนมากคิดว่าสีภายในมัสยิดควรเป็นสีอ่อนคิดเป็นร้อยละ 80 ส่วนมากคิดว่าภายในมัสยิดมีอากาศถ่ายเทที่สะดวกคิดเป็นร้อยละ 90 และทั้งหมดคิดว่าภายในมัสยิดควรระบายอากาศด้วยวิธีธรรมชาติคิดเป็นร้อยละ 100

ตารางที่ 4.8 แสดงข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการทางด้านกายภาพของอีหม่ามผู้ตอบแบบ
สัมภาษณ์ในการเข้ามาใช้มัสยิด

รายการ	n = 10	
	จำนวน	ร้อยละ
12. ท่านคิดว่าควรมีการประดับตกแต่งภายในมัสยิดด้วยวิธีใด ตัวอักษรจากคัมภีร์อัล-กรุอาน	10	100
13. ถ้ามัสยิดของท่านมีพื้นที่ว่างเพียงพอท่านคิดว่าควรตกแต่งที่ว่างด้วยวิธีใด มีบ่อน้ำและลาน โลงเพื่อใช้ชำระล้างร่างกาย	5	10
สวนหย่อมเพื่อใช้เป็นสถานที่พักผ่อน	5	10

จากตารางที่ 4.8 พบว่า อีหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ทั้งหมดคิดว่าควรมีการประดับตกแต่งภายในมัสยิดด้วยตัวอักษรจากคัมภีร์อัล-กรุอานคิดเป็นร้อยละ 100 และ ถ้ามัสยิดมีที่ว่างเพียงพอควรมีการประดับตกแต่งที่ว่างด้วยลาน โลงเพื่อใช้ทำกิจกรรมอื่นๆ และควรมีบ่อน้ำเพื่อใช้ชำระล้างร่างกายคิดเป็นร้อยละ 50 และควรตกแต่งที่ว่างด้วยสวนหย่อมเพื่อใช้เป็นสถานที่พักผ่อนคิดเป็นร้อยละ 50

ตารางที่ 4.9 แสดงข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการทางด้านกายภาพของอีหม่ามผู้ตอบแบบ
สัมภาษณ์ในการเข้ามาใช้มัสยิด

รายการ	n = 10					
	มาก		ปานกลาง		น้อย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
14. ท่านคิดว่าพื้นที่ต่อไปนี้สำคัญมากน้อยเพียงใด						
ห้องประชาสัมพันธ์	10	100	-	-	-	-
ห้องประชุม	10	100	-	-	-	-
ห้องสมุด	10	100	-	-	-	-
ห้องเรียนศาสนา อาคารเรียนศาสนา	10	100	-	-	-	-
ห้องรับรองแขกพิเศษ	10	100	-	-	-	-
ที่พัสดุแลมัสยิด	8	80	2	20	-	-
ที่พักรับรองแขกพิเศษ	6	60	3	30	1	10
ห้องอีหม่าม	4	40	6	60	-	-
ที่พักรับรองคนเดินทาง	3	30	7	70	-	-

จากตารางที่ 4.9 พบว่า อีหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ให้ความคิดเห็นว่า ห้องประชาสัมพันธ์ ห้องประชุม ห้องสมุด ห้องเรียนศาสนา ห้องรับแขก มีความสำคัญมากคิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาคือที่พักผู้ดูแลมัสยิด คิดเป็นร้อยละ 80 และส่วนมากคิดว่าที่พักรับรองพิเศษแขกมีความสำคัญมาก คิดเป็นร้อยละ 60 ห้องอีหม่ามมีความสำคัญปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 60 และที่พักคนเดินทางมีความสำคัญปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 70

4.1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถามในมัสยิดทั้ง 10 แห่งที่ทำการศึกษา โดยเก็บข้อมูลแต่ละแห่งละ 50 คน รวมทั้งสิ้น 500 คน ส่วนมากจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในวันศุกร์ ซึ่งเป็นวันที่มีผู้คนเข้ามาประกอบพิธีกรรมเป็นจำนวนมาก โดยมีรายละเอียดดังนี้

- ตอนที่ 1. ข้อมูลทั่วไปของมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถาม
2. ข้อมูลการเข้ามาใช้มัสยิดของมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถาม
3. ข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการทางด้านกายภาพของมุสลิมผู้ตอบ

แบบสอบถามในการเข้ามาใช้มัสยิด

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.10 แสดงข้อมูลทั่วไปของมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	n = 500	
	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	412	52.4
หญิง	88	17.6
2. อายุ		
ตั้งแต่ 15-30 ปี	94	18.2
ตั้งแต่ 31 – 40 ปี	86	17.2
ตั้งแต่ 41 – 50 ปี	127	25.4
ตั้งแต่ 51 – 60 ปี	116	23.2
ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป	77	15.4
3. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	61	12.20
มัธยมศึกษา	122	24.40
อาชีวศึกษา	172	34.40
ปริญญาตรี	129	25.80
สูงกว่าปริญญาตรี	16	3.20

ตาราง 4.10 (ต่อ)

รายการ	n = 500	
	จำนวน	ร้อยละ
4. สถานภาพ		
โสด	196	39.20
สมรส	281	56.2
ม้าย	23	4.6
5. อาชีพ		
รับราชการ	44	8.8
รัฐวิสาหกิจ	28	5.6
พนักงานเอกชน	145	29.00
เกษตรกรรวม	65	13.00
กิจการส่วนตัว	53	10.60
รับจ้าง	129	25.80
นักเรียน , นักศึกษา	36	7.2

จากตารางที่ 4.10 พบว่า มุสลิมผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 82.40 และส่วนมากมีอายุประมาณ 41 – 50 ปีคิดเป็นร้อยละ 25.40 รองลงมาคืออายุประมาณ 23.20 ส่วนมากมีการศึกษาระดับอาชีวะศึกษาคิดเป็นร้อยละ 34.40 รองลงมาคือระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 25.80 มีสถานภาพสมรสแล้วคิดเป็นร้อยละ 56.2 ส่วนมากมีอาชีพรับจ้างคิดเป็นร้อยละ 29.00 รองลงมาคือเป็นพนักงานเอกชนคิดเป็นร้อยละ 25.80

ตอนที่ 2 การเข้ามาใช้มัสยิดของมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.11 แสดงข้อมูลการเข้ามาใช้มัสยิดของมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	n = 500	
	จำนวน	ร้อยละ
1. ท่านพักอาศัยอยู่ในเขตที่ตั้งมัสยิดหรือไม่		
อยู่	340	68.00
ไม่อยู่	160	32.00
2. ท่านเดินทางมาประกอบพิธีละหมาดด้วยวิธีใด		
เดิน	179	35.80
รถโดยสารประจำทาง	29	5.80
รถยนต์ส่วนตัว	140	28.20
รถจักรยานยนต์	135	27.00
รถจักรยาน	17	3.40

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

รายการ	n = 500	
	จำนวน	ร้อยละ
3. ท่านเดินทางมาประกอบพิธีละหมาดกับใคร		
ตามลำพัง	480	96
ครอบครัว	15	3
เพื่อน	5	1
4. ท่านมาประกอบพิธีละหมาดที่มัสยิดแห่งนี้เพราะอะไร		
มีความตั้งใจมา	65	13.92
อยู่ใกล้บ้าน , ใกล้ที่ทำงาน	396	79.20
เป็นทางผ่านระหว่างการเดินทาง	36	7.20

จากตารางที่ 4.11 พบว่ามุสลิมผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากพักอาศัยอยู่ในเขตที่ตั้งมัสยิดคิดเป็นร้อยละ 68.00 โดยส่วนมากเดินทางมาประกอบพิธีละหมาดด้วยการเดินเท้าคิดเป็นร้อยละ 35.80 ส่วนมากเดินทางมาประกอบพิธีละหมาดตามลำพังคิดเป็นร้อยละ 96.00 และส่วนมากเข้ามาประกอบพิธีละหมาดที่มัสยิดแห่งนี้เพราะอยู่ใกล้บ้านและที่ทำงานคิดเป็นร้อยละ 79.20

ตารางที่ 4.12 แสดงข้อมูลการเข้าใช้มัสยิดของมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	n = 500	
	จำนวน	ร้อยละ
5. ท่านเข้ามาประกอบพิธีละหมาดครบ 5 เวลาทุกวันหรือไม่		
ครบ 5 เวลาทุกวัน	40	8.00
ครบ 5 เวลาบางวัน	80	16.00
บางเวลาทุกวัน	120	24.00
บางเวลาบางวัน	340	68.00
6. ท่านเข้ามาประกอบพิธีละหมาดใดในมัสยิดของท่านเป็นประจำ		
ละหมาดวันศุกร์	496	98.00
ละหมาดในวันตรุษ	497	99.40
ละหมาดขอพรต่างๆ	295	59.00
ละหมาดตะรอเวียะฮ์	320	64.00
ละหมาดคนตาย	222	44.40

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

รายการ	n = 500	
	จำนวน	ร้อยละ
7. ท่านเข้ามาใช้มัสยิดเพื่อทำกิจกรรมอื่นนอกเหนือจากการประกอบพิธีละหมาดหรือไม่		
เข้ามาทำกิจกรรมอื่นนอกเหนือจากการละหมาด	375	75.00
ไม่เข้ามาทำกิจกรรมอื่นนอกเหนือจากการละหมาด	125	25.00
8. ท่านเข้ามาทำกิจกรรมใดนอกเหนือจากการประกอบพิธีละหมาด		
ฟังการบรรยายธรรมและคำสอน	186	49.60
สนทนาและปรึกษาหารือ	165	44.00
ทำบุญเลี้ยงอาหาร	25	6.40

จากตารางที่ 4.12 พบว่า มุสลิมผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเข้ามาประกอบพิธีละหมาดประจำวันเป็นบางเวลาบางวันคิดเป็นร้อยละ 68.00 นอกเหนือจากการประกอบพิธีละหมาดประจำวันส่วนมากเข้ามาประกอบพิธีละหมาดในวันศุกร์เป็นประจำวันคิดเป็นร้อยละ 99.40 รองลงมาคือการเข้ามาประกอบพิธีละหมาดวันศุกร์คิดเป็นร้อยละ 99.20 ส่วนมากเข้ามาทำกิจกรรมอื่นนอกเหนือจากการละหมาดคิดเป็นร้อยละ 75.00 โดยส่วนมากเข้ามาฟังการบรรยายธรรมและคำสอนคิดเป็นร้อยละ 49.60

ตารางที่ 4.13 แสดงข้อมูลการเข้ามาใช้มัสยิดของมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	n = 500	
	จำนวน	ร้อยละ
9. เมื่อท่านเข้ามาในมัสยิดท่านทำอะไรเป็นอันดับแรก		
อาบน้ำละหมาดเพื่อทำพิธีละหมาดสุนัต	319	63.80
นั่งพักผ่อนเพื่อรอเวลาในการประกอบพิธีละหมาด	171	36.2
10. ท่านทำกิจกรรมใดในขณะที่ท่านรอเวลาในการเข้าไปประกอบพิธีละหมาด		
สนทนาและปรึกษาหารือ	252	50.40
นั่งอ่านคัมภีร์อัล-กรุอัน	248	49.60

จากตารางที่ 4.13 พบว่า มุสลิมผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเมื่อมาถึงมัสยิดจะทำการอาบน้ำละหมาดเพื่อทำการละหมาดสุนัตเป็นอันดับแรกคิดเป็นร้อยละ 63.80 และส่วนมากจะสนทนาปรึกษาหารือกันในขณะที่รอเวลาในการเข้าไปประกอบพิธีละหมาดคิดเป็นร้อยละ 50.40

ตอนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการทางด้านกายภาพของมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถามในการเข้ามาใช้มัสยิด

ตารางที่ 4.14 แสดงข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการทางด้านกายภาพของมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถามในการเข้ามาใช้มัสยิด

รายการ	n = 500	
	จำนวน	ร้อยละ
1. ท่านคิดว่าตำแหน่งที่ตั้งของมัสยิดอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมหรือไม่		
เหมาะสม	264	52.8
ไม่เหมาะสม	236	47.2
2. ท่านคิดว่าปัญหาที่ท่านพบในการเข้ามาใช้มัสยิดคือข้อใด		
สถานที่คับแคบไม่สามารถรองรับผู้เข้ามาประกอบพิธีในเทศกาลได้	179	35.80
ห้องน้ำและส่วนชำระร่างกายไม่เพียงพอ , ไม่สะอาด	40	8.00
มีแสงสว่างไม่เพียงพอ	40	8.00
มีการระบายอากาศไม่สะดวก	20	4.00
มีเสียงรบกวน	152	30.40
ไม่มีที่จอดรถ	326	65.20

จากตารางที่ 4.14 พบว่า มุสลิมผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากคิดว่าบริเวณที่ตั้งของมัสยิดอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 52.80 และคิดว่าปัญหาส่วนมากที่พบในการใช้พื้นที่ได้แก่ไม่มีที่จอดรถคิดเป็นร้อยละ 65.20 สถานที่คับแคบไม่สามารถรองรับผู้เข้ามาประกอบพิธีในช่วงเทศกาลได้คิดเป็นร้อยละ 35.80 และมีเสียงรบกวนคิดเป็นร้อยละ 30.40

ตารางที่ 4.15 แสดงข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการทางด้านกายภาพของมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถามในการเข้ามาใช้มัสยิด

รายการ	n = 500	
	จำนวน	ร้อยละ
3. ท่านได้รับเสียงรบกวนจากภายนอกในขณะที่ท่านประกอบพิธีละหมาดหรือไม่		
ได้รับ	152	30.40
ไม่ได้รับ	348	69.60
4. ถ้าท่านได้รับเสียงรบกวน เสียงที่ท่านได้รับมาจากแหล่งใด		
รถยนต์	77	50.65
อาคารข้างเคียง	75	49.34

จากตารางที่ 4.15 พบว่า มุสลิมที่เข้ามาประกอบพิธีละหมาดส่วนมากไม่ได้รับเสียงรบกวนจากภายนอกคิดเป็นร้อยละ 72.20 สำหรับมัศยิดที่ได้รับเสียงรบกวน ผู้เข้ามาใช้มัศยิดให้ความเห็นว่าส่วนมากได้รับเสียงรบกวนจากรถยนต์คิดเป็นร้อยละ 50.65

ตารางที่ 4.16 แสดงข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการทางด้านกายภาพของมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถามในการเข้ามาใช้มัศยิด

รายการ	n = 500	
	จำนวน	ร้อยละ
5. ท่านคิดว่ามัศยิดควรมีที่จอดรถหรือไม่		
ควร	420	84.00
ไม่ควร	80	16
5.1 ถ้าท่านคิดว่าควรมีเนื่องจากเหตุผลใด		
ไว้บริการแก่ผู้มาประกอบพิธีกรรม	240	57.14
นำมาใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้	170	40.47
5.2 ถ้าท่านคิดว่าไม่ควรเนื่องจากเหตุผลใด		
เกิดความสับสนวุ่นวาย	24	30.00
ก่อให้เกิดเสียงรบกวน	56	70.00
6. ท่านคิดว่าบริเวณมัศยิดควรมีพื้นที่ว่างเพื่อประกอบกิจกรรมอื่นและการพักผ่อนหรือไม่		
ควร	500	100
7. ท่านคิดว่าภายในมัศยิดควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกใดบ้าง		
ม้านั่งพักผ่อน	402	80.40
จุดบริการน้ำดื่ม	500	100
จุดแจ้งบริการข่าวสาร	500	100
โทรศัพท์สาธารณะ	345	69.30

จากตารางที่ 4.16 พบว่า มุสลิมผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากให้ความคิดวามัศยิดควรมีที่จอดรถคิดเป็นร้อยละ 84.00 ซึ่งคิดว่าควรมีที่จอดรถเพื่อไว้บริการแก่ผู้มาประกอบพิธีกรรมคิดเป็นร้อยละ 57.14 และนำมาใช้ประโยชน์อย่างอื่นคิดเป็นร้อยละ 40.47 ส่วนมากคิดว่าบริเวณมัศยิดควรมีที่ว่างเพื่อประกอบกิจกรรมอื่นและเพื่อการพักผ่อนคิดเป็นร้อยละ 100 และส่วนมากคิดว่าภายในมัศยิดควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกได้แก่ จุดบริการน้ำดื่ม จุดบริการข่าวสารคิดเป็นร้อยละ 100 ม้านั่งคิดเป็นร้อยละ 80.40 โทรศัพท์สาธารณะคิดเป็นร้อยละ 69.00

ตารางที่ 4.17 แสดงข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการทางด้านกายภาพของมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถามในการเข้ามาใช้มัสยิด

รายการ	n = 500	
	จำนวน	ร้อยละ
8. ท่านคิดว่าภายในมัสยิดได้รับแสงสว่างจากธรรมชาติเพียงพอหรือไม่		
เพียงพอ	454	90.8
ไม่เพียงพอ	46	9.2
9. ท่านคิดว่าแสงสว่างจากแสงประดิษฐ์มีผลต่อการประกอบพิธีละหมาดของท่านหรือไม่		
มี	268	53.60
ไม่มี	232	46.40
10. ท่านคิดว่าแสงสว่างจากแสงประดิษฐ์ภายในโรงประกอบพิธีกรรมควรมีลักษณะอย่างไร		
แสงสว่างจาก ฟลูออโรเรสเซนต์	231	46.20
แสงสว่างจาก ความนำไลท์	269	53.80
11. ท่านคิดว่าสีภายในมัสยิดควรมีลักษณะอย่างไร		
สีโทนอ่อน เช่น สีขาว สีครีม สีฟ้า	314	62.80
สีโทนเข้ม เช่น สีน้ำตาล สีเทา	168	37.20
12. ท่านคิดว่าภายในมัสยิดมีอากาศถ่ายเทสะดวกหรือไม่		
สะดวก	456	91.20
ไม่สะดวก	44	8.80
13. ท่านคิดว่าภายในมัสยิดควรมีการระบายอากาศด้วยวิธีใด		
ธรรมชาติ	460	92.00
เครื่องปรับอากาศ	40	8.00

จากตารางที่ 4.17 พบว่า มุสลิมผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากคิดว่าภายในมัสยิดได้รับแสงสว่างจากธรรมชาติอย่างเพียงพอคิดเป็นร้อยละ 90.80 ซึ่งส่วนมากคิดว่าแสงสว่างจากแสงประดิษฐ์มีผลต่อการประกอบพิธีละหมาดคิดเป็นร้อยละ 53.60 และส่วนมากคิดว่าแสงสว่างจากแสงประดิษฐ์ภายในโรงประกอบพิธีกรรมควรเป็นแสงสว่างจาก ความนำไลท์ คิดเป็นร้อยละ 53.80 ส่วนมากคิดว่าสีภายในมัสยิดควรเป็นสีอ่อนคิดเป็นร้อยละ 62.80 ส่วนมากคิดว่าภายในมัสยิดมีอากาศถ่ายเทที่สะดวกคิดเป็นร้อยละ 91.20 และในมัสยิดควรระบายอากาศด้วยวิธีธรรมชาติคิดเป็นร้อยละ 92.00

ตารางที่ 4.18 แสดงข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการทางด้านกายภาพของมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถามในการเข้ามาใช้มัสยิด

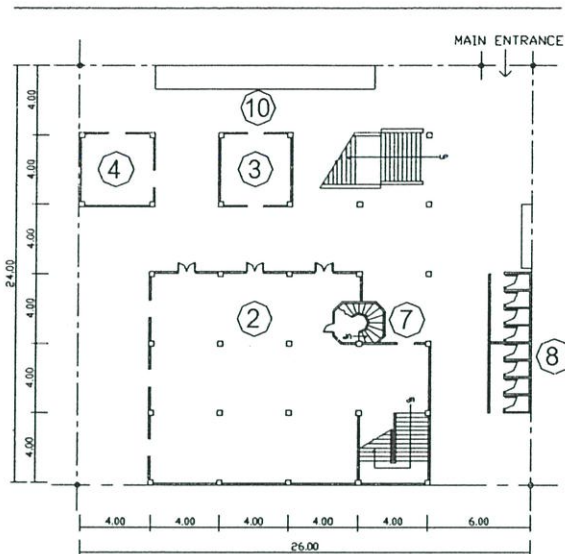
รายการ	n = 500	
	จำนวน	ร้อยละ
14. ท่านคิดว่าควรมีการประดับตกแต่งมัสยิดด้วยวิธีใด		
ตัวอักษรจากคัมภีร์อัล-กรุอัน	431	86.20
รูปฟอร์มจากธรรมชาติ	69	13.80
15. ถ้ามัสยิดของท่านมีพื้นที่ว่างเพียงพอท่านคิดว่าควรตกแต่งที่ว่างด้วยวิธีใด		
มีบ่อน้ำและลานโล่งเพื่อใช้ชำระล้างร่างกาย	287	57.40
สวนหย่อมเพื่อใช้เป็นสถานที่พักผ่อน	213	52.60

จากตารางที่ 4.18 พบว่า มุสลิมที่เข้ามาประกอบพิธีละหมาดส่วนมากคิดว่า ควรมีการประดับตกแต่งภายในมัสยิดด้วยตัวอักษรจากคัมภีร์อัล-กรุอันคิดเป็นร้อยละ 86.20 ถ้ามัสยิดมีที่ว่างเพียงพอควรมีการประดับตกแต่งที่ว่างด้วยลานโล่ง เพื่อใช้ทำกิจกรรมอื่นๆ ควรมีบ่อน้ำเพื่อใช้ชำระล้างร่างกายคิดเป็นร้อยละ 57.40 และควรตกแต่งที่ว่างด้วยสวนหย่อมเพื่อใช้เป็นสถานที่พักผ่อนคิดเป็นร้อยละ 52.60 และ

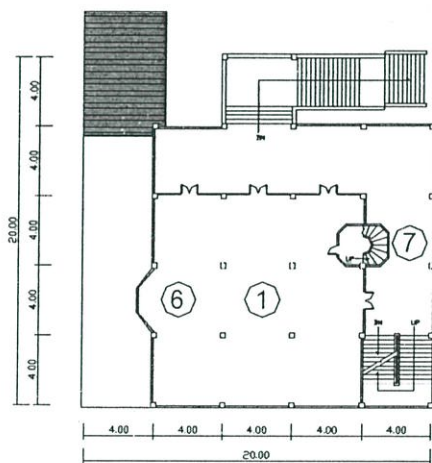
ตารางที่ 4.19 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นทางด้านกายภาพและความต้องการของมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	n = 500					
	มาก		ปานกลาง		น้อย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
14. ท่านคิดว่าพื้นที่ต่อไปนี้สำคัญมากน้อยเพียงใด						
ห้องสมุด	500	100	-	-	-	-
ห้องเรียนศาสนา อาคารเรียนศาสนา	500	100	-	-	-	-
ห้องประชาสัมพันธ์	329	65.80	96	19.20	75	15.00
ที่พักผู้ดูแลมัสยิด	315	63.00	120	24.00	65	13.00
ห้องรับรองแขกพิเศษ	297	59.40	146	29.20	57	11.40
ห้องประชุม	250	50.00	174	34.80	76	15.20
ห้องอิหม่าม	235	47.00	245	49.00	20	4.00
ที่พักคนเดินทาง	135	27.00	258	51.60	107	21.40
ที่พักรับรองแขกพิเศษ	87	17.40	218	43.60	195	39.00

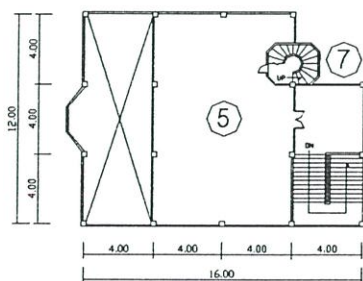
จากตารางที่ 4.19 มุสลิมผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากคิดว่าห้องสมุดและห้องเรียนศาสนา มีความสำคัญมากคิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนมากคิดว่าห้องประชาสัมพันธ์มีความสำคัญมากคิดเป็น ร้อยละ 65.80 ส่วนมากคิดว่าห้องรับรองแขกพิเศษมีความสำคัญมากคิดเป็นร้อยละ 59.40 ห้อง ประชุมมีความสำคัญมากคิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาคือสำคัญปานกลางคิดเป็นร้อยละ 34.80 ส่วนมากคิดว่าห้องอีหม่ามมีความสำคัญปานกลาง 49.00 ที่พักคนเดินทางมีความสำคัญปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 51.60 และส่วนมากคิดว่าที่พักรับรองแขกพิเศษมีความสำคัญปานกลาง 43.60

1st FLOOR PLAN

2nd FLOOR PLAN

3rd FLOOR PLAN

รายละเอียด

- 1. โถงละหมาด
- 2. โถงประชุม
- 3. ห้องรับแขกพิเศษ
- 4. ที่ส่วนตัวอิหม่าม
- 5. โถงละหมาดหญิง
- 6. ที่วางแท่นมิมบัร
- 7. หออะซาน
- 8. ห้องนำชายหญิง
- 9. ที่อาบน้ำละหมาด
- 10. ที่จัดสวน

ภาพที่ 4.1 แสดงผังบริเวณและผังพื้นที่ของมัสยิดอัล-ริฎวาน (นานา) นครราชสีมา

ลักษณะทางกายภาพของ มัสยิดออร์-ริฎวาน (นานา) (นครราชสีมา)

สภาพแวดล้อมและที่ตั้ง

มัสยิดออร์-ริฎวาน ตั้งอยู่บนถนนช้างเผือก ซอย 2 อ.เมือง จ.นครราชสีมา ซึ่งตั้งอยู่ตรงข้ามโรงพยาบาลมหาราช เป็นแหล่งชุมชนพักอาศัย ด้านข้างมัสยิดเป็นบ้านพักอาศัย ด้านหน้า (ทิศเหนือ) อยู่ติดกับซอยจึงสามารถเข้าออกได้ 2 ทาง

การเข้าถึง

เข้าได้จากถนน ช้างเผือก สามารถมองเห็นตัวอาคารได้อย่างชัดเจน ทางเข้าหลักอยู่ทางด้านทิศเหนือ หันหน้าตัวอาคารไปทางทิศเหนือ

ภาพที่ 4.2 แสดงสภาพแวดล้อมด้านหน้าอาคารและการเข้าถึงของมัสยิดออร์-ริฎวาน

การจัดวางผังบริเวณ

การจัดวางผังบริเวณของมัสยิดออร์-ริฎวาน มีอาคารหลักอยู่เพียง 1 อาคาร คือ อาคารมัสยิด ประตูเข้าหลักอยู่ทางทิศเหนือ ด้านหน้าของอาคาร (ทิศเหนือ) มีการแบ่งพื้นที่เล็กน้อยไว้สำหรับปลูกต้นไม้ ด้านข้างอาคาร (ทิศตะวันตก) มีห้องสำหรับผู้ดูแลมัสยิดและร้านขายอาหาร บริเวณที่โถงรอบอาคารปูพื้นด้วยทรายล้าง สลับโมเสก ห้องน้ำและส่วนอาบน้ำจะหมาะอยู่ด้านข้างของอาคาร (ทิศตะวันตก) บริเวณมัสยิดไม่มีพื้นที่สำหรับจอดรถ ซึ่งต้องใช้ถนนด้านหน้าจอดรถ สำหรับผู้ที่เดินทางเข้ามาทำพิธีจะหมาะด้วยรถยนต์ส่วนตัว

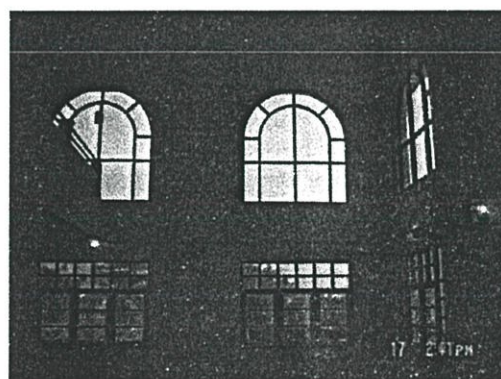
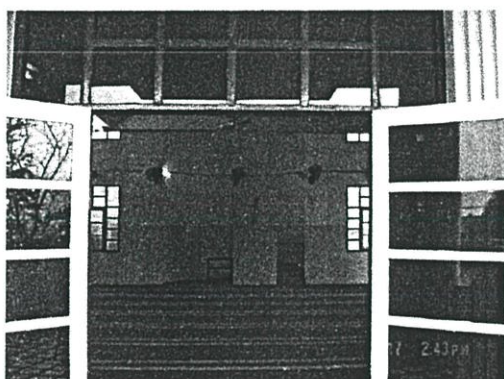
การจัดพื้นที่ภายในอาคาร

อาคารมัสยิด เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก สูง 3 ชั้น รูป 4 เหลี่ยมผืนผ้า ภายในตัวอาคารแบ่งพื้นที่ดังนี้

บริเวณชั้นที่ 1 เป็นพื้นที่เปิดโล่ง ใช้สำหรับเรียนศาสนาแก่เยาวชน และใช้ประกอบพิธีกรรม

บริเวณชั้นที่ 2 เป็นโถงโล่ง ใช้สำหรับประกอบพิธีกรรม ซึ่งบริเวณนี้ห่อหุ้มด้วยผนังตั้งอยู่ชั้นที่ 2

บริเวณชั้นที่ 3 เป็นโถงโล่งใช้สำหรับประกอบพิธีกรรมของผู้หญิง ซึ่งแบ่งแยกพื้นที่ออกอย่างชัดเจน

ภาพที่ 4.3 แสดงการแบ่งพื้นที่และการจัดพื้นที่ภายในของมัสยิดอัล-ริฎวาน

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

ลักษณะทางสถาปัตยกรรมมัสยิดอัล-ริฎวาน เมื่อมองจากภายนอกสามารถสื่อให้เห็นรูปแบบสถาปัตยกรรมมุสลิม ด้วยโคมตีชีฮิว หออะซานและโค้งครึ่งวงกลมของช่องแสง มีสัญลักษณ์รูปพระจันทร์เสี้ยวบนยอดโคมและหออะซาน ซึ่งมีการนำโคมและหออะซานมาใช้อย่างละ 1 ตำแหน่ง โคมตั้งอยู่บนหลังคาโถงทางเข้ามัสยิด บริเวณซุ้มบันไดทางเข้าเจาะช่องแสงสามารถส่องลงมาได้ บริเวณหัวเสาด้านบนโถงละหมาดมีการปั้นบัวบริเวณหัวเสา ช่องแสงหน้าต่างเป็นกระจกสี่ขา ทั้งหมดไม่มีการประดับตกแต่งใดๆทั้งสิ้น รูปแบบที่เห็นจึงเป็นรูปแบบที่เรียบง่าย

ภาพที่ 4.4 แสดงลักษณะทางสถาปัตยกรรมของมัสยิดอัล-ริฎวาน

องค์ประกอบของอาคาร

องค์ประกอบหลัก

ภายในอาคารประกอบไปด้วยพื้นที่โล่งใช้ประกอบพิธีกรรม ผนังส่วนกิบลัต และบริเวณเมืงหะร็อบ มุมสำหรับยืนเทศน์บริเวณที่ตั้งคัมภีร์อัลกุรอาน ที่ชำระล้างร่างกาย มี 1 ตำแหน่ง แยกออกจากห้องน้ำ ประตูเข้าหลัก และหอออะซาน ซึ่งผู้กล่าวคำอะซานใช้บริเวณกิบลัต เป็นที่กล่าวเชิญชวนให้เข้าพิธีละหมาดพร้อมกัน

องค์ประกอบรอง

มัสยิดอัล-ริฎวาน มีองค์ประกอบดังนี้

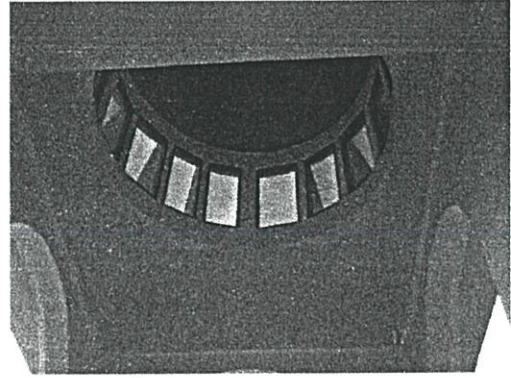
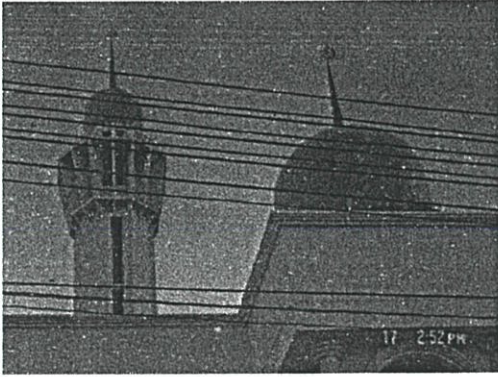
1. ห้องรับรองแขกพิเศษ
2. ห้องส่วนตัวอิหม่าม
3. ห้องน้ำ
4. ส่วนร้านอาหาร

ส่วนประณีตของอาคาร

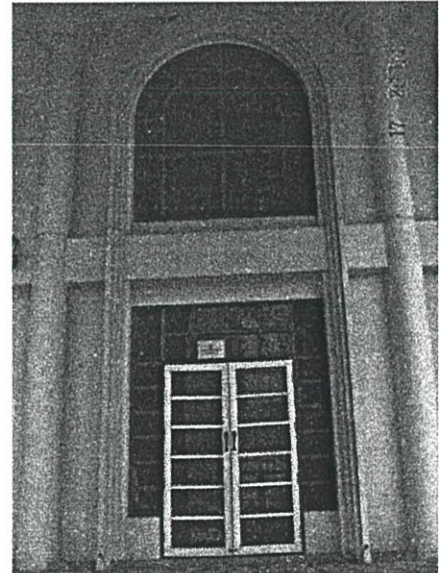
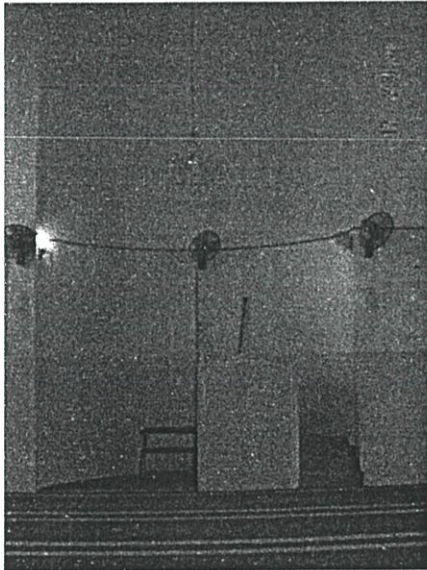
ภายในมัสยิด ไม่มีส่วนใดที่แสดงให้เห็นรูปแบบของมัสยิด เป็นเพียงพื้นที่โล่งสำหรับใช้ประกอบพิธีกรรม ส่วนผนัง กิบลัต มีเพียงแท่นไว้สำหรับอิหม่ามกล่าวเทศนาและคำสอนเท่านั้น

สิ่งอำนวยความสะดวก

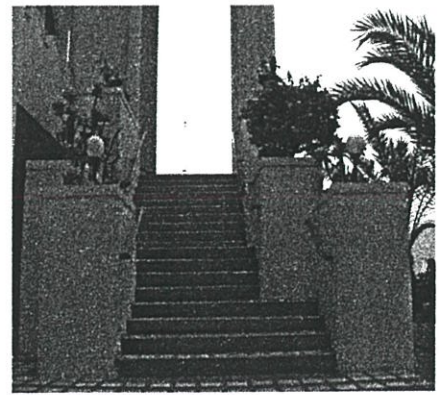
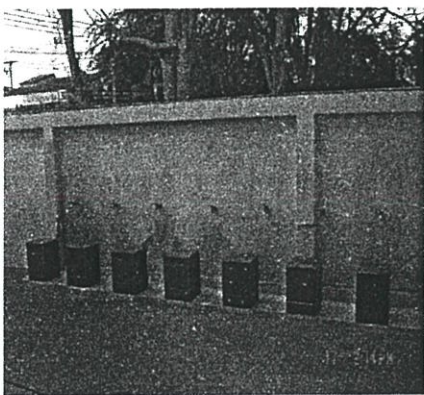
เนื่องจากมัสยิดอัล-ริฎวาน มีสถานที่คับแคบ จึงไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกใด ๆ

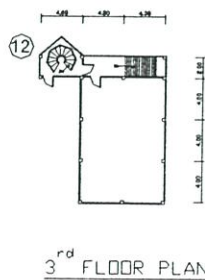
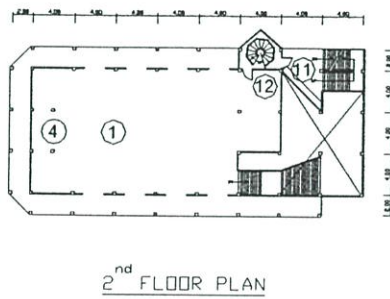
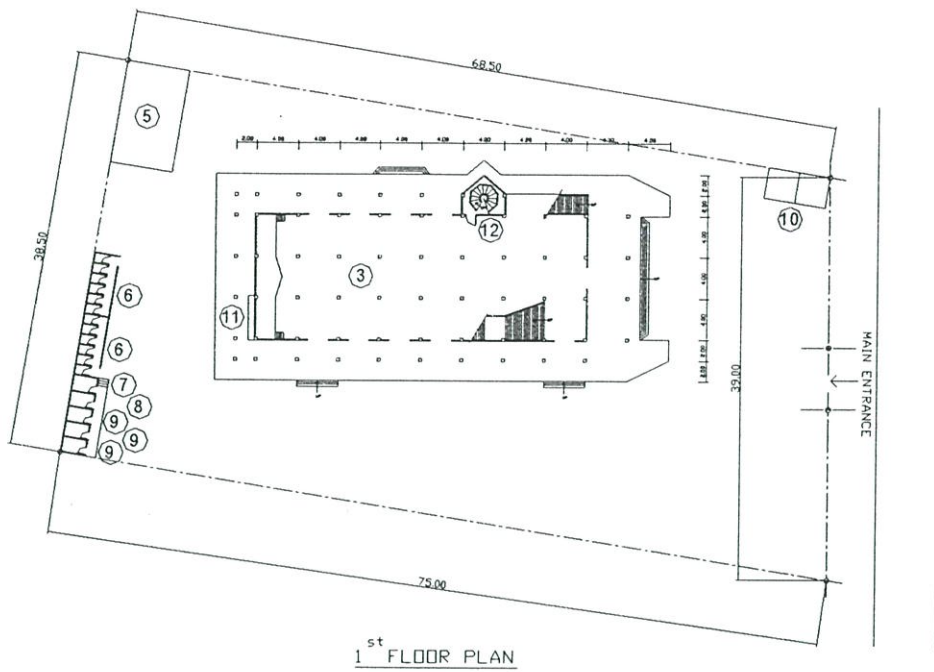
ภาพที่ 4.5 แสดงลักษณะหอคอยและโดมของมัสยิดอัล-ริฎวาน

ภาพที่ 4.6 แสดงลักษณะแท่น เมีষะห้รอบ และลักษณะโค้งของมัสยิดอัล-ริฎวาน

ภาพที่ 4.7 แสดงลักษณะที่อาบน้ำละหมาดและทางขึ้นของมัสยิดอัล-ริฎวาน

รายละเอียด

1. โถงระหมาด
2. ส่วนระหมาดหญิง
3. โถงประชุม
4. ที่วางแท่นมิมบับ
5. โรงครัว
6. ห้องนำชาย หญิง
7. ห้องเก็บของ
8. ห้องผู้ดูแลมัสยิด
9. ห้องรับแขกพิเศษ
10. ร้านค้าชุมชน
11. ที่อาบน้ำระหมาด
12. หออะซาน

ภาพที่ 4.8 แสดงผังบริเวณและผังพื้นที่ของมัสยิดอัลฮิidayะห์ (ชลบุรี)

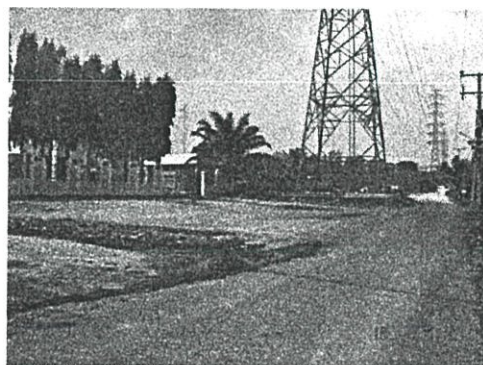
ลักษณะทางกายภาพของ มัสยิดอัลฮิคายะห์

สภาพแวดล้อมและที่ตั้งของมัสยิด

มัสยิดอัลฮิคายะห์ ตั้งอยู่ ถ. ชลบุรี-บ้านบึง ต. บ้านสวน อ. เมือง จังหวัดชลบุรี บริเวณที่ตั้งมัสยิดเป็นแหล่งชุมชนพักอาศัย มีบ้านพักอาศัยไม่ค่อหนาแน่น และไม่มีรถยนต์หรือผู้คนพลุกพล่าน ด้านหน้าตัวอาคารอยู่ติดกับซอย บริเวณด้านหลัง (ทิศตะวันตก) เป็นบ้านพักอาศัย ด้านข้าง (ทิศเหนือ) เป็นพื้นที่โล่ง ด้านข้าง (ทิศใต้) เป็นบ้านพักอาศัย

การเข้าถึง

สามารถเข้าได้ 2 ทาง สามารถเข้า-ออกได้สะดวก สามารถมองเห็นตัวอาคารได้อย่างชัดเจน

ภาพที่ 4.9 แสดงสภาพแวดล้อมและการเข้าถึงของมัสยิดอัลฮิคายะห์

การจัดวางผังบริเวณ

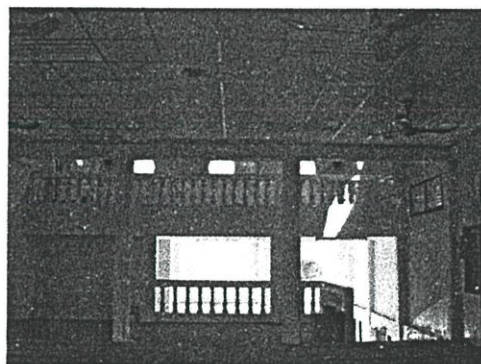
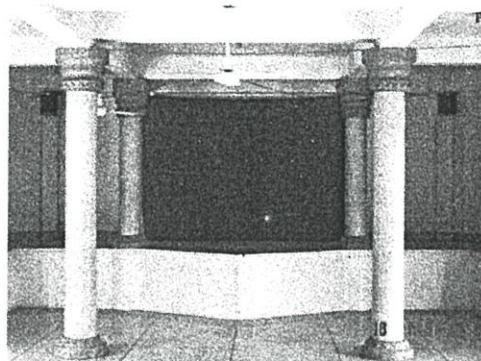
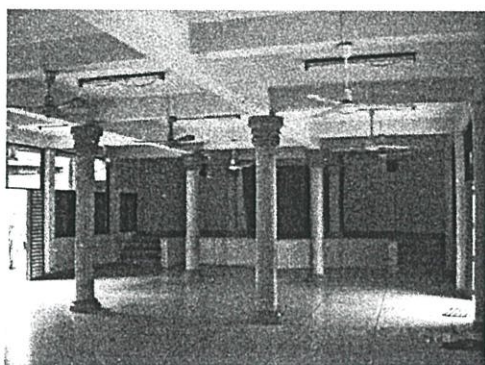
การจัดวางผังบริเวณของมัสยิดอัลฮิคายะห์ได้แบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน 1. ส่วนตัวอาคารมัสยิด 2. ส่วนบริเวณชายของชุมชน 3. ส่วนเก็บของ และ 4. บริเวณครัว ทางเข้าหลักของมัสยิดอยู่ทางทิศตะวันออก ด้านหน้าของอาคารและด้านข้างทางทิศใต้เป็นลานโล่ง ถมด้วยทรายหยาบ ใช้สำหรับจอดรถสำหรับผู้มาประกอบพิธีกรรม ด้านข้าง (ทิศเหนือ) เป็นที่โล่งเทคอนกรีต มีการจัดตกแต่งสวน

การจัดพื้นที่ใช้สอยภายในอาคาร

อาคารมัสยิด เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก สูง 2 ชั้นครึ่ง รูป 4 เหลี่ยม ผืนผ้า ภายในตัวอาคารเป็นพื้นที่โล่งทั้ง 2 ชั้น

บริเวณชั้นที่ 1 เป็นพื้นที่โล่งใช้ในการประชุมสัมมนา และประกอบพิธีกรรม

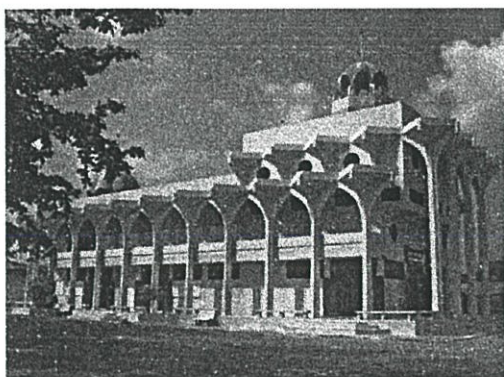
บริเวณชั้นที่ 2 เป็นโถงละหมาด บริเวณเมืงะหฺรอบ บริเวณชั้นลอย เป็นที่ละหมาดสำหรับ
ผู้หญิงซึ่งแยกส่วนออกอย่างชัดเจน โดยการแยกบันไดขึ้นลงออกจากบันไดหน้า มีที่อาบน้ำ
ละหมาดเฉพาะผู้หญิงอยู่บริเวณชานพักบันได

ภาพที่ 4.10 แสดงการแบ่งพื้นที่และการจัดพื้นที่ภายในของมัสยิดอัลฮิคายะห์

รูปแบบของอาคารและลักษณะทางสถาปัตยกรรม

รูปแบบอาคารมีลักษณะที่เรียบง่าย รูปทรง 4 เหลี่ยมผืนผ้า ตัวอาคารทาสีขาวทั้งหลัง ผนัง
กันแดดทำเป็นรูปโค้ง ทั้ง 4 ด้าน หลังคาอาคารเป็นพื้นคอนกรีต ประกอบด้วยโดมจำนวน 1 โดม
ซึ่งเป็นโดมที่เจาะช่องแสงลงไปภายในตัวอาคารบริเวณด้านหน้าโถงพมด และหอออะซาน 1 ตำแหน่ง
มีการเจาะช่องแสงประตู-หน้าต่างรอบตัวอาคารทำให้ได้รับแสงสว่างอย่างเต็มที่

ภาพที่ 4.11 แสดงลักษณะทางสถาปัตยกรรมของมัสยิดอัลฮิคาเซห์

องค์ประกอบของอาคาร

องค์ประกอบหลัก

อาคารมัสยิดประกอบไปด้วยพื้นที่โล่งภายในอาคารที่ใช้สำหรับประกอบพิธีกรรม ผนัง ส่วน กิบลัต และบริเวณ เมียะห์รอบ บริเวณที่ตั้งคัมภีร์อัลกุรอาน ที่ชำระล้างร่างกาย ประตูทางเข้าหลัก และหออะซาน

องค์ประกอบรอง

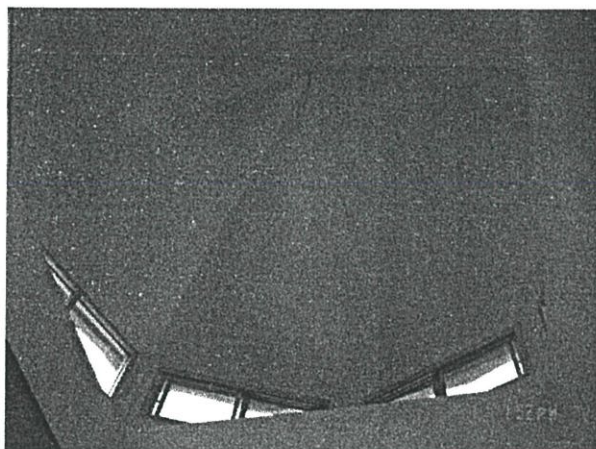
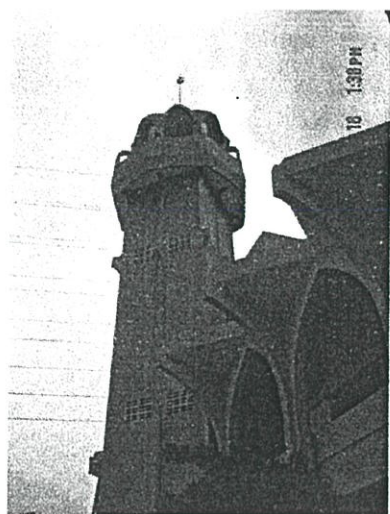
มัสยิดอัลฮิคาเซห์ มีเพียงโถงประชุมไว้สำหรับการจัดการสัมมนาของผู้นำและสัปบุรุษ มีห้องเก็บของและที่พักผู้ดูแลมัสยิดอยู่ทางด้านหลังอาคาร (ทิศตะวันตก) มีห้องครัว (โรงครัว) สำหรับประกอบอาหาร จัดเลี้ยงแก่ผู้เข้ามาประกอบพิธีกรรม ซึ่งจะมีการจัดเลี้ยงทุก ๆ วันศุกร์ หลังจากเสร็จการละหมาด ตั้งอยู่ทางด้านหลัง (ทิศตะวันตก) ห้องน้ำ อยู่ทางทิศตะวันตกแยกห้องน้ำชาย-หญิงออกจากกัน

ส่วนประณีตของอาคาร

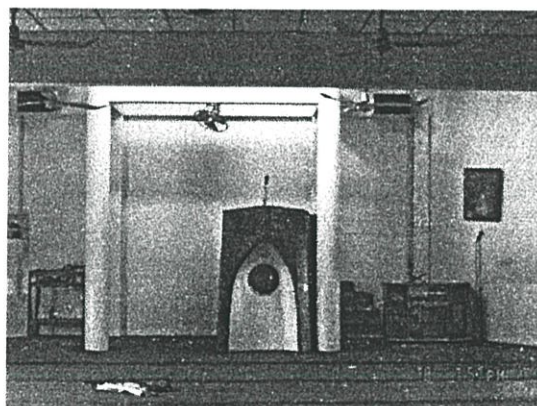
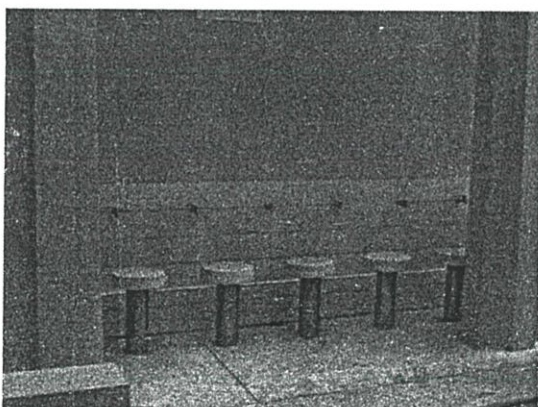
ภายในอาคารมัสยิดกลางจังหวัดชลบุรี ไม่มีการประดับตกแต่งใด ๆ แทน มิมบรัทำจากหินแกรนิตสีเทา บริเวณโคมไม่มีการประดับตกแต่ง มีเพียงการเจาะช่องแสงเพื่อให้บริเวณด้านหน้าโถงละหมาดได้รับแสงสว่างจากธรรมชาติ

ส่วนประกอบอาคาร

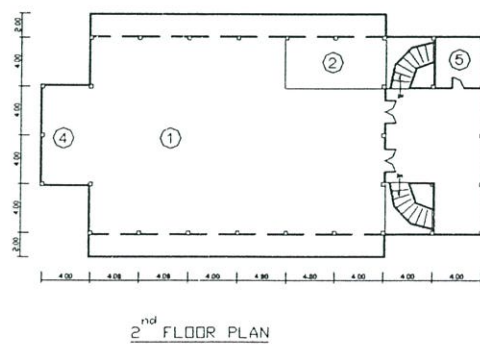
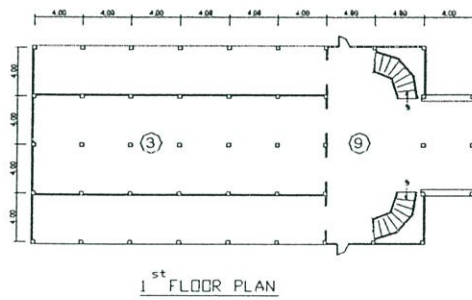
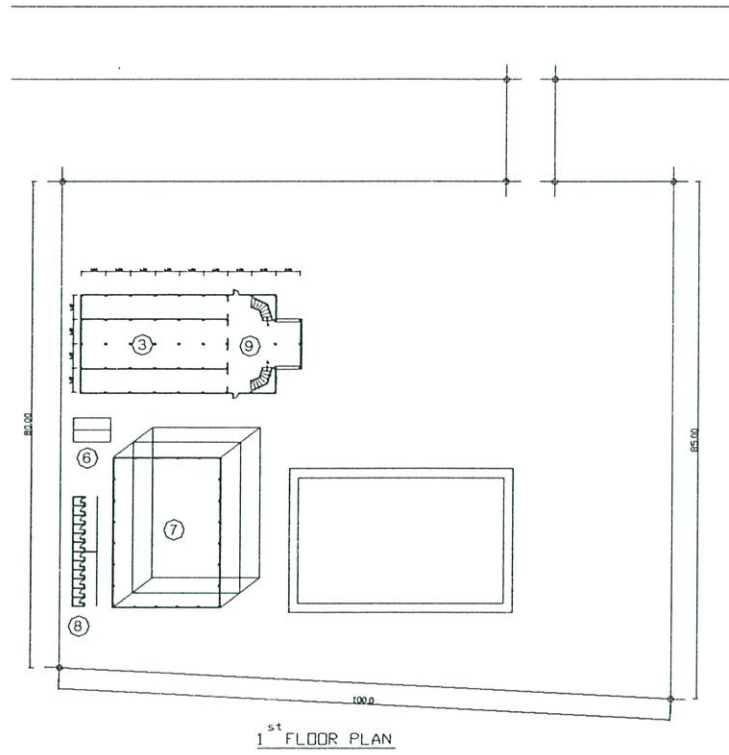
มีม้านั่งและที่นั่งบริเวณทางเดินรอบอาคาร มีถึงขยะและจุดบริการน้ำดื่มไว้คอยบริการแก่ผู้เข้ามาประกอบพิธี

ภาพที่ 4.12 แสดงลักษณะของหออะซานและลักษณะภายใน โคมของมัสยิดอัลฮิคายะห์

ภาพที่ 4.13 แสดงลักษณะที่อาบน้ำละหมาดและแท่น มิมบร์ ของมัสยิดอัลฮิคายะห์

รายละเอียด

1. โถงละหมาด
2. ส่วนละหมาดหญิง
3. โถงประชุม
4. ที่วางแท่นมิมบ์
5. ห้องส่วนคัวอิหม่าม
6. ที่อาบน้ำละหมาด
7. อาคารเรียน
 - ห้องรับแขกพิเศษ
 - ห้องสมุด
 - ห้องเก็บของ
8. ห้องนำชายหญิง
9. ส่วนจัดบอร์ดประชาสัมพันธ์

ภาพที่ 4.14 แสดงผังบริเวณและผังพื้นที่ของมัสยิดกลางประจำจังหวัดยะเชิงเทรา

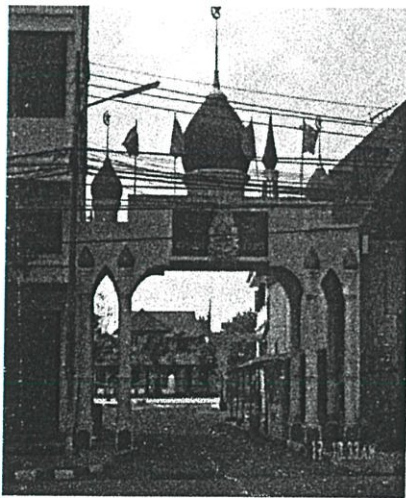
ลักษณะทางกายภาพของ มัสยิดกลางจังหวัดฉะเชิงเทรา

ภาพแวดล้อมและที่ตั้งของมัสยิด

มัสยิดกลางจังหวัดฉะเชิงเทรา ตั้งอยู่บนถนนจักรพรรดิ ซึ่งเป็นถนนสายหลักของจังหวัดฉะเชิงเทรา ต. หน้าเมือง อ. เมือง จ. ฉะเชิงเทรา พื้นที่ตั้งของมัสยิดเป็นที่ดินส่วนพระมหากษัตริย์ ซึ่งทางมัสยิดต้องเช่าพื้นที่ดินปลูกสร้างอาคารมัสยิดเพื่อใช้ประกอบพิธีกรรม บริเวณที่ตั้งเป็นแหล่งชุมชนพักอาศัย และแหล่งพาณิชย์กรรม ทางเข้ามัสยิด (ทิศเหนือ) ถูกปิดบังด้วยอาคารพาณิชย์ 4 ชั้น ซึ่งเว้นบริเวณทางเข้า-ออก ให้ประมาณ 6 เมตร ด้านข้างของอาคารทั้ง 3 ด้านเป็นบ้านพักอาศัยทั้งหมด

การเข้าถึง

สามารถเข้าได้เพียง 1 ทาง จากถนนจักรพรรดิ เข้าได้สะดวก ด้านหน้าทางเข้ามีซุ้มประตูที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมอิสลามิก ซึ่งประกอบไปด้วยโคมสี่เหลี่ยม เล็ก-ใหญ่ สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน

ภาพที่ 4.15 แสดงสภาพแวดล้อมภายในและบริเวณทางเข้ามัสยิดกลางประจำจังหวัดฉะเชิงเทรา

การจัดวางผังบริเวณ

ลักษณะการจัดวางผังตัวอาคารมัสยิด เป็นอาคาร 2 ชั้น รูป 4 เหลี่ยมผืนผ้า ทางเข้าหลักของอาคารอยู่ทางด้านทิศตะวันออก ภายในตัวอาคารชั้นที่ 1 เป็นพื้นที่เปิดโล่ง ใช้ในการจัดการประชุมสัมมนาและประกอบพิธีกรรม พื้นที่ชั้นที่ 2 เป็นพื้นที่เปิดโล่ง ใช้ประกอบพิธีกรรม ซึ่งส่วนเมืงะหรืออบะจะตั้งอยู่บนชั้นที่ 2 ทำการแบ่งส่วนพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับหญิงด้วยการกั้นผนังเบา

ส่วนอาบน้ำละหมาดถูกแยกออกจากตัวอาคารมัสยิด ซึ่งอยู่ระหว่างอาคารมัสยิดกับอาคารเรียนศาสนา ห้องน้ำอยู่ด้านหลังอาคารเรียนศาสนา ซึ่งแยกทางเข้าออกระหว่างชาย-หญิงอย่างชัดเจน

ผังบริเวณด้านหน้าตัวอาคารเป็นลานโล่งขนาดใหญ่ ซึ่งใช้สำหรับจอดรถและเป็นลานกีฬา ด้านทิศใต้ของอาคารเป็นอาคารบาแลหลังเก่า ซึ่งปรับปรุงเป็นอาคารเรียนศาสนาสำหรับเยาวชน (ชั้นบน) ส่วนค่อนรับแขกพิเศษ ห้องสมุดและส่วนเก็บของ ด้านทิศเหนือของอาคาร เป็นบริเวณโล่ง ไม่มีการจัดสวนหย่อมบริเวณที่เป็นพื้นที่โล่ง มีการล้อมรั้วบริเวณพื้นที่ของอาคารมัสยิดอย่างชัดเจน

รูปแบบของอาคารและลักษณะทางสถาปัตยกรรม

ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคารมัสยิดกลางจังหวัดยะเชิงเทรา เมื่อมองจากภายนอกสื่อให้เห็นถึงรูปแบบมัสยิดซึ่งค่อนข้างเป็นรูปแบบที่เรียบง่ายมาก โครงสร้างตัวอาคารเป็นโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็กทาสีขาว มีการนำรูปแบบโค้งมาใช้กับผนังด้านนอกของอาคาร หลังคารูปโดม มีการนำมาใช้กับอาคารเพียง 1 ตำแหน่ง หออะซาน 1 ตำแหน่ง และรูปพระจันทร์เสี้ยวเหนือโดม และหออะซาน หลังคาอาคารเป็นพื้นที่คอนกรีตไม่มีการนำรูปแบบโค้งมาใช้ตามประตู-หน้าต่าง

ภาพที่ 4.16 แสดงลักษณะทางสถาปัตยกรรมของมัสยิดกลางประจำจังหวัดยะเชิงเทรา

องค์ประกอบของอาคาร

องค์ประกอบหลัก

ภายในอาคารประกอบไปด้วยพื้นที่โล่ง ภายในอาคารที่ใช้ประกอบพิธีกรรม ผนังส่วนกิบลัต และบริเวณเมืยะห์รอบมุมสำหรับยื่นเทศน์ บริเวณที่ตั้งคัมภีร์อัลกุรอาน ที่ชำระล้างร่างกาย ประตูเข้าหลัก และหออะซาน ซึ่งหออะซานนี้ใช้เป็นเพียงที่กระจายเสียงเท่านั้น ส่วนผู้กล่าวคำอะซานใช้บริเวณกิบลัต เป็นที่กล่าวคำอะซาน เพื่อเชิญชวนให้เข้าพิธีละหมาดพร้อมกัน

องค์ประกอบของอาคาร

ประกอบไปด้วยห้องสมุด ห้องประชุม ห้องเก็บของ ห้องเรียนศาสนา ห้องจ่ายยา ห้องรับแขก ซึ่งแยกออกจากตัวอาคารมัสยิด ห้องส่วนตัวของอิหม่ามอยู่ภายในมัสยิดบริเวณชั้น 2 ซึ่งใช้เป็นที่พักผ่อนของท่านอิหม่ามก่อนเข้าทำพิธีละหมาด

ส่วนประณีตของอาคาร

ภายในอาคารมัสยิดกลางจังหวัดฉะเชิงเทรา มีการประดับตกแต่งน้อยมาก มีเพียงการประดับตัวอักษรจากคัมภีร์อัลกุรอานเพียงบางจุด ซึ่งเป็นคำเตือนและคำสั่งสอนในคัมภีร์อัลกุรอาน บริเวณผนังส่วนกิบลัต มีการบุผนังด้วยแผ่นกระเบื้องสีเทาดำ ส่วนแท่น มิมบรทำจากไม้สักแกะสลัก จากรูปฟอร์มธรรมชาติ ภายในตัวอาคารไม่มีการเจาะช่องแสงของโคม ฝ้าเพดานบริเวณโถงละหมาด มีการเจาะหลุมและเล่นระดับ พื้นบริเวณโถงละหมาดปูด้วยหินอ่อน ซึ่งทำเป็นแนวคั่นด้วยหินอ่อนสีดำเพื่อแบ่งแถวสำหรับยืนทำพิธีละหมาด

ภายนอกอาคารไม่มีการประดับตกแต่งตัวอาคาร มีเพียงการบุผนังของโคมด้วยกระเบื้องโมเสคสีน้ำเงิน ตัวอาคารทาสีขาว ส่วนหอออะซานทาสีเขียว

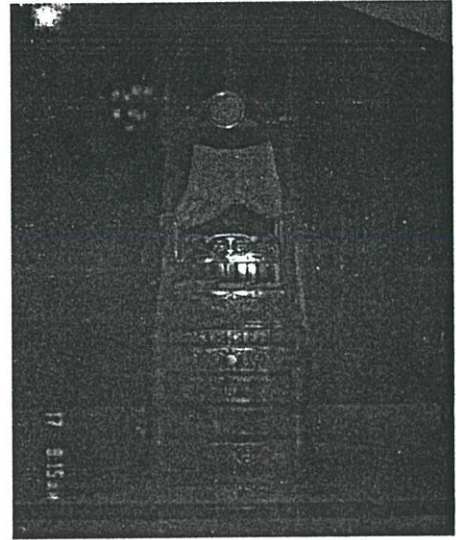
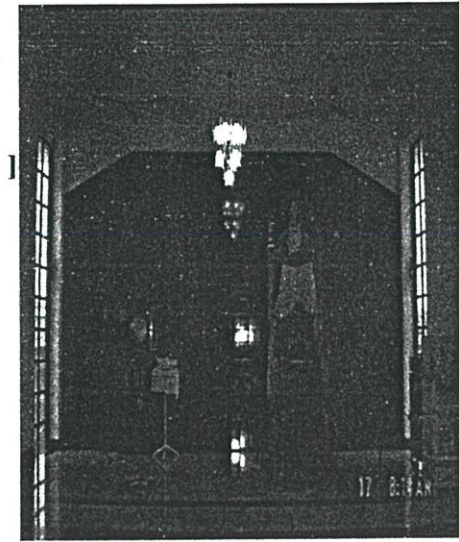
สิ่งอำนวยความสะดวก

ภายในมัสยิด หน้าโถงทางเข้าอาคารมีการเตรียมพื้นที่สำหรับจัดบอร์ดและแจ้งข่าวสารต่างๆ แก่สัปบุรุษ และกล่องแสดงความคิดเห็น

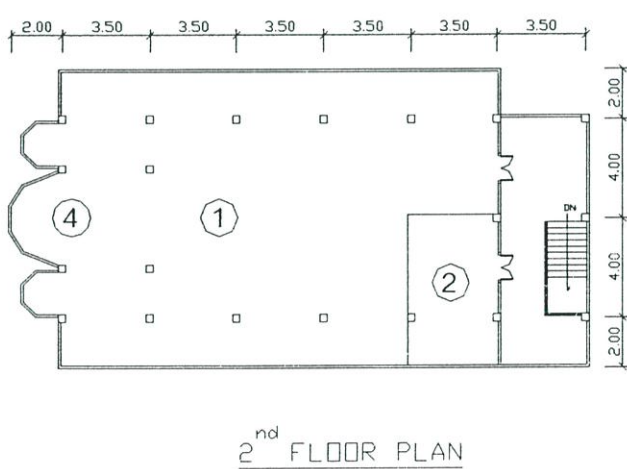
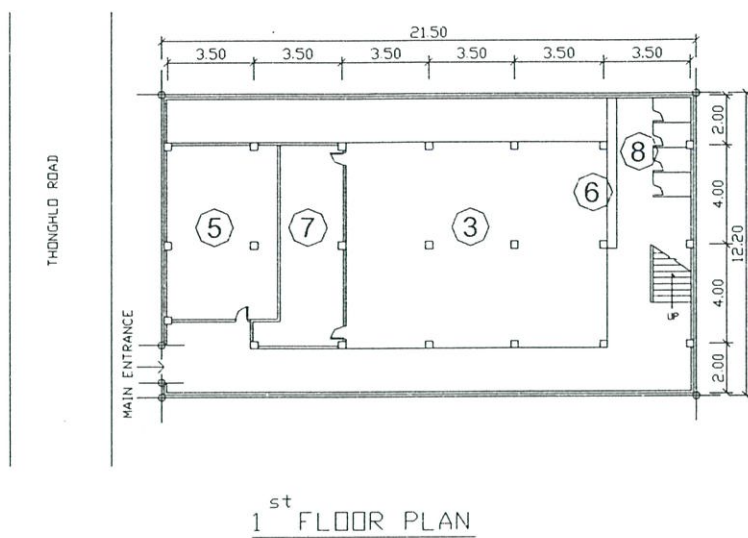
มีพื้นที่บริการน้ำดื่ม 1 จุด

ไม่มีถังขยะและโทรศัพท์สาธารณะไว้คอยบริการ

มีโตะและเก้าอี้นั่งด้านโถงทางเข้า และมีม้านั่ง บริเวณทางเดินด้านข้างของอาคารเป็นแนวยาวตลอดอาคารทั้ง 2 ด้าน

ภาพที่ 4.17 แสดงบริเวณ โถงระฆัง (ผนังส่วน กิบลัต) และแท่น มิมบรัของมัสยิด
กลางประจำจังหวัดฉะเชิงเทรา

รายละเอียด

1. โถงระฆัง
2. ส่วนระฆังหญิง
3. ห้องประชุม
4. ที่วางแท่นมิมบ์
5. ประชาสัมพันธ์ ห้องสมุด
6. ที่อาบน้ำระฆัง
7. ห้องเก็บของ
8. ห้องนำ ชาย หญิง

ภาพที่ 4.18 แสดงผังบริเวณและผังพื้นที่ของมัสยิดคอฮิรุลอิสลาม

ลักษณะทางกายภาพของ มัสยิดคอฮ็รูลอิสลาม (ทองหล่อ)

สภาพแวดล้อมและที่ตั้งของมัสยิด

มัสยิดคอฮ็รูลอิสลาม ตั้งอยู่ในซอยทองหล่อ 18 แขวงคลองตัน เขตวัฒนา กทม. เป็นแหล่งพาณิชย์กรรมและพักอาศัย ตั้งอยู่ติดกับสถานีตำรวจทองหล่อ บริเวณด้านหน้าอาคาร (ทิศตะวันตก) ติดซอยทองหล่อ ด้านข้าง (ทิศเหนือ) อยู่ติดกับสถานีตำรวจ ด้านข้าง (ทิศใต้) อยู่ติดกับสถานบันเทิง ด้านหลังเป็นที่พักอาศัย สภาพการจราจรด้านหน้าอาคารคับคั่งและมีผู้คนผ่านไปมาเป็นจำนวนมาก

การเข้าถึง

มัสยิดอยู่ติดกับซอยทองหล่อ 18 สามารถมองเห็นตัวอาคารได้อย่างชัดเจน การจัดวางผังบริเวณ บริเวณมัสยิดมีอาคารหลักเพียงอาคารเดียว ทางเข้าบริเวณอาคารอยู่ทางทิศตะวันตก ทางเข้าโถงละหมาดบริเวณชั้น 2 อยู่ทางด้านทิศตะวันออก บริเวณมัสยิดมีพื้นที่คับแคบ และจำกัดพื้นที่ จึงไม่มีพื้นที่ว่าง

ภาพที่ 4.19 แสดงสภาพแวดล้อมด้านหน้าอาคารและการเข้าถึงของมัสยิดคอฮ็รูลอิสลาม

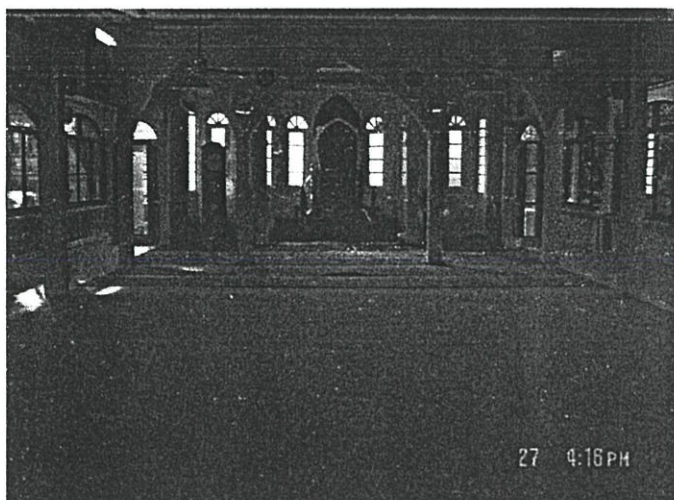
การจัดพื้นที่ใช้สอยภายในอาคาร

อาคารมัสยิดเป็นอาคารคอนกรีตสูง 2 ชั้น มีลักษณะเป็นรูป 4 เหลี่ยมผืนผ้า

พื้นที่ชั้นที่ 1 ประกอบไปด้วยพื้นที่โล่ง ใช้สำหรับการประชุม และพักคอย จัดเลี้ยงอาหาร

ด้านหน้าอาคารเป็นห้องเอนกประสงค์ใช้ในการประชุม เป็นห้องสมุดและเรียนศาสนาของเยาวชน ด้านหลังเป็นห้องน้ำและที่สำหรับอาบน้ำละหมาด

พื้นที่ชั้น 2 เป็นโถงสำหรับละหมาด แยกที่ละหมาดหญิงด้วยการกั้นผนังเบา

ภาพที่ 4.20 แสดงพื้นที่ใช้สอยภายในของมัสยิดคอฮิรัลอิสลาม

ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของมัสยิด

เมื่อมองจากภายนอกสามารถสื่อให้เห็นรูปแบบของงานสถาปัตยกรรมมัสยิดอย่างชัดเจน ประกอบไปด้วย โคม 1 ตำแหน่ง หออะซาน 2 ตำแหน่ง มีสัญลักษณ์พระจันทร์เสี้ยวเหนือโคม และหออะซาน ตัวอาคารทาสีเหลือง โคมและหออะซานใช้แผ่นโมเสคสีทอง หลังคาเป็นพื้นคอนกรีต

ภาพที่ 4.21 แสดงลักษณะทางสถาปัตยกรรมของมัสยิดคอฮิรัลอิสลาม

องค์ประกอบของอาคาร

องค์ประกอบหลักของอาคาร

ภายในอาคารประกอบไปด้วยพื้นที่โล่งภายในอาคารที่ใช้ประกอบพิธีกรรม ผนังส่วน กิบลัต และบริเวณ เมะหฺรอบ มุมสำหรับยืนเทศน์ บริเวณที่ตั้งคัมภีร์อัลกุรอาน ที่ชำระล้างร่างกาย หออะซาน โดยผู้กล่าวคำอะซานใช้บริเวณ กิบลัต เป็นที่กล่าวคำอะซาน

องค์ประกอบรองของอาคาร

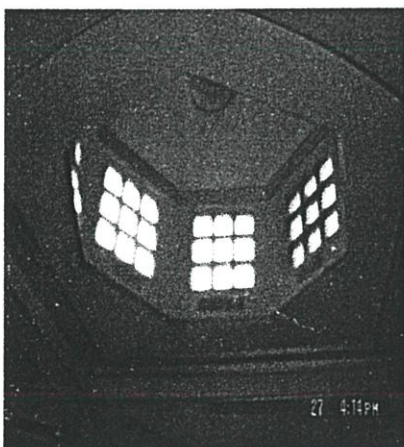
มัสยิดคอสึร์อุลอิสลามมีองค์ประกอบรองซึ่งประกอบไปด้วย ห้องประชาสัมพันธ์ ห้องน้ำ เพียงเท่านั้น เนื่องจากมัสยิดมีสถานที่ที่คับแคบมาก จึงจำเป็นต้องใช้พื้นที่ส่วนใหญ่ เพื่อไว้ทำการ ละหมาดให้มากที่สุด บริเวณมัสยิดไม่มีพื้นที่สำหรับจอดรถ ผู้เข้ามาทำพิธีส่วนใหญ่ต้องอาศัยที่ จอดรถที่สถานีตำรวจ เมื่อเข้ามาทำพิธีละหมาดที่มัสยิด

ส่วนปราณีตของอาคาร

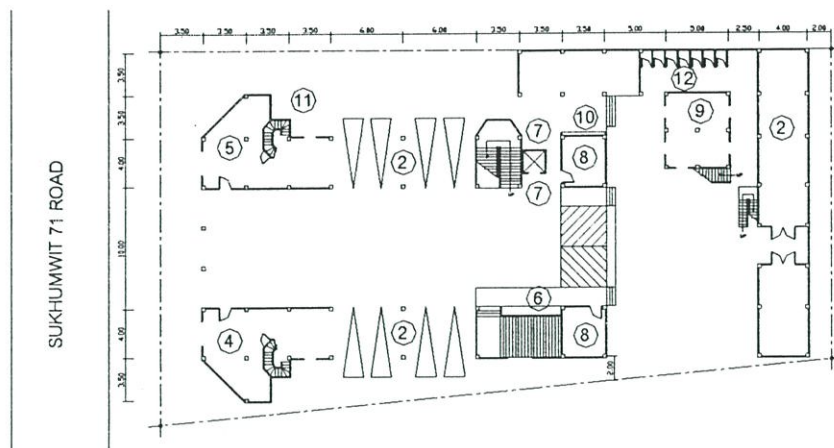
ภายในมัสยิดคอสึร์อุลอิสลามไม่มีการประดับตกแต่งใด ๆ มีเพียงตัวอักษรจากคัมภีร์อัลกุรอาน เป็นบางจุด ซึ่งเป็นคำเตือนและคำสั่งสอนในคัมภีร์อัลกุรอาน แทน มิมบร์ ทำจากไม้สัก มีการแกะ สลักลายจากรูปฟอร์มธรรมชาติเพียงเล็กน้อย

ส่วนประกอบอาคาร

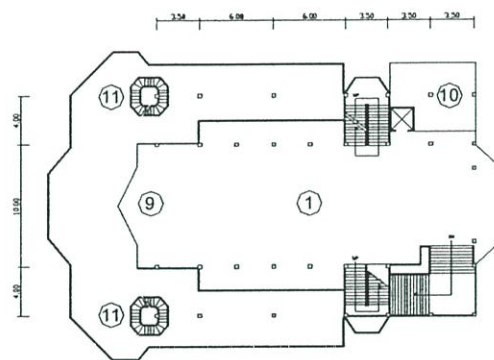
ภายในมัสยิดไม่มีส่วนประกอบอาคารซึ่งประกอบไปด้วย ม้านั่ง จุดบริการน้ำดื่ม บอร์ด แจ้งข่าวสาร และชั้นวางรองเท้า

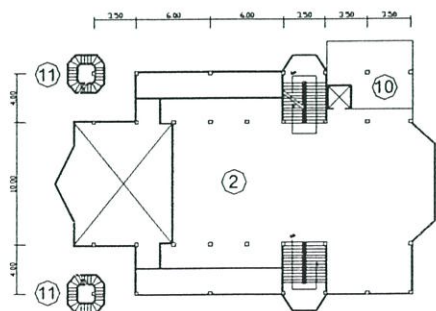
ภาพที่ 4.22 แสดงลักษณะภายในโคมและแท่น มิมบร์ ของมัสยิดคอสึร์อุลอิสลาม

1st FLOOR PLAN

2nd FLOOR PLAN

3rd FLOOR PLAN

รายละเอียด

1. โถงระฆัง
2. อาคารเรียนศาสนา
3. ห้องประชุม
4. ห้องรับรองแขกพิเศษ
5. ห้องผู้ดูแลมัสยิด
6. ที่วางรองเท้า
7. โถงลิฟท์
8. ห้องเก็บของ
9. ที่วางแท่นมิมบ์
10. ที่อาบน้ำละหมาด
11. หออะซาน
12. ประชาสัมพันธ์
6. ห้องนำชายหญิง

ภาพที่ 4.23 แสดงผังบริเวณและผังพื้นที่ของมัสยิดฮิดายาคุลอิสลาม (ตามอิน)

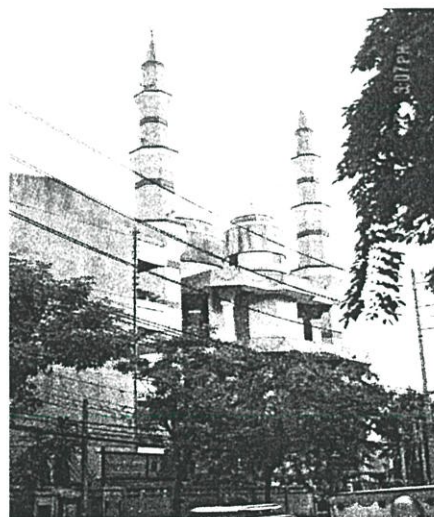
ลักษณะทางกายภาพของ มัสยิดอียาค่าตุ้ลอิสลาม (สามอิน)

สภาพแวดล้อมและที่ตั้งของมัสยิด

มัสยิดอียาค่าตุ้ลอิสลามตั้งอยู่ในซอยสุขุมวิท 71 แขวงสวนหลวง เขตคลองตัน กทม. เป็นแหล่งพักอาศัยและพาณิชยกรรมของซอยสุขุมวิท 71 บริเวณด้านหน้าตัวอาคาร (ทิศตะวันตก) อยู่ติดกับซอยสุขุมวิท 71 ด้านข้าง(ทิศเหนือ) ติดกับโรงเรียนบ้านสามอิน ด้านข้าง (ทิศใต้) มีซอยขนาด 3 เมตร ใช้เป็นทางเข้าออกสำหรับผู้ที่น่ายานพาหนะเข้ามาจอดภายในมัสยิด สภาพการจราจรด้านหน้าอาคารคับคั่ง หนาแน่น และมีผู้คนผ่านไปมาเป็นจำนวนมาก

การเข้าถึง

สามารถเดินทางเข้ามาใช้สถานที่ได้อย่างสะดวกสบาย ทางเข้าที่จอดรถอยู่ด้านข้างอาคาร สำหรับผู้ที่ไม่ได้นำยานพาหนะเข้ามาจอดภายในอาคารจะใช้ประตูทางเข้าหลักด้านหน้าอาคาร ตัวอาคารมัสยิดสามารถมองเห็นได้ง่ายและมองเห็นอย่างชัดเจน

ภาพที่ 4.24 แสดงภาพแวดล้อมและการเข้าถึงของมัสยิดอียาค่าตุ้ลอิสลาม

การจัดวางผังบริเวณ

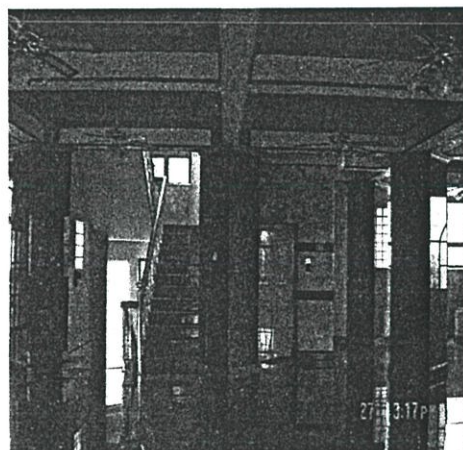
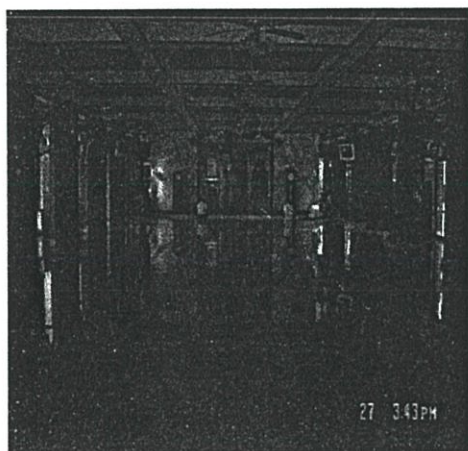
การจัดวางผังบริเวณของมัสยิดอียาค่าตุ้ลอิสลามได้แบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วน คือ 1. ส่วนมัสยิด 2. และส่วนอาคารเรียนศาสนา ซึ่งเป็นอาคารไม้ 2 ชั้น แบ่งพื้นที่ออกเป็นห้อง ๆ ตามระดับของการศึกษา ตั้งอยู่ด้านหลังตัวอาคารมัสยิด บริเวณรอบอาคารไม่มีพื้นที่เปิดโล่งสำหรับทำกิจกรรมอย่างอื่น เนื่องจากมีสถานที่คับแคบ จึงปลูกสร้างอาคารเติมและใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่

การจัดพื้นที่ใช้สอยภายในอาคาร

อาคารมัสยิดเป็นอาคารคอนกรีต สูง 4 ชั้น รูป 4 เหลี่ยมผืนผ้า ชั้นที่ 1 ประกอบไปด้วยพื้นที่จอดรถ สามารถนำรถเข้าไปจอดได้ 8 คัน ห้องเก็บของ โถงลิฟท์ ห้องเอนกประสงค์ใช้ในการประชุม และประชาสัมพันธ์ ห้องรับรองแขกพิเศษ บริเวณล่างเท้า โถงบันไดทางขึ้น

พื้นที่ชั้นที่ 2-3 เป็นโถงละหมาดสำหรับผู้ชาย ประกอบไปด้วย โถงละหมาด บริเวณกิบลัต โถงลิฟท์ และที่อาบน้ำละหมาด

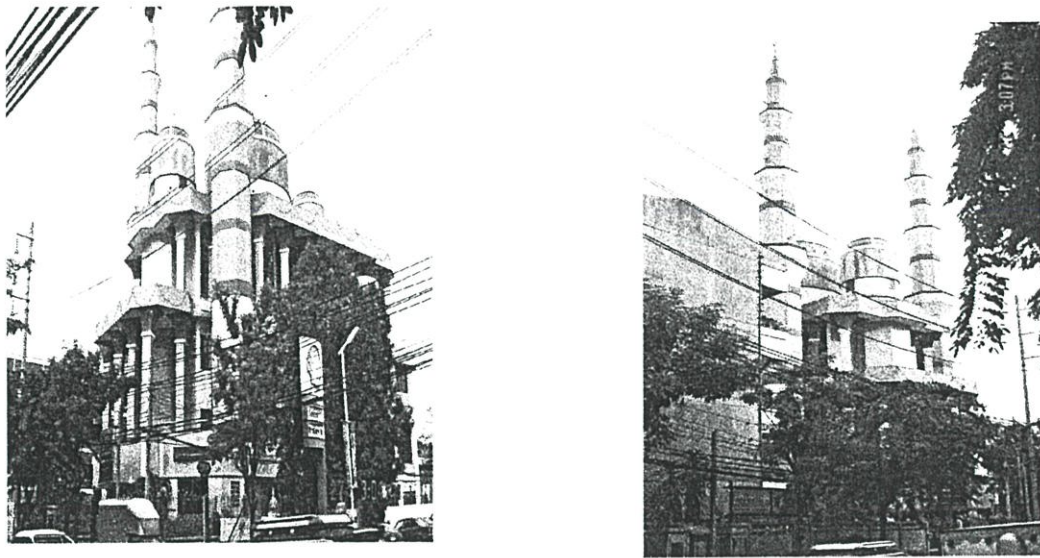
พื้นที่ชั้นที่ 4 เป็นโถงละหมาดสำหรับผู้หญิง ประกอบไปด้วย โถงละหมาด โถงลิฟท์ และที่อาบน้ำละหมาดหญิง ซึ่งถูกแบ่งแยกออกอย่างชัดเจน อาคารมัสยิดมีบันไดขึ้น 2 ทาง และลิฟท์ 1 ตัว ส่วนห้องน้ำทั้งชาย-หญิงแยกออกจากตัวมัสยิด ตั้งอยู่ด้านหลัง (ทิศตะวันออก) ของอาคารส่วนอาคารเรียนแยกออกจากตัวอาคารมัสยิด ตั้งอยู่ด้านหลัง (ทิศตะวันออก) ซึ่งเป็นอาคารไม้หลังเก่าทำการปรับปรุงให้มีสภาพดีขึ้น

ภาพที่ 4.25 แสดงพื้นที่ในโถงละหมาดของมัสยิดฮิญาซคู่ลอิสลาม

รูปแบบของอาคารและลักษณะทางสถาปัตยกรรม

ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของมัสยิด เมื่อมองจากภายนอกสามารถสื่อให้เห็นรูปแบบของงานสถาปัตยกรรมมัสยิดอย่างชัดเจน มีรูปแบบที่ทันสมัย ประกอบไปด้วย โคม 3 ตำแหน่ง และหอดะซาน 2 ตำแหน่ง รอบตัวอาคารใช้เสาอลอยประดับเรียงราย โคมกลางมีขนาดใหญ่เป็นโคมที่เจาะช่องแสงลงไปภายในอาคาร มีรูปพระจันทร์เสี้ยวเหนือโคมและหอดะซาน ตัวอาคารทาสีขาวและสีส้ม ซึ่งเป็นทราวดั้งสร้างที่สรวรให้กับตัวอาคาร ช่องแสงทำเป็นรูปโค้งตามรูปแบบของสถาปัตยกรรมมุสลิม

ภาพที่ 4.26 แสดงลักษณะทางสถาปัตยกรรมของมัสยิดฮิญาห์คูลอิสลาม

องค์ประกอบของอาคาร

องค์ประกอบหลักของอาคาร

ภายในอาคารประกอบไปด้วยพื้นที่โล่งภายในอาคารที่ใช้ประกอบพิธีกรรม ซึ่งแยกส่วนทำพิธีระหว่างชาย-หญิงออกจากกัน ส่วนนั่งส่วนกิบลัต และ บริเวณเมืงะหฺร็อบ มุมสำหรับยืนเทศน์ บริเวณที่ตั้งคัมภีร์อัลกุรอาน ที่สำหรับชำระล้างร่างกาย หออะซาน ผู้กล่าวคำอะซานใช้บริเวณกิบลัต เป็นที่กล่าวคำอะซาน

องค์ประกอบรองของอาคาร

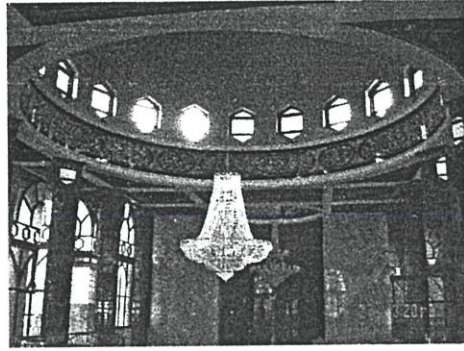
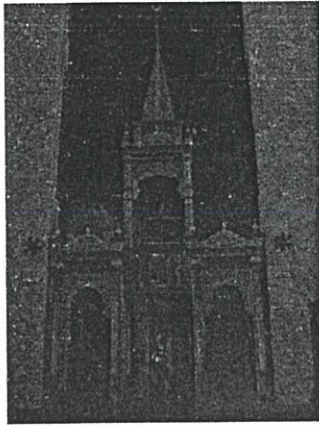
มัสยิดฮิญาห์คูลอิสลาม มีองค์ประกอบซึ่งประกอบไปด้วย

ห้องเอนกประสงค์ อยู่บริเวณชั้นที่ 1 เป็นห้องประชุมสำหรับคณะกรรมการมัสยิด ส่วนประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้แก่ผู้ที่สนใจทางด้านศาสนา และกระจายข่าวให้กับชุมชน

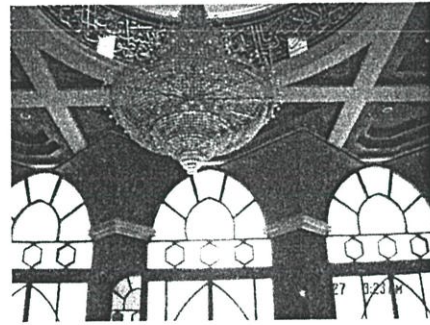
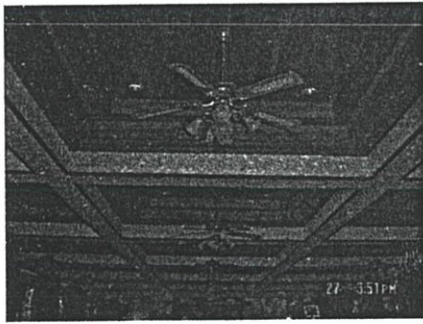
ห้องรับรองแขกพิเศษ ใช้ต้อนรับและประชุมผู้นำศาสนา

ที่พักคนเดินทาง มัสยิดไม่มีที่สำหรับคนเดินทางอย่างชัดเจน โดยผู้เดินทางจะพักอาศัยภายในมัสยิด ซึ่งทางมัสยิดจัดเตรียมเครื่องนอนสำหรับผู้เดินทางเข้ามาพักแรม

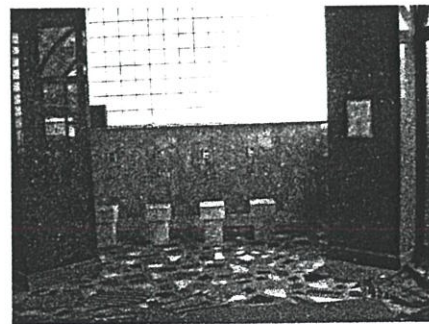
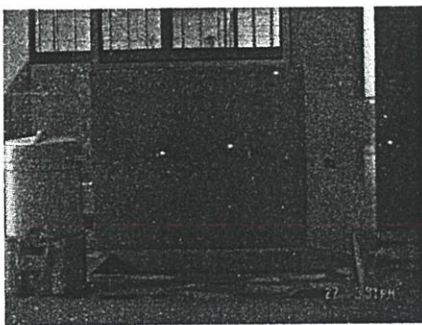
ห้องเรียนศาสนา มัสยิดมีโรงเรียนสอนศาสนาสำหรับเยาวชน โดยแยกออกจากมัสยิด เนื่องจากอาคารมัสยิดมีพื้นที่ไม่เพียงพอ โดยทางมัสยิดมีการเรียนการสอนทางศาสนาสำหรับผู้ใหญ่โดยแบ่งเวลาเรียน-สอน ออกเป็นช่วง ๆ โดยใช้โถงมัสยิดนั่งเรียนกันเป็นกลุ่ม

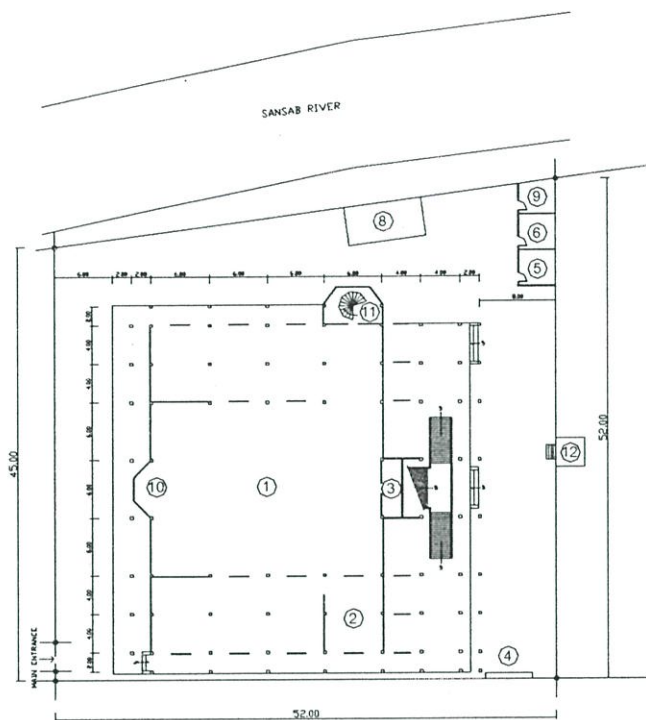
ภาพที่ 4.27 แสดงลักษณะของแท่น มิมบร และลักษณะภายใน โคมของมัสยิดฮิญาฮ์อัลอิสลาม

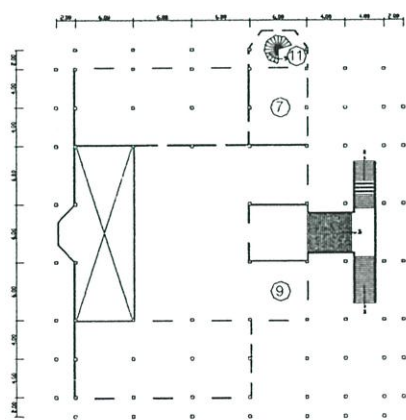
ภาพที่ 4.28 แสดงลักษณะการตกแต่งฝ้าเพดาน การตกแต่งหัวเสาด้วยกระเบื้องโมเสค และการตกแต่งภายใน โคมด้วยอักษรจากคัมภีร์อัล-กรุอัน

ภาพที่ 4.29 แสดงบริเวณที่ล้างเท้าและบริเวณที่อาบน้ำละหมาดของมัสยิดฮิญาฮ์อัลอิสลาม

1st FLOOR PLAN

2nd FLOOR PLAN

รายละเอียด

1. โถงระหมาด
2. ส่วนระหมาดหญิง
3. ประชาสัมพันธ์
4. ที่อาบน้ำระหมาด
5. ห้องรับแขกพิเศษ
6. ห้องผู้ดูแลมัชยิด
7. ห้องประชุม
8. ห้องนำชายหญิง
9. ห้องเก็บของ
10. ที่วางแท่นมิมบ์
11. หออะซาน
12. ศาลา

ภาพที่ 4.30 แสดงผังบริเวณและผังพื้นที่ของมัชยิดขามิอุลอิสลาม (รวมคำแห่ง)

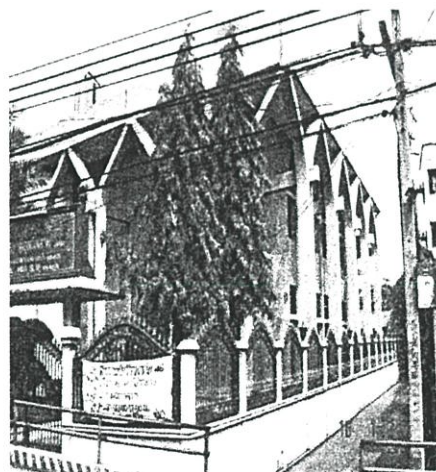
ลักษณะทางกายภาพของ มัสยิดยามีอุลอิสลาม (รามคำแหง)

สภาพแวดล้อมและที่ตั้ง

มัสยิดยามีอุลอิสลามตั้งอยู่ในซอย รามคำแหง 53 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กทม. ตั้งอยู่ฝั่งตรงข้ามมหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นแหล่งพักอาศัยและชุมชนหนาแน่น ซึ่งประกอบไปด้วยบ้านพักอาศัยและหอพักนักศึกษา เป็นจำนวนมาก บริเวณด้านหน้า (ทิศตะวันตก) ของมัสยิดอยู่ติดกับซอยรามคำแหง 53 ด้านข้าง (ทิศเหนือ) อยู่ติดกับคลองแสนแสบ ด้านข้าง (ทิศใต้) อยู่ติดกับทางเดินเข้าชุมชนและหอพักนักศึกษา ด้านหลัง (ทิศตะวันออก) เป็นสถานที่ฝังศพ เรียกว่า กุโบร ซึ่งอยู่ติดกับบ้านพักอาศัยและหอพักนักศึกษา สภาพการจราจรภายในซอยคับคั่งและมีผู้คนผ่านไปมาเป็นจำนวนมาก

การเข้าถึง

เข้าได้จากถนนรามคำแหง (ซอย 53) ถนนลาดพร้าว (ซอย 122) และทางเรือ บริเวณพื้นที่ของมัสยิดอยู่ติดกับซอยรามคำแหง 53 สามารถมองเห็นตัวอาคารได้อย่างชัดเจน ทางเข้าหลักด้านหน้าตัวอาคารค่อนข้างคับแคบ เนื่องจากบริเวณด้านหน้าอยู่ติดกับเชิงสะพานข้ามคลองแสนแสบ ทำให้ไม่สามารถมองเห็นทางเข้าได้อย่างชัดเจน

ภาพที่ 4.31 แสดงสภาพแวดล้อมและการเข้าถึงของมัสยิดยามีอุลอิสลาม

การจัดวางผังบริเวณ

การจัดวางผังบริเวณของมัสยิดยามีอุลอิสลาม ได้แบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน คือ 1. ส่วนตัวอาคารมัสยิด 2. ส่วนสำนักงาน 3. ส่วนฝังศพ (กุโบร) ทางเข้าหลักเพื่อเข้าไปประกอบพิธีกรรมอยู่ทางด้านทิศตะวันออก ด้านทางเข้าบริเวณมัสยิด (ทิศตะวันตก) มีการจัดตกแต่งสวนหย่อมเพื่อใช้ในการพักผ่อนและบังแสงแดดให้กับตัวอาคาร ทิศตะวันออก เป็นพื้นที่เปิดโล่ง ปลูกพืชด้วย

คอนกรีตหยาบ ใช้พื้นที่สำหรับประกอบกิจกรรมอื่น ๆ และรองรับคนที่เข้ามา ประกอบพิธีกรรม ในวันศุกร์และวันครูต่าง ๆ ด้านข้างลานโล่งทิศเหนือเป็นอาคารสำนักงาน ด้านข้างของมัสยิด (ทิศเหนือ) เป็นพื้นที่โล่ง ไว้สำหรับนั่งเล่น พักผ่อนและส่วนห้องน้ำชาย-หญิง ด้านข้าง (ทิศใต้) อยู่ติดกับรั้ว ไม่มีพื้นที่ว่าง

บริเวณหลุมฝังศพอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของอาคาร ตัดจากลานโล่ง ซึ่งแบ่งเขตด้วยการล้อมรั้วและเชื่อมต่อกับศาลาพักผ่อน บริเวณมัสยิดไม่มีพื้นที่จอดรถสำหรับผู้เข้ามาประกอบพิธีกรรม โดยทางมัสยิดจะจัดการเช่าพื้นที่บริเวณใกล้เคียงไว้สำหรับจอดรถสำหรับผู้เข้ามาประกอบพิธีในช่วงเทศกาล เนื่องจากมีพื้นที่จำกัด

การจัดพื้นที่ใช้สอยภายในอาคาร

อาคารมัสยิด เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก สูง 2 ชั้น รูป 4 เหลี่ยมผืนผ้า ภายในตัวอาคารเป็นพื้นที่เปิดโล่งทั้ง 2 ชั้น ใช้ในการประกอบพิธีกรรม

บริเวณชั้นที่ 1 ประกอบไปด้วย โถงละหมาด บริเวณ เมียะห์รอบห้องกระจายเสียง และห้องละหมาดสำหรับผู้หญิง บริเวณด้านข้างทั้ง 2 ข้างของโถงละหมาด เป็นพื้นที่เปิดโล่ง (บาทแล) ใช้สำหรับพักผ่อน และพักคอยเพื่อรอเวลาในการเข้าประกอบพิธีกรรม

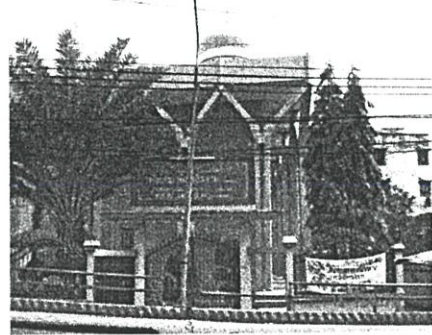
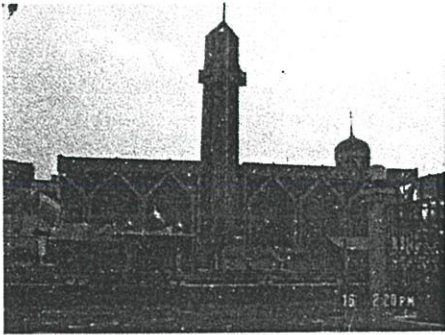
บริเวณชั้นที่ 2 ประกอบไปด้วย โถงละหมาด ห้องประชุม และห้องสำหรับเก็บที่คังศพ

อาคารสำนักงาน (ศูนย์ชุมชน) ประกอบไปด้วย ส่วนบริเวณศูนย์ชุมชน ส่วนห้องต้อนรับแขกพิเศษ ห้องสำหรับผู้ดูแลมัสยิด และที่สำหรับเก็บถ้วยชาม

รูปแบบของอาคารและลักษณะทางสถาปัตยกรรม

ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของมัสยิดยามีอุลอิสลาม เมื่อมองจากภายนอก สามารถสื่อให้เห็นรูปแบบสถาปัตยกรรมมุสลิมด้วย โคม หออะซาน และโค้งของผนังและช่องแสง และสัญลักษณ์พระจันทร์เสี้ยวบนยอดโคมและหออะซาน บริเวณหลังคามีการนำโคมมาใช้ 3 ตำแหน่ง ประกอบไปด้วยรูปโคม 2 ตำแหน่ง และโคมรูปเปลือกหอย 1 ตำแหน่ง ซึ่งเป็นโคมที่เจาะช่องแสงลงไปภายในตัวอาคารบริเวณด้านหน้าโถงละหมาด

หออะซานมีลักษณะที่เรียบง่าย เจาะช่องแสงด้วยกระจกใสสีฟ้า ผนังด้านนอกตัวอาคารเป็นทรายล้างทั้งหมด หลังคาอาคารเป็นพื้นคอนกรีต

ภาพที่ 4.32 แสดงลักษณะทางสถาปัตยกรรมของมัสยิดยามิอุลฮิสลาม

องค์ประกอบหลักของอาคาร

องค์ประกอบหลักของอาคาร

ภายในอาคารประกอบไปด้วยพื้นที่โล่งภายในอาคารที่ใช้ประกอบพิธีกรรม ส่วน กิบลัต และบริเวณ มิมบร มุมสำหรับขึ้นเทศน์ บริเวณที่ตั้งค้ำกีร์อัลกุรอาน ทำชำระล้างร่างกาย ซึ่งอยู่ทางด้านข้าง (ทิศใต้) ของอาคาร ประตูเข้าหลัก และหอออะซาน ผู้กล่าวคำอะซานจะใช้บริเวณ กิบลัต เป็นที่กล่าวคำอะซานเพื่อเชิญชวนให้เข้าพิธีละหมาดพร้อมกัน

องค์ประกอบรองของอาคาร

มัสยิดยามิอุลฮิสลามมีห้องประชาสัมพันธ์ ภายในอาคารมัสยิดซึ่งเป็นห้องกระจายเสียง และแจ้งข่าวสารต่าง ๆ ให้กับสัปบุรุษในชุมชน

ห้องสมุด ไม่มีห้องสมุดอย่างชัดเจน โดยใช้ชั้นวางหนังสือ และตู้เก็บหนังสือจัดเรียงไว้ สำหรับผู้ที่สนใจ

ห้องประชุม อยู่บริเวณชั้น 2 ของมัสยิด เป็นห้องประชุมสำหรับคณะกรรมการมัสยิดและ ห้องประชุมสำหรับผู้หน้าที่เข้ามาใช้สถานที่

ที่พักคนเดินทาง มัสยิดไม่มีพื้นที่สำหรับคนเดินทางอย่างชัดเจน โดยผู้เดินทางจะพักอาศัย ภายในมัสยิด ซึ่งทางมัสยิดจะจัดเตรียมเครื่องนอน สำหรับผู้ที่เดินทางเข้ามาพักแรม

ห้องเรียนศาสนา มัสยิดมีโรงเรียนสอนศาสนาสำหรับเยาวชน โดยแยกออกจากมัสยิด เนื่องจากมีสถานที่ไม่เพียงพอ โดยทางมัสยิดมีการเรียนการสอนทางศาสนา สำหรับผู้ใหญ่ โดย แบ่งเวลาการเรียน การสอนออกเป็นช่วง ๆ ใช้บริเวณบาแลของมัสยิดเป็นสถานที่เรียน-สอน โดยมีการนั่งเรียนกันเป็นกลุ่ม

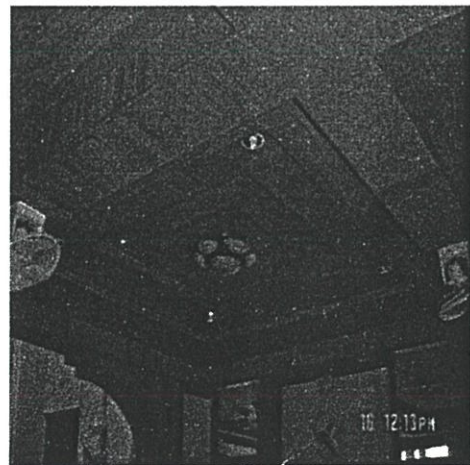
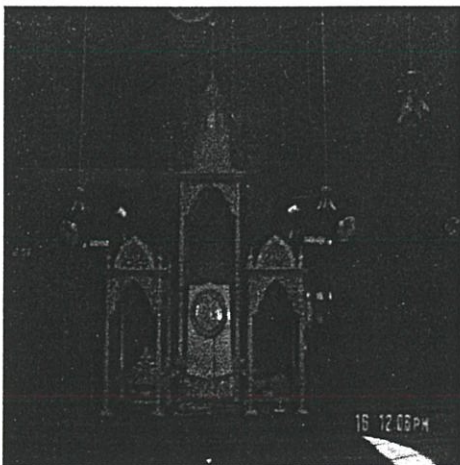
ห้องจ่ายยา มัสยิด ไม่มีบริเวณหรือสถานที่จ่ายยาไว้บริการแก่ผู้ป่วยที่เข้ามาทำพิธีละหมาดที่จอครด มัสยิด ไม่มีพื้นที่จอครดสำหรับผู้เข้ามาประกอบพิธีกรรม

ส่วนประณีตของอาคาร

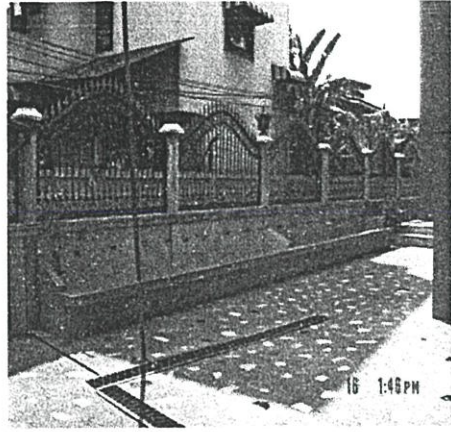
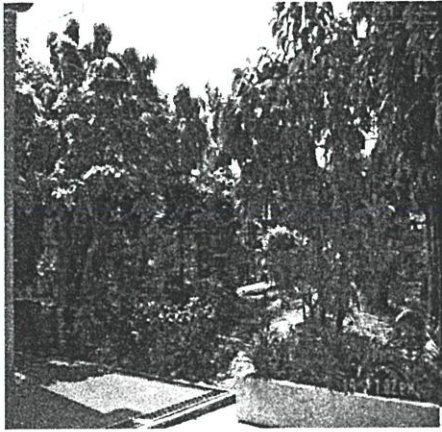
ภายในอาคารมัสยิดขามิฮ์อัลอิสลาม มีการประดับประดาตกแต่งน้อยมาก มีการประดับตัวอักษรจากคัมภีร์อัลกุรอานเพียงบางจุด ซึ่งเป็นคำเตือน และคำสั่งสอนในคัมภีร์อัลกุรอาน บริเวณผนังส่วนกิบลัต มีการปูนั่ง ด้วยกระเบื้องสีทอง แทน มิมบร์ทำจากไม้สักมีการฉลุสลักลายจากรูปแบบฟอร์มธรรมชาติ และคัมภีร์อัล-กุรอาน มีการประดับประดาอย่างงดงาม ด้านหน้าแทนมิมบร์ บุด้วยหินอ่อน บริเวณโคมรูปเปลือกหอยไม่มีการประดับตกแต่ง มีเพียงการเจาะช่องแสงเพื่อให้บริเวณด้านหน้าได้รับแสงสว่างจากธรรมชาติ มีการใช้ไฟหย้อยลงมาบริเวณด้านหน้าจากโคมฝ้าเพดานเจาะหลุมเล่นระดับ กรูทับด้วยไม้อัดสักทำดี บริเวณโถงละหมาดปูทับหินอ่อน ด้วยพรมสีเขียว ทำเป็นแนวคั่นสีแดงเพื่อแบ่งแถวสำหรับยืนทำพิธีละหมาด

ส่วนประกอบอาคาร

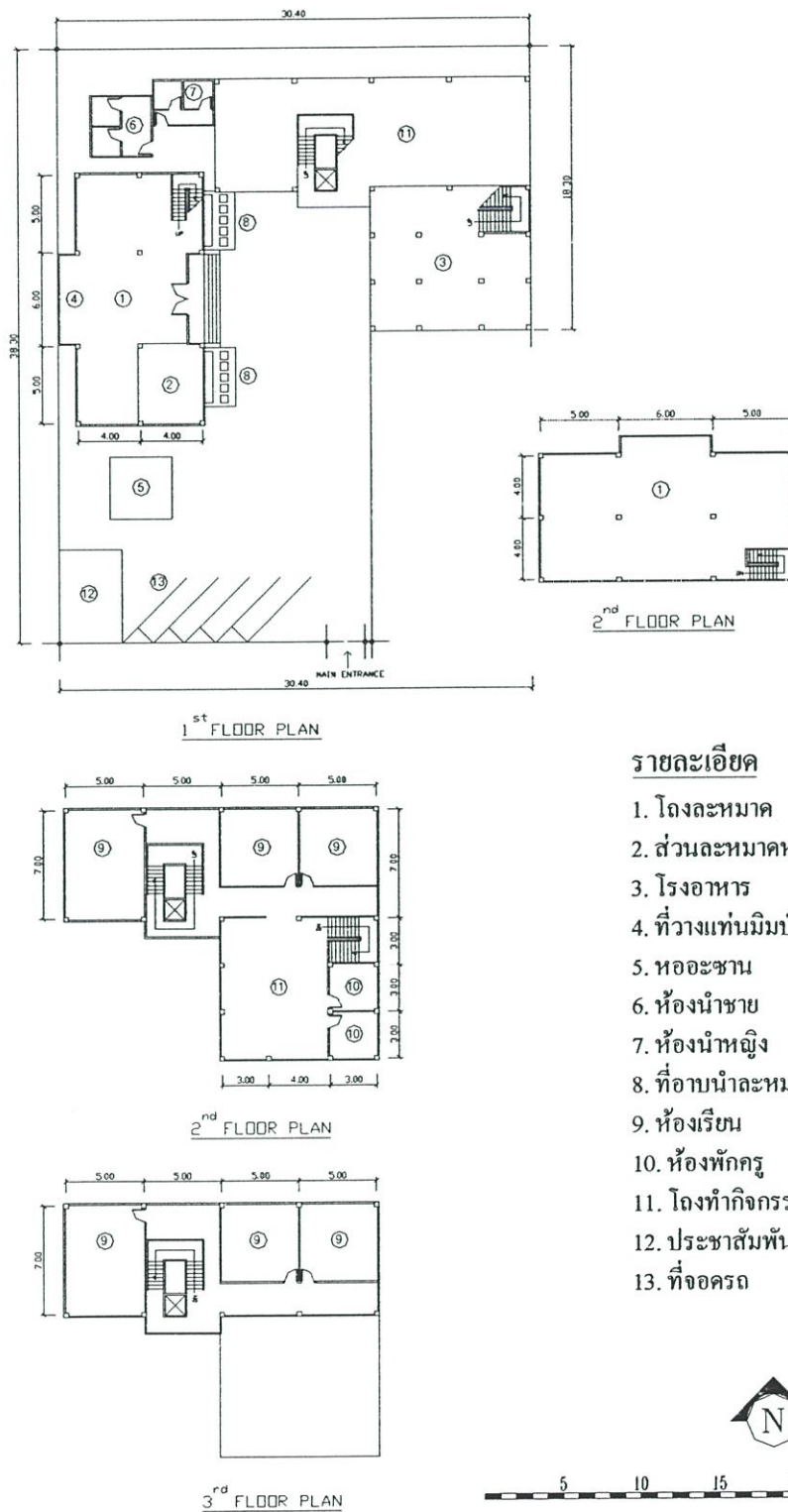
บริเวณด้านหน้าโถงทางเข้ามัสยิด มีการจัดพื้นที่ผนังด้านข้าง สำหรับจัดบอร์ดและแจ้งข่าวสารต่าง ๆ แก่ผู้ป่วย
 มีม้านั่งสำหรับผู้เข้ามาประกอบพิธี
 มีที่บริการน้ำดื่ม 1 จุด
 มีถังขยะไว้บริการตามจุดต่างๆ

ภาพที่ 4.33 แสดงลักษณะของแท่น Mimbar และการตกแต่งฝ้าเพดานของมัสยิดขามิฮ์อัลอิสลาม

ภาพที่ 4.34 แสดงการจัดสวนบริเวณที่ว่างและบริเวณที่อาบน้ำละหมาดของมัสยิดชามิฮ์อัลอิสลาม

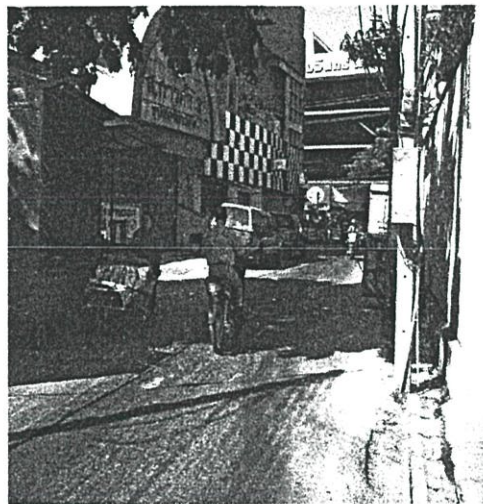
ภาพที่ 4.35 แสดงผังบริเวณและผังพื้นที่ของมัสยิดอิสลามบ้านฮ่อ (เชียงใหม่)

ลักษณะทางกายภาพของมัสยิดอิสลามบ้านฮ่อ (เชียงใหม่)

สภาพแวดล้อมและที่ตั้ง

มัสยิดบ้านฮ่อ ตั้งอยู่ ถ.เจริญประเทศ ต.ช้างคลาน อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ซึ่งตั้งในแหล่งชุมชนและแหล่งการค้าของ จ.เชียงใหม่ หน้าปากซอยทางเข้าเป็นห้างสรรพสินค้า บริเวณข้างเคียงอาคารมัสยิดเป็นอาคารพาณิชย์พักอาศัยของชุมชนซึ่งเป็นชุมชนชาวไทยมุสลิมเชื้อสายจีน

การเข้าถึง สามารถนำรถเข้าไปที่มัสยิดได้เพียง 1 ทาง เนื่องจากเป็นทางเข้าทางเดียว ซึ่งเข้าได้จากถนนช้างคลาน ตัวอาคารและบริเวณมัสยิดอยู่ติดซอยมองเห็นได้ชัด

ภาพที่ 4.36 แสดงสภาพแวดล้อมและการเข้าถึงของมัสยิดอิสลามบ้านฮ่อ

การจัดวางผัง

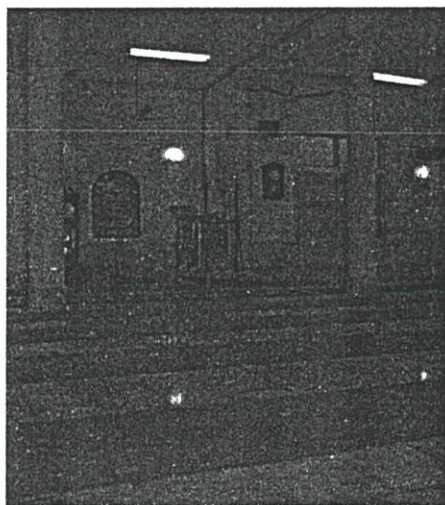
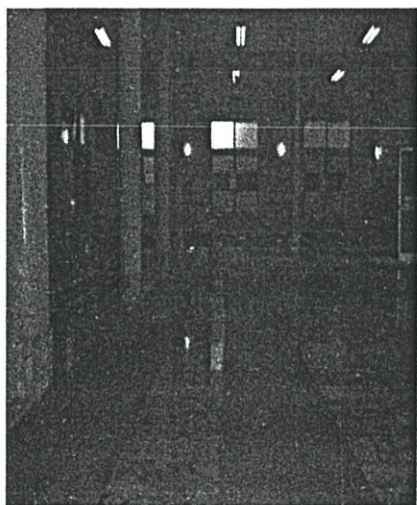
มัสยิดบ้านฮ่อแบ่งการจัดผังออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ 1. ตัว อาคารมัสยิด ซึ่งตั้งอยู่ด้านทิศตะวันตก 2. อาคารเรียนศาสนา ตั้งอยู่ทางทิศเหนือ 3. โรงอาหารและที่พักประจำของอาจารย์ ตั้งอยู่ทิศตะวันออก ผังบริเวณมีลักษณะเป็นรูปตัว U มีลานกิจกรรมอยู่บริเวณตรงกลางใช้ทำกิจกรรมและนันทนาการของนักเรียน

การจัดพื้นที่ใช้สอยภายในอาคาร

อาคารมัสยิดเป็นอาคารคอนกรีตสูง 2 ชั้น มีลักษณะรูป 4 เหลี่ยมผืนผ้าวางอาคารตามแนวเหนือใต้

พื้นที่ชั้นที่ 1 ประกอบไปด้วยโถงโถงซึ่งใช้ประกอบพิธีละหมาด ห้องน้ำและที่อาบน้ำละหมาด

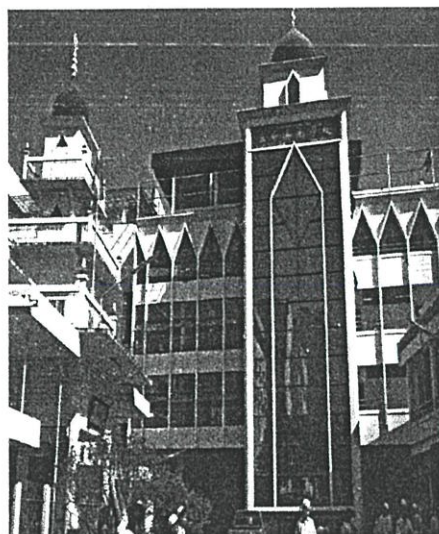
พื้นที่ชั้นที่ 2 เป็นโถงละหมาดซึ่งมีการแบ่งกันที่ละหมาดหญิงด้วยผนังเบา
 อาคารเรียน บริเวณชั้นล่างอาคารเรียนเป็นพื้นที่เปิดโล่งสำหรับทำกิจกรรมของนักเรียน
 พักผ่อน ห้องน้ำชาย - หญิง
 ชั้น 2 - 4 เป็นส่วนของห้องเรียน ห้องพักครู และส่วนห้องสมุด ห้องทดลองทางด้าน
 วิทยาศาสตร์ ห้องน้ำชาย - หญิง
 โรงอาหาร เป็นอาคารคอนกรีตสูง 2 ชั้น ชั้นล่างเป็นโรงอาหาร พื้นที่ชั้นที่ 2 เป็นที่พัก
 ประจำของอาจารย์
 ส่วนที่จอดรถและประชาสัมพันธ์ ตั้งอยู่บริเวณด้านหน้าทางเข้ามัสยิด จอดรถได้ทั้งหมด
 5 คัน

ภาพที่ 4.37 แสดงการแบ่งพื้นที่ภายในโถงละหมาดของมัสยิดอิสลามบ้านฮ้อ

รูปแบบของอาคารและลักษณะทางสถาปัตยกรรม

ลักษณะสถาปัตยกรรมของมัสยิดบ้านฮ้อ เป็นลักษณะสถาปัตยกรรมมุสลิมที่นำเอา
 รูปแบบของงานสถาปัตยกรรมจีนมาใช้ประกอบกัน ดังนั้นรูปแบบที่มองเห็นจากภายนอกจึงสื่อให้
 เห็นรูปแบบสถาปัตยกรรมจีนด้วยเช่น ประตูรั้ว มีรูปแบบโค้งที่เป็นลักษณะของงานสถาปัตยกรรม
 จีน หออะซานมีลักษณะคล้ายกังหัน บริเวณส่วนบนของหออะซานเป็นรูปโดมสีเขียว มีสัญลักษณ์
 พระจันทร์เสี้ยวบนยอดบนสุดของโดม มีการนำเอาหออะซานมาใช้กับตัวอาคาร 2 ตำแหน่ง และ
 นำโดมมาใช้กับตัวอาคารมัสยิด 1 ตำแหน่ง อาคารเรียน 1 ตำแหน่ง ตัวอักษรต่างๆ ที่ใช้ในการ
 บอกป้ายใช้ตัวอักษรจีนและอาหรับ

ภาพที่ 4.38 แสดงลักษณะทางสถาปัตยกรรมของมัสยิดอิสลามบ้านฮ่อ

องค์ประกอบหลักของอาคาร

องค์ประกอบรองของอาคาร

ภายในมัสยิดประกอบไปด้วยพื้นที่โล่งที่ใช้ประกอบพิธีกรรม บริเวณเมืงห่ออบ มุมสำหรับยืนเทศน์ ที่ตั้งคัมภีร์อัล-กรุอาน ที่ชำระร่างกาย หออะซาน

องค์ประกอบรองของอาคาร

มัสยิดบ้านฮ่อมี้องค์ประกอบรองซึ่งประกอบไปด้วย ส่วนประชาสัมพันธ์ ห้องน้ำ อาคารเรียน โรงอาหาร ที่พักของอาจารย์ ที่จอดรถ ดานกิจกรรม

ส่วนประณีตของอาคาร

ภายในมัสยิดไม่มีการประดับตกแต่งใด ๆ มีเพียงตัวอักษรจากคัมภีร์อัล-กรุอานบางจุดซึ่งเป็นคำเตือนและคำสั่งสอนในคัมภีร์อัล-กรุอาน แทนมิมบัร เป็นแท่นไม้สัก มีรูปแบบที่เรียบง่าย ไม่มีการประดับตกแต่งใด ๆ ผนังในส่วนกิบลัต ไม่มีการตกแต่งใด ๆ เช่นกัน

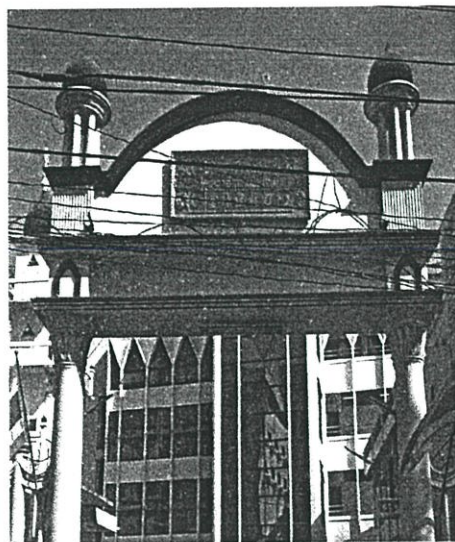
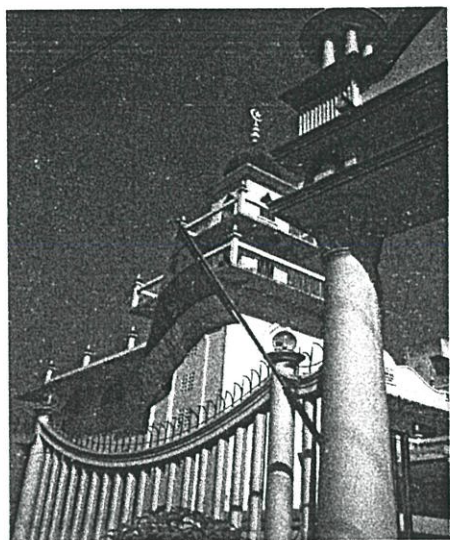
ส่วนประกอบของอาคาร

มัสยิดบ้านฮ่อมี้องค์ประกอบอาคารซึ่งประกอบไปด้วย ที่นั่งพักผ่อนซึ่งใช้บริเวณใต้ถุนอาคารเรียนเป็นจุดหนึ่งพักผ่อน และพักผ่อน

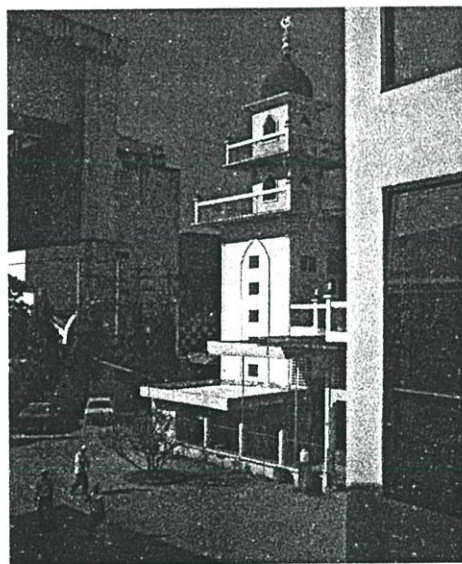
มีถึงขยะไว้คอยบริการแก่ผู้เข้ามาประกอบพิธีกรรม

มีจุดบริการน้ำดื่ม

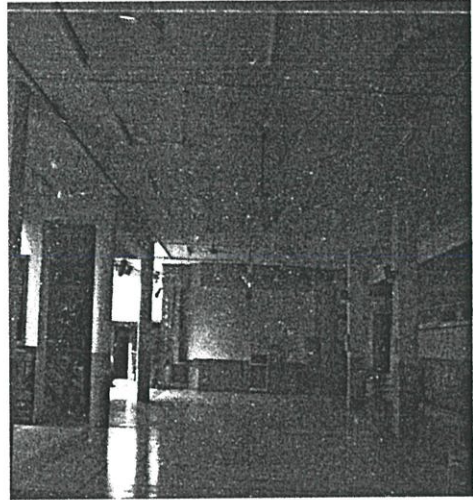
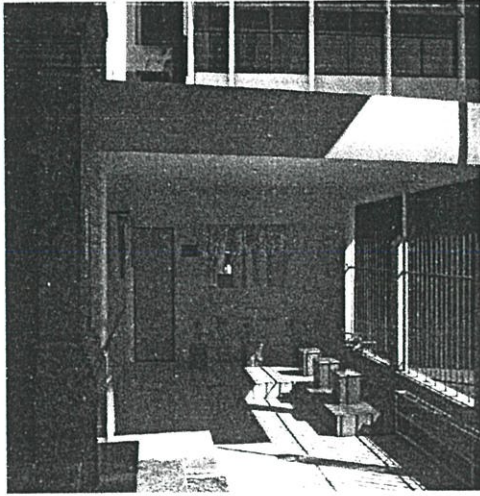
คู่มือศัพท์สาธารณะ

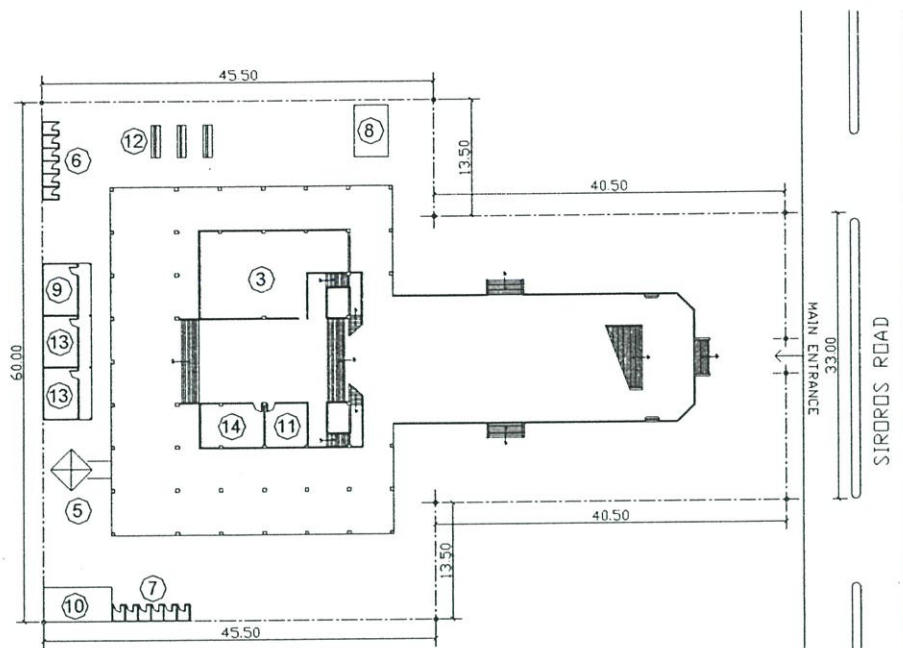
ภาพที่ 4.39 แสดงลักษณะซุ้มประตูของมัสยิดอิสลามบ้านฮ่อ

ภาพที่ 4.40 แสดงลักษณะโค้งและหอคอยของมัสยิดอิสลามบ้านฮ่อ

ภาพที่ 4.41 แสดงบริเวณที่อาบน้ำละหมาดและใต้ถุนอาคารเรียนมัศยิดอิสลามบ้านฮ่อ

1st FLOOR PLAN

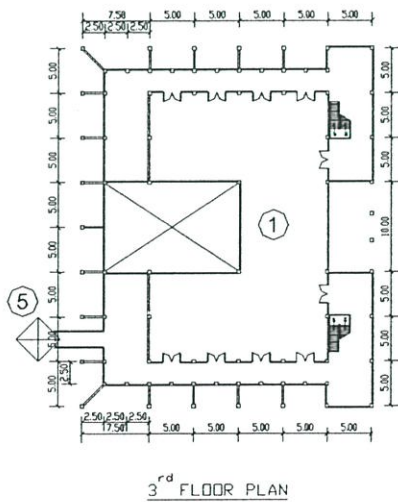
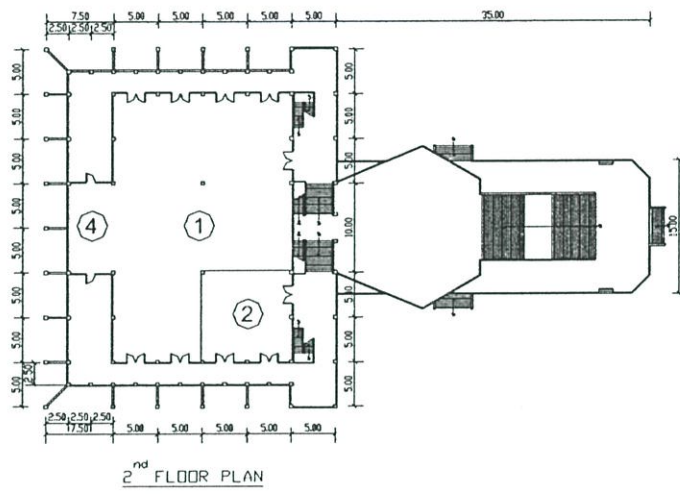
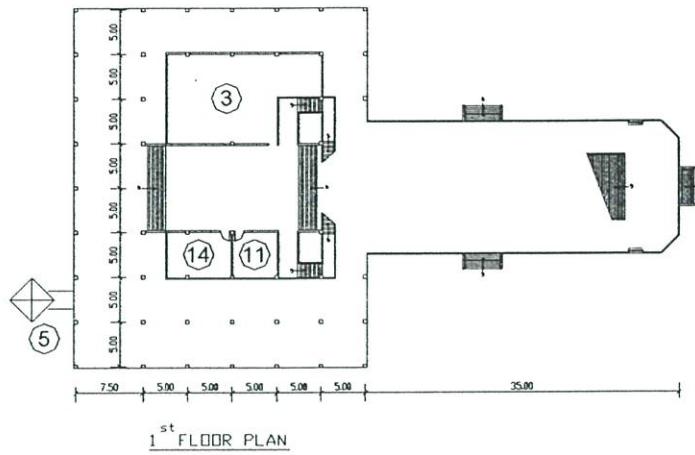
รายละเอียด

1. โถงระฆาค
2. ส่วนระฆาคหญิง
3. ที่ระฆาคสำรอง
4. ที่วางแท่นมิมบ์
5. หออะซาน
6. ห้องนำชาย
7. ห้องนำหญิง
8. บ่ออาบน้ำระฆาค
9. ห้องผู้ดูแลมัสยิด
10. ห้องเก็บของ
11. ห้องประชาสัมพันธ์
13. ห้องรับแขกพิเศษ
14. ห้องส่วนตัวอิหม่าม

5 10 15 20

ภาพที่ 4.42 แสดงผังบริเวณของมัสยิดกลางประจำ จังหวัดยะลา

ภาพที่ 4.43 แสดงผังพื้นของมัสยิดกลางประจำจังหวัดยะลา

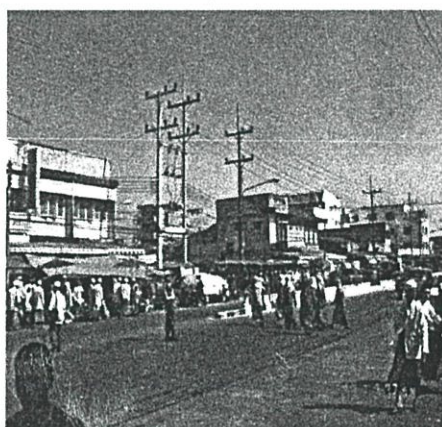
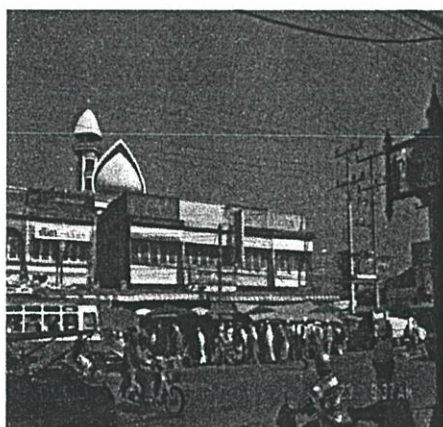
ลักษณะทางกายภาพของ มัสยิดกลางประจำจังหวัดยะลา

สภาพแวดล้อมและที่ตั้งของมัสยิด

มัสยิดกลางจังหวัดยะลา ตั้งอยู่ บ้านตลาดเก่า ค. สะเตง อ. เมือง จ.ยะลา บริเวณที่ตั้งมัสยิดเป็นแหล่งชุมชนพักอาศัยและการค้าของ จ. ยะลา เป็นจุดขนส่งของรถเมล์ขนส่ง มีผู้คนพลุกพล่าน ด้านหน้าอาคารอยู่ติดถนนสิโรธรต ด้านข้างอาคารทั้ง 2 ข้างเห็นบ้านพักอาศัย ด้านหลังติดจากหลุมฝังศพติดกับโรงเรียนธรรมวิทยา

การเข้าถึง

สามารถเข้าได้ 1 ทาง จากถนนสิโรธรต เข้าได้สะดวก สามารถมองเห็นตัวอาคารได้อย่างชัดเจน

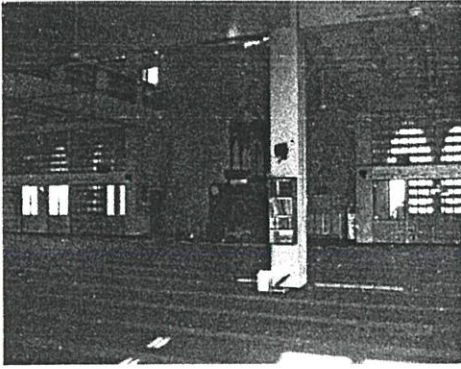

ภาพที่ 4.44 แสดงสภาพแวดล้อมของมัสยิดกลางประจำจังหวัดยะลา

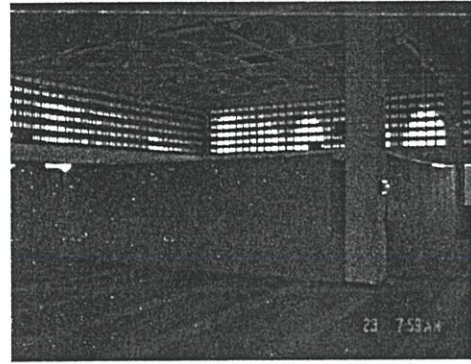
การจัดวางผัง

อาคารมัสยิดกลาง จ. ยะลา มีอาคารหลักเพียงอาคารเดียวทางเข้าอาคารอยู่ทางทิศตะวันออก มีพื้นที่โล่งด้านหน้า บริเวณด้านหลังอาคารเป็นที่ฝังศพซึ่งมีพื้นที่ใหญ่มาก วางผังตัวอาคารตามแนวแถบเหนือใต้

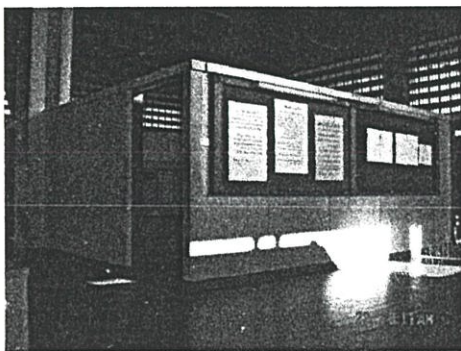
การจัดพื้นที่ใช้สอยภายในอาคาร อาคารมัสยิดเป็นอาคารคอนกรีตสูง 3 ชั้น มีลักษณะเป็นรูป 4 เหลี่ยมผืนผ้า พื้นที่ชั้นที่ 1 ประกอบไปด้วยพื้นที่โล่งใช้สำหรับทำกิจกรรมต่าง ๆ และแบ่งพื้นที่สำหรับละหมาด ซึ่งเป็นพื้นที่สำรองในการละหมาดประจำวัน และห้องประชุม พื้นที่ชั้น 2 เป็นเพียงโถงโล่งขนาดใหญ่ใช้พื้นที่สำหรับทำพิธีละหมาดใช้เรียนศาสนาในทุกวันอาทิตย์ และส่วนละหมาดหญิงโดยแบ่งกันด้วยผนังเบา พื้นที่ชั้นที่ 3 เป็นโถงละหมาดสำหรับหญิงในวันครุฑและในช่วงเทศกาลต่าง ๆ

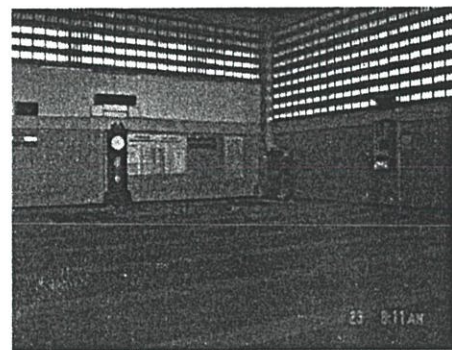
โถงละหมาด

ที่ละหมาดหญิง

ห้องละหมาดสำรอง

ภายในห้องละหมาดสำรอง

ภาพที่ 4.45 แสดงการแบ่งพื้นที่ภายในมัสยิดกลางประจำจังหวัดยะลา

รูปแบบของอาคารและลักษณะทางสถาปัตยกรรม

ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของมัสยิด เมื่อมองจากภายนอกสามารถสื่อให้เห็นรูปแบบของสถาปัตยกรรมมัสยิด ประกอบไปด้วยโดม 1 ตำแหน่ง หออะซาน 1 ตำแหน่ง มีสัญลักษณ์พระจันทร์เสี้ยวหรือโดมและหออะซาน ตัวอาคารทาสีขาวผนังบางส่วนเป็นผนังก่ออิฐโชว์แนว หลังคาเป็นพื้นคอนกรีต

ภาพที่ 4.46 แสดงลักษณะทางสถาปัตยกรรมของมัสยิดประจำจังหวัดยะลา

องค์ประกอบของอาคาร

องค์ประกอบรองของอาคาร

ภายในอาคารประกอบไปด้วยพื้นที่โล่งที่ใช้ประกอบพิธีกรรม ผนังส่วนกิบลัต และมီးะหฺร็อบมุมนำสำหรับยื่นเทศน์ ที่ตั้งคัมภีร์อัลกุรอาน ที่ชำระล้างร่างกาย หออะซาน โดยผู้กล่าวคำอะซานใช้บริเวณกิบลัต เป็นที่กล่าวคำอะซาน

องค์ประกอบรองของอาคาร

มัสยิดกลาง จ.ยะลา มีองค์ประกอบรองซึ่งประกอบไปด้วย ห้องประชุม ห้องเก็บของ ห้องน้ำ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่โล่ง เพื่อไว้สำหรับการทำละหมาด ผู้ที่เข้ามาทำพิธีละหมาดให้มากที่สุด บริเวณด้านหน้ามัสยิดมีพื้นที่ว่างสำหรับจอดรถได้ประมาณ 10 คัน

ส่วนประณีตของอาคาร

ภายในมัสยิดกลาง จ.ยะลาไม่มีการประดับตกแต่งใด ๆ มีเพียงตัวอักษรจากคัมภีร์อัล-กุรอานเป็นบท ซึ่งเป็นคำเตือนและคำสั่งสอนในคัมภีร์อัล-กุรอานแทนมิมบรัทำจากไม้สัก ประดับด้วยโคมสีทอง

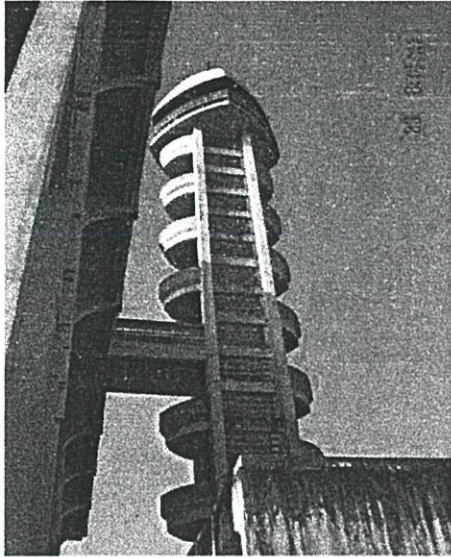
ส่วนประกอบของอาคาร

ภายในมัสยิด มีการจัดบอร์ดสำหรับแจ้งข่าวสารแก่สับบุรุษบริเวณใต้บันได

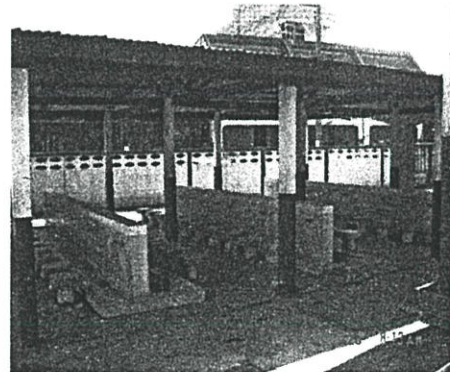
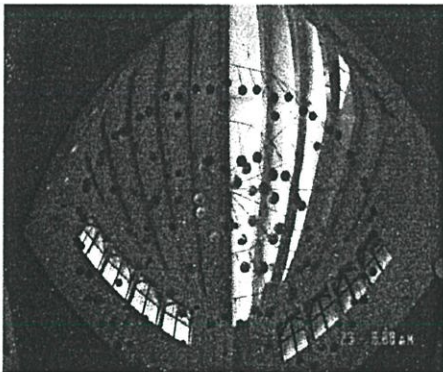
มีจุดบริการน้ำดื่มแก่ผู้เข้ามาใช้อาคาร

มีถังขยะไว้คอยบริการ

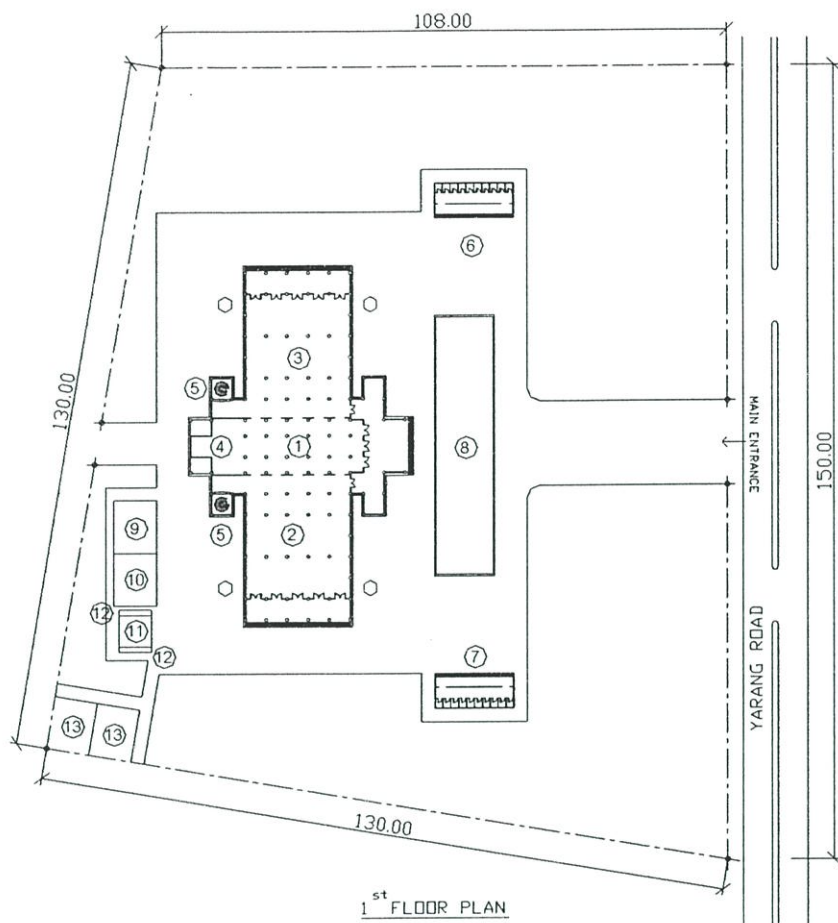
มีม้านั่งสำหรับนั่งพักผ่อนสำหรับผู้เข้ามาใช้สถานที่

ภาพที่ 4.47 แสดงลักษณะของหออะซานและแท่นมิมบ๊วของมัสยิดกลางประจำจังหวัดยะลา

ภาพที่ 4.48 แสดงลักษณะ โคมและบริเวณที่อาบน้ำละหมาดของมัสยิดกลางประจำจังหวัดยะลา

รายละเอียด

1. โถงระฆาค
2. ส่วนระฆาคหญิง
3. โถงประชุม
4. ที่วางแท่นมิมบ์
5. หออะซาน
6. ห้องนำชาย
7. ห้องนำหญิง
8. สระนำ
9. ห้องผู้ดูแลมัสยิด
10. ห้องเก็บของ
11. แท็งจ่ายน้ำมัสยิด
12. ห้องรับแขกพิเศษ

5 10 15 20

ภาพที่ 4.49 แสดงผังบริเวณและผังพื้นมัสยิดกลางประจำจังหวัดปัตตานี

ลักษณะทางกายภาพของ มัสยิดกลางประจำจังหวัดปัตตานี

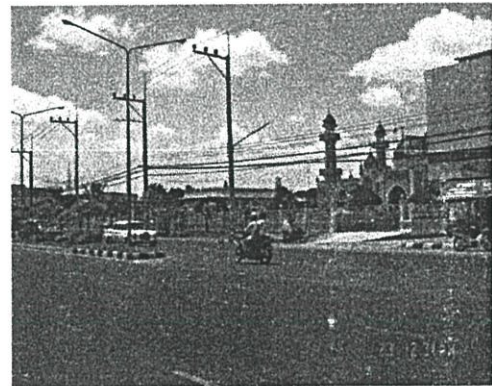
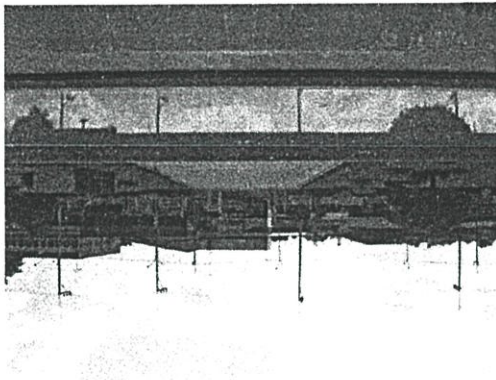
สภาพแวดล้อมและที่ตั้งของมัสยิด

มัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี ตั้งอยู่ ถ.ยะรัง ต.อาเนารู อ.เมือง จ.ปัตตานี เป็นแหล่งชุมชนพักอาศัยหนาแน่น เป็นพื้นที่โล่งส่วนใหญ่ รอบบริเวณมัสยิด ด้านข้างทั้ง 2 ข้าง และบริเวณด้านหลังเป็นชุมชนมีบ้านพักอาศัยเรียงราย ด้านหน้าอยู่ใกล้ถนน

การเข้าถึง

สามารถเข้าถึงอาคารได้จากถนนด้านหน้ามองเห็นตัวอาคารได้อย่างชัดเจนและเป็น

จุดหมาย

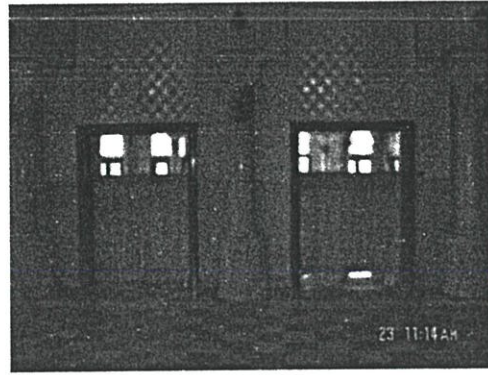
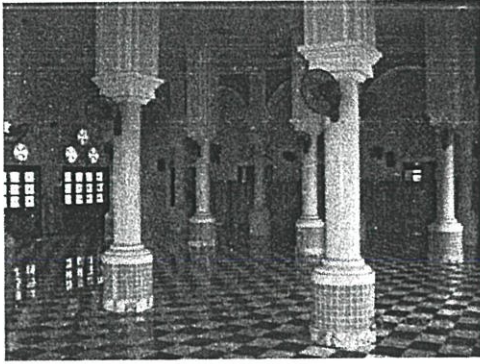
ภาพที่ 4.50 แสดงสภาพแวดล้อมและการเข้าถึงของมัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี

การจัดวางผังบริเวณ

การจัดวางผังบริเวณของมัสยิดกลาง จ.ปัตตานี มีตัวอาคารมัสยิดเป็นหลักด้านหน้าอาคารเป็นสระน้ำ มีลักษณะจัดวางผัง คล้ายทัชมาฮาลในประเทศอินเดีย ด้านข้างสระน้ำทั้ง 2 ข้างเป็นห้องน้ำ - และที่อาบน้ำละหมาด แยกระหว่าง ชาย - หญิง ด้านหลังอาคารมัสยิดเป็นห้องเก็บของ และห้องน้ำสำหรับผู้ดูแลมัสยิด ตัวอาคารเป็นอาคารชั้นเดียวในแนวแถบเหนือ - ใต้

การจัดพื้นที่ใช้สอยภายในอาคาร

อาคารมัสยิดเป็นอาคารในแนวราบ มีลักษณะเป็นรูป 4 เหลี่ยมผืนผ้า ภายในอาคารมัสยิดประกอบด้วย โถงละหมาดขนาดใหญ่ แยกชาย - หญิง โดยการกั้นม่าน โดยผู้หญิงจะประกอบพิธีละหมาดทางด้านซ้าย และผู้ชายจะประกอบพิธีละหมาดด้านขวามือ

ภาพที่ 4.51 แสดงพื้นที่ภายในโถงละหมาดของมัสยิดกลางประจำจังหวัดปัตตานี

รูปแบบของอาคารและลักษณะทางสถาปัตยกรรม

ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของมัสยิด เป็นรูปแบบของงานสถาปัตยกรรมอิสลามสามารถสื่อให้เห็นรูปแบบของงานหัตถกรรมอย่างชัดเจน ตัวอาคารประกอบไปด้วยโคม เล็ก - ใหญ่ โคมใหญ่เป็นโคมที่เจาะช่องแสงลงไปยังบริเวณด้านหน้าโถงละหมาด หออะซานมีทั้งหมด 4 ตำแหน่ง อยู่ในทุกมุมของอาคาร สีโคมเป็นสีเขียวทั้งหมด ตัวอาคารทาสีขาว สลับกับผนังกระเบื้อง ภายในอาคารมีเสาเรียงราย หลังคาอาคารเป็นพื้นคอนกรีต

ภาพที่ 4.52 แสดงลักษณะทางสถาปัตยกรรมของมัสยิดกลางประจำจังหวัดปัตตานี

องค์ประกอบของอาคาร

องค์ประกอบหลักของอาคาร

ภายในอาคารประกอบไปด้วยพื้นที่โล่งที่ใช้ประกอบพิธีกรรม ผนังส่วน กิบลัต มีโต๊ะหอบมสำหรับยืนเทศน์ ที่ตั้งคัมภีร์อัลกุรอาน ที่ชำระร่างกายหออะซาน โดยผู้กล่าวคำอะซานใช้บริเวณกิบลัต เป็นที่กล่าวคำอะซาน

องค์ประกอบของอาคาร

มัสยิดกลางประจำจังหวัดปัตตานี มีองค์ประกอบของ หอมน้ำ หอเก็บของเท่านั้น พื้นที่ภายในมัสยิดเป็นพื้นที่โล่ง เพื่อไว้สำหรับการทำละหมาดและรองรับผู้ที่เข้ามาประกอบพิธีละหมาดให้มากที่สุด และไม่มีที่จอดรถไว้สำหรับบริการผู้ที่เข้ามาใช้สถานที่

ส่วนประณีตของอาคาร

ภายในมัสยิดกลาง จ.ปัตตานี ไม่มีการประดับตกแต่งลวดลายต่าง ๆ มีเพียงคำเดือนจาก คัมภีร์อัล-กุรอานเท่านั้น บริเวณห้วเสาภายในมีการใส่บัวห้วเสา บริเวณฐานทำบัวเชิงผนัง ช่องแสง และช่องลมเหนือประตู - หน้าต่างและรอบอาคารชั้นในเป็นไม้ขัดทาสีขาวมีการประดับตกแต่งช่องแสง บริเวณหน้าด้านนอกด้วยกระจกสี ทำรูปโค้งที่ช่องประตู - และหน้าต่าง

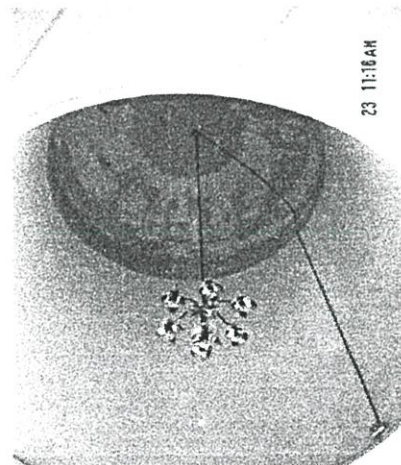
ส่วนประกอบของอาคาร

ภายในมัสยิด มีการจัดบอร์ดบริเวณโถงทางเข้าด้านหน้าสำหรับแจ้งข่าวสารแก่สัปบุรุษ

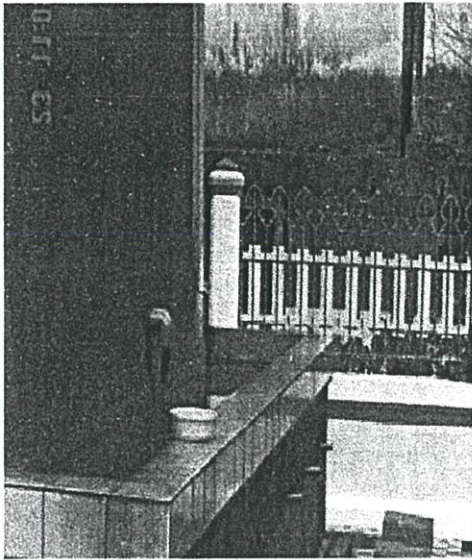
มีจุดบริการน้ำดื่ม แก่ผู้มาใช้อาคาร

มีถังขยะไว้คอยบริการ

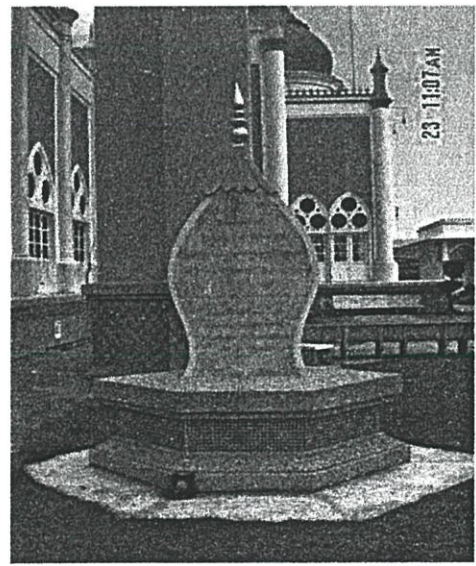
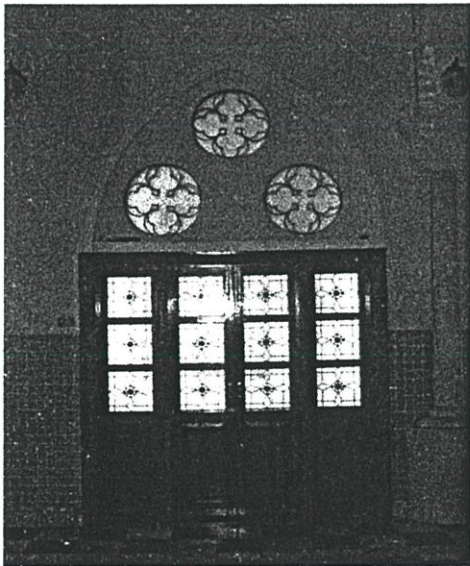
มีม้านั่งสำหรับนั่งพักก่อนสำหรับผู้เข้ามาใช้อาคารมัสยิด

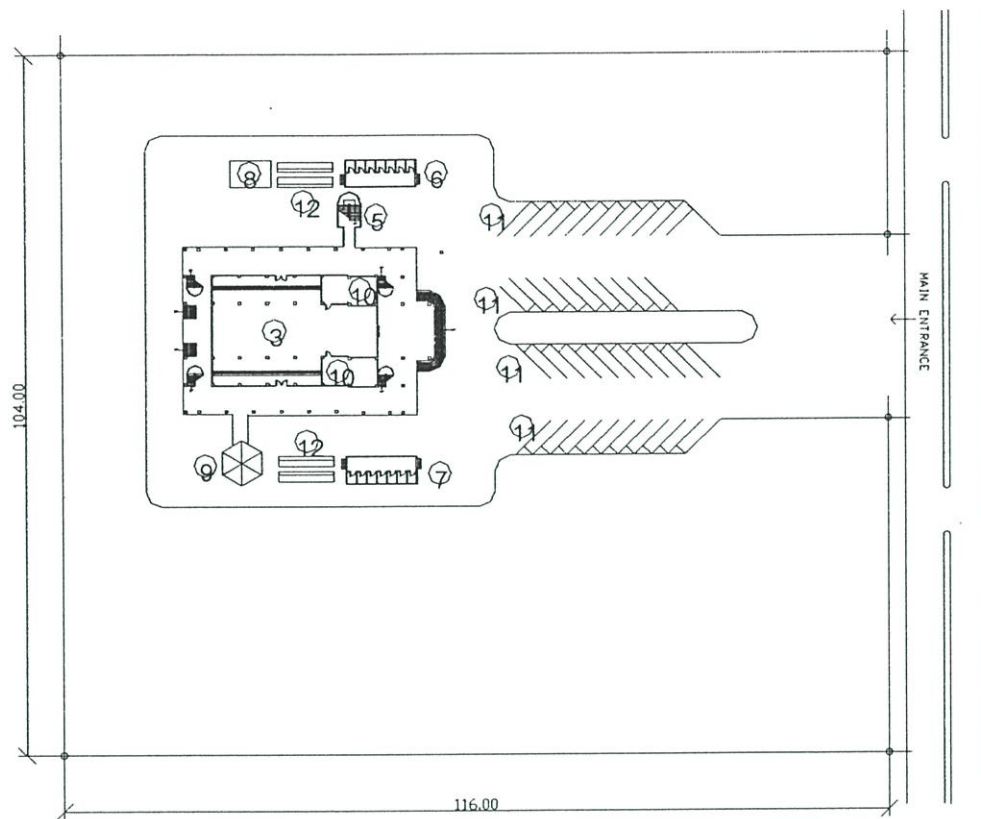
ภาพที่ 4.53 แสดงลักษณะแท่นมีชะห้รอบ และลักษณะภายในโดมของมัสยิดกลางประจำจังหวัดปัตตานี

ภาพที่ 4.54 แสดงบริเวณที่อาบน้ำละหมาดและห้องน้ำของมัสยิดกลางประจำจังหวัดปัตตานี

ภาพที่ 4.55 แสดงลักษณะโถงและป้ำมัสยิดกลางประจำจังหวัดปัตตานี

1st FLOOR PLAN

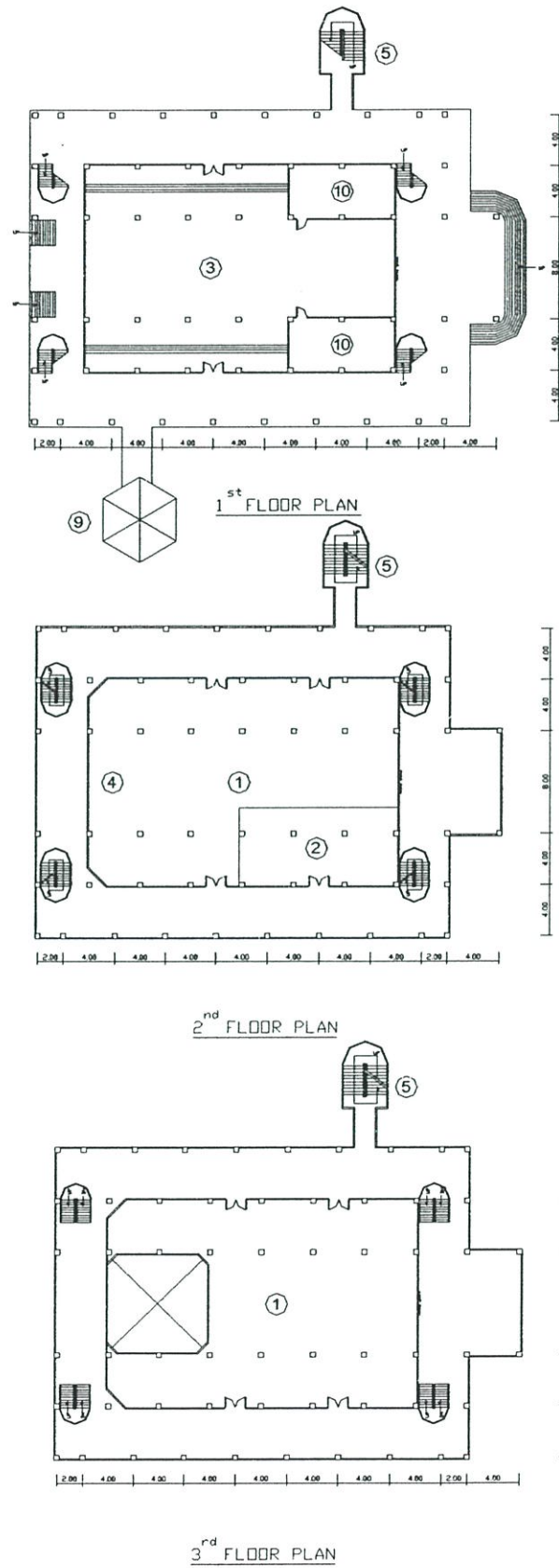
รายละเอียด

1. โถงขนาดใหญ่
2. ส่วนลงทะเบียน
3. โถงเอนกประสงค์
4. ที่วางแท่นมิมิบร์
5. หออะซาน
6. ห้องนำชาย
7. ห้องนำหญิง
8. บ่ออาบน้ำขนาดใหญ่
9. ห้องประชุม
10. ห้องเก็บของ
11. ที่จอดรถ
8. ที่อาบน้ำขนาดใหญ่

5 10 15 20

3rd FLOOR PLAN

ภาพที่ 4.56 แสดงผังบริเวณมัสยิดประจำจังหวัดนครราชสีมา

ภาพที่ 4.57 แสดงผังพื้นมัธยมศึกษากลางประจำจังหวัดนครราชสีมา

ลักษณะทางกายภาพของมัสยิดกลาง จังหวัด นราธิวาส

สภาพแวดล้อมและที่ตั้งของมัสยิด

มัสยิดกลางจังหวัดนราธิวาสตั้งอยู่ ถ.บำรุงเมือง อ.เมือง จ.นราธิวาส เป็นแหล่งพักอาศัยหนาแน่นน้อย มีพื้นที่โล่งเป็นส่วนใหญ่

การเข้าถึง สามารถเข้าถึงอาคารได้จากถนนด้านหน้าอาคาร มองเห็นตัวอาคารได้อย่างชัดเจนเข้าออกได้สะดวก

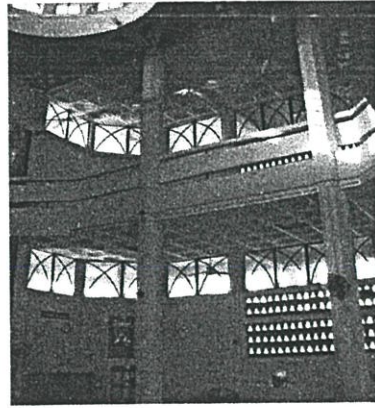
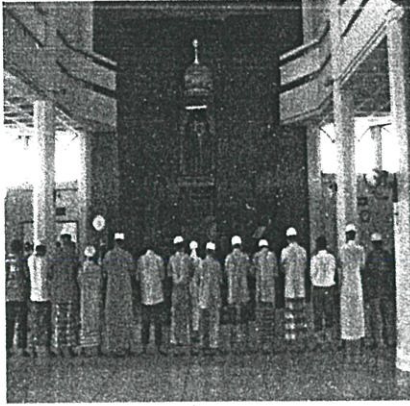

ภาพที่ 4.58 แสดงภาพแวดล้อมและการเข้าถึงมัสยิดกลางประจำจังหวัดนราธิวาส

การจัดวางผังบริเวณ

การจัดวางผังบริเวณของมัสยิดกลางประจำ จ. นราธิวาส มีอาคารหลักเพียง 1 อาคาร คือ อาคารมัสยิด ประตูเข้าหลักอยู่ทางทิศตะวันออก ตัวอาคารอยู่ห่างจากถนนซึ่งทำเป็นที่จอดรถและสวนหย่อมบริเวณด้านหน้า ด้านข้างทั้ง 2 ข้าง และด้านหลังเป็นสวนหย่อมทั้งหมดการจัดพื้นที่ใช้สอยภายในอาคาร

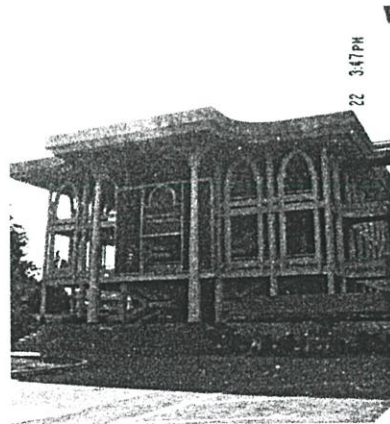
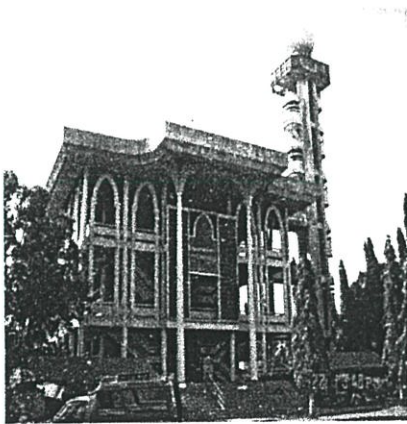
อาคารมัสยิด - เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กสูง 3 ชั้น ภายในตัวอาคารเป็นพื้นที่เปิดโล่งทั้ง 3 ชั้น บริเวณพื้นที่ชั้นที่ 1 เป็นพื้นที่โล่งใช้ในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ประชุม ห้องรับรองแขกพิเศษ และห้องเก็บของ และทำละหมาดในวันครุฑต่าง ๆ บริเวณพื้นที่ชั้น 2 เป็นโถงละหมาด และบริเวณเมืงหะหรับบริเวณพื้นที่ชั้นที่ 3 เป็นโถงละหมาดสำหรับผู้หญิง ห้องน้ำและที่อาบน้ำละหมาดแยกออกจากตัวอาคารและแยกชาย - หญิง อย่างชัดเจน โดยห้องน้ำชายจะอยู่ด้านข้างซ้ายของอาคาร และของผู้หญิงจะอยู่ด้านขวาของอาคาร

ภาพที่ 4.59 แสดงพื้นที่ในโถงระฆาตและโถงทางเดินของมัสยิดกลางจังหวัดนครราชสีมา

รูปแบบของอาคารและลักษณะทางสถาปัตยกรรม

รูปแบบอาคารมีลักษณะที่เรียบง่าย รูป 4 เหลี่ยมผืนผ้า ตัวอาคาร ผนังบางส่วนเป็นผนังกันแดด ผนังกันแดดทำเป็นรูปโค้งทั้ง 4 ด้าน หลังคาเป็นพื้นคอนกรีตประกอบด้วยโคมจำนวน 1 โคม ประกอบด้วยโคม จำนวน 1 โคม ซึ่งเป็นโคมที่เจาะช่องแสงลงไปภายในตัวอาคารบริเวณด้านหน้าโถงระฆาต และหออะซาน ตำแหน่ง ตัวอาคารมีระเบียงรอบตัวอาคาร และช่องแสงตลอดทั้ง 4 ด้าน

ภาพที่ 4.60 แสดงลักษณะทางสถาปัตยกรรมมัสยิดกลางประจำจังหวัดนครราชสีมา

องค์ประกอบของอาคาร

องค์ประกอบรองของอาคาร

อาคารมัสยิดประกอบไปด้วยพื้นที่โล่งภายในอาคารที่ใช้สำหรับประกอบพิธีกรรม ส่วนกิบลัต และเมืยะห์รอบมุมสำหรับขึ้นเทศน์ บริเวณที่ตั้งคัมภีร์อัล-กุรอาน ที่ชำระล้างร่างกาย องค์ประกอบรอง

องค์ประกอบรองของอาคาร

มัสยิดกลาง จ.นราธิวาส มีองค์ประกอบรองซึ่งประกอบไปด้วยห้องประชุม ห้องเก็บของ ห้องน้ำ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่โล่ง เพื่อไว้สำหรับการทำละหมาดและรองรับผู้ที่เข้ามาประกอบพิธีละหมาดให้มากที่สุด มีบริเวณคานหน้ามีที่จอดรถสามารถจอดรถได้ประมาณ 120 คัน

ส่วนประณีตของอาคาร

ภายในมัสยิดกลางจังหวัดนราธิวาส ไม่มีการประดับตกแต่งใด ๆ รูปแบบข้างในเป็นแบบที่เรียบง่าย ไม่หรูหรา โข่วโครงสร้างของอาคาร ส่วนบริเวณ กิบลัต มีการกรุไม้อัด ทาสีธรรมชาติ แทน เมืยะห์รอบทำจากไม้สัก ประดับด้วยโคมสีทอง

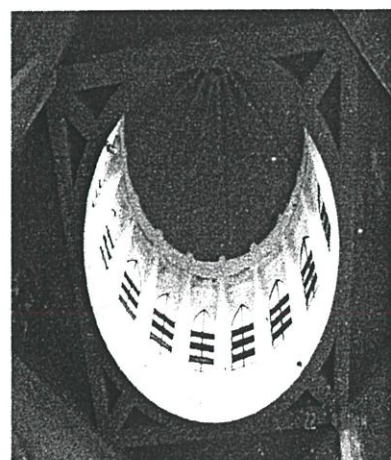
ส่วนประกอบของอาคาร

ภายในมัสยิด มีการจัดบอร์ดสำหรับแจ้งข่าวสารแก่สัปบุรุษบริเวณผนังทางเข้าชั้น 2

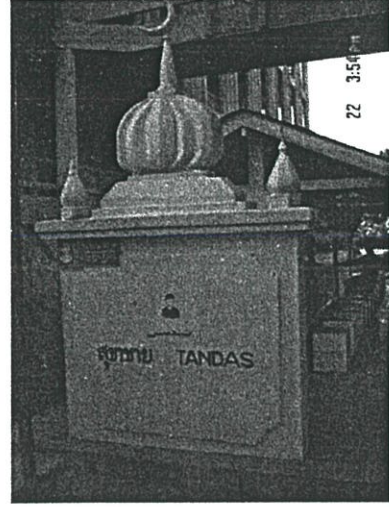
มีจุดบริการน้ำดื่มแก่ผู้เข้ามาใช้บริการ

มีถังขยะไว้คอยบริการ

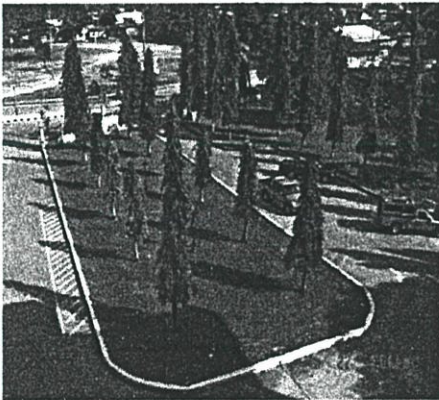
มีม้านั่งสำหรับนั่งพักผ่อนสำหรับผู้เข้ามาใช้อาคารมัสยิด

ภาพที่ 4.61 แสดงลักษณะของแท่นเมืยะห์รอบ และโคมของมัสยิดกลางจังหวัดนราธิวาส

ภาพที่ 4.62 แสดงลักษณะหออะชานและที่อาบน้ำละหมาดของมัสยิดกลางประจำจังหวัดนครราชสีมา

ภาพที่ 4.63 แสดงบริเวณที่จอดรถและสวนด้านหลังของมัสยิดกลางประจำจังหวัดนครราชสีมา

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง แนวความคิดในการออกแบบมัสยิดในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของมัสยิดในปัจจุบัน ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจสภาพแวดล้อมปัจจุบันของมัสยิดที่เลือกทำการศึกษา สัมภาษณ์อิหม่ามประจำมัสยิด และสอบถามมุสลิมที่เข้ามาประกอบพิธีกรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบมัสยิดให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยดังนี้

5.1.1 สภาพแวดล้อมปัจจุบันของมัสยิด ประกอบไปด้วย

สภาพแวดล้อมที่ตั้ง การจัดวางผังบริเวณ รูปแบบทางสถาปัตยกรรม องค์ประกอบของอาคาร และส่วนประณีตของอาคาร

5.1.2 แบบสอบถามมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบไปด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลการเข้ามาใช้มัสยิดของมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการทางด้านกายภาพของมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถาม

5.1.3 แบบสัมภาษณ์อิหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ประกอบไปด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของอิหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลการเข้ามาใช้มัสยิดของอิหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการทางด้านกายภาพของอิหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

5.1.1 สภาพแวดล้อมของมัสยิดในประเทศไทย

จากการศึกษาพบว่า มัสยิดส่วนใหญ่อยู่ในย่านชุมชน มีการคมนาคมเข้าถึงที่ สะดวก อยู่ติดถนนหลักและซอย สามารถมองเห็นตัวอาคาร ได้อย่างชัดเจน อาคารอยู่ในแนวตั้งรูป 4 เหลี่ยม พื้นผ้า ไม่กำหนดทิศทางของทางเข้าหลักโดยกำหนดผนังส่วนกิบลัต ให้หันหน้าไปทางทิศตะวันตก อาคารในกรุงเทพมหานครและเมืองใหญ่มีสภาพคับแคบ ไม่มีพื้นที่ว่างสำหรับประกอบกิจกรรมอย่างอื่นและพื้นที่จอดรถไว้บริการผู้เข้ามาประกอบพิธี มัสยิดส่วนมากใช้บริเวณ โถงชั้นล่างของอาคารในการประกอบกิจกรรมและการจัดการประชุมครั้งใหญ่ ตัวอาคารมีรูปแบบที่เรียบง่าย

แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของงานสถาปัตยกรรมมุสลิม ด้วยหลังคารูปโดม หออะซาน โฉมต่าง ๆ และสัญลักษณ์พระจันทร์เสี้ยวเหนือยอดโดมและหออะซาน ทางเข้าบริเวณมัสยิดมิได้กำหนดทิศที่แน่ชัด ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของมัสยิดแต่ละแห่ง ส่วนใหญ่จะมีทางเข้าโถงละหมาดอยู่ทางทิศตะวันออก ปัจจุบันมัสยิดในประเทศไทยมีองค์ประกอบที่ไม่ครบถ้วนตามผังโบราณ มีเพียงองค์ประกอบที่จำเป็นต่อการประกอบพิธีเท่านั้น ซึ่งประกอบไปด้วย โถงละหมาด ผนังส่วนกิบลัตแท่นมิมบร ที่ชำระล้างร่างกาย และหออะซาน สำหรับองค์ประกอบรองที่มัสยิดส่วนใหญ่มีก็คือ ห้องประชุม ห้องรับแขก สำหรับส่วนประดับตกแต่งและส่วนประณีตของอาคารนั้น มัสยิดในประเทศไทยในปัจจุบันส่วนใหญ่ไม่มีการประดับตกแต่งลวดลายประดับต่างๆ ของอาคารทั้งภายนอกและภายใน มีเพียงการประดับภายในด้วยอักษรจากคัมภีร์อัล-กุรอานบริเวณผนังบางจุด และผนังส่วนกิบลัต และประตูทางเข้า ซึ่งเป็นบทบัญญัติและคำเตือนต่างๆ ส่วนที่ให้ความสำคัญที่สุดในการประดับตกแต่งได้แก่ บริเวณแท่นมิมบร ซึ่งส่วนมากจะทำจากไม้สักและสลักเป็นตัวอักษรจากคัมภีร์อัล-กุรอานและแบบฟอร์มธรรมชาติ

5.1.2 ความคิดเห็นของมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการศึกษาพบว่า มุสลิมผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากเป็นเพศชาย มีอายุตั้งแต่ 51-60 ปี มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และส่วนใหญ่เป็นพนักงานเอกชน

ตอนที่ 2 ข้อมูลการเข้ามาใช้มัสยิดของมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการศึกษาพบว่า มุสลิมผู้ตอบแบบสอบถาม พักอาศัยอยู่บริเวณที่ตั้งของมัสยิด โดยจะเข้าทำพิธีละหมาดประจำวันในบางวัน บางเวลา และส่วนมากจะเข้ามาทำพิธีละหมาดทุกวันศุกร์และวันตรุษ เพราะอยู่ใกล้บ้าน โดยเดินทางมาด้วยการเดินเท้า มาทำพิธีละหมาดตามลำพัง นอกเหนือจากการละหมาดแล้วส่วนมากจะเข้ามาในมัสยิดเพื่อฟังคำบรรยายและคำสอน เมื่อเดินทางมาถึงมัสยิด ส่วนใหญ่จะทำการอาบน้ำละหมาดเพื่อทำพิธีละหมาดสุนัตเพื่อเคารพมัสยิดเป็นอันดับแรกและจะสนทนาปรึกษาหารือกันขณะที่รอเวลาในการเข้าทำพิธีละหมาด

ตอนที่ 3 ข้อมูลด้านความคิดเห็นและความต้องการด้านกายภาพของมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถามในการเข้ามาใช้มัสยิด

จากการศึกษาพบว่า มัสยิดส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในที่เหมาะสม ส่วนปัญหาที่พบสำหรับผู้ที่เข้ามาใช้มัสยิดคือ ที่จอดรถไม่พอในช่วงการละหมาดวันศุกร์และในวันตรุษต่าง ๆ มีเสียงรบกวนจากภายนอก และมีสถานที่คับแคบ ส่วนใหญ่คิดว่ามัสยิดควรมีที่จอดรถสำหรับให้บริการแก่ผู้มาประกอบพิธี ควรมีพื้นที่ว่างหรือที่โล่งเพื่อใช้ในการพักผ่อน และประจักษ์กรรมอื่น ๆ โดยควรมีการจัดตกแต่งลานโล่งด้วยบ่อน้ำ เพื่อใช้บ่อน้ำในการชำระล้างหรืออาบน้ำละหมาด

และควรมีที่นั่งพักผ่อน มัสยิดส่วนใหญ่มีแสงสว่างเพียงพอ และอากาศถ่ายเทสะดวก และคิดว่าแสงสว่างจากแสงประดิษฐ์มีอิทธิพลต่อการทำพิธีละหมาด โดยคิดว่าภายในอาคารควรเป็นแสงสว่างจากไปดาวน์ไลท์ โทนสีภายในตัวอาคารควรเป็นสีโทนอ่อน และไม่จำเป็นต้องระบายอากาศด้วยเครื่องกล ในมัสยิดควรมีการประดับตกแต่ง โดยส่วนใหญ่คิดว่าควรประดับหรือตกแต่งด้วยตัวอักษรในคัมภีร์อัลกุรอาน และมัสยิดควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาใช้ โดยควรมีจุดแจ้งบริการข่าวสาร ม้านั่ง จุดบริการน้ำดื่ม โทรศัพทสาธารณะตามลำดับ และส่วนมากคิดว่าห้องเรียนศาสนา ห้องประชุม ห้องสมุด ที่พักคนเดินทาง ห้องจัดนิทรรศการมีความสำคัญตามมากตามลำดับ

5.1.3 ความคิดเห็นของอิหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของอิหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

จากการศึกษา ผู้วิจัยเลือกสัมภาษณ์อิหม่าม 1 คน ต่อ 1 แห่ง พบว่า กลุ่มอิหม่ามส่วนมากมี อายุ 51 – 60 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีสถานภาพสมรสแล้ว และส่วนมากประกอบอาชีพส่วนตัว

ตอนที่ 2 ข้อมูลการเข้ามาใช้มัสยิดของอิหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

จากการศึกษาพบว่า อิหม่ามประจำมัสยิดทั้ง 10 แห่ง ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด อยู่ในเขตที่ตั้งของมัสยิด ส่วนใหญ่มาทำพิธีละหมาดบางเวลา ทุกวัน และเข้ามาทำพิธีละหมาดวันศุกร์และวันศุกร์เป็นประจำ ส่วนใหญ่เดินทางมาละหมาดด้วยรถยนต์ โดยคิดว่าสัปบุรุษในชุมชนจะเข้ามาทำพิธีละหมาดวันศุกร์และวันศุกร์ ละหมาดตะรอเวียะฮ์ในคืนเดือนรอมฎอน และขอพรในคืนนิฟูชะบาล มากตามลำดับ นอกเหนือจากการละหมาดคิดว่าสัปบุรุษส่วนมากเข้ามาสนทนาและปรึกษาหารือกัน เรียนศาสนา เลี้ยงอาหาร และฟังคำสอนมากตามลำดับ และส่วนใหญ่คิดว่าพื้นที่ในการละหมาดประจำวันมีความเพียงพอต่อสัปบุรุษที่เข้ามาละหมาด สำหรับการละหมาดวันศุกร์และวันศุกร์นั้น ไม่สามารถรองรับการเข้ามาประกอบพิธีได้

ตอนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการด้านกายภาพของอิหม่ามผู้ตอบแบบสอบถามในการเข้ามาใช้มัสยิด

จากการศึกษาความคิดเห็นของอิหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ในข้อที่ตั้งของมัสยิดเหมาะสมหรือไม่นั้นจะเห็นได้ว่าผู้นำมัสยิดที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร กล่าวว่า แต่เดิมมัสยิดตั้งอยู่ในที่ที่เหมาะสม มีการคมนาคมที่สะดวก มีบริเวณที่ไม่แออัด แต่ในสภาวะแวดล้อมปัจจุบันบริเวณที่ตั้งมัสยิดถูกปิดล้อมด้วยอาคารต่างๆ มีการจราจรพลุกพล่าน มีสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้สภาพแวดล้อมและที่ตั้งของมัสยิดไม่เหมาะสม ไม่สามารถขยายบริเวณออกไปได้ ก่อให้เกิดปัญหาตามมาที่สำคัญก็คืออาคารมัสยิดที่มีอยู่เดิมมีเนื้อที่และบริเวณจำกัด ทำให้มีพื้นที่

คับแคบไม่สามารถรองรับการเข้ามาประกอบพิธีกรรมของชาวมุสลิมในวันศุกร์ และในวันเทศกาลต่างๆ ได้ ไม่มีบริเวณและพื้นที่จอดรถไว้บริการแก่ผู้เข้ามาประกอบพิธีกรรม การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมดังกล่าวทำให้เกิดเสียงรบกวนจากขบวนพาหนะ ผู้นำส่วนใหญ่คิดว่ามัสยิดควรมีที่จอดรถ เพื่อให้บริการแก่ผู้ประกอบพิธีกรรมและนำมาใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้ ควรมีการตกแต่งสวนในบริเวณมัสยิด เพื่อใช้ในการพักผ่อนแก่ผู้เข้ามาประกอบพิธีกรรมและสร้างความร่มรื่นให้แก่มัสยิด มัสยิดส่วนมากได้รับแสงสว่างเพียงพอและอากาศถ่ายเทสะดวก และคิดว่าแสงประดิษฐ์มีผลต่อการประกอบพิธีกรรม แสงภายในตัวอาคารควรเป็นแสงจากควาน์ไลท์โทนสีภายในอาคารควรเป็นสีโทนอ่อน และไม่จำเป็นต้องมีการระบายอากาศด้วยเครื่องกล ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาใช้ โดยควรมีจุดแจ้งบริการข่าวสาร ม้านั่ง จุดบริการน้ำดื่ม โทรศัพท์สาธารณะ และอิหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ทั้งหมดให้ความสำคัญกับการเรียนศาสนาแก่เยาวชน โดยให้ความคิดเห็นว่า ห้องเรียนศาสนา ห้องสมุด ห้องประชุม ห้องรับแขก มีความสำคัญ

5.2 อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องแนวความคิดในการออกแบบมัสยิดในประเทศไทยสามารถสรุปสภาพแวดล้อมทางกายภาพของมัสยิดในปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบกับวรรณกรรมและทฤษฎีในบทที่ 2 ซึ่งนำมากำหนดเป็นแนวความคิดในการออกแบบมัสยิดในประเทศไทย ดังนี้

5.2.1 สภาพแวดล้อมและที่ตั้ง

จากการศึกษาพบว่า ตำแหน่งที่ตั้งมัสยิดส่วนมากตั้งอยู่ในชุมชนที่พักอาศัย มองเห็นได้ชัดเจน และมีการคมนาคมที่สะดวก ทั้งนี้เนื่องมาจากการปฏิบัติศาสนกิจวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง 5 เวลา เป็นประจำทุกวันของมุสลิม มัสยิดส่วนใหญ่จึงตั้งอยู่ในชุมชนมุสลิมเพื่อสะดวกต่อการเดินทางและสามารถเดินทางไปประกอบพิธีกรรมได้บ่อยครั้ง ตามหลักและข้อบัญญัติของศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับ เสาวนีย์ จิตต์หมวด (2535 : 35) กล่าวว่า การละหมาดที่ดีที่สุดคือการละหมาดรวมกัน และที่ละหมาดที่ดีที่สุดและได้ผลบุญมากคือการละหมาดที่มัสยิด

5.2.2 ลักษณะการจัดวางผัง

จากการศึกษาพบว่า การจัดวางผังของมัสยิดเป็นรูป 4 เหลี่ยมผืนผ้า ไม่กำหนดทิศทางการหันหน้าตัวอาคารซึ่งเป็นไปตามสภาพแวดล้อม โดยให้ความสำคัญและพิจารณาพื้นที่ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งตามบทบัญญัติของศาสนาไม่ได้กำหนดรูปแบบในการจัดวางผังและทิศทางเข้าหลักของอาคาร ดังนั้นรูปแบบของการจัดวางผังจึงขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของแต่ละประเทศ โดยมัสยิดในประเทศไทยจะมีผนังส่วนประกอบพิธีกรรม (ผนังส่วน กิบลัต) อยู่ทางด้าน

ทิศตะวันตก ซึ่งเป็นข้อกำหนดทางศาสนาในการประกอบพิธีกรรม จากกรอบแนวคิด วิมลสิทธิ์ ทรยางกูร (2541 : 26-30) ได้กล่าวว่า เพื่อให้ตอบสนองกับความต้องการทางหน้าที่ใช้สอยคือการ จัดวางสภาพแวดล้อมกายภาพให้ตอบสนองความต้องการทางด้านหน้าที่ใช้สอยต่างๆ ของผู้ใช้และ สอดคล้องสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วย

ผู้จัดทำการวิจัยจึงสรุปได้ว่า ในการออกแบบการจัดวางผังของมัสยิดควรพิจารณาจาก สภาพแวดล้อมที่ตั้งของตัวอาคารและความต้องการพื้นที่ใช้สอยในด้านต่างๆ สำหรับการจัดวางผัง บริเวณของอาคารที่มีพื้นที่จำกัดนั้น ควรมีการจัดวางผังอาคารในแนวตั้ง เพื่อให้เกิดประโยชน์ใช้ สอยต่อกิจกรรมและมืองค์ประกอบที่ครบถ้วนตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ และสอดคล้อง สภาพแวดล้อมในปัจจุบัน การกำหนดทิศทางของอาคารการหันหน้าตัวอาคารควรพิจารณาหลักการ ในการออกแบบทางด้านสถาปัตยกรรมประกอบหลักของศาสนา

5.2.3 ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

จากการวิจัยพบว่า ลักษณะทางสถาปัตยกรรมทั้ง 10 แห่ง มีรูปแบบที่เรียบง่ายไม่เน้นการ ประดับตกแต่งใด ๆ เป็นลักษณะสถาปัตยกรรมประยุกต์ สื่อให้เห็นรูปแบบสถาปัตยกรรมมุสลิม ด้วยโคมซึ่งทำเป็นช่องแสงบริเวณด้านหน้าโถงละหมาด หออะซาน สัญลักษณ์ พระจันทร์เสี้ยว ismail Seragelin (1996 : 14) กล่าวว่า สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์และสัญลักษณ์ของงานสถาปัตยกรรมอิส ลามิกจะประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ หออะซาน โคม ทางเข้า และการข่อมุม ของช่องว่างระหว่างโคมกับฐานสี่เหลี่ยม ผู้วิจัยศึกษาพบว่า มัสยิดในประเทศไทยที่ทำการสำรวจ นั้น ได้นำเอกลักษณ์มาใช้เพียง 3 อย่างเท่านั้น ได้แก่ โคม หออะซาน และทางเข้า กับการนำ สัญลักษณ์พระจันทร์เสี้ยวมาใช้เหนือยอดโคม และหออะซานนั้น เป็นการนำเอารูปแบบอย่างมา จากตะวันออกกลางซึ่งใช้แทนธงสีเขียวอันหมายถึงชัยชนะทางการเมืองและศาสนา จึงกลายเป็นเอกลักษณ์สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

โครงสร้างอาคารทั้งหมดเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก หลังคา คอนกรีตแผ่นเรียบไม่มีการ ประดับตกแต่งช่องลม หรือช่องแสง ฝ้าผนัง หัวเสา และบริเวณอื่น ๆ มีเพียงการนำตัวอักษร จากอัล-กรุอานมาติดบริเวณประตูทางเข้าโถงละหมาดและบางจุดภายในตัวอาคาร ซึ่งเป็นคำเตือน และคำสอนของศาสนาที่ต้องการให้ผู้เข้ามาประกอบพิธีละหมาดปฏิบัติตาม Hassan-Uddin-Khan (1994:65) ได้กล่าวว่าสำหรับงานสถาปัตยกรรมอิสลามที่ไม่ได้อยู่ในประเทศโลกมุสลิม ควร ออกแบบโดยยึดถือหลักของศาสนาเอกลักษณ์เฉพาะที่เป็นส่วนสำคัญที่สื่อถึงความหมาย และลักษณะ ของสถาปัตยกรรมและควรมีรายละเอียดเฉพาะเป็นพิเศษเพื่อให้บรรยากาศของแต่ละส่วนสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของอาคาร ซึ่งนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการออกแบบ สอดคล้องกับ มุสดี ทิพทัส (2541 : 70) กล่าวว่า ในการออกแบบอาคารสถาปนิกควรคำนึงถึงรูปร่างหรือรูปทรงที่แสดงลักษณะเฉพาะ เพราะอาคารคุณค่าทางจิตใจที่อาคารนั้นๆจะให้มนุษย์ใช้สอยหรือผู้เกี่ยวข้อง นอกเหนือจากความ

สะดวกสบายทางร่างกายและความมั่นคงแข็งแรงของอาคาร ซึ่งผู้วิจัยศึกษาพบว่า มัสยิดในประเทศไทยที่ทำการศึกษา ออกแบบและยึดถือหลักของศาสนา และยังคงแสดงเอกลักษณ์ภายนอกที่สื่อให้เห็นถึงส่วนสำคัญที่สื่อถึงความหมายของรูปแบบสถาปัตยกรรมอิสลามิก ส่วนรายละเอียดเฉพาะนั้นพบว่า มีน้อยมาก และไม่เน้นความสำคัญการตกแต่งในส่วนต่างๆ โดยให้ความสำคัญกับการประดับตัวอักษรจากคัมภีร์อัล-กรุอัน ซึ่งถือว่าการประดับตกแต่งไปในตัว

จากการศึกษาผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า ในการออกแบบมัสยิด ลักษณะและรูปแบบของมัสยิดควรออกแบบอาคารให้สื่อถึงความหมายของอาคาร ซึ่งจะต้องแสดงเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมออกมาอย่างชัดเจน โดยการประยุกต์ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและง่ายต่อการก่อสร้าง มีการประดับตกแต่งภายในอย่างเหมาะสมเพื่อส่งเสริมบรรยากาศให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

5.2.3 การจัดพื้นที่ใช้สอยภายในอาคาร

จากการศึกษาพบว่า พื้นที่ใช้สอยภายในอาคารเป็นเพียงพื้นที่โล่งสำหรับประกอบพิธีกรรม มีการแบ่งพื้นที่ใช้สอยระหว่าง ชาย - หญิง โดยส่วนมากจะใช้พื้นที่ชั้นบนเป็นส่วนละหมาดของหญิง และอ่านอัลกรุอ่าน บางแห่งงบประมาณจำกัดในการก่อสร้าง จึงแยกพื้นที่ ชาย - หญิง โดยการกั้นผนัง หรือแบ่งเป็นห้อง สำหรับผู้เข้าที่เข้ามาประกอบพิธีกรรม

จากการศึกษาผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การจัดพื้นที่ในการประกอบพิธีกรรมควรแยกระหว่าง ชาย-หญิง ออกอย่างชัดเจน และควรแยกส่วนชำระล้างร่างกาย ห้องน้ำ ทางเข้า และทางขึ้น-ลง โถงละหมาด ออกจากกันเพื่อป้องกันการกระทบตัวกันระหว่างชาย-หญิง ซึ่งเป็นข้อห้ามทางศาสนา

5.2.4 องค์ประกอบของอาคาร

จากการศึกษาด้านองค์ประกอบหลักพบว่า ส่วนประกอบสำคัญของมัสยิดประกอบไปด้วยผนังส่วนกิบลัต แท่น มิมบร ที่ตั้งคัมภีร์อัล-อัลกรุอัน และหอออะซาน ซึ่งถือว่าส่วนดังกล่าวนี้มีความสำคัญต่อการละหมาดร่วมกันในมัสยิด และในปัจจุบันยังพบว่าหอออะซานที่ใช้ประกาศเชิญชวนให้เข้ามาประกอบพิธีละหมาดพร้อมกันนั้น เป็นที่กระจายเสียงเท่านั้นไม่มีการใช้พื้นที่ในการขึ้นไปประกาศ พื้นที่ดังกล่าวจึงเป็นสัญลักษณ์ของงานสถาปัตยกรรมอิสลามิก

จากการศึกษาด้านองค์ประกอบรอง ประกอบกับความคิดเห็นและความต้องการด้านกายภาพพบว่า ส่วนมากมุสลิมให้ความสำคัญกับการเรียน-การสอนทางด้านศาสนาแก่เยาวชนสถานที่ค้นหาความรู้ทางด้านศาสนา และการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ต่างๆ

จากการศึกษาผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า มัสยิดควรมีองค์ประกอบหลักที่จำเป็นในการประกอบพิธีละหมาดและควรมีองค์ประกอบรองต่างๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการในการดำเนินชีวิตตามหลักการของศาสนา โดยให้มัสยิดเป็นแหล่งหาวิชาความรู้และเป็นศูนย์กลางของชุมชน

5.2.5 การเข้าถึงและที่จอดรถ

จากการวิจัยพบว่าในช่วงเทศกาลและวันศุกร์ของทุกสัปดาห์จะมีผู้เข้าทำละหมาดมากกว่าการละหมาดประจำวัน โดยผู้ที่เข้ามาประกอบพิธีละหมาดส่วนมากเดินมาด้วยตัวเอง เนื่องจากอยู่ใกล้บ้านหรือที่ทำงานและส่วนมากมัสยิดไม่ได้จัดที่จอดรถไว้บริการ ทำให้มีปัญหาในการหาที่จอดรถ

จากการศึกษาผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า ควรมีที่จอดรถไว้สำหรับรองรับและไว้คอยบริการแก่ผู้มาประกอบพิธีอย่างเพียงพอ โดยต้องมีการเข้าถึงที่สะดวก มีถนนทางเข้าที่กว้างขวาง มีการจัดพื้นที่ในการจอดรถอย่างเป็นระเบียบ ไม่สับสน และมีจุดหมายคาที่สังเกตได้ง่าย

5.2.6 การระบายอากาศและแสงสว่าง

จากการศึกษาพบว่า มัสยิดส่วนใหญ่มีการระบายอากาศที่ดีมีหน้าต่าง และช่องลมที่สามารถระบายอากาศได้อย่างสะดวก มีแสงสว่างที่เพียงพอ มัสยิดส่วนใหญ่ติดตั้งระบบปรับอากาศภายในห้องที่จำเป็นเท่านั้น เช่น ห้องประชุม ห้องรับรองแขกพิเศษ

จากการศึกษาผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า มัสยิดควรมีการจัดวางอาคารที่ถูกตามหลักสถาปัตยกรรม มีการถ่ายเทอากาศที่สะดวก และได้รับแสงสว่างอย่างเพียงพอ ซึ่งจะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

5.2.7 สี

จากการวิจัยพบว่า ผู้มาประกอบพิธีละหมาดส่วนมากเห็นว่า โทนสีของอาคารที่ต้องการคือ โทนสีอ่อนโดยมีเหตุผลว่า สีโทนอ่อน มองดูสะอาดตา และพบว่าแสงประดิษฐ์ที่ใช้ภายในโรงควรเป็นแสงสว่างจากไฟ คาวาน์ไลต์ ซึ่งจะช่วยให้บรรยากาศภายในโรงมีความสงบ สุขุม

5.2.8 การจัดภูมิทัศน์

จากการศึกษาพบว่า ผู้มาประกอบพิธีส่วนใหญ่ต้องการให้มีที่ว่างสำหรับสวนหย่อมหรือบ่อน้ำ บริเวณลานโถง เพื่อใช้เป็นที่พักผ่อนขณะรอเวลาในการเข้าทำพิธีละหมาดพร้อมกัน ซึ่งอาจจะใช้ไม้ใหญ่ให้ร่มเงาประกอบกับการจัดสวน และควรมีบ่อน้ำเพื่อให้รู้สึกสดชื่นและเห็นว่ามีต้นไม้ที่นำมาใช้ควรเป็นปาล์ม ซึ่งจะช่วยสร้างบรรยากาศของมัสยิด

5.2.9 สิ่งอำนวยความสะดวก

จากการศึกษาพบว่า มัสยิดส่วนมากมีสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นบางอย่างซึ่งเอาไว้บริการแก่ผู้มาประกอบพิธี แต่ยังไม่เพียงพอแก่ผู้มาใช้ในเวลาพร้อมกัน ดังนั้นทางมัสยิดควรที่จะจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้เพียงพอตามความต้องการต่อผู้ที่เข้ามาประกอบพิธีละหมาด

5.3 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

เนื่องจากไม่มีข้อกำหนดทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบทางสถาปัตยกรรมใด ๆ เลย เป็นเพียงสถานที่ที่ทำหน้าที่รองรับการเข้ามาทำกิจกรรมได้อย่างเพียงพอ มีเพียงการปฏิบัติเท่านั้นที่กำหนดให้ผู้ปฏิบัติศาสนกิจหันหน้าไปทางกิบลัต คือ ทิศตะวันตกของประเทศไทย ซึ่งจะเป็นการมุ่งสู่จุดศูนย์รวมที่อัลกะบะฮ์ นครมะดีนะห์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย ด้านการจัดวางผังตัวอาคารจึงเป็นไปตามกิจกรรมของผู้มาใช้อาคารสถาน และสภาพพื้นที่ ซึ่งจะต้องวางอาคารให้ถูกต้องตามทิศทางลมและแสงแดด สถาปัตยกรรมมัสยิดในปัจจุบันได้รับอิทธิพลทางด้านเอกลักษณ์มาจากเปอร์เซีย ส่วนหลังคาได้ ต้นเค้ามายูคบาเซนไทน์ การสร้างมัสยิดจึงนำเอกลักษณ์ดังกล่าวมาใช้ และประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ภูมิอากาศและที่ตั้งของแต่ละท้องถิ่น นำมาประกอบกับความต้องการในการใช้พื้นที่ รวมถึงหลักการทางสถาปัตยกรรม แต่การวิจัยครั้งนี้เป็นการนำเสนอแนวความคิดในการออกแบบมัสยิดในประเทศ ซึ่งเป็นการนำเสนอข้อมูลจากเอกสารของมัสยิด ความเชื่อทางศาสนา หลักทฤษฎีทางสถาปัตยกรรม ข้อมูลจากการสำรวจสภาพมัสยิดในประเทศไทย สัมภาษณ์ และสอบถาม เพื่อให้ทราบถึงความต้องการของผู้ใช้สถานที่ นำมารวบรวมแล้วสรุปเป็นแนวความคิดในการออกแบบ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อนำผลของการวิจัยไปใช้ดังนี้

1. ควรตั้งอยู่ในบริเวณที่ไม่มีจราจรพลุกพล่าน เดินทางได้สะดวก
2. ควรแสดงเอกลักษณ์ของงานสถาปัตยกรรมและและจุดประสงค์ของการทำงาน
3. การจัดวางอาคารควรจัดวางให้ถูกต้องตามหลักสถาปัตยกรรมและหลักการปฏิบัติศาสนกิจ
4. ควรมีโถงชั้นล่างไว้ประกอบกิจกรรมและปรับเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอยรวมถึงการรองรับการเข้ามาประกอบพิธีกรรมในช่วงเทศกาล
5. ภายในตัวอาคารมีการนำสอนและคำเตือนต่างๆมาประดับเพื่อเป็นการตกแต่งและเป็น การประดับตกแต่งภายในอาคาร
6. ควรแบ่งแยกส่วนประกอบพิธีกรรม ทางขึ้นลง ห้องน้ำ ที่อาบน้ำชำระร่างกาย ระหว่างชาย - หญิงอย่างชัดเจน
7. ควรมีพื้นที่โล่งสำหรับจัดสวนและพักผ่อน รวมถึงการสร้างบรรยากาศให้กับตัวอาคาร

8. ควรมีห้องสมุด ห้องอ่านหนังสือ ฟังธรรมเทศนา และห้องประชุม ฯลฯ
9. ควรมีห้องสำหรับสอนคำภีร์อัล-กรุอานและทบทวนความรู้
10. ควรจัดที่จอดรถไว้บริการแก่ผู้เข้ามาประกอบพิธี และควรอยู่ให้ห่างจากตัวอาคารเพื่อป้องกันเสียงรบกวนและความสับสนวุ่นวาย

5.4 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาถึงรูปแบบและพัฒนาการของมัสยิดในแต่ละช่วงว่ามีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงรูปแบบอย่างไร
2. ควรศึกษาถึงรูปแบบของมัสยิดแต่ละมัสยิดที่มาจากถิ่นฐานที่ต่างกันเพื่อที่จะศึกษาการนำเอาเอกลักษณ์ของแต่ละเชื้อชาติมาประยุกต์ใช้อย่างไร

5.5 การนำเสนอความคิดในการออกแบบ

จากการศึกษาแนวความคิดในการออกแบบมัสยิดในประเทศไทยผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลและสรุปผลการวิจัยเป็นแนวคิดในการออกแบบ เพื่อให้บรรดาคณะผู้วิจัยได้เสนอโครงร่างงานออกแบบ (Preliminary Design) มัสยิดในประเทศไทยเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบ

เหตุผลในการเลือกโครงการ

เนื่องจากทางมัสยิดบ้านม้าเกาะบนได้มีโครงการที่จะก่อสร้างมัสยิดหลังใหม่เพื่อเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพของชาวมุสลิมให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น จึงได้มีการประชุมตกลงกันเพื่อที่จะสร้างมัสยิดหลังใหม่แทนมัสยิดหลังเดิมที่มีอยู่แล้วให้เป็นศูนย์กลางทางการศึกษาและศูนย์กลางกิจกรรมของพื้นที่ใกล้เคียง สามารถรองรับการเข้ามาประกอบพิธีกรรมได้อย่างเพียงพอ โดยเล็งเห็นว่าพื้นที่ที่จะทำการก่อสร้างอยู่ในบริเวณที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนชาวมุสลิม ง่ายต่อการคมนาคมและการติดต่อ งบประมาณในการก่อสร้างส่วนหนึ่งได้รับการบริจาคและการจัดงานการกุศลเพื่อหารายได้เข้ามัสยิด

ลักษณะที่ตั้งโครงการ

พื้นที่ตั้งโครงการอยู่ภายในซอยกรุงเทพกรีฑา ซี่ 5 ถนนกรุงเทพกรีฑา แขวงสะพานสูง เขตสะพานสูง กทม. ระยะทางจากถนนหลักถึงที่ตั้งโครงการประมาณ 150.00 เมตร ลักษณะรูปทรงเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า

ทิศเหนือ	อยู่ติดซอยกว้างประมาณ 8.00 เมตร
ทิศใต้	อยู่ติดถนนทางเลียบมอเตอร์เวย์
ทิศตะวันออก	อยู่ติดซอยกว้างประมาณ 4.00 เมตร ถัดไปเป็นพื้นที่โล่งและบ้านพักอาศัย
ทิศตะวันตก	อยู่ติดคลองบ้านม้า ถัดไปเป็นบ้านพักอาศัย

ลักษณะสภาพที่ดิน เป็นพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินอยู่ก่อนแล้ว มีวัชพืชปกคลุมบ้างเล็กน้อย มีอาคารมัสยิดหลังเดิม และอาคารเรียนศาสนาที่มีสภาพเก่าและบริเวณพื้นที่ฝั่งศพ

สภาพที่ตั้ง อยู่ในชุมชนพักอาศัย มีการคมนาคมที่สะดวก มีบรรยากาศที่สงบเงียบ การเข้าถึง สามารถเข้าถึงโครงการได้สะดวก มีรถประจำทางผ่านหลายเส้นทางด้วยกัน ได้แก่ สาย 93 , 171 , ปอ.พ 10, ปอ.พ 20 และสามารถใช้เส้นทางเลียบมอเตอร์เวย์ได้

สาธารณูปโภค มีระบบสาธารณูปโภค น้ำประปา ไฟฟ้า และโทรศัพท์และสิ่งอำนวยความสะดวกครบถ้วน

แนวความคิดในการออกแบบ

จากการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาใช้ในการประกอบพิธีกรรมโดยประการแรกผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับพื้นที่ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม จึงได้มีการจัดแบ่งพื้นที่และเตรียมพื้นที่เพื่อการขยายตัวและการเพิ่มจำนวนสัปบุรุษที่จะเข้ามาใช้มัสยิดในอนาคต โดยได้จัดพื้นที่ส่วนประกอบพิธีกรรมออกเป็น 3 ชั้น แบ่งแยกพื้นที่ประกอบพิธีกรรมระหว่างชาย-หญิง และทางขึ้น-ลง ออกอย่างชัดเจน

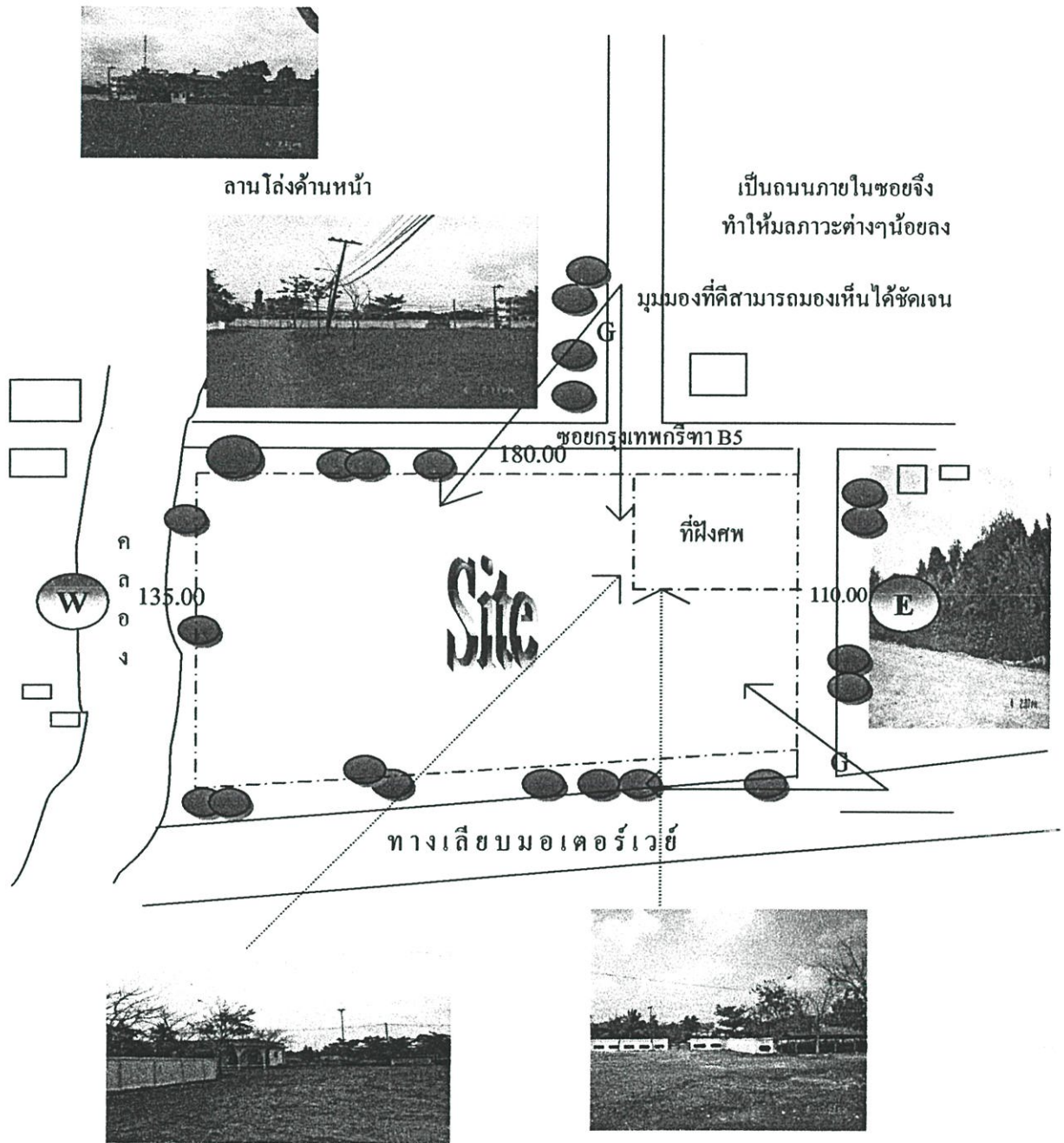
การจัดวางผังตัวอาคาร

ได้ทำการแบ่งแยกตัวอาคารต่างๆ ออกจากกันอย่างชัดเจน ทั้งนี้เพื่อต้องการที่จะแยกกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้น โดยใช้ทางเดินเป็นทางเชื่อม และตัวอาคารมัสยิดเป็นส่วนกลางของพื้นที่ที่ใช้ในการทำกิจกรรมต่าง

รูปแบบและลักษณะทางสถาปัตยกรรม

เน้นความเรียบง่ายสะดวกต่อการใช้สอย แสดงให้เห็นถึงลักษณะทางด้านสถาปัตยกรรมอิสลามิก ใช้วัสดุที่เรียบง่าย หาง่ายในท้องถิ่น มีความทันสมัย และสะดวกต่อการก่อสร้าง เข้ากับภูมิอากาศและภูมิประเทศ

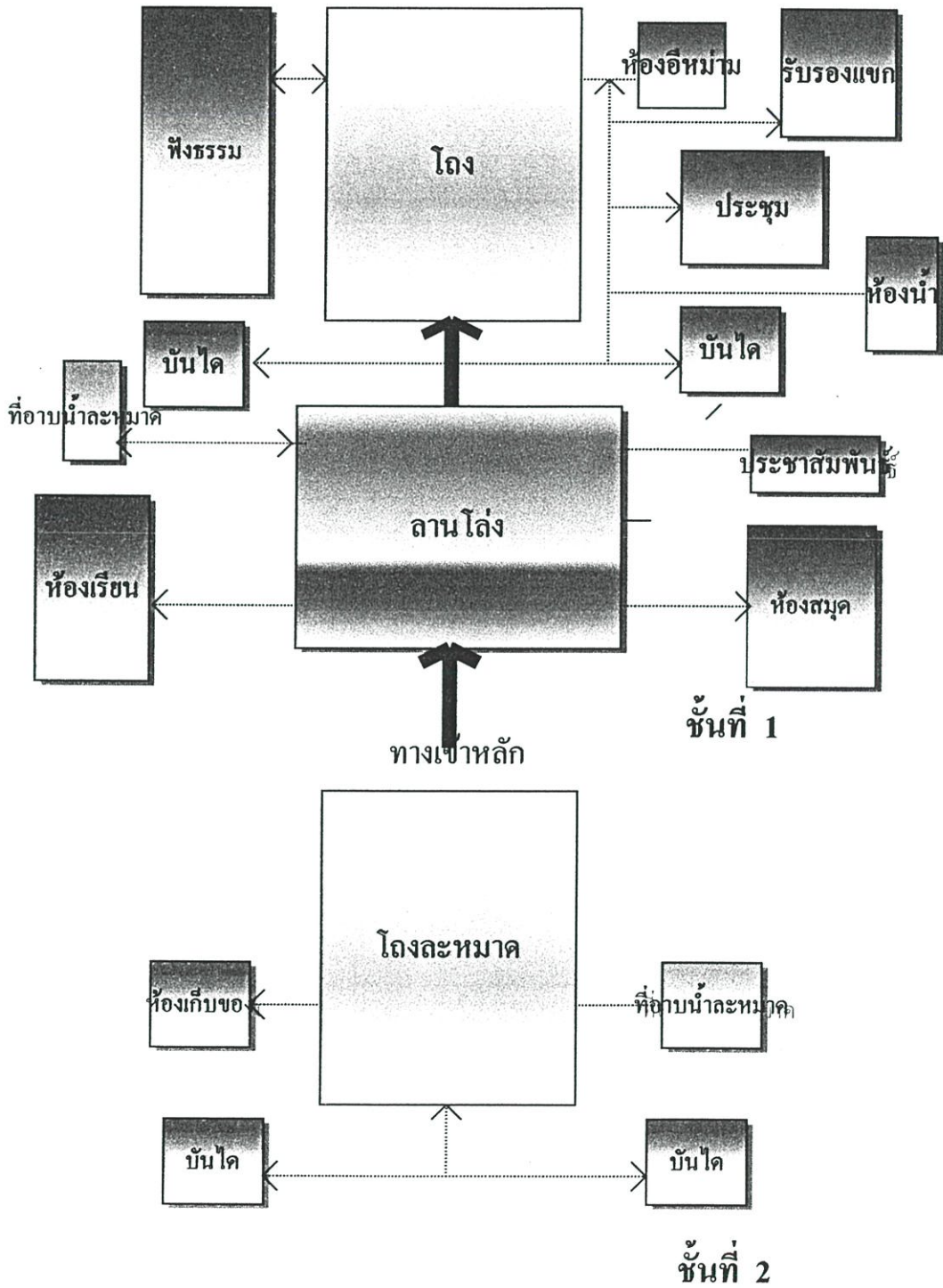
Site Analysis

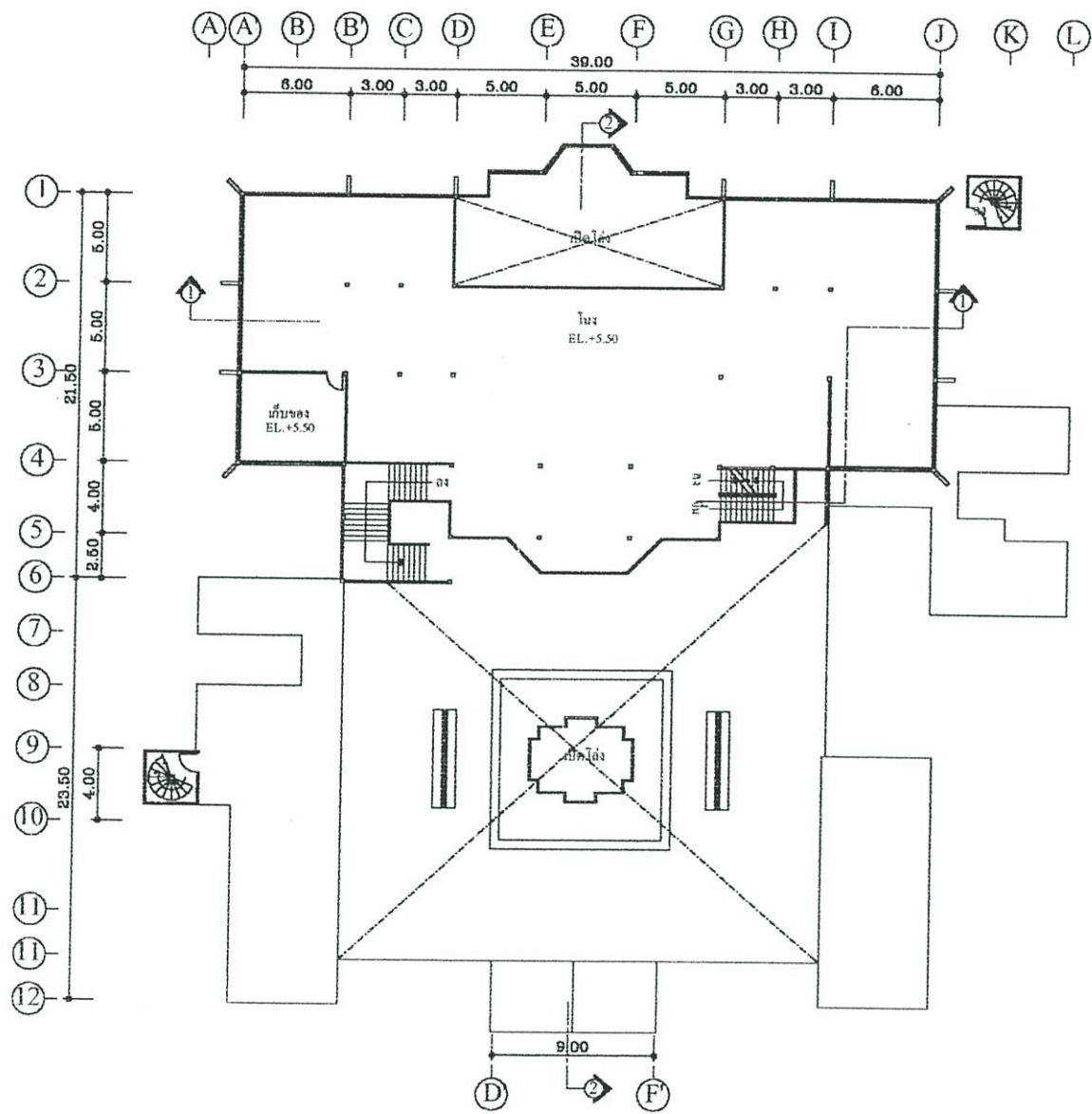
พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่โล่ง
มีบ้านพักอาศัยไม่หนาแน่น

ภาพที่ 5.1 แสดงพื้นที่ก่อสร้างโครงการ

Functional Diagram

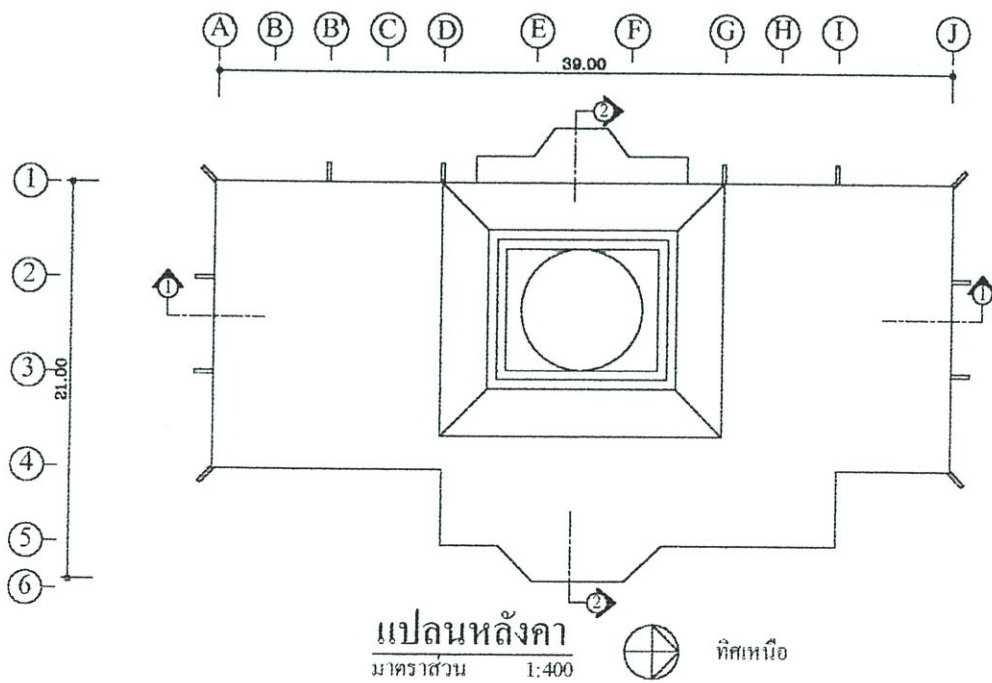
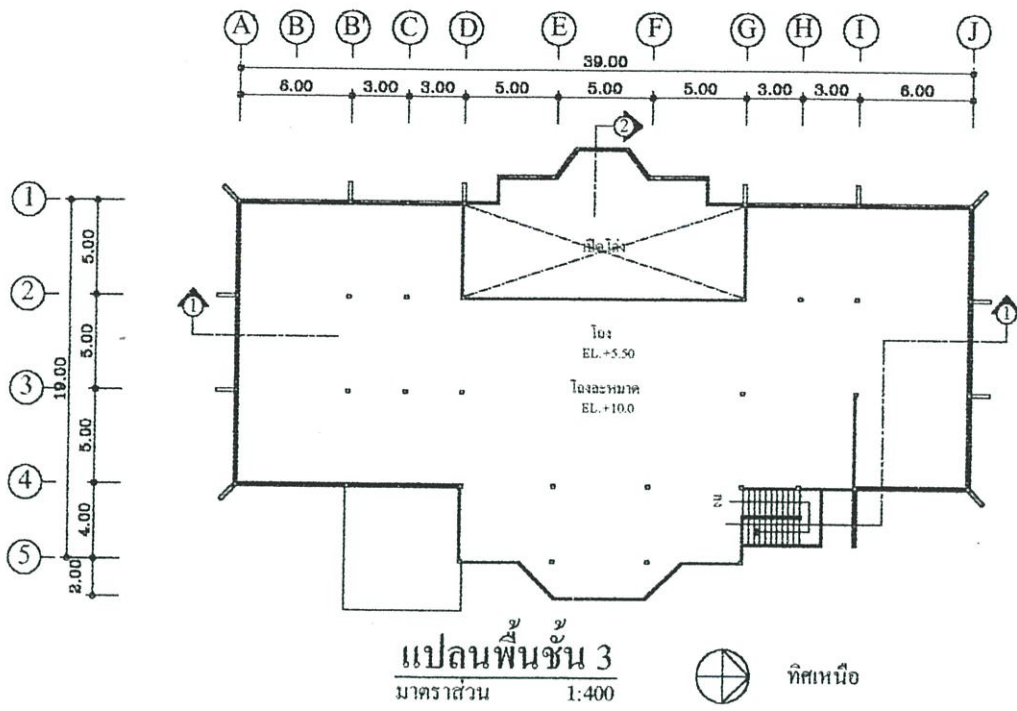

ภาพที่ 5.2 แสดงการจัดพื้นที่ของมัสยิด

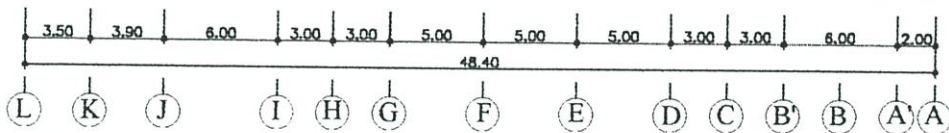

แปลนพื้นที่ 2
 มাত্রากวบน 1:400
 กิตติเหนือ

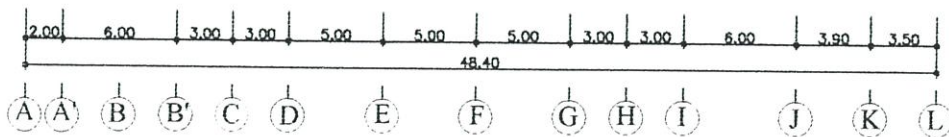
ภาพที่ 5.5 แสดงแปลนพื้นที่ 2

ภาพที่ 5.6 แสดงแปลนพื้นที่ 3 และแปลนหลังคา

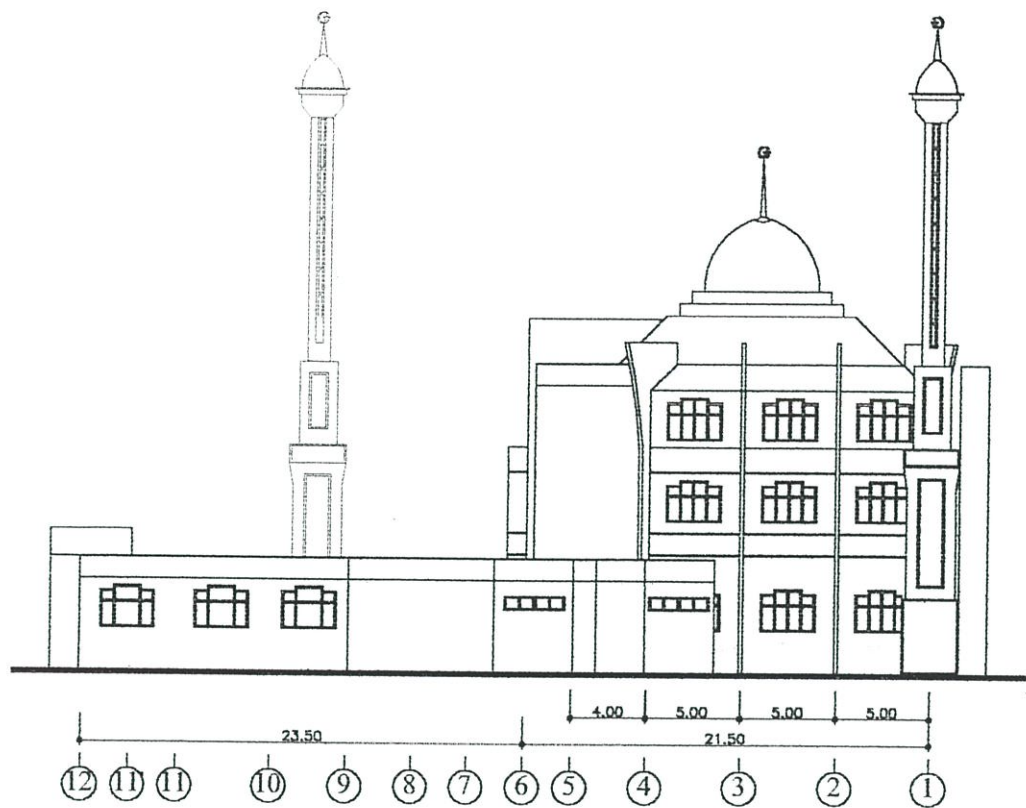

รูปด้าน 1
มาตราส่วน 1:400

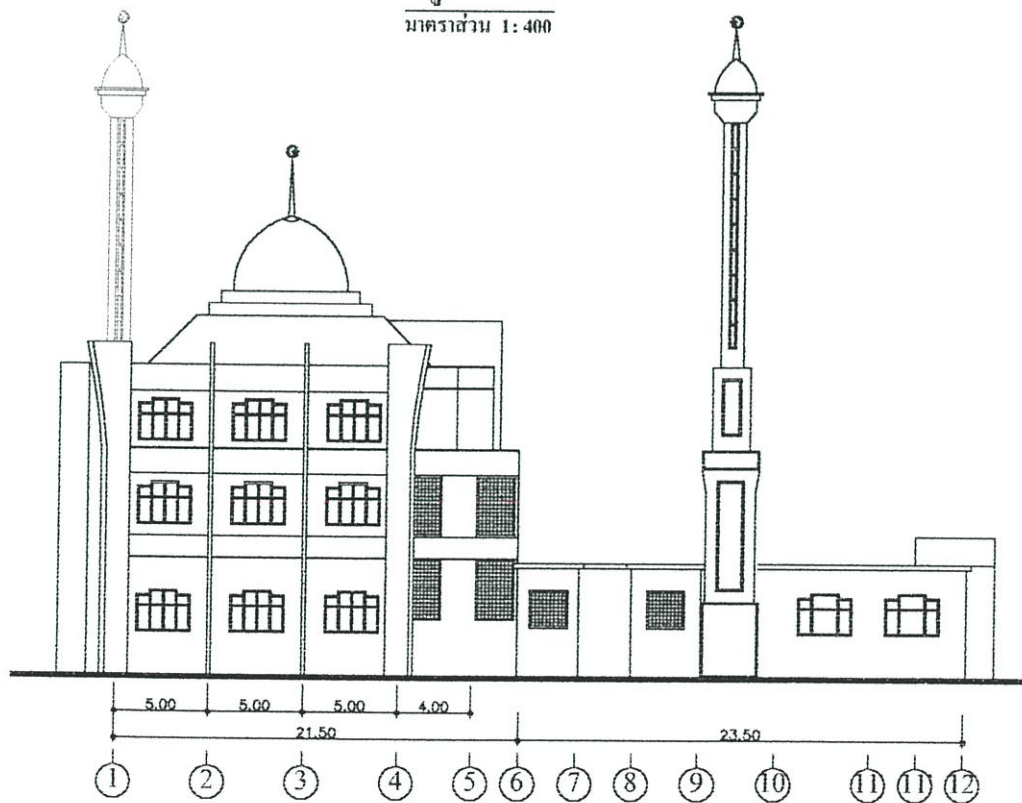

รูปด้าน 2
มาตราส่วน 1:400

ภาพที่ 5.7 แสดงรูปด้าน 1-2

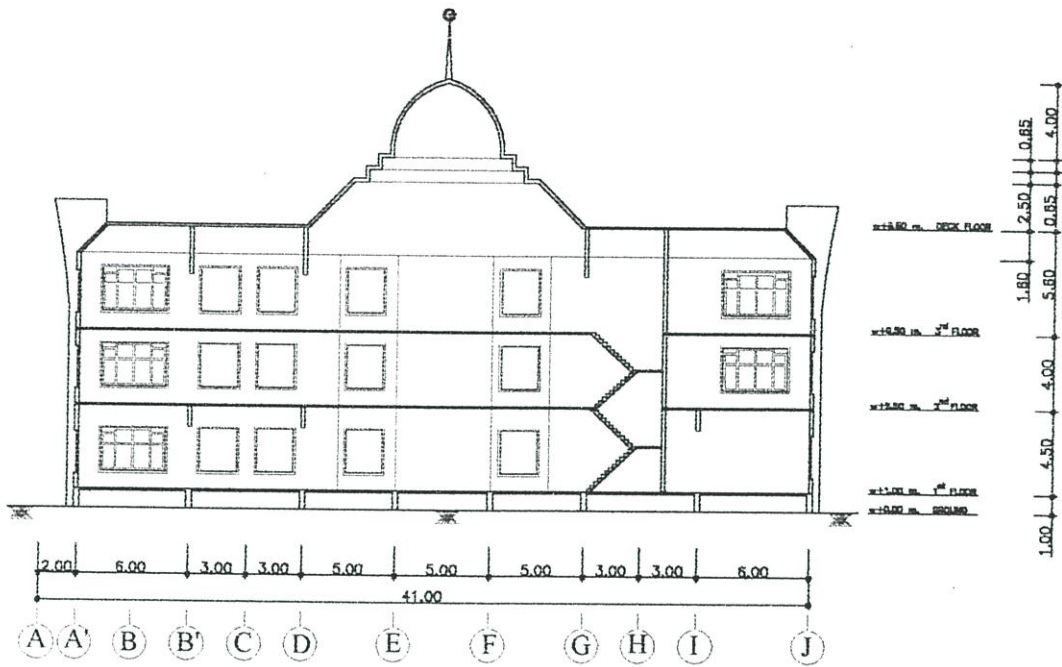

รูปด้าน 3
มาตราส่วน 1:400

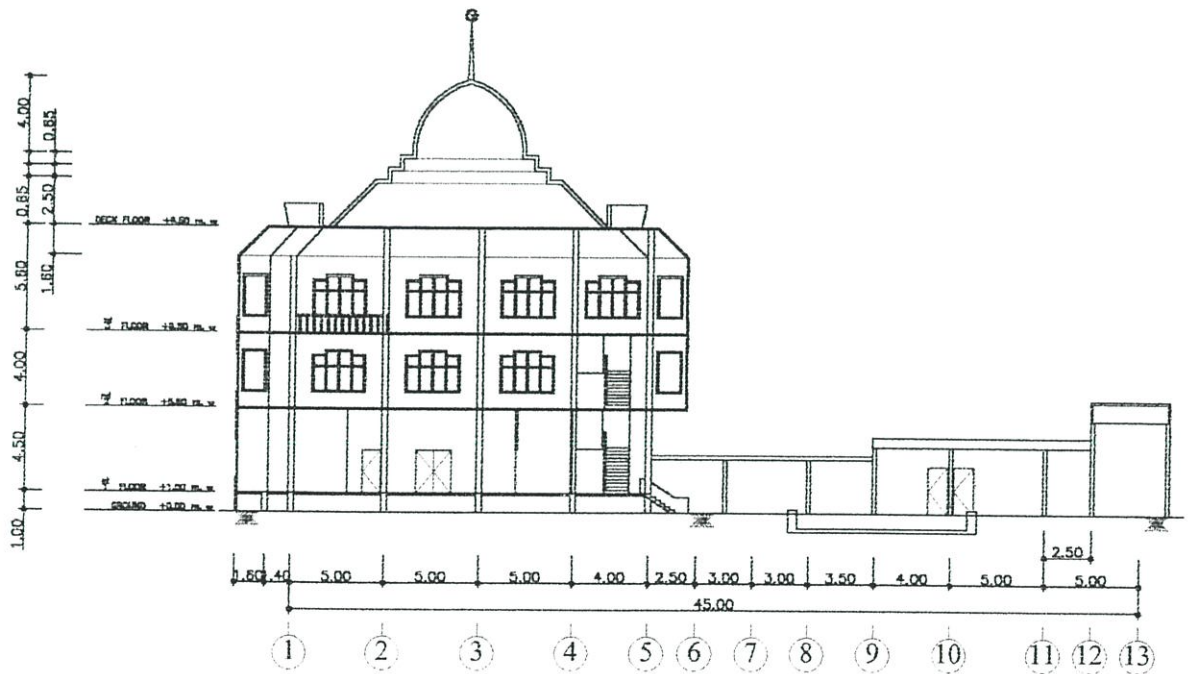

รูปด้าน 4
มาตราส่วน 1:400

ภาพที่ 5.8 แสดงรูปด้าน 3-4

รูปตัด 1
มาตราส่วน 1:400

รูปตัด 2
มาตราส่วน 1:400

ภาพที่ 5.9 แสดงรูปตัด 1-2

ภาพที่ 5.10 แสดงทัศนียภาพ

บรรณานุกรม

- ชะกะรียา บะชีร. 2540. ตะวันขึ้นที่มะดีนะฮ์. แปลโดย จรัญ มะลูลีม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อิสลามมิกออะเคเดมี.
- มุสดี ทิพทัส. 2530. หลักเบื้องต้นในการจัดองค์ประกอบในงานสถาปัตยกรรม. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- มุสดี ทิพทัส. 2541. เกณฑ์ในการออกแบบสถาปัตยกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีดา ประพฤติชอบ. 2526. อิสลามกับการเปลี่ยนแปลงในสังคม. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ประยูร ชลาเดชา. 2539. มุสลิมในประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โครงการหอสมุดกลางอิสลาม.
- เลอสม สถาปิตานนท์. 2543. องค์ประกอบสถาปัตยกรรมพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อัลลอยด์ พรินเตอร์ส.
- วิมลสิทธิ์ หรยางกูร. 2535. การจัดทำรายละเอียดโครงการเพื่อการออกแบบสถาปัตยกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิมลสิทธิ์ หรยางกูร. 2537. พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อมมาตรฐานทางพฤติกรรมเพื่อการออกแบบและการวางแผน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเทพ สุดวิไล. 2543. ศาสนาสถานในประเทศไทย. FEATURE ฉบับที่ 10 : 78 – 93.
- เสาวนีย์ จิตต์หมวด. 2535. วัฒนธรรมอิสลาม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ทางนำ.
- เสานีย์ จิตต์หมวด. 2527. หน้าที่ของมัศยิดต่อสังคมมุสลิมในภาคกลาง. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์สังคมวิทยา มหาวิทยาลัย. ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. บัณฑิตวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัลวาและอัลฟา คิล. 2526. หน้าที่ของมัศยิดและอิหม่าม. กรุงเทพฯ : สัจญ์ญ์ลักซ์.
- เอี่ยม อนันตศาสน์. 2539. เกณฑ์ในการออกแบบ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- Ananji. Azim 1994. Building for Tomorrow. Academy Editions London.
- Darus. Darus. 1954. Masjid dan I mam. Kualalampar. First Asian Isiamic Conterence.
- D.Hong. D.Hong. 1997. Islamic Architecture. Academy Editions London.
- First Asian Isiamic Conterence. 1978. Paksistan
- Ismail Derageldin and James Steele. 1996. Architecture of The Contemporary Mosque. Academy Editions London.

ภาคผนวก

แบบสำรวจประกอบการวิจัย
เรื่อง
แนวความคิดในการออกแบบมัสยิดในประเทศไทย

แบบสำรวจเพื่อศึกษาถึงสภาพแวดล้อมในปัจจุบันของมัสยิด
ชื่อมัสยิด

.....
สถานที่ตั้ง

.....
แบบสำรวจแบ่งออกเป็น 6 หมวด ดังนี้

1. หมวดสภาพที่ตั้ง
2. หมวดการจัดวางผังบริเวณ
3. หมวดรูปแบบของตัวอาคาร
4. หมวดองค์ประกอบหลักของอาคาร
5. หมวดส่วนประณีตของอาคาร

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ลงใน [] หน้าข้อความที่เป็นจริง หรือกรอกข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. หมวดเกี่ยวกับสภาพที่ตั้ง
 - 1.1 ตำแหน่งที่ตั้งของมัสยิดตั้งอยู่ในบริเวณประโยชน์การใช้ที่ดินประเภทใด
 - [] ชุมชนที่พักอาศัย
 - [] พาณิชยกรรม
 - [] อื่น ๆ โปรดระบุ
 - 1.2 ลักษณะการคมนาคมการเข้าถึงเป็นอย่างไร
 - [] อยู่ติดถนนสามารถมองเห็นได้ชัด
 - [] อยู่ภายในชุมชนสามารถนำยานพาหนะเข้าไปได้
 - [] อยู่ภายในชุมชนไม่สามารถนำยานพาหนะเข้าไปได้
 - 1.3 ลักษณะอาคารข้างเคียงเป็นอย่างไร
 - [] บ้านพักอาศัย
 - [] อาคารพาณิชยกรรม
 - [] อื่น ๆ โปรดระบุ

2. หมวดการจัดวางผังบริเวณ

2.1 การจัดผังบริเวณเป็นอย่างไร

- รูป 4 เหลี่ยมผืนผ้า
- รูปสี่ 4 เหลี่ยมจัตุรัส
- รูปตัว U

2.2 ลักษณะการใช้พื้นที่ของมัสยิดเป็นอย่างไร

- ใช้พื้นที่ของตัวอาคารในแนวราบ
- ใช้พื้นที่อาคารในแนวตั้ง ตั้งแต่ 2 ชั้นขึ้นไป

2.3 การจัดวางตัวอาคารหันหน้าตัวอาคารไปในทิศทางใด

- ทิศเหนือ
- ทิศใต้
- ทิศตะวันออก
- ทิศตะวันตก

2.4 ลักษณะการใช้พื้นที่ว่างภายในบริเวณมัสยิดเป็นอย่างไร

- มีพื้นที่ว่างพอสามารถประกอบกิจกรรมอื่นๆ ได้
- มีพื้นที่คับแคบไม่สามารถประกอบกิจกรรมอื่นๆ ได้
- อื่นๆ โปรดระบุ

3 หมวดรูปแบบของตัวอาคาร

3.1 ลักษณะรูปแบบอาคารเมื่อมองจากภายนอกสามารถสื่อให้เห็นถึงสถาปัตยกรรมอิสลามิกหรือไม่

- สื่อ
- ไม่สื่อ

3.1.1 รูปแบบหรือสัญลักษณ์ใดที่สื่อให้เห็นถึงสถาปัตยกรรมอิสลามิก

- หลังคารูปโดม
- หออะซาน
- ทางเข้าหลัก
- การข่อมุมในส่วนต่างๆของอาคาร
- โฉนดบริเวณซุ้มประตู หน้าต่าง และบริเวณอื่น ๆ
- สัญลักษณ์รูปพระจันทร์เสี้ยว

3.2 มีการนำหออะซานมาใช้ในงานสถาปัตยกรรมกี่ตำแหน่ง

- 1 ตำแหน่ง
- 2 ตำแหน่ง
- 3 ตำแหน่ง
- 4 ตำแหน่ง

3.3 ลักษณะโครงสร้างตัวอาคารเป็นเช่นอย่างไร

- โครงสร้างไม้
- โครงสร้างเหล็ก
- โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก

3.4 ลักษณะโครงสร้างหลังคาเป็นอย่างไร

- โครงสร้างไม้
- โครงสร้างเหล็ก
- โครงสร้างคอนกรีตเสริม

3.5 ใช้วัสดุชนิดใดในการปูพื้น

- หินอ่อน
- หินขัด
- กระเบื้อง
- อื่นๆ

4. หมวดยองค์ประกอบของอาคารประกอบไปด้วยองค์ประกอบอะไรบ้าง

4.1 องค์ประกอบหลักของอาคาร

- บริเวณที่ใช้ในการกำหนดเขตแดน
- ผนังส่วน กีบถัด และบริเวณเมืงะห้รอบ
- มุมสำหรับยื่นเทศน์
- เวทีไม้ยกระดืบ
- บริเวณที่ตั้งโต๊ะสำหรับผู้นำอ่านบทสวดและที่ตั้งคัมภีร์อัล-กุรอาน
- บ่อน้ำสำหรับชำระล้างร่างกาย
- หออะซาน
- ประตูเข้าหลัก

4.2 องค์ประกอบรองของอาคาร

- ห้องประชาสัมพันธ์
- ห้องสมุด
- ห้องรับแขก
- ห้องประชุม
- ห้องพักคนเดินทาง
- ห้องเก็บของ
- ห้องเรียนศาสนา
- ที่จอดรถ
- ห้องจ่ายยา

5. หมวดส่วนประณีตของอาคาร

5.1 มีการประดับตกแต่งลวดลายต่าง ๆ ภายในอาคารหรือไม่

- มี
- ไม่มี

5.2 ลวดลายประดับที่ใช้ในการตกแต่งมีรูปแบบใด

- พันธุ์ไม้และรูปฟอร์มธรรมชาติ
- รูปทรงและลวดลายเรขาคณิต
- ตัวอักษรจากคัมภีร์อัล-กุรอาน

5.3 บริเวณใดที่มีการตกแต่งลวดลายประดับต่าง ๆ

- ชุ่มประตู่-ชุ่มหน้าต่าง
- หัวเสา
- ช่องประตู่-ช่องหน้าต่าง
- บริเวณฝ้าผนัง
- บริเวณ เมีะห์รอบ
- ภายในโคม

5.4 มีการนำกระจกสีและกระเบื้องโมเสคมาใช้ในการงานสถาปัตยกรรมหรือไม่

- มี
- ไม่มี

แบบสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย

เรื่อง

แนวความคิดในการออกแบบมัลติมีเดียในประเทศไทย

คำชี้แจง

วิทยานิพนธ์มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวความคิดในการออกแบบมัลติมีเดียในประเทศไทยให้สอดคล้องต่อการดำเนินกิจกรรมของผู้มาใช้สถานที่ในปัจจุบัน ซึ่งแบบสอบถามนี้มีความประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็น พฤติกรรมของผู้ใช้ ปัญหาทางค่านสภาพแวดล้อม และความต้องการในการเข้ามาใช้สถานที่บนพื้นฐานทางวัฒนธรรม ความเชื่อทางศาสนาของผู้มาใช้สถานที่ในปัจจุบัน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และใช้เป็นแนวความคิดส่วนหนึ่ง ประกอบกับหลักทฤษฎีทางสถาปัตยกรรมเพื่อเป็นแนวความคิดในการออกแบบมัลติมีเดียในประเทศไทยในปัจจุบัน

ผู้วิจัยจึงขอความกรุณาจากท่าน ได้โปรดตอบแบบสอบถาม ที่ตรงกับความเป็นจริงและให้ครบทุกข้อ ซึ่งจะทำให้งานวิจัยนี้ได้ผลตรงตามเป้าหมายและเป็นประโยชน์เพื่อการศึกษา

ขอขอบคุณในความกรุณาที่ท่านได้สละเวลาในการตอบแบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย

เรื่อง

แบบสัมภาษณ์เพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการใช้พื้นที่ปัญหาและรายละเอียด
เฉพาะความต้องการต่าง ๆ ทั้งทางกายภาพ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของอีหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ชื่อมัศยิด.....

ที่ตั้ง

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ลงใน [] หน้าข้อความที่เป็นจริง หรือกรอกข้อความลงใน
ช่องว่างตามความเป็นจริง

1. อายุ

- [] ตั้งแต่ 31 – 40 ปี
[] ตั้งแต่ 41 – 50 ปี
[] ตั้งแต่ 51 – 60 ปี
[] ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

2. ระดับการศึกษา

- [] ประถมศึกษา
[] มัธยมศึกษา
[] อาชีวศึกษา
[] ระดับปริญญาตรี
[] สูงกว่าปริญญาตรี

3. สถานภาพ

- [] โสด
[] สมรส
[] หม้าย

4. อาชีพ

- [] รับราชการ
[] รัฐวิสาหกิจ
[] รับจ้าง
[] เกษตรกรรม [] กิจการส่วนตัว

แบบสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย

เรื่อง

แนวความคิดในการออกแบบมัลติมีเดียในประเทศไทย

ตอนที่ 2 ข้อมูลการเข้ามาใช้มัลติมีเดียของอีหม่ามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. ท่านพักอาศัยอยู่ในเขตที่ตั้งมัลติมีเดียหรือไม่
 - [] อยู่
 - [] ไม่อยู่
2. ท่านเดินทางมาทำพิธีละหมาดโดยวิธีใด
 - [] รถยนต์ส่วนบุคคล
 - [] รถโดยสารประจำทาง
 - [] รถจักรยานยนต์
 - [] เดิน
3. ท่านเดินทางมาประกอบพิธีละหมาดกับใคร
 - [] มาตามลำพัง
 - [] ครอบครัว
 - [] เพื่อน
4. ท่านเข้ามาประกอบพิธีละหมาดครบ 5 เวลาทุกวันหรือไม่
 - [] ครบ 5 เวลาทุกวัน
 - [] ครบ 5 เวลาบางวัน
 - [] บางเวลาทุกวัน
 - [] บางเวลาบางวัน
4. ท่านเข้ามาทำพิธีละหมาดใดในมัลติมีเดียของท่านเป็นประจำ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - [] ละหมาดวันศุกร์
 - [] ละหมาดในวันตรุษ
 - [] ละหมาดขอพรต่างๆ
 - [] ละหมาดคนตาย
5. ท่านคิดว่าพิธีละหมาดใดที่สัปปุรุษของท่านเข้ามาประกอบพิธีละหมาดเป็นจำนวนมาก
 - [] ละหมาดวันศุกร์
 - [] ละหมาดในวันตรุษ
 - [] ละหมาดตะรอเวียะฮ์
 - [] ละหมาดขอพรต่างๆ

6. ท่านคิดว่าสัปบุรุษของท่านเข้ามาใช้สถานที่ในมัสยิดเพื่อทำกิจกรรมใดนอกเหนือจากประกอบพิธีละหมาด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

[] ฟังการบรรยายธรรมและคำสอน

[] สนทนาและปรึกษาหารือ

[] ทำบุญเลี้ยงอาหาร

แบบสัมภาษณ์ประกอบการวิจัย
เรื่อง
แนวความคิดในการออกแบบมัสยิดในประเทศไทย

ตอนที่ 3 ข้อมูลแสดงความคิดเห็นและความต้องการทางด้านกายภาพของอิหม่ามผู้ตอบแบบ
แบบสัมภาษณ์ในการเข้ามาใช้มัสยิด

1. ท่านคิดว่าบริเวณที่ตั้งของมัสยิดอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมหรือไม่
 - [] เหมาะสม
 - [] ไม่เหมาะสม
2. ท่านคิดว่าปัญหาที่ท่านพบในการเข้ามาใช้พื้นที่ของมัสยิดคือข้อใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - [] สถานที่คับแคบไม่สามารถรองรับผู้เข้ามาประกอบพิธีในช่วงเทศกาลได้
 - [] ห้องน้ำและส่วนชำระร่างกายไม่เพียงพอ
 - [] มีแสงสว่างไม่เพียงพอ
 - [] มีการระบายอากาศที่ไม่ดี
 - [] มีเสียงรบกวน
 - [] มีที่จอดรถไม่
3. ท่านคิดว่ามัสยิดควรมีที่สำหรับจอดรถหรือไม่
 - [] ควร
 - [] ไม่ควร
 - 3.1 ถ้าท่านคิดว่าควรมี เนื่องจากเหตุผลใด
 - [] ไว้บริการแก่ผู้เข้ามาประกอบพิธีกรรม
 - [] นำมาใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้
 - 3.2 ถ้าท่านคิดว่าไม่ควรมีที่จอดรถ เนื่องจากเหตุผลใด
 - [] เกิดความสับสนวุ่นวาย
 - [] ก่อให้เกิดเสียงรบกวน
4. ท่านคิดว่าบริเวณมัสยิดของท่านควรมีที่ว่างเพื่อจะประกอบกิจกรรมอย่างอื่นหรือไม่
 - [] ควร
 - [] ไม่ควร
5. ท่านคิดว่าภายในบริเวณมัสยิดควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - [] ม้านั่งพักผ่อน
 - [] จุดบริการน้ำดื่ม

- จุดแจ้งบริการข่าวสาร
- โทรศัพท์สาธารณะ จุดแจ้งบริการข่าวสาร
6. ท่านคิดว่าภายในมัสยิดได้รับแสงสว่างจากธรรมชาติเพียงพอหรือไม่
- เพียงพอ
- ไม่เพียงพอ
7. ท่านคิดว่าแสงสว่างจากแสงประดิษฐ์มีผลต่อการประกอบพิธีละหมาดของท่านหรือไม่
- มี
- ไม่มี
8. ท่านคิดว่าแสงสว่างจากแสงประดิษฐ์ภายในโรงประกอบพิธีกรรมควรมีลักษณะอย่างไร
- แสงสว่างจากฟลูออโรเรสเซนส์
- แสงสว่างจา ฟลูออโรเรสเซนส์ ชนิด คาวไลท์
9. ท่านคิดว่าสีภายในมัสยิดควรมีลักษณะอย่างไร
- สีโทนอ่อน เช่น สีขาว สีครีม สีฟ้า
- สีโทนเข้ม เช่น สีน้ำตาล สีเทา
10. ท่านคิดว่าภายในมัสยิดมีอากาศถ่ายเทสะดวกหรือไม่
- สะดวก
- ไม่สะดวก
11. ท่านคิดว่าภายในมัสยิดควรมีการระบายอากาศด้วยวิธีใด
- ธรรมชาติ
- เครื่องกล
12. ท่านคิดว่าควรมีการประดับตกแต่งภายในมัสยิดอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- รูปฟอร์มธรรมชาติ
- ตัวอักษรจากคัมภีร์อัล-กรุอัน
- รูปฟอร์มเลขาคณิต
13. ถ้ามัสยิดของท่านมีพื้นที่ว่างเพียงพอท่านคิดว่าควรตกแต่งที่ว่างด้วยวิธีใด
- บ่อน้ำและลาน โถงเพื่อใช้ชำระล้างร่างกาย
- สวนหย่อมเพื่อใช้เป็นสถานที่พักผ่อน
14. ท่านคิดว่าพื้นที่ดังกล่าวไปนี้สำคัญมากน้อยเพียงใดกรุณาใส่เครื่องหมาย ลงในช่องว่างที่กำหนดให้
- ห้องประชาสัมพันธ์
- มาก
- น้อย

ปานกลาง

ห้องสมุด

มาก

น้อย

ปานกลาง

ห้องเรียนศาสนา อาคารเรียนศาสนา

มาก

น้อย

ปานกลาง

ห้องรับรองแขกพิเศษ

มาก

น้อย

ปานกลาง

ที่พักผู้ดูแลมัสยิด

มาก

น้อย

ปานกลาง

ที่พักรับรองแขกพิเศษ

มาก

น้อย

ปานกลาง

ห้องอีหม่าม

มาก

น้อย

ปานกลาง

ที่พักคนเดินทาง

มาก

น้อย

ปานกลาง

แบบสอบถามประกอบการวิจัย
เรื่อง
แนวความคิดในการออกแบบมัสซิดในประเทศไทย

คำชี้แจง

วิทยานิพนธ์มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวความคิดในการออกแบบมัสซิดในประเทศไทยให้สอดคล้องต่อการดำเนินกิจกรรมของผู้มาใช้สถานที่ในปัจจุบัน ซึ่งแบบสอบถามนี้มีความประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็น พฤติกรรมของผู้ใช้ ปัญหาทางด้านสภาพแวดล้อม และความต้องการในการเข้ามาใช้สถานที่บนพื้นฐานทางวัฒนธรรม ความเชื่อทางศาสนาของผู้มาใช้สถานที่ในปัจจุบัน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และใช้เป็นแนวความคิดส่วนหนึ่ง ประกอบกับหลักทฤษฎีทางสถาปัตยกรรมเพื่อเป็นแนวความคิดในการออกแบบมัสซิดในประเทศไทยในปัจจุบัน

ผู้วิจัยจึงขอความกรุณาจากท่าน ได้โปรดตอบแบบสอบถาม ที่ตรงกับความเป็นจริงและให้ครบทุกข้อ ซึ่งจะช่วยให้งานวิจัยนี้ได้ผลตรงตามเป้าหมายและเป็นประโยชน์เพื่อการศึกษา

ขอขอบคุณในความกรุณาที่ท่านได้ใช้เวลาในการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามประกอบการวิจัย

เรื่อง

แนวความคิดในการออกแบบมัลติมีเดียในประเทศไทย

แบบสอบถามเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการใช้พื้นที่ปัญหาและรายละเอียดเฉพาะความต้องการต่าง ๆ ทั้งทางกายภาพ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของมุสลิมผู้ตอบแบบสอบถาม

ชื่อมัลติมีเดีย.....

ที่ตั้ง

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ลงใน [] หน้าข้อความที่เป็นจริง หรือกรอกข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. เพศ

[] ชาย

[] หญิง

2. อายุ

[] ตั้งแต่ 15 - 30 ปี

[] ตั้งแต่ 31 - 40 ปี

[] ตั้งแต่ 41 - 50 ปี

[] ตั้งแต่ 51 - 60 ปี

[] ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

[] ประถมศึกษา

[] มัธยมศึกษา

[] อาชีวศึกษา

[] ระดับปริญญาตรี

[] สูงกว่าปริญญาตรี

4. สถานภาพ

[] โสด

[] สมรส

[] หม้าย

5. อาชีพ

- รับราชการ
- รัฐวิสาหกิจ
- พนักงานเอกชน
- เกษตรกรรม
- กิจการส่วนตัว
- รับจ้าง

แบบสอบถามประกอบการวิจัย
เรื่อง
แนวความคิดในการออกแบบมัลติมีเดียในประเทศไทย

ตอนที่ 2 ข้อมูลการเข้ามาใช้มัลติมีเดียของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ท่านพักอาศัยอยู่ในเขตที่คั้งมัลติมีเดียหรือไม่

[] อยู่

[] ไม่อยู่

2. ท่านเดินทางมาทำพิธีละหมาดโดยวิธีใด

[] เดิน

[] รถโดยสารประจำทาง

[] รถยนต์ส่วนตัว

[] รถจักรยานยนต์

[] รถจักรยาน

3. ท่านเดินทางมาประกอบพิธีละหมาดกับใคร

[] มาตามลำพัง

[] ครอบครัว

[] เพื่อน

4. ท่านมาประกอบพิธีละหมาดมัลติมีเดียแห่งนี้เพราะอะไร

[] มีความตั้งใจมา

[] อยู่ใกล้บ้าน ใกล้ที่ทำงาน

[] เป็นทางผ่านระหว่างการเดินทาง

5. ท่านเข้ามาประกอบพิธีละหมาดครบ 5 เวลาทุกวันหรือไม่

[] ครบ 5 เวลาทุกวัน

[] ครบ 5 เวลาบางวัน

[] บางเวลาทุกวัน

[] บางเวลาบางวัน

6. ท่านเข้ามาทำพิธีละหมาดใดในมัลติมีเดียของท่านเป็นประจำ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

[] ละหมาดวันศุกร์

[] ละหมาดในวันตรุษ

[] ละหมาดขอพรต่างๆ

[] ละหมาดคนตาย

7. ท่านเข้ามาใช้มัลติมีเดียเพื่อทำกิจกรรมอื่นนอกเหนือจากการประกอประกอบพิธีละหมาดหรือไม่
- [] เข้ามาทำกิจกรรมอื่นนอกเหนือจากการละหมาด
 - [] ไม่เข้ามาทำกิจกรรมอื่นนอกเหนือจากการละหมาด
8. ท่านเข้ามาทำกิจกรรมใดนอกเหนือจากการประกอประกอบพิธีละหมาด
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- [] ฟังการบรรยายธรรมและคำสอน
 - [] สนทนาและปรึกษาหารือ
 - [] ทำบุญเลี้ยงอาหาร
9. เมื่อท่านเข้ามาในมัลติมีเดียท่านทำอะไรเป็นลำดับแรก
- [] อานนำละหมาดเพื่อทำละหมาดสุนัต
 - [] นั่งพักผ่อนเพื่อรอเวลาในการประกอประกอบพิธีละหมาด
10. ท่านทำกิจกรรมใดในขณะที่ท่านรอเวลาในการเข้าไปประกอประกอบพิธีละหมาด
- [] สนทนาและปรึกษาหารือ
 - [] นั่งอ่านคัมภีร์อัล-กรุอาน

แบบสอบถามประกอบการวิจัย
เรื่อง
แนวความคิดในการออกแบบมัสยิดในประเทศไทย

ตอนที่ 3 ข้อมูลแสดงความคิดเห็นและความต้องการทางด้านกายภาพของมุสลิมผู้ตอบแบบ
แบบสอบถามในการเข้ามาใช้มัสยิด

1. ท่านคิดว่าบริเวณที่ตั้งของมัสยิดอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมหรือไม่
 - [] เหมาะสม
 - [] ไม่เหมาะสม
2. ท่านคิดว่าปัญหาที่ท่านพบในการเข้ามาใช้พื้นที่ของมัสยิดคือข้อใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - [] สถานที่คับแคบไม่สามารถรองรับผู้เข้ามาประกอบพิธีในช่วงเทศกาลได้
 - [] ห้องน้ำและส่วนชำระร่างกายไม่เพียงพอ
 - [] มีแสงสว่างไม่เพียงพอ
 - [] มีการระบายอากาศที่ไม่ดี
 - [] มีเสียงรบกวน
 - [] ไม่มีที่จอดรถ
3. ท่านได้รับเสียงรบกวนจากภายนอกในขณะที่ท่านประกอบพิธีละหมาดหรือไม่
 - [] ได้รับ
 - [] ไม่ได้รับ
4. ถ้าท่านได้รับเสียงรบกวนเสียงที่ท่านได้รับมาจากแหล่งใด
 - [] รถยนต์
 - [] อาคารข้างเคียง
5. ท่านคิดว่ามัสยิดควรมีที่สำหรับจอดรถหรือไม่
 - [] ควร
 - [] ไม่ควร
- 5.1 ถ้าท่านคิดว่าควรมี เนื่องจากเหตุผลใด
 - [] ไว้บริการแก่ผู้เข้ามาประกอบพิธีกรรม
 - [] นำมาใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้
- 5.2 ถ้าท่านคิดว่าไม่ควรมีที่จอดรถ เนื่องจากเหตุผลใด
 - [] เกิดความสับสนวุ่นวาย
 - [] ก่อให้เกิดเสียงรบกวน

6. ท่านคิดว่าบริเวณมัสยิดของท่านควรมีที่ว่างเพื่อจะประกอบกิจกรรมอย่างอื่นหรือไม่
- [] ควร
- [] ไม่ควร
7. ท่านคิดว่าภายในบริเวณมัสยิดควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกชนิดใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- [] ม้านั่งพักผ่อน
- [] จุดบริการน้ำดื่ม
- [] จุดแจ้งบริการข่าวสาร
- [] โทรศัพท์สาธารณะ จุดแจ้งบริการข่าวสาร
8. ท่านคิดว่าภายในมัสยิดได้รับแสงสว่างจากธรรมชาติเพียงพอหรือไม่
- [] เพียงพอ
- [] ไม่เพียงพอ
9. ท่านคิดว่าแสงสว่างจากแสงประดิษฐ์มีผลต่อการประกอบพิธีละหมาดของท่านหรือไม่
- [] มี
- [] ไม่มี
10. ท่านคิดว่าแสงสว่างจากแสงประดิษฐ์ภายในโรงประกอบพิธีกรรมควรมีลักษณะอย่างไร
- [] แสงสว่างจาก ฟลูออเรสเซนต์
- [] แสงสว่างจาก ฟลูออเรสเซนต์ ชนิด ควอนไลท์
11. ท่านคิดว่าสีภายในมัสยิดควรมีลักษณะอย่างไร
- [] สีโทนอ่อน เช่น สีขาว สีครีม สีฟ้า
- [] สีโทนเข้ม เช่น สีน้ำตาล สีเทา
12. ท่านคิดว่าภายในมัสยิดมีอากาศถ่ายเทสะดวกหรือไม่
- [] สะดวก
- [] ไม่สะดวก
13. ท่านคิดว่าภายในมัสยิดควรมีการระบายอากาศด้วยวิธีใด
- [] ธรรมชาติ
- [] เครื่องกล
14. ท่านคิดว่าควรมีการประดับตกแต่งภายในมัสยิดอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- [] รูปฟอร์มธรรมชาติ
- [] ตัวอักษรจากคัมภีร์อัล-กรุอัน
- [] รูปฟอร์มเลขาคณิต

15. ท่านคิดว่าพื้นที่ดังต่อไปนี้สำคัญมากน้อยเพียงใดกรุณาใส่เครื่องหมาย ลงในช่องว่างที่กำหนดให้

ห้องประชาสัมพันธ์

- [] มาก
[] น้อย
[] ปานกลาง

ห้องสมุด

- [] มาก
[] น้อย
[] ปานกลาง

ห้องเรียนศาสนา อาคารเรียนศาสนา

- [] มาก
[] น้อย
[] ปานกลาง

ห้องรับรองแขกพิเศษ

- [] มาก
[] น้อย
[] ปานกลาง

ที่พักผู้ดูแลมัสยิด

- [] มาก
[] น้อย
[] ปานกลาง

ที่พักรับรองแขกพิเศษ

- [] มาก
[] น้อย
[] ปานกลาง

ห้องอีหม่าม

- [] มาก
[] น้อย
[] ปานกลาง

ที่ทัศนเดินทาง

[] มาก

[] น้อย

[] ปานกลาง

ประวัติผู้เขียน

นางสาวมยุรีย์ อรุณพุดทรัพย์ เกิดวันที่ 1 ธันวาคม 2515 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษา วิทยาศาสตรบัณฑิต (เทคโนโลยีสถาปัตยกรรม) จากสถาบันราชภัฏจันทรเกษม ปีการศึกษา 2540 และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (เทคนิคสถาปัตยกรรม) จากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตภาคพายัพ ปีการศึกษา 2536 ปัจจุบันประกอบอาชีพอิสระ